

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 5.

ÅREN

1876—1880.

ÖREBRO LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Örebro län är, enligt hvad de år 1844 tryckta »Topografiska och Statistiska uppgifter om Örebro län» utvisa, beläget emellan 58° 40' och 60° 6' nordlig bredd, samt 2° 13' och 3° 50' vestlig längd, räknad från Stockholms meridian. Beträffande reduktion från denna till någon annan, såsom utgångslinie för longitudberäkningar mera allmänt begagnad meridian, har Professoren vid Generalstaben, Doktor P. G. Rosén i November 1876 uttalat den åsigt, att den bestämmelse då ännu vore pålitligast, som utfördes medelst telegraf till Helsingfors och Pulkova och hvars resultat, enligt Kejserliga Ryska vetenskapsakademiens memoirer för år 1872, är: Stockholm 18° 3' 29" 85 öster om Greenwich och Paris, som enligt Nautical Almanach för 1875 utgör 2° 20' 9" 45, så erhåller man: Stockholm 15° 43' 20" 4 öster om Paris. Efter reduktion enligt sålunda bestämda grunder finnes Örebro län vara beläget mellan 14° 13' 29" 85 och 15° 50' 29" 85 östlig längd, räknad från Greenwich's, samt emellan 11° 53' 20" 4 och 13° 30' 20" 4 östlig längd, räknad från Paris' meridian. Föreställer man sig, såsom tyska geografer ännu någon gång lära göra, första meridianen dragen öfver Kanariska

ön Ferro (rättare Hierro), skall, enligt en i W. Thams »Beskrifning öfver Örebro län» förekommande uppgift, länet sträcka sig från 31° 50' till 33° 28' östlig längd, räknad från Ferros meridian.

Den för alla orter inom riket gemensamma tid, som till följd af Nådiga Kungörelsen den 31 Maj 1878 faststälts att såväl i rättsligt som borgerligt hänseende gälla från och med år 1879, är beräknad lika med medelsoltiden för den meridian, som är belägen på tre graders eller tolf tidsminuters vestligt afstånd från Stockholms meridian. Den gemensamma tiden sammanfaller med medelsoltiden för nedannämnde inom Örebro län belägna orter, räknade från norr mot söder, nemligen: Nya Kopparbergets kyrka, staden Nora, Kil och Eker, Tysslinge och Gräfve, Vintrosa, Täby och Mosjö, Kräklinge, Hardemo och Kumla, Hallsberg, Lerbäck och Hammar.

Länet består af hela landskapet Nerike, en obetydlig del af landskapet Södermanland, ett härad af landskapet Vermland och fem härad af landskapet Vestmanland.

Länets *indelning i administrativt, judicielt och kyrkligt hänseende* åskådliggöres af nedanstående tabell, som åtföljes af uppgift om de socknar, som höra till hvarje särskildt härad.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-76.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	10.
3. Näringar.....	22.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	40.
5. Kameralförhållanden.....	51.
Tab. Litt. A. Bränvinsutskänknings- och minuteringsställen inom länets, och uppskattadt kannetal för försäljningen samt avgift.....	52.
Tab. Litt. B. Uppgift å inhemska aktiebolag, hvilka å landsbygden inom Örebro län år 1880 egde fastigheter, och å dessa fastigheters taxeringsvärde samma år.....	55.
6. Politi.....	56.
Tab. Litt. C. Kreatursförsäkringsinrättningarnes verksamhet åren 1876-1880 i Örebro län.....	57.
Tab. Litt. D. Bolagets inom Örebro län till försäkring mot hagelskada verksamhet åren 1876-1880.....	57.
Tab. Litt. E. Uppgifter om folkskoleväsendet inom Örebro län i pedagogiskt hänseende för år 1880.....	61.
Tab. Litt. F. Uppgifter om folkskoleväsendet inom Örebro län i ekonomiskt hänseende för år 1880.....	62.
Tabellbilagor	77-90.
Tab. N:o 1. Folkmängden i Örebro län, åren 1876-1880.....	77.
Tab. N:o 2. Allmänna vägar och skjutsning i Örebro län åren 1876-1880.....	78.
Tab. N:o 3. Hemman och jordlägenheter samt stadsjordar m. m. i Örebro län år 1880.....	79.
Tab. N:o 4. Brandförsäkrings-inrättningarnes verksamhet i Örebro län åren 1876-1880.....	80.
Tab. N:o 5. Fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Örebro län, år 1880.....	80.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 5.

ÅREN

1876—1880.

ÖREBRO LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Örebro län är, enligt hvad de år 1844 tryckta »Topografiska och Statistiska uppgifter om Örebro län» utvisa, beläget emellan 58° 40' och 60° 6' nordlig bredd, samt 2° 13' och 3° 50' vestlig längd, räknad från Stockholms meridian. Beträffande reduktion från denna till någon annan, såsom utgångslinie för longitudberäkningar mera allmänt begagnad meridian, har Professoren vid Generalstaben, Doktor P. G. Rosén i November 1876 uttalat den åsigt, att den bestämmelse då ännu vore pålitligast, som utfördes medelst telegraf till Helsingfors och Pulkova och hvars resultat, enligt Kejserliga Ryska vetenskapsakademiens memoirer för år 1872, är: Stockholm 18° 3' 29" 85 öster om Greenwich och Paris, som enligt Nautical Almanach för 1875 utgör 2° 20' 9" 45, så erhåller man: Stockholm 15° 43' 20" 4 öster om Paris. Efter reduktion enligt sålunda bestämda grunder finnes Örebro län vara beläget mellan 14° 13' 29" 85 och 15° 50' 29" 85 östlig längd, räknad från Greenwich's, samt emellan 11° 53' 20" 4 och 13° 30' 20" 4 östlig längd, räknad från Paris' meridian. Föreställer man sig, såsom tyska geografer ännu någon gång lära göra, första meridianen dragen öfver Kanariska

ön Ferro (rättare Hierro), skall, enligt en i W. Thams »Beskrifning öfver Örebro län» förekommande uppgift, länet sträcka sig från 31° 50' till 33° 28' östlig längd, räknad från Ferros meridian.

Den för alla orter inom riket gemensamma tid, som till följd af Nådiga Kungörelsen den 31 Maj 1878 faststälts att såväl i rättsligt som borgerligt hänseende gälla från och med år 1879, är beräknad lika med medelsoltiden för den meridian, som är belägen på tre graders eller tolf tidsminuters vestligt afstånd från Stockholms meridian. Den gemensamma tiden sammanfaller med medelsoltiden för nedannämnde inom Örebro län belägna orter, räknade från norr mot söder, nemligen: Nya Kopparbergets kyrka, staden Nora, Kil och Eker, Tysslinge och Gräfve, Vintrosa, Täby och Mosjö, Kräklinge, Hardemo och Kumla, Hallsberg, Lerbäck och Hammar.

Länet består af hela landskapet Nerike, en obetydlig del af landskapet Södermanland, ett härad af landskapet Vermland och fem härad af landskapet Vestmanland.

Länets *indelning i administrativt, judicielt och kyrkligt hänseende* åskådliggöres af nedanstående tabell, som åtföljes af uppgift om de socknar, som höra till hvarje särskildt härad.

Härad.	Länsmansdistrikt.	Tingslag.	Församlingar.
Landskapet Nerike. Öster-Nerikes fögderi. Vester-Nerikes fögderi.	Askers	1	Askers
	Sköllersta	1	Sköllersta
	Örebro	2	Örebro
	Glanshammar	1	Glanshammar
	Hardemo	1	Hardemo
	Kumla	1	Kumla
	Sundbo	1	Sundbo
	Grimstens	1	Grimstens
	Edsbergs	2	Edsbergs
Länets del af Värmland. Nora fögderi. Lindes fögderi.	Karlskoga	1	Karlskoga
	Nora och Hjulsjö	1	Nora och Hjulsjö
	Grythytte och Hellefors	1	Grythytte och Hellefors
	Nya Kopparbergs	1	Nya Kopparbergs
	Lindes och Ramsbergs	1	Lindes och Ramsbergs
	Fellingsbro	1	Fellingsbro

Häradena bestå af följande socknar:

1. Askers härad af Askers, Lännäs och Stora Mellösa socknar jemte en liten del af Vester-Vingåkers socken i Södermanland;
2. Sköllersta härad af Norrbyås, Ekeby, Gellersta, Sköllersta, Svennevad och Bo;
3. Örebro härad af:
 - a) de åtta socknar, som bilda Östra länsmansdistriktet, nemligen: Mosjö, Täby, Eker, Axberg, Hofsta, Långbro, Ånsta och Almby;
 - b) de fyra socknar, som bilda Vester länsmansdistriktet, nemligen: Vintrosa, Tysslinge, Kil och Gräfve;
4. Glanshammars härad af Rinkaby (Ringkarleby), Glanshammar, Lillkyrka, Ödeby och Götlunda;
5. Hardemo härad af Kräklinge och större delen af Hardemo;
6. Kumla härad af Kumla, Hallsberg och Lerbäck;
7. Sundbo härad af Snafunda, Askersund, Hammar och en mindre del af Bodarne;
8. Grimstens härad af Viby, Hackva, större delen af Bodarne och en mindre del af Hardemo;
9. Edsbergs härad af:
 - a) de fyra socknar, som bilda Östra länsmansdistriktet, nemligen: Hidinge, Knista, Tångersåsa och Edsberg;
 - b) de tre socknar, som bilda Vester länsmansdistriktet, nemligen: Qvistbro, Skagershult och Nysund, såvidt sistnämnda socken tillhör länet;

10. Karlskoga härad af Karlskoga och Bjurtjärn;
11. Nora och Hjulsjö härad af Nora bergssocken jemte Vikers kapellag, Jernboås och Hjulsjö äfvensom en del af Lindes bergssocken;
12. Grythytte och Hellefors härad af Grythytte och Hellefors;
13. Nya Kopparbergs härad af Ljusnarsberg;
14. Lindes och Ramsbergs härad af Lindes bergssocken till större delen, Ramsberg och en liten del af Fellingsbro;
15. Fellingsbro härad af Ervalla, Näsby, största delen af Fellingsbro, så vidt sistnämnda socken tillhör länet, jemte en liten del af Vester-Skedvi socken.

Häftet 47 af den utaf Kungl. Statistiska Centralbyrån utgifna statistiska tidskrift, hvilket häfte utgör supplement till nämnda tidskrifts årgång för 1876, innehåller dels i tab. N:o 1 uppgifter om Sveriges areal, af Generalstabens Topografiska afdelning läns-, härads- och sockenvis beräknad i svenska kvadratmil, hvilka af Centralbyrån reducerats till tunnland och kvadratref; dels och fem särskilda, af nämnda byrå utarbetade sammandragstabeller, de der redovisa för Sveriges areal, tab. N:o 2 länsvis i svenska kvadratmil, tab. N:o 3 länsvis i tunnland, tab. N:o 4 länsvis i kvadratref, tab. N:o 5 länsvis i kvadratkilometer och tab. N:o 6 stiftsvis i svenska kvadratmil. Arealuppgifterna äro hemtade från ekonomiska kartverket med iakttagande af rättelse för projektionerna. Kartläggningen har blifvit utförd under åren 1864—1871.

Ur omförmälda arbete meddelas, hvad Örebro län angår, följande tabellariska arealuppgifter:

Arealen i kvadratmil m.m. år 1876 (enligt tab. N:o 1).

	Fastland.	Öar, holmar och skär a)		Vatten b)		Summa.			Anmärkningar.
		i Vettern.	i Hjel-maren.	af Hjel-maren.	af öfriga insjöar.	Land och vatten.	Land (utan vatten.)		
	Qv.-mil.	Qv.-mil.	Qv.-mil.	Qv.-mil.	Qv.-mil.	Qv.-mil.	Tunnland.	Qv.-ref.	
Örebro län	72'5574	0'1099	0'0677	2'5447	7'0774	82'3571	1,683,296	9,426,460	a) Öar, holmar och skär i mindre sjöar äro inräknade i fastlandet. b) Enär sjön Vettern icke kunnat fördelas på dertill gränsande län, är Örebro läns andel af samma sjö icke inräknad i länets areal. c) Af sjön Skagerns vattenyta, som utgör 1'2020 qv.-mil och som omgifves af Örebro, Vermlands och Skaraborgs län, är den andel 0'2000, som tillhör förstnämnda län, inräknad i den för öfriga insjöar utom Vettern och Hjelmaren uppgifna areal 7'0774 qv.-mil. d) Om till fastlandsarealen 72'5574 qv.-mil lägges arealen af öar, holmar och skär, i Vettern 0'1099 qv.-mil och i Hjelmaren 0'0677 qv.-mil, utgör summan land i kvadratmil 72'7360.
Om andelen af Hjelmarens vattenyta frånräknas, blir länsarealen	72'5574	0'1099	0'0677	—	7'0774 c)	79'8124	1,683,296 d)	9,426,460	

Arealen i tunnland, kvadratrek och kvadratkilometer år 1876 (enligt tabb. N:is 3, 4 och 5).

	L a n d.			Vatten (insjöar).	Land och vatten.
	Fastland.	Öar, holmar och skär.	Summa (land).		
Tunnland	1,679,186	4,110	1,683,296	163,792	1,847,088
Kvadratrek	9,408,440	23,020	9,426,460	917,230	10,343,690
Kvadratkilometer ..	8,289'4	20'2	8,309'7	808'6	9,118'3

Arealen stiftsvis i svenska kvadratmil år 1876 (enligt tab. N:o 6).

Del af länet hörande till	Land.	Vatten.	Summa.
Linköpings stift a)	0'3676	0'0366	0'4042
Strengnäs " b)	34'0322	2'4207	36'4529
Vesterås " c)	31'1280	3'6939	34'8219
Karlstads " d)	7'2072	0'9262	8'1334

- a) Enär den del af länet, den s. k. Regna skate, hvilken, då förestående tabell i slutet af år 1876 upprättades, räknades höra till Linköpings stift, sedermera, på sätt här nedan skall utförligare omförmälas, blifvit förlagd från Örebro till Östergötlands län, tillhör numera icke någon del af förstnämnda län Linköpings stift. Länet är således nu mera fördeladt blott på tre stift, nemligen Strengnäs, Vesterås och Karlstads stift.
- b) Till Strengnäs stift höra hela landskapet Nerike och ofvan omförmälda mindre del af Vestra Vingåkers socken i Södermanland.
- c) Till Vesterås stift hör Örebro läns andel i landskapet Vestmanland, nemligen Nora och Hjuljö, Grythytt och Hellefors, Ljusnarsbergs eller Nya Kopparbergs, Lindes och Ramsbergs samt Fellingsbro härad, jemte städerna Nora och Linde.
- d) Till Karlstads stift höra såväl länets andel af landskapet Vermland, eller socknarne Karlskoga och Bjurtjärn, hvilka tillsammans utgöra Karlskoga bergslags härad, som ock af Nysunds socken, hvilken tillhör dels Visnuds härad i Vermlands län, hvarinom kyrkan är belägen, dels Edsbergs härad i Örebro län, den andel, som är belägen inom sistnämnda härad.

Länet har i anseende till sina gränser under den tidrymd, berättelsen omfattar, undergått följande förändring. Sedan åboarne å nedannämnda, till Bo (eller Svennevads öfra) socken i

Sköllersta härad, Örebro län och Strengnäs stift, ursprungligen hörande åtta hemman, nemligen: N:o 1 Anderstorp eller Anstorp, $\frac{1}{2}$ mantal, N:o 2 Anderstorp eller Anstorp $\frac{3}{8}$ mantal, N:o 1 Botten, $\frac{1}{2}$ mantal, N:o 1 Djursland, 1 mantal, N:o 1 Malma, 1 mantal, N:o 2 Malma, 1 mantal, N:o 1 Mörtsjö, $\frac{1}{2}$ mantal och N:o 1 Tyrifall, 1 mantal, tillsammans $5\frac{7}{8}$ mantal, genom Kungl. Resolutioner den 11 December 1750 och den 16 December 1820, erhållit tillåtelse att, fastän fortfarande icke allenast i borgerligt, utan äfven i kyrkligt hänseende tillhörande Bo församling, hvarest de deltog i kyrkobyggnad, presterskapets aflöning, prestval m. m., likväl få njuta alla kyrkliga rättigheter och förmåner i Regna kyrka inom Finsponga läns härad af Östergötlands län; samt med anledning deraf åboarne å nyss uppgifna hemman, hvilka med en samfäld benämning kallats Regna (eller Svennevads) skate, blifvit af presterskapet till tabellverket uppgifne såsom tillhörande Regna kyrkosocken, der alltså Statistiska Centralbyrån måst upptaga dem; af hvilket allt följt, att ifrågavarande hemman ansetts höra till samma stift som kyrkosocknen Regna, eller Linköpings stift; så har Kungl. Maj:t genom Nådigt Bref den 22 December 1876 förordnat, att Svennevads eller Regna skate skulle i ecklesiastikt afseende från och med den 1 Maj 1877, samt i judicielt och administrativt afseende vid 1878 års ingång vara skild från Bo socken och Sköllersta härad i Örebro län och i stället hänföras till Regna socken i Risinge tingslag, Finsponga läns härad och Östergötlands län under följande villkor, nemligen:

att förändring i den hemmanen då åliggande väghållningsskyldighet icke finge ega rum förr, än af annan anledning ny vägdelening i Sköllersta härad företoges;

att innehafvarne af de till Regna skate hörande hemman och lägenheter icke finge vid öfverflyttningen till Regna församling medtaga någon andel i Bo församlings kassor eller vin- och byggnadssäd;

att kyrkoherden i Svennevad och Bo skulle ega att, på sätt han begärt, under första året efter det öfverflyttningen blifvit verkställd disponera den från skaten utgående, kyrkoherden tillkommande aflöning, hvaremot kommunierlönerna för samma år skulle tillfalla kyrkoherden i Regna församling; samt

att skatens afgifter till presterskapets aflöning derefter skulle utgöras till kyrkoherden i Regna församling, enligt den af Kungl. Maj:t den 16 Mars 1869 meddelade Nådiga Resolution angående löneregleringen för kyrkoherden i Bo blifvande särskilda pastorat.

Efterföljande tabell redovisar Regna skates areal i svenska kvadratmil, tunnland, kvadratref och kvadratkilometer:

Regna skates areal i	Land.	Vatten.	Summa.
Kvadratmil	0.3676	0.0366	0.4042
Tunnland	8,507	847	9,354
Kvadratref	47,640	4,743	52,383
Kvadratkilometer	42.0	4.2	46.2

Om nu de i förestående (enligt N:is 1, 3, 4 och 5 upprättade) tabeller förekommande taltecken, hvilka angifva länets arealförhållanden sådana de voro 1876, minskas med deremot svarande taltecken, de der redovisa arealförhållandena hvad angår Regna skate, så erhållas följande, i tabellarisk form uppställda uppgifter angående länets i behåll varande areal:

Örebro läns nuvarande areal i	Land.	Vatten. a)	Summa.
Kvadratmil	72.3674	9.5855	81.9529
Tunnland	1,674,789	162,945	1,837,734
Kvadratref	9,378,820	912,487	10,291,307
Kvadratkilometer	8,267.7	804.4	9,072.1

a) I vattenarealen ingå länets andelar af sjöarne Hjelmaren och Skagern, men icke dess andel i sjön Vettern.

Med ingången af år 1879, då *utsökningslagen* af den 10 Augusti 1877 trädde i kraft, har — till följd af stadgandet i dess § 1, att i rikets, under landsrätt icke lydande städer, med undantag af Stockholm, magistraten eller, der Konungen det förordnar, viss ledamot af magistraten skall i egenskap af öfverexsekutor upptaga och kräfva utsökningsmål — Konungens Befallningshafvande upphört att utföra öfverexsekutorsbefattningen hvad angår städerna Örebro, Askersund och Nora. Kungl. Maj:t har, hvad angår Örebro, genom Nådigt Bref den 13 December 1878 och hvad angår Askersund, genom Nådigt Bref den 6 samma månad och år stadgat, att borgmästaren eller, vid förfall för honom, den hans embete förvaltar skulle från 1879 års början tillsvidare, intill dess Kungl. Maj:t funne skäligt annorlunda förordna, vara öfverexsekutor. Beträffande Nora har särskildt nådigt förordnande icke meddelats, hvadan magistraten der i öfverensstämmelse med lagen är öfverexsekutor. I hvarje af dessa tre städer är stadsfogde tillsatt.

Deremot har Kungl. Maj:t, uppå framställning af staden Lindes röstberättigade invånare, genom Nådigt Bref den 13 December 1878, med stöd af § 23 i Nådiga Förordningen den 10 Augusti 1877 om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall, dels medgifvit, att med tillsättande af stadsfogde i nämnde stad må anstå tills vidare, intill dess Kungl. Maj:t funne skäligt annorlunda förordna; dels och stadgat, att under den tid, anståndet fortfar, Konungens Befallningshafvande skall vara öfverexsekutor för staden, och utmätningsmannens befattning, under enahanda ansvarighet, som åligger stadsfogde, utföras af magistraten, allt med iakttagande af de särskilda bestämmelser, som i nämnda lagrum finnas omförmälda.

Hvad angår länets administrativa indelning, så hafva deri, utföras ofvan omförmälda förläggning af Regna skate från Öre-

bro till Östergötlands län, under ifrågavarande tidrymd, inträffat följande, på länets gränser icke inverkan af förändringar:

a) Före ingången af år 1876 hänfördes Örebro Slott med dess ännu varande tillhörigheter af park, holme, trädgård och stallgård äfvensom från denna senare till cellfängelse, vaktknektbacke, Karolinska läroverket, ridhus och stall för Lifregementets husarkår samt arbetshus afsöndrade tomter till Långbro socken och församling. Lägenheten Örebro qvarn fans sedan år 1730 upptagen i länets jordebok inom Ånsta socken. Lägenheterna Norra Smedjebacken med dervarande faktoritradgård, samt Södra Smedjebacken, hvilka lägenheter räknades i vissa hänseenden till staden Örebro, hvarest invånarne å berörda lägenheter voro kyrko- och skattskrifne, i andra åter till landsbygden, ansågos till följd af sitt geografiska läge, norr och söder om Svartån, höra, Norra Smedjebacken med faktoritradgården till Långbro och Södra Smedjebacken till Almby socken; men enär den samtliga tre lägenheter åsatta gemensamma grundränta i jordeboken fans införd under Långbro socken, blef jemväl södra Smedjebacken hänförd till samma socken.

Sedan i fråga om nyss uppräknade lägenheter Kungl. Maj:t, genom Nådigt Bref den 23 December 1874, förordnat, dels att Norra och Södra Smedjebackarne jemte faktoritradgården skulle i judicielt afseende anses tillhöra Örebro stad samt från 1876 års ingång jemväl i kameralt och kommunalt afseende med staden fullständigt införlifvas; dels ock att vid nämnda tid ej mindre Örebro Slott med dess ännu varande tillhörigheter af park, holme, trädgård och stallgård, äfvensom från stallgården till cellfängelse, vaktknektbacke, Karolinska läroverket, ridhus och stall för Lifregementets husarkår, samt arbetshus afsöndrade tomter, än äfven Örebro qvarn skulle i judicielt, kameralt och kommunalt hänseende skiljas från Långbro och Ånsta socknar samt Örebro härad och i stället till staden hänföras; så har hvad sålunda i nåder förordnats vid 1876 års ingång trätt i verkställighet och kraft.

b) Efter det, jemlikt Nådiga Resolutionen den 6 Mars 1868 angående lönerreglering för presterskapet i Nora stads- och bergsförsamlingars pastorat, från bergsförsamlingen blifvit afsöndrad ett särskildt kapellag, benämndt Vikers kapellag, och detta genom Nådigt Bref den 4 Juli 1873 erhållit bestämda gränser; så har Kungl. Maj:t genom Nådigt Bref den 21 September 1877 tillåtit Vikers kapellförsamling att, under iakttagande af de vid gemensam kommunalstämma med Nora bergsförsamling den 16 April 1876 öfverenskomna villkor, utgöra en särskild kommun, vid handhafvandet af hvars angelägenheter Nådiga Förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet med de deruti sedermera vidtagna förändringar komme att lända till efterrättelse; dock att den sålunda medgifna skilsmessan skulle gå i verkställighet först med 1878 års början, vid hvilken tidpunkt då befintlig behållning i kommunalkassan samt andra tillgångar och fordringar skulle emellan kommunerne efter den öfverenskomna grunden fördelas.

Antalet af länets landskommuner med själfständig kommunalförvaltning, som före år 1878 utgjorde 57, uppgår numera till 58; hvarjemte till länet höra dels en mindre del af den i Åkerbo härad och Vestmanlands län belägna kommunen Vestra Skedvi, nemligen $\frac{1}{4}$ mantal Bjurnäsbo och $\frac{1}{4}$ mantal Karmdal, tillsammans $\frac{1}{2}$ mantal, som hänföres till Fellingsbro härad; dels en mindre del af Vestra Vingåkers kommun, belägen i

Oppunda härad och Södermanlands län, nemligen $\frac{1}{2}$ mantal Haddetorp eller Hattorp, samt torpen Haddemoen och Nysäter, hvilka fastigheter hänföras till Askers härad.

Af länets här ofvan till antalet uppgifna 58 kommuner höra följande *icke uteslutande till länet*, nemligen:

1) Nysunds kommun, af hvars område, utgörande tillsammans $34\frac{1}{20}$ mantal, en del, motsvarande $11\frac{3}{8}$ mantal, jemte kyrkan är belägen inom Visnums härad och Vermlands län;

2) Ramsbergs kommun, af hvars hemman, tillsammans $75\frac{139}{960}$ mantal, en mindre del, motsvarande $2\frac{35}{96}$ mantal, räknas till Skinnskattebergs bergslags härad och Vestmanlands län;

3) Fellingsbro kommun, af hvars område, innehållande tillsammans $199\frac{5}{12}$ mantal, en del, motsvarande $15\frac{1}{2}$ mantal och kallad Fellingsbro Vestmanlands fjerding, tillhör Åkerbo härad och Vestmanlands län.

Utom nu uppräknade oregelbundenheter i den administrativa indelningen, hvilka beröra äfven angränsande län, förefinnas följande sådana, de der endast angå sjelfva länet:

a) att, medan af Hardemo kommun 42 mantal höra till häradet med samma namn, en annan del af samma socken, hvilken del kallas Öja fjerding och består af hemmanen N:is 1 och 2 Alavi, 2 mantal, N:o 1 Hulunda eller Hulne, $\frac{1}{2}$ mantal, N:is 1, 2 och 3 Mossby, 3 mantal, N:o 1 Mossbytorp, $\frac{1}{2}$ mantal, N:o 1 Nälön, $\frac{1}{4}$ mantal, N:o 1 Skankerud, $\frac{1}{4}$ mantal, N:o 1 Åkerön, $\frac{1}{2}$ mantal, N:is 1 och 2 Vestra Öja, 2 mantal, samt N:is 1, 2 och 3 Östra Öja, 3 mantal, tillsammans 12 mantal, räknas till Grimstens härad;

b) att af Bodarne kommun $9\frac{193}{1320}$ mantal tillhöra Grimstens härad och öfriga $5\frac{67}{120}$ mantal Sundbo härad; bestående sistnämnda del af hemmanen $\frac{1}{4}$ mantal Baggetorp, $\frac{1}{4}$ mantal Brostugan med Lekaråsen, $\frac{1}{4}$ mantal Hofratorp, $\frac{1}{4}$ mantal Holmen, $\frac{1}{4}$ mantal Hålldammen, $\frac{1}{4}$ mantal Joristorp, $\frac{1}{4}$ mantal Isberga, $\frac{1}{8}$ mantal Kulla, $\frac{1}{4}$ mantal Lilla Kampetorp jemte torplägenheterna Nyttorp och Skirängsrödjan, $\frac{1}{4}$ mantal Mossatorp, $\frac{1}{4}$ mantal Sigfridstorp, $\frac{1}{4}$ mantal Stora Stafsjön med Trumhult, $1\frac{13}{30}$ mantal Östra Stensmässen och $\frac{1}{4}$ mantal Åspelund;

c) att af Fellingsbro kommun hemmanen Fröddesboda, $\frac{1}{2}$ mantal, Vestra Hult, $\frac{1}{2}$ mantal, Norra Hult, $\frac{1}{4}$ mantal och Olof Simonstorp, $\frac{1}{4}$ mantal, tillsammans $1\frac{1}{2}$ mantal, i jordeboken upptagas under Lindes bergslags socken och räknas till Lindes och Ramsbergs bergslags härad;

d) att, medan af Lindes bergslags kommun $173\frac{19}{24}$ mantal höra till Lindes och Ramsbergs bergslags härad, $13\frac{1}{2}$ mantal, kallade Nora fjerding, hänföras till Nora och Hjulsjö bergslags härad, af hvilka $13\frac{1}{2}$ mantal N:is 1, 2, 3 och 4 Öskebohyttan, 4 mantal, i jordeboken upptagas under Jernboås socken, samt N:is 1, 2 och 3 Bergsmanshyttan, 3 mantal och N:is 5—11 Östra Öskevik, $6\frac{1}{2}$ mantal under Nora bergslags socken; varande fråga väckt och på Kungl. Maj:ts nådiga pröfning beroende om upphäfvande af denna oregelbundenhet sålunda, att byalaget Bergsmanshyttan skulle få i administrativt och judicielt afseende fortfarande tillhöra Nora och Hjulsjö bergslags härad, Nora fögderi och Nora domsaga, men i kyrkligt och kommunalt afseende skiljas från Lindes bergslags kommun och i stället förenas med Nora bergsförsamling och Nora socken; samt att byalaget Öskebohyttan och $6\frac{1}{2}$ mantal Östra Öskevik skulle fortfarande få i sistnämnda två afseenden tillhöra Lindes kommun men i

administrativt och judicielt afseende skiljas från sin hittills varande förbindelse och i stället förenas med Lindes och Ramsbergs bergslags härad, Lindes fögderi och Lindes domsaga; i sammanhang hvarmed jemväl föreslagits att $\frac{1}{2}$ mantal N:o 5 Östra Öskevik, som icke vore i ofvan omförmälda $6\frac{1}{2}$ mantal inbegripet och i alla fyra nämnda afseenden tillhörde Nora bergsförsamling och kommun, Nora och Hjulsjö bergslags härad, Nora fögderi och Nora domsaga, måtte få i allo dela lika lott med det öfriga byalaget $6\frac{1}{2}$ mantal Östra Öskevik.

Till omnämnda oregelbundenheter kommer ock å många ställen det missförhållande, att hemman, hvilka i både borgerligt och kyrkligt hänseende tillhöra *en* socken, äro belägna utom samma sockens gränser och bilda *enklaver* inom annan sockens område. Sålunda äro för att anföra några exempel, flera till Ramsbergs socken samt Lindes och Ramsbergs bergslags härad hörande hemmansdelar belägna inom området för Ljusnarsbergs socken, hörande till Nya Kopparbergs bergslags härad. Vidare är hemmanet, $\frac{1}{2}$ mantal N:o 1 Södra Listre, som i alla afseenden tillhör Rinkaby eller Ringkarleby socken och Glanshammars härad, beläget inom gränserna för Axbergs socken och Örebro härad. Fråga om det hemmanets förläggande till sistnämnda socken och härad är dock väckt men ännu icke afgjord.

I fråga om *den kyrkliga indelningen* äro följande förändringar att märka:

1) Genom Nådigt Bref den 18 Februari 1876 har Kungl. Maj:t i sammanhang med pröfning af väckt förslag om delning af Örebro pastorat, hvarom här nedan under 2) vidare förmäles, förordnat, att utaf de här ofvan (sida 4) uppräknade lägenheter alla de, hvilka icke förut tillhörde Örebro stadsförsamling, skulle från och med den 1 påföljande Maj jemväl i kyrkligt hänseende förenas med Örebro stad. Till följd deraf äro numera Örebro Slott och dess förut uppräknade tillhörigheter jemte derifrån gjorda afsöndringar skilde från Långbro, samt Örebro quarn skild från Ånsta församling och alla dessa lägenheter införlifvade med Örebro stadsförsamling. Norra och Södra Smedjebackarna jemte faktoriträdgården hörde deremot redan före den 1 Maj 1876 i kyrkligt afseende till nämnda stadsförsamling.

2) I sammanhang med lönereglering för presterskapet *dels* i Örebro, Almby, Långbro och Ånsta församlingars pastorat och *dels* i Ekers f. d. prebendeförsamling, har Kungl. Maj:t jemlikt Nådigt Bref den 18 Februari 1876 förordnat, att efter då varande innehafvarens af förstnämnda pastorat bortgång Almby, Långbro och Ånsta församlingar skulle skiljas från Örebro pastorat och utgöra två särskilda gäll, bestående det ena af Almby församling, och det andra af Långbro och Ånsta, med hvilka sistnämnda båda församlingar Ekers skulle förenas till ett pastorat. Sedan innehafvaren af Örebro pastorat med döden afgått i November månad år 1877 samt Almby församling försett komministerbostället Tybble utjord med de för ett pastorsboställe erforderliga byggnader och sålunda fullgjort det för församlingens skiljande från Örebro pastorat stadgade vilkor, har kyrkoherde i det nya pastoratet blifvit i nåder utnämnd och den 1 Maj 1880 tillträdtt pastoratet.

Enligt bestämmelserna i sist åberopade Nådiga Bref den 18 Februari 1876 skall Långbro och Ånsta församlingars afsöndring från Örebro pastorat ega rum först efter det nämnda försam-

lingar ej mindre uppfört en för hela det blifvande nya pastoratet gemensam kyrka, hvarigenom den nu i Eker befintliga kyrkan icke vidare blir behöflig, än äfven anskaffat någon i närheten af den nya kyrkan belägen egendom, som borde i värde motsvara Ekers pastorsboställe och det i Långbro socken belägna stomhemmanet 1 mantal N:o 2 Rynninge och vara lämpligt att till kyrkoherdeboställe upplåtas, samt samma egendom vederbörligen bebyggt. I det nämnda brefvet stadgas vidare, att för beredande af bidrag till kostnaden för uppförande af kyrka samt anskaffande och bebyggande af prestgård för det nya pastoratet skall på föreskrifvet sätt bildas en fond, som bör af utsedde komiterade förvaltas; samt att, sedan en till kyrkoherdeboställe för det nya pastoratet lämplig egendom, af det värde som nyss är nämnt, anskaffats, såväl Ekers pastorsboställe, som Rynninge stomhemman må försälas och köpeskillingen till fonden ingå för att till dermed afsedda ändamål användas.

Den nyutnämnde kyrkoherden i Örebro pastorat, hvilken tillträdde sin befattning den 1 Maj 1880, har förbindelse att underkasta sig Långbro och Ånsta församlingars fränskiljande, när vilkoren därför varda uppfyllda, hvilket tidigast kan inträffa tio år efter det fondens förvaltning på föreskrifvet sätt fortgått. Under öfvergångstiden ombesörjes, under kyrkoherdens i Örebro öfverinseende, själavården i berörda två församlingar af en för dem tills vidare förordnad komminister, hvilken tillika under samma tid såsom vice pastor uppehåller kyrkoherdebeställningen i Ekers församling.

Denne t. f. komminister och vice pastor eger årligen uppbära ej mindre samtliga löneinkomsterna från Ekers församling, med undantag af pastorsboställets afkastning, än äfven komministerlönen i Långbro och Ånsta församlingar samt femtio procent af de afgifter, som från sistnämnda två församlingar för närvarande utgå till kyrkoherden i Örebro pastorat, hvilken deremot eger att under öfvergångstiden fortfarande uppbära återstående femtio procent af samma afgifter.

Såsom oregelbundenheter i den kyrkliga indelningen lära få anses icke allenast att $\frac{1}{4}$ mantal Lilla Kampetorp jemte torplägenheterna Nyttorp och Skirängsrödjan, pastors i Bodarne stomhemman, som i jordeboken upptages under den del af Bodarne socken, som tillhör Sundbo härad, i kyrkligt afseende hör till Askersunds landsförsamling; utan ock följande förhållanden: dels

a) att af Viby och Tångeråsa församlingars pastorat den förra eller moderförsamlingen är belägen inom Grimstens och den senare eller annexförsamlingen inom Edsbergs härad;

b) att till Edsbergs inom häradet af samma namn belägna moderförsamling hör annexförsamlingen Hackva, belägen inom Grimstens härad; och

c) att af Stora Mellösa och Norrbyås församlingars pastorat, den förra eller moderförsamlingen tillhör Askers och den senare eller annexförsamlingen Sköllersta härad;

dels ock att pastoraten inom Örebro härad äro fördelade både på Örebro och Glanshammars kontrakt samt pastoraten inom Hardemo härad både på Kumla och Edsbergs kontrakt.

På sätt i nästföregående berättelse omförmäles, har Nämnanden för ordnande af presterskapets inom länet löneinkomster, som år 1863 började sin verksamhet, fullgjort sitt uppdrag med afgifvande af förslag till reglering af presterskapets i Fellingsbro församling löneinkomster. Detta förslag var vid slutet af år 1880 beroende på Kungl. Maj:ts pröfning. När sådan skett,

är löneregleringen för presterskapet i länet att anse såsom afslutad, genom Kungl. Maj:ts afgörande af alla dit hörande förslag. Rörande utfallet af löneregleringen i dess helhet, hänvisas till hvad derom förekommer i nästföregående berättelse.

Enligt Kungl. Landtmäteristyrelsens Kungörelse den 12 Mars 1866 angående justeraredistriktet i riket, var Örebro län indeladt i fyra sådana distrikt, bestående af:

1) staden Örebro samt Örebro, Glanshammars, Askers, Sköllersta och det forna, numera indragna Lekebergs härad med justeringsställe i staden Örebro;

2) Staden Askersund samt Sundbo, Kumla, Hardemo, Grimstens och Edsbergs härad med justeringsställe i Askersund;

3) Staden Nora samt Karlskoga, Nora och Hjulsjö, Grythytte och Hellefors bergslag med justeringsställe i staden Nora;

4) Staden Linde samt Nya Kopparbergs, Lindes och Ramsbergs bergslag, jemte Fellingsbro härad med justeringsställe i staden Linde.

Enligt hvad Kungl. Justeringsstyrelsens Kungörelse den 13 November 1879 utvisar, är länets nuvarande indelning i justeraredistrikt sådan, att de tre distrikt, hvari länet skall vara indeladt, omfatta:

1) (det 35:te i riket) Örebro, Glanshammars och Fellingsbro härad, Lindes och Ramsbergs samt Nya Kopparbergs bergslag jemte städerna Örebro och Linde;

2) (det 36:te i riket) Askers, Sköllersta, Kumla, Hardemo, Sundbo, Edsbergs och Grimstens härad samt staden Askersund;

3) (det 37:de i riket) Karlskoga, Nora och Hjulsjö samt Grythytte och Hellefors bergslag jemte staden Nora.

Den sålunda fastställda nya distriktsindelningen har efter den 4 September 1880, enligt hvad i Konungens Befallningshåfvandes då utfärdade Kungörelse stadgas, blifvit utan undantag tillämpad.

De till Örebro län hörande stränder af sjön Vettern med dervid hefintliga hamnar hafva förut tillhört Jönköpings tullkammardistrikt; men sedan Kungl. Maj:t dels den 31 Augusti 1877 vilkorligen beviljat staden Vadstena stapelstads- samt nederlags- och transit-upplagsrätt emot förbindelse, bland annat, att inrätta behörigt sjömanshus, dels ock genom Nådige Kungörelse den 11 Januari 1878 förklarat, att den Vadstena genom Nådiga beslutet den 31 Augusti 1877 vilkorligt beviljade omförmälda rätt skall gälla intill slutet af år 1887, hafva, till följd af hvad Kungl. Maj:t vidare i nåder förordnat, nyssberörde stränder och hamnar, således äfven staden Askersunds hamn, blifvit förlagda från Jönköpings till Vadstena tullkammardistrikt.

I sammanhang dermed hafva, enligt hvad Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium till följd af nådigt bemyndigande genom Kungörelse den 12 April 1878 förordnat, Kumla och Sundbo härad med staden Askersund, hvilka förut tillhörde distriktet för sjömanshuset i Jönköping, blifvit från nämnda distrikt förlagda till distriktet för sjömanshuset i Vadstena.

Öfriga delar af länet hafva tillförene, enligt hvad nyssbemälda Kollegii Kungörelse den 10 Mars 1871 utvisar, tillhört distriktet för sjömanshuset i Stockholm; men, sedan Kungl. Maj:t den 7 Juni 1878 beviljat staden Vesterås stapelstadsrätt emot förbindelse, bland annat, att inrätta behörigt sjömanshus, hafva, enligt hvad Kommerskollegii Kungörelse den 13 December 1878

utvisar, bemälda delar blifvit förlagda från förutnämnda distrikt till *distriktet för sjömanshuset i Vesterås*. Till detta distrikt höra således numera städerna Örebro, Nora och Linde samt länets samtliga härad med undantag af Kumla och Sundbo, hvilka jemte den inom sistberörda härad belägna staden Askersund, på sätt ofvan är vordet nämnt, räknas till distriktet för sjömanshuset i Vadstena.

Länets bergslag var före år 1846 fördelad på tre bergmästaredömen, hvilka benämndes a) Nora och Lindes, b) Nya Kopparbergs och c) Vermlands. Vid början af nämnda år blef, till följd af Nådiga Brevet den 13 Juni 1845, af Kungl. Maj:ts och Rikets Bergskollegium kungjort den 31 påföljande Juli, Lindes och Ramsbergs bergslag skild från Nora och Lindes och i stället förlagd till Nya Kopparbergs bergmästaredöme. Sistberörda två bergmästaredömen erhöilo förändrade namn och benämndes, det förra Nora bergslags och Nerikes, samt det senare Nya Kopparbergs och Lindes bergmästaredöme. När sedermera jemlikt Kungl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Bergskollegium den 6 Oktober 1854 riket indelades i nio bergmästaredistrikt, bestämdes i sammanhang dermed, att *femte* distriktet skulle bestå af Hjulsjö, Grythytt, Hellefors, Nya Kopparbergs, Lindes och Ramsbergs bergslags socknar samt Fellingsbro och Glanshammars härad, allt af Örebro län, samt att till *sjet*te distriktet skulle höra hela den öfriga delen af Örebro län med dervarande Nora bergslags socken, samt Lerbäcks, Lekebergs och Karlskoga bergslag jemte hela Skaraborgs län. Bergmästaren i femte distriktet skulle fortfarande såsom boställe hibeåhålla hemmanen Storaåården och Stortorp vid Nya Kopparberget och bergmästaren i sjette distriktet lågenheterna Knutsberg och Lilla Elfstorp vid Nora stad.

Sedermera har Kungl. Maj:it genom Nådig Skrifvelse till Kommerskollegium den 13 November 1874 förordnat, att bergsstaten skulle, jemte Bergslagsstyrelsen i Sala, bestå af sex bergmästare och sju grufingeniörer; att riket skulle indelas i sex bergmästaredistrikt; att det *fjerde* eller *mellersta* distriktet skulle omfatta jemte Skaraborgs hela Örebro län; att inom samma distrikt borde anställas en grufingeniör, samt att Knutsberg med Lilla Elfstorp skulle vara boställe för blifvande bergmästaren i nybildade mellersta distriktet och Storaåården med Stortorp boställe för blifvande grufingeniörer i samma distrikt.

Den sålunda föreskrifna omregleringen af bergmästaredistriktet kunde icke omedelbart gå i verkställighet, utan först sedan bergmästarne i gamla femte och sjette distrikten från tjensten afgått. Efter det sådant inträffat, först i sjette och derefter i femte distriktet, hafva, enligt hvad Kommerskollegii Kungörelse den 1 Mars 1878 utvisar, dessa båda distrikt blifvit samman-slagna och utgöra tillsammans med Skaraborgs län nya fjerde eller *mellersta bergmästaredistriktet*. Till detta hör således hela Örebro län.

Tjenstförrättande bergmästaren i detta distrikt innehar bostället Knutsberg med Lilla Elfstorp, och grufingeniören Storaåården med Stortorp. Fråga är dock väckt om utbyte af sistnämnda boställe mot nuvarande kyrkoherdebostället i Ljusnarsbergs eller Nya Kopparbergs socken, $\frac{1}{4}$ mantal N:o 1 Ljusnarn, åfven kalladt Märtenstorp, hvilket således är afsedt att blifva boställe för grufingeniören.

Länet, som, enligt Sacklens »Sveriges läkarehistoria», till år 1738 med Vermland hade gemensam provincialmedikus, nämnda år kom att utgöra ett särskildt distrikt och enligt Kungl. Brevet 20 Oktober 1796 delades i tvenne, nemligen Örebro och Nora distrikt, är numera *indeladt i fem provincialläkaredistrikt*, nemligen:

a) *Örebro distrikt*, som innefattar hela Öster-Nerikes fögderi (d. v. s. Askers, Sköllersta, Örebro och Glanshammars härad), af Kumla härad Hallsbergs och Kumla socknar, hela Hardemo härad, af Grimstens härad Hackva socken och den s. k. Öja fjerding, samt af Edsbergs härad Skagershults, Tångeråsa och Edsbergs socknar (enligt Kungl. Brevet den 20 Oktober 1796, den 14 Januari 1846 och den 8 Mars 1864);

b) *Askersunds distrikt*, som innefattar hela Sundbo härad, af Kumla härad Lerbäcks socken samt af Grimstens härad Bodarne och Viby socknar (enligt Kungl. Brevet den 14 Januari 1846);

c) *Karlskoga distrikt*, som innefattar hela Karlskoga härad och af Edsbergs härad Nysunds, Qvistbro, Hidinge och Knista socknar (enligt Kungl. Brevet den 8 Mars 1864);

d) *Nora distrikt*, som innefattar af Nora och Hjulsjö bergslags härad Nora och Jernboås socknar samt hela Lindes och Ramsbergs bergslags härad, bestående af Lindes och Ramsbergs socknar (enligt Kungl. Brevet den 20 Oktober 1796, den 14 Januari 1846 och den 7 Juni 1864);

e) *Grythytt distrikt*, som innefattar *dels* hela Grythytt och Hellefors bergslags härad, bestående af Grythytt och Hellefors socknar, samt hela Nya Kopparbergs bergslags härad, bestående af Ljusnarsbergs socken (enligt Kungl. Brevet den 14 Januari 1846); och *dels* af Nora och Hjulsjö bergslags härad Hjulsjö socken (enligt Kungl. Brevet den 7 Juni 1864).

I länet finnas dessutom anställda sju *distriktsläkare*, nemligen i

1) *Bo distrikt*, som, jemlikt Kungl. Resolutionen den 12 Maj 1848 och Kungl. Sundhetskollégii skrifvelse till Konungens Befallningshafvande den 7 påföljande Juli, består af följande bruks- och landtegendomar jemte derunder lydande hemman och lågenheter, nemligen Bysta i Askers socken och härad, Skoga-holm samt öfra och nedra Haddebo i Svennevads och Bo i Bo socken af Sköllersta härad (åfvensom Lemnå, Skönnarbo och Folkström i Östergötlands län); åtnjutande distriktsläkaren tjensteårsberäkning;

2) *Åmmebergs distrikt*, omfattande Hammars socken i Sundbo härad med undantag af ön Stora Åspan och den vester och sydvester derom på vestra stranden af sjön Vettern belägna del af socknen (enligt Kungl. Brevet den 17 April 1868, hvori tillika *dels* tjensteårsberäkning förunnas distriktsläkaren, *dels* ock stadgas skyldighet för provincialläkaren i Askersunds distrikt, att vid inträffande ledighet eller eljest vid behof fortfarande ombesörja den allmänna helso- och sjukvården uti den från ordinarie provincialläkaredistriktet afsöndrade delen);

3) *Edsbergs distrikt*, som omfattar *dels* Qvistbro, Skagershults, Tångeråsa, Hidinge, Knista och Edsbergs socknar (således hela Edsbergs härad ned undantag af Nysunds socken), och af Grimstens härad Hackva socken (enligt Kungl. Brevet den 18 December 1868 och Kungl. Sundhets-Kollégii till Konungens Befallningshafvande aflåtna skrivelser den 4 och 28 Januari 1869, i enlighet hvarmed distriktsläkaren åtnjuter tjensteårsbe-

räkning och har skyldighet att efter Konungens Befallningshafvandes förordnande bestrida provincialläkaregöromålen i distriktet); dels ock af Hardemo härad Kräklinge socken (enligt Konungens Befallningshafvandes här nedan omförmälde Reglemente den 27 December 1876); hörande således detta distrikt delvis till både Örebro och Karlskoga provincialläkaredistrikt;

4) *Karlskoga distrikt*, omfattande Karlskoga socken (enligt Kungl. Sundhets-Kollegii skrivelser till Konungens Befallningshafvande den 6 April och den 9 November 1871); åtnjutande distriktsläkaren tjänsteårsberäkning (se Kungl. Medicinalstyrelsens skrivelse den 12 April 1878);

5) *Ljusnarsbergs distrikt*, som omfattar den till Grythytte provincialläkaredistrikt hörande Ljusnarsbergs socken (enligt Kungl. Brefvet den 4 December 1863, hvarigenom tjänsteårsberäkning förunnas distriktsläkaren; dock utan rubbning af de provincialläkaren åliggande skyldigheter);

6) *Ramsbergs distrikt*, omfattande (jemlikt Kungl. Sundhets-Kollegii skrivelse till Konungens Befallningshafvande den 3 December 1863) Ramsbergs socken, som hör till Nora provincialläkaredistrikt; och

7) *Lindesbergs distrikt*, som (jemlikt Kungl. Brefvet den 8 Februari 1878) omfattar Lindes till Nora provincialläkaredistrikt hörande bergssocken; åtnjutande distriktsläkaren tjänsteårsberäkning; dock utan rubbning i provincialläkarens åligganden.

De åtta socknar, som utgöra Edsbergs distrikt, hafva bildat ett bolag, kalladt Edsbergs läkaredistriktsbolag, för hvilket Konungens Befallningshafvande den 27 December 1876 fastställt bolagsordning. Enligt Kungl. Brefvet den 6 Juli 1877 hafva de kommuner, som i bolaget ega del, undfått nådigt tillstånd att upptaga lån för uppförande af bostad åt distriktsläkaren.

Hvad angår länets indelning i *veterinärdistrikt*, hänvisas till hvad derom här nedan förekommer under afdelningen VI.

Då Örebro län är särdeles rikt på sjöar och vattendrag, torde det vara af intresse att här lemna en allmän kortfattad öfversigt af länets skilda *vattensystem*, hvilka slutligen afbörda sitt vatten dels i Östersjön och dels i Vesterhafvet.

I Grythytte och Hellefors bergslags härad, som utgör länets nordvestliga del, finnas sjöarne Mången, Mångs-agar, Löfsjön, Silken, Holmsjön, Stora och Lilla Tomsjön, Norra och Södra Svensken, Julsjön, Flaxen, Nätsjön, Örlingesjön, Sängen, Stora och Lilla Högsjön, Norr- och Söder-Elgen, Saxen, Agen, Torrvarpen, Halftron, Sundsjön, Halfvars-Noren, Lunds fjärden, Stora Malen, Stora och Lilla Grecken, Rågrecken, Limmingsjön och Skärjen. Alla dessa sjöar jemte åtskilliga andra mindre vattendrag rinna mot söder och falla genom Svartelfven ut i norra ändan af sjön Möckeln, belägen i Karlskoga härad.

De i Bjurtjärns socken belägna, sammanhängande sjöarne Ullvettern, Frövettern och Alkvettern, hvilka emottaga mycket från Vermlands län kommande vatten, rinna först genom sjön Lonen eller Lonnen och vidare genom Timsselfven ut i norra ändan af den nyssnämnda sjön Möckeln vester om och på något afstånd från det ställe, der Svartelfven faller ut i samma sjö.

Innan Timsselfven hinner fram till Möckeln, utrinne i denna elf Trös-ån, som tillförer vattnet från flera smärre i Grythytte- och Bjurtjärns socknar belägna sjöar.

Helt nära det ställe, der Svartelfven rinner ut i Möckeln, upptager hon Amån, hvarigenom de nordost om Möckeln belägna sjöarne Rösimmen, Långsjön och Elgsimmen afbörda sitt vatten till Möckeln.

De i Edsbergs härad, öster om Möckeln belägna sjöarne Kermen, Noren, Våtsjön och Lysingen flyta genom Valån eller Valan jemväl ut i Möckeln.

Möckelns aflopp sker genom Letelfven, hvilken utgör gräns emellan Vermlands och Örebro län och rinner mot söder ut i den stora sjön Skagern, hvars stränder tillhöra dels nämnda två län och dels Skaraborgs län. Skagerns vatten rinner genom Gullspångselfven i Venern och vidare genom Götaelf i Vesterhafvet.

I Nora och Hjulsjö bergslags härad, beläget öster om Grythytte och Hellefors, finnas sjöarne Gränsjön, Stora och Lilla Bredsjön, Ösjön, Mögsjön, Hjulsjön, Grängen, Sängen, Björken, Lindesbysjön, Yxsjön, Gränssjön, Aspen, Usken eller Ösken och Fåsjön, hvilka från norr, samt Elfången, Saxen, Vikern och Åsbosjön, hvilka från sydvest och vester rinna ut i Nora sjön, hvars aflopp Jerle- eller Dyltaån flyter i sydostlig riktning och faller ut i vestra ändan af sjön Väringen, belägen emellan Fellingsbro och Glanshammars härad.

En annan samling af sjöar, belägen i Nya Kopparbergs samt Lindes och Ramsbergs bergslags härad, afbörda jemväl till Väringen sitt vatten genom Lindes- eller Vedevågs-ån, som utfaller i norra ändan af sistnämnda sjö. Dessa sjöar äro Norra och Södra Hörken, Stora och Lilla Kumlan, Björken, Olofssjön, Salbosjön, Ljusnaren, Norrsjön, Södersjön, Rossvälen, Lindesjön, Stora Hultasjön, Björkasjön, Åtsjön, Gålsjön eller Gållingsjön och Vedevågssjön.

Väringens aflopp är Oppboga ström, eller, som den i sin fortsättning kallas, Arbogaån, som rinner åt öster och utfaller i Mälaren. Dessförinnan upptager denna å vattnet från flera i norr belägna sjöar, deribland de förnämligaste äro Oppåsen, Finnåkerssjön, Luntan, Sällingesjön, Hammarbosjön, Gellingen, Köttssjön, Skillingen, Ölsjön, Ösaren, Glien samt Norra och Södra Mogen.

I landskapet Nerikes sydvestliga del, på gränsen mot Skaraborgs län, finnas dels sjöarne Lången och Gryten i Sundbo härad, samt Östra och Vestra Laxsjöarne med Östersjön och Stora Stafsjön, hvilkas vatten afbördas genom Laxån, och dels Bodarnesjön, hvars vatten genom Svartån rinner åt norr och vidare, sedan nämnda båda åar vid Ågrena, straxt söder om sjön Toften, sammanflutit, ut i denna sjö, hvilken jemväl emottager vattnet från de norr derom belägna sjöarne Ölen eller Öljen, Stora Björken med Fjärden och Lilla Björken. Från Toften rinner vattnet i sjön Teen, hvars aflopp är Svartån, som flyter i nordostlig riktning och faller ut i Hjelmaren vid Örebro. Under sitt lopp från Teen till Hjelmaren upptager den från söder det vatten, som tillföres från Trystorpssjön, äfven kallad Södra Logsjön, och Velandasjön, jemväl kallad Norra Logsjön, och norrifrån det, som kommer från sjöarne Multen, Leken och Tysslingen.

Ett annat af Hjelmarens tillflöden är Lillån, genom hvilken vattnet från den i norra delen af Örebro härad belägna sjön Lången ledes mot söder till förstnämnda sjö.

Vibysjön och Skarbysjön äro belägna i Viby socken af Grimstens härad. Deras vatten föres genom Viaån i nord-

ostlig riktning till Mosjön och vidare genom denna sjö och Gellersta-ån i östlig riktning till sjöarne Vestra och Östra Qvis-marn, hvilka afbörda sitt vatten i Hjelmaren genom Telge-ån, som utgör sistnämnda sjös tredje större tillflöde.

I sydöstliga delen af Nerike är belägen i vester den betydande sjön Tisarn och i öster den ungefär lika stora sjön Sottern, hvilka båda sjöar äro förenade genom Svennevadsån och genom Vingåkersån afledas till Södermanland samt der blanda sig med de vattendrag, som vid Nyköping utfalla i Östersjön.

Ett annat i samma del af Nerike, men ännu sydligare befinnligt vattensystem utgöres af sjöarne Trehörningen, Skin, Skeppsön, Flaxen, Djupsjön, Långsjön, Svaldresjön, Örgafveln, Valsjön, Storsjön, Hellsjön, Åfjärden, Östra och Vestra Hjertsjöarne, Bafingesjön, Glottrasjön, Östersjön, Afvern, Stora Målsjön samt Öfra och Nedra Gryten, hvilkas vatten rinner ner till Östergötland och der till största delen upptages af sjön Glan, hvarifrån detsamma inom Norrköping utfaller i Bråviken.

Sydligast i Nerike ligga sjöarne Torksjön, Sandsjön, Norra och Södra Asplången, Skiren i Askersunds socken, Örgaggen, Långsjön, Hufvudsjön, Ersjön, Mullsjön, Qvarnsjön, Anten, Öln eller Olen, Acksjön eller Axsjön, Skiren i Snaflunda socken, Fogelsjön, Norra och Södra Mellången, Östersjön, Hisjön, Kyrksjön i Lerbäcks socken, Mutten, Åmmelången, Forssasjön, Qvarnsjön och Viksjön m. fl., hvilka afbörda sitt vatten till Vettern med dess vikar Alsen, Viken, Hammarboviken, Norra Färjsundet, Norra Kärraffjärden och Långviken.

Af denna öfversigt finnes, att med undantag af de sjöflockar, hvilkas vatten samlas i sjön Möckeln och slutligen, på sätt förut är vor det nämnt, rinner till Vesterhafvet, länets öfriga vattensystem slutligen afbörda sitt vatten till Östersjön.

I afseende å länets *naturbeskaffenhet i öfrigt* får Konungens Befallningshafvande hänvisa till hvad derom finnes oförmält i föregående femårsberättelser, äfvensom till här ofvan åberopade arbeten »Topografiska och Statistiska uppgifter om Örebro län», och »Beskrifning öfver Örebro län, af Wilh. Tham».

Rikets *ekonomiska kartverk*, såvidt det omfattar länet, har med tillhörande beskrifningar, på sätt redan i nästföregående berättelse omnämndes, fullständigt utkommit.

Generalstabens Topografiska afdelning har under tidrymden 1876—1880 af Örebro län kartlagt endast de sydliga mindre delarne af Sköllersta och Kumla härad. Dessa delar ingå på det år 1878 utaf afdelningen utgifna topografiska kartbladet »Finspong».

Sveriges geologiska undersökning har under den tid, förvarande berättelse afser, utgifvit tre länet vidkommande geologiska kartblad, nemligen år 1877 bladet N:o 62 »Claestorp», som omfattar smärre delar af Askers och Svennevads socknar, men i afseende å det öfriga området faller inom Södermanlands och Östergötlands län; år 1878 bladet N:o 63 »Brefven», som jemväl upptager mindre delar af Södermanlands och Östergötlands län; och år 1879 bladet N:o 69 »Hjulsjö», som uteslutande omfattar delar af Örebro län.

Strax före ingången af femårsperioden utkom en af paleontologen vid Sveriges geologiska undersökning Dr J. G. O. Linnarsson författad »Öfversigt af Nerikes öfvergångsbildningar» jemte tillhörande karta.

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1876—1880. Örebro län.

Bland enskilda personers kartläggningsarbeten, som vidkomma Örebro län, intager en af läraren vid tekniska högskolan, geologen Dr Alfred Elis Törnebohm, på jernkontorets bekostnad utarbetad och under utgifning varande »Geologisk öfversigtskarta öfver mellersta Sveriges bergslag i skalan 1 : 250,000», ett särdeles framstående rum. Kartan, som redovisar endast för de fasta berglagren, ej för den lösa jorden, kommer enligt uppgjord bladindelning att bestå af 9 blad. Under åren 1879 och 1880 utkommo bladen N:is 1, 2, 3 och 5, af hvilka N:o 1 det nordvestliga och N:o 5 det mellersta omfatta, N:o 1 en liten del af länets nordligaste område och N:o 5 länets nordostliga del, ända ned till sjön Hjelmaren. Under innevarande år 1881 hafva utkommit bladen N:is 4 och 7, omfattande det förra länets hela nordvestliga och det senare länets hela sydvestliga del. Å bladet N:o 8 kommer att ingå den sydöstliga delen af länet.

Under år 1880 har på gemensamt föranstaltande af länets landsting och Kungl. Hushållningssällskap, landsfiskalen Aug. Nylén utgifvit »Örebro läns kalender» jemte »karta öfver jernvägs- och landsvägskommunikationer uti Örebro län», hvilket arbete innehåller betydande bidrag till närmare kännedom om länets äldre förhållanden och nuvarande tillstånd.

Ledamoten af Riksdagens Andra kammare, berg-bruksidkaren Johan Johansson har år 1875 utgifvit afdeln. I af äldre och nyare anteckningar »Om Noraskog», ett område af länet som, jemväl benämndt »Nora skoga», numera motsvaras af Nora och Hjulsjö samt Grythytte och Hellefors bergslag.

Vidare har professoren i bergsvetenskap J. O. Carlberg år 1879 från trycket utgifvit: »Historiskt sammandrag om svenska bergverkens uppkomst och utveckling, samt grufvelagstiftningen».

Jemväl sistnämnda två verk äro af vikt för vinnande af närmare kännedom om äldre och yngre förhållanden i länets bergslag, särdeles de i länets Vestmanlandsdel belägna.

År 1856 bildades en förening för Nerikes folkspråk och fornminnen, den första förening af sådant slag i Sverige. Sekreterare i föreningen voro under de första tio åren af dess tillvaro kammarherren, godsegaren m. m. Friherre G. Djurklou och sedermera nuvarande sekreteraren i Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande Dr Herman Hofberg. Föreningen, som under nämnda år utvecklade en betydande verksamhet och i sin mån väckt och närt allmänhetens intresse för vården om *länets fornlemningar*, har under den 18 December 1878 beslutit att upplösa sig. I stället bildade sig en ny förening, kallad »Nerikes fornminnesförening», som i början af år 1879 konstituerade sig och antog stadgar. Den nya föreningen fick öfvertaga den äldres tillgångar i såväl penningar som fornsaker. § 6 i stadgarne fastställer såsom den nya föreningens syftemål, bland annat, att »så vidt möjligt på ett ställe sammanföra hvad af historiskt intresse finnes inom länet». I öfverensstämmelse dermed är föreningen närmast betänkt på att anskaffa en lämplig lokal för inrymmande och förevisande af de samlingar, föreningen redan eger och hoppas vidare förvärfva, eller, med andra ord, att åstadkomma hvad man på Gotland kallar en *fornsal*. Föreningen förfogar dock ännu icke öfver de medel, omkring 5,000 à 7,000 kronor, som erfordras för anskaffande och inredande af den afsedda lokalen. De ämnen i öfrigt, som skola utgöra föremål för föreningens verksamhet, äro att hänföra till följande sju klasser, nemligen folkspråket, folklifvet, folksägnen och sagor, fornlemningar, fornsaker, äldre slöjdalster och gamla handlingar.

På framställning af Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets Akademien, har Konungens Befallningshafvande den 9 Mars 1878 fridlyst en å hemmansegaren och skolläraren Johan Erikssons fastighet Lilla Mellösa i Stora Mellösa socken befintlig ättehög af 52 fots diameter och 3 fots höjd öfver den om-

gifvande åkern, hvilken fornlemning i H. Hofbergs tryckta *Förteckning öfver Nerikes fasta fornlemningar*, beskrifves sålunda: »På ett gärde, norr om gården, en större ättehög samt en rundstensättning af stora klumpformiga stenar».

2. Invånare.

Bilagda tabell N:o 1 innehåller redogörelse för *dels* länets folkmängd hvarje af ifrågavarande fem år och dess fördelning i män och kvinnor å landsbygden och i de särskilda städerna ej mindre enligt presterskapets uppgifter, än äfven enligt mantalslängderna, *dels* antalet personer, män och kvinnor, hvilka varit befriade från erläggande af mantalspenningar, *dels* för beväringmanskap af alla fem klasserna enligt formuläret H. i Nådiga Förordningen den 9 Februari 1861, och *dels* slutligen antalet af de hvarje år, enligt samma års mönsterrullor, approberade beväringsskyldiga.

Uti det uti tabellens 11:te kolumn upptagna *beväringmanskap* af alla fem klasserna äro icke inräknade de ynglingar, hvilka blifvit vid mönstringarne kasserade eller af de i §§ 2 och 4 af Nådiga Kungörelsen angående allmänna beväringen den 13 November 1860 omförmälda andra orsaker från beväringsskyldigheten befriade.

År 1876 kasserades	361	och befriades af andra orsaker	26.
» 1877 »	316	» »	17.
» 1878 »	322	» »	38.
» 1879 »	345	» »	35.
» 1880 »	407	» »	15.
S:ma 1,751		S:ma 131.	

I § 8 mom. 7 af Kungl. Förordningen den 20 Juli 1861, angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande, är stadgadt, att om någon, som för nästförflutna år tillhört mantals-skrifningsdistriktet, icke vidare uppehåller sig å orten, utan att anmälan om hans afflyttande blifvit hos pastor gjord och om honom icke heller förekommer sådan upplysning, att han må anses såsom blott tillfälligt frånvarande, eller att han eljest i följd af hvad angående rätt mantals-skrifningsort är stadgadt bör, utan hinder af vistelse annorstädes, fortfarande i distriktets mantalslängd upptagas; så skall vid mantals-skrifningsförrättningen sådan person införas uti en i enlighet med fastställt formulär upprättad särskild förteckning, hvilken, underskrifven af förrättningsmannen och till riktigheten af pastor vitsordad, bör, sedan vederbörande länsman eller stadsfiskal deraf undfått kännedom, biläggas mantalslängden samt i bestyrkt afskrift genom förrättningsmannens försorg till Konungens Befallningshafvande insändas. Enligt denna särskilda förteckning å de s. k. *obefintlige*, utgjorde antalet utaf dem i Örebro:

	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Deraf befriade från mantalspenningar:		
				Mankön.	Qvinkön.	Summa.
År 1876	123	74	197	123	74	197
» 1877	142	94	236	142	94	236
» 1878	126	80	206	126	80	206
» 1879	127	85	212	127	85	212
» 1880	118	69	187	118	69	187

Ifrågavarande personer äro icke inräknade uti den å tabellen N:o 1 upptagna mantals-skrifna folkmängden i staden Örebro för ofvan angifna år.

Uti nästförutgående femårsberättelse (se sid. 3, spalten 1) anmärktes, att under åren 1871—1875 i städerna Örebro och Askersund antalet mantals-skrifne personer öfversteg antalet kyrkoskrifne, i Örebro med 50 till 200 personer och i Askersund med en eller annan person. Förklaringsgrunden till detta förhållande, som, då i regeln den kyrkoskrifna folkmängden af kända orsaker plägar öfverstiga den mantals-skrifna, är högst ovanligt, uppgafs vara den, att arbetsgifvare å sina mantals-förteckningar upptaga hos dem vid mantals-skrifningen anstälde arbetare, hvilka icke aflemnat prestbetyg och sedan afflytta från staden, utan att hafva fullgjort en slik skyldighet, samt att åtskilliga tjenstehjon, i följd af bristande upplysningar vid husförhören, varda skrifna på två ställen.

Såsom återopade tabellen N:o 1 utvisar, har under ett och annat af nu ifrågavarande fem år inträffat enahanda ovanliga förhållande, som nyss är omförmäldt, icke allenast hvad angår städerna Örebro och Askersund, utan äfven i fråga om öfriga tvenne städer i länet. Konungens Befallningshafvande vet icke att uppgifva annan förklaringsgrund dertill än den i nästförutgående femårsberättelse lemnade.

Med afseende å det af kyrkoherden i Örebro uttalade behof att upprätta tillförlitliga nya kyrkoböcker anordnade stadsfullmäktige en *folkräkning* medelst så kallade hushållslistor, hvilken egde rum den 3 November 1880. En den 20 Maj innevarande år till stadsfullmäktige afgifven berättelse innehåller, att de vid folkräkningen den 3 November 1880 upprättade listor blifvit i pastorsexpeditionen använda *dels* för upprättande af nya kyrkoböcker och *dels* för meddelande af det af Kungl. Statistiska Centralbyrån äskade utdrag af kyrkoböckerna efter förhållandena den 31 December 1880; att i sammanhang dermed beräkningar anstälts med afseende å såväl den kyrkoskrifna som den icke kyrkoskrifna folkmängden i Örebro den 3 November 1880; att de upprättade folkräkningslistorna vid granskning befunnits i åtskilliga afseenden bristfälliga, hvadan de i dem förekommande uppgifter endast efter noggrannaste pröfning i det enskilda kunnat för det föresatta ändamålet användas och endast ett *approximativt* resultat vid angifvande af den faktiska folkmängden vinnas; att, när det till Statistiska Centralbyrån insända utdrag ur husförhörsböckerna kunde sägas innefatta en afskrift af dessa senare i afseende på deras viktigaste innehåll, det icke ansetts nödvändigt eller behöfligt att genom rättelser bringa listorna i öfverensstämmelse med kyrkoböckerna; hvadan listorna i sitt nuvarande skick icke utan vidare kunde i alla afseenden läggas till grund för statistiska beräkningar; samt slutligen att med ledning af en med N:o VI utmärkt tabell antagas kunde, att talet 12,700 approximativt uttrycker det antal

personer, som vid folkräkningstillfället funnos inom Örebro församlings område.

Vid omförmälda berättelse funnos fogade 6 särskilda tabeller, hvilka Konungens Befallningshafvande anser lämpligt här intaga och som äro så lydande¹⁾:

»Tab. I och Tab. II,

utvisande Örebro församlings kyrkoskrifna folkmängd d. 31/12 1880.

Tab. I.

	Ogifta.		Giffta.		Enkling.		Enkor.		Frånskilde.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Södra staden med S. Smedjebacken	1,395	1,916	641	646	62	242	2	1		
Södra ego-området	467	542	306	306	26	65	—	1		
Norra staden	805	1,100	368	371	47	160	—	1		
Norra ego-området	624	658	383	384	29	67	—	—		
Barn af okänd moder	9	21	—	—	—	—	—	—		
Husvilla	42	67	4	4	10	11	1	—		
Summa	3,342	4,304	1,702	1,711	174	545	3	3		

Tab. II.

	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	
Södra staden med S. Smedjebacken	2,100	2,805	4,905	1,360
Södra ego-området	799	914	1,713	482
Norra staden	1,220	1,632	2,852	819
Norra ego-området	1,036	1,109	2,145	574
Barn af okänd moder	9	21	30	—
Husvilla	57	82	139	106
Summa	5,221	6,563	11,784	3,341

Tab. III,

utvisande förhållandet mellan den kyrkoskrifna folkmängden vid folkräkningen den 3 November 1880 och vid årets slut den 31 December 1880.

Den kyrkoskrifna folkmängden.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Vid folkräkningen den 3 November 1880	5,121	6,394	11,515
Ökades med födde mellan 3/11 80—1/1 1881	20	17	37
Ökades med inflyttade mellan 3/11 80—1/1 81	213	304	517
Ökades således till	5,354	6,715	12,069
Minskades med döde mellan 3/11 80—1/1 81	23	16	39
Minskades med utflyttade mellan 3/11 80—1/1 81	110	136	246
Utgjorde således vid årets slut 31/12 80	5,221	6,563	11,784

Anm. Skillnaden mellan 11,515 och 11,784 är 269.

¹⁾ Vid i Statist. Centralbyråns verkställd granskning af det insända utdraget ur husförhållsböckerna hafva några mindre fel blifvit anmärkta och rättade, hvadan den af Centralb. fastställda folkmängdssiffran för Örebro icke fullt stämmer med ofvanstående uppgifter. Stat. C.-B.

Tab. IV,

utvisande antalet i Örebro församling icke kyrkoskrifne personer, som på folkräkningslistorna uppgifvit sig hafva den 3 November 1880 vistats inom Örebro församling.

	Ogifta.		Giffta.		Enkling.		Enkor.		Frånskilde.		Summa.
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Södra staden med Södra Smedjeb.	370	350	28	29	2	30	—	1			810
Södra ego-området	79	47	13	9	3	3	—	1			155
Norra staden	380	242	44	28	12	29	1	—			736
Norra ego-området	70	72	22	18	2	12	3	—			199
Summa	899	711	107	84	19	74	4	2			1,900

Tab. V,

utvisande antalet personer, som på folkräkningslistorna den 3 November 1880 upptagits såsom då icke närvarande i Örebro, ehuru der boende.

	Ogifta.		Giffta.		Enkling.		Enkor.		Frånskild.		Summa.
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
»Frånvarande»	245	218	74	14	7	18	1	1			578

Tab. VI,

utvisande antalet personer, som enligt kyrkoböckerna och folkräkningslistorna den 3 Nov. 1880 funnos inom Örebro församling.

	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Om till den kyrkoskrifna folkmängden 3/11 1880	5,121	6,394	11,515
läggas »icke kyrkoskrifna, närvarande»	1,029	871	1,900
uppkomma följande siffror	6,150	7,265	13,415
Om härifrån dragas »frånvarande 3/11 80	327	251	578
erhålles såsom faktisk folkmängd 3/11 80	5,823	7,014	12,837

Anm. Då folkräkningslistorna icke äro tillförlitliga i afseende på antalet i Örebro kyrkoskrifna, men den 3 November 1880 frånvarande personer, så måste nämnda siffra 12,837 antagas något, dock icke mycket öfverstiga det faktiska antalet personer, som den 3 Nov. 1880, kl. 12 e. m. vistades inom Örebro församling. Approximativt kan 12,700 med visshet antagas uttrycka den faktiska folkmängden vid nämnda tillfälle.

För jämförelse meddelas följande af vederbörande mantals-skrifningsförrättare meddelade uppgitt på i Örebro för 1881 vid mantalsskrifningen 1880 upptagna personer:

	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Skattskrifna	2,894	3,963	6,857
Skattfria öfver 18 år	277	555	832
» under 18 år	2,077	2,134	4,211
Summa	5,248	6,652	11,900

hvertill komma de »på särskild förteckning» upptagna, hvilka icke heller äro medräknade i den kyrkoskrifna folkmängden.»

Skilnaden emellan den kyrkoskrifna och mantalsskrifna folk-mängden i länet år 1880 är, enligt hvad först återopade tabellen N:o 1 utvisar, numera icke större än 109 personer, med hvilket tal den senare folkmängden öfverstiger den förra. Deremot uppgick denna skilnad vid slutet af år 1875 till 893 personer. Skilnadstalet föll då på den kyrkoskrifna folkmängden, hvilken var större än den mantalsskrifna. Till det ovanliga förhållande, att folkmängden enligt mantalslängderna år 1880 öfversteg den enligt husförhållsböckerna, måste de här ofvan anmärkta förhållandena i länets städer anses hafva medverkat. Såsom ytterligare förklaringsgrund torde kunna antagas, att mantalsskrifningarna under förevarande period blifvit med större omsorg och uppmärksamhet än tillförene verkstälde.

Jemlikt nästförutgående femårsberättelse utgjorde *länets folkmängd* år 1875, eller sista året i förra femårsperioden, enligt husförhållsböckerna 178,951 och enligt mantalsskrifningslängderna 178,058. Vid slutet af år 1880 befinnes således folkmängden hafva ökats enligt husförhållsböckerna med 3,312 och enligt mantalslängderna med 4,314 personer. Denna folkökning uppgår icke till hvad man kunnat vänta. Anledningen dertill torde, då under femårsperioden farsoter icke i nämnvärd mån förekommit inom länet, uteslutande böra sökas i den omständighet, att till följd af de senare årens klena skördar utvandringen, förnämligast till Nord-Amerikas Förenta stater, under senare hälften af femårsperioden tagit ny fart. Konungens Befallningshafvande är icke i tillfälle att lemna någon fullständig och tillförlitlig uppgift å antalet af dem, som utvandrat.

De bemödanden, Konungens Befallningshafvande gjort för att med presterskapets medverkan åstadkomma upplysningar uti förevarande afseende, hafva ledt till följande resultat:

Under femårsperioden hafva *utvandrat*:

från Öster-Nerikes fögderi dels till Amerika 577 och dels till andra land 14, eller tillsammans 591 personer;

från Vester-Nerikes fögderi, hufvudsakligen under åren 1879 och 1880: 821 personer;

från Nora fögderi år 1876: 20, år 1877: 49, år 1878: 38, år 1879: 257 och år 1880: 464, eller tillsammans 828 personer;

från Lindes fögderi under år 1876: 18, under år 1877: 24, under år 1878: 50, under år 1879: 175 och under år 1880: 431, eller tillhopa 698 personer;

från staden Örebro under år 1876 till Amerika 3, till Danmark 4, till Norge 1, till Finland 5 och till Hamburg 6 eller tillhopa 19 personer; under år 1877 till Amerika 1, till Danmark 6, till Norge 15, till Finland 2, till Tyskland 3, och till Frankrike 1 eller tillhopa 28 personer; under år 1878 till Amerika 8, till Norge 2, till Finland 1, till Tyskland 2, till Ryssland 2, till England 4, till Ostindien 1 och till Afrika 1 eller tillhopa 21 personer; under år 1879 till Amerika 44, till Danmark 1, till Norge 1, till Tyskland 7, till Ryssland 1, till Frankrike 1 och till England 1 eller tillhopa 56 personer; samt år 1880 till Amerika 111, till Norge 2 och till England 2 eller tillhopa 115 personer, d. v. s. under alla fem åren tillsammans 239 personer;

från staden Askersund till Skottland 1 och till Amerika 6, eller tillhopa 7 personer;

från staden Nora till Amerika år 1876: 1, 1877: 2, och 1880: 29, eller tillhopa 32 personer;

Folkmängd. Utvandringen. Allmänna välståndet.

och från staden Lindesberg 24 personer, deraf 1 till Norge, 3 till Finland, 1 till Ryssland och de öfriga 19 till Amerika.

Sammanräknade antalet af de personer, som under femårsperioden från länet utflyttat till främmande land, utgör således 3,240.

Denna starka utvandring är väl egnad att ingifva fosterlandsvännen bekymmer och manar till efterforskande af anledningarna dertill; men en tröst erbjudes af den allbekanta erfarenheten, att endast hos lifskraftiga och företagsamma folk utvandringar i större mått förekomma.

Det *ekonomiska välståndet* inom länet, hvilket, enligt hvad i nästförutgående femårsberättelse med stöd af de från samtliga fögderier ingångna rapporter utsades, befann sig i stadig och rask tillväxt, så att landtmännen sällan uppträdde såsom lånesökande i bankerna, utan i stället gjorde betydliga kapitalafbetalningar och endast undantagsvis hemsöktes med lagsökningar, har under förevarande femårsperiod till följd af flera derunder inträffande mindre goda eller rent af dåliga skördar och minskade tillfällen till arbetsförtjenst i någon mån rönt, om icke tillbakagående, så åtminstone stillastående. En klass af jordbrukare har i synnerhet varit utsatt för följderna af de dåliga åren, nemligen de, hvilka på arrende innehaft smärre kronodomäner. De flesta af dessa hafva icke allenast icke kunnat berga sig på sina arrenden, utan blifvit fullkomligt utblottade. De naturliga anledningarna till detta sorgliga förhållande äro följande. Under goda tider förefinnes vid arrendeauktioner å kronans smärre domäner en så stark täflan mellan män af allmogeklassen, hvilka önska förvärfva sig eget jordbruk, att de, utan förmåga att anställa erforderliga beräkningar, bjuda snart sagdt hvad som helst för att komma i besittning af hvad de åtrå. När sedermera dåliga tider komma, inträder för dem ekonomisk undergång. De menliga verkningarna af omförmälda öfverspekulation hafva emellertid icke inskränkt sig till arrendatorerna sjelfve, utan jemväl drabbat de personer, hvilka för fullgörande af de förras förbindelser enligt arrendekontrakten iklädt sig borgensansvarighet. När arrendatorerna till följd af oförmåga att berga sig på sina arrenden råkat på obestånd, hafva de i de flesta fall dragit sina löftesmän med sig i fallet, hvilket antagligen också utöfvat ett skadligt inflytande på andra personers ekonomiska ställning, hvilka med löftesmännen stått i förmögenhets-rättsliga förbindelser. Då Konungens Befallningshafvande uti särskilda underdåniga utlåtanden, hvilka Konungens Befallningshafvande afgifvit *dels* den 1 September 1876 öfver den s. k. domänkomiténs den 19 nästförutgående Maj aflemnade underdåniga betänkande angående ordnande af förvaltningen af statens fastigheter, *dels* ock den 31 December 1880 öfver ett af vederbörande byråchef inom Kungl. Finansdepartementet och särskildt tillkallade biträden utarbetadt och den 3 nästförutgående November afgifvet förslag till domänförvaltningens ordnande, utförligt behandlat omförmälda ämne och tillika framställt underdånigt förslag, syftande att för framtiden undanrödja anledningarna till återinträffande af omtalade beklagliga förhållanden; torde Konungens Befallningshafvande kunna nu inskränka sig till hvad här ofvan i ämnet blifvit anfördt.

På sätt nästförutgående femårsberättelse utvisar, uppgick antalet af *lagsökningar* i länet år 1871 till 1,644; 1872 till 1,011; 1873 till 892; 1874 till 1,084, och 1875 till 1,591.

De hafva under innevarande femårsperiod uppgått år 1876 till 1,690, 1877 till 2,206, 1878 till 4,787, 1879 till 1,329 och 1880 till 857.

Så vidt ökning af lagsökningarnes antal utgör ett bevis på aftagande välstånd och tilltagande oförmåga att fullgöra ingångna förbindelser, ådagalägga förestående uppgifter riktigheten af Konungens Befallningshafvandes omdöme i fråga om det ekonomiska välståndet hvad angår åren 1876, 1877 och 1878. Minskningen i lagsökningarnes antal under år 1879 torde till någon del vara betingad af en förbättrad penningställning, men är förnämligast att tillskrifva den omständighet, att med ingången af sistnämnda år den nya utsökningslagen af den 10 Augusti 1877 trädde i kraft, samt att till följd af uttryckliga bestämmelsen i lagens § 12 endast sådana fordringar, som varit grundade å skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, fått hos Konungens Befallningshafvande utsökas, då deremot före den nya lagens tillämpning på räkningar grundade kraf jemväl plägat göras till föremål för lagsökning. Dertill kommer vidare, att till följd af bestämmelsen i utsökningslagens § 1 magistraterna i städerna Örebro, Askersund och Nora från och med år 1879 i egenskap af öfverexekutorer upptagit och pröfvat de i samma städer förekommande utsökningsmål, hvaremot före sistberörda år alla dylika mål utan undantag tillhörde Konungens Befallningshafvandes handläggning. Hvad åter angår året 1880, så, då de under samma år hos Konungens Befallningshafvande anställda lagsökningar understiga de år 1879 inkomna med 472, torde med visshet kunna antagas, att tillgången på penningar under året 1880 varit icke obetydligt rikligare än under föregående år, äfven om det ekonomiska tillståndet i allmänhet icke undergått någon väsentlig förändring till det bättre.

¶ Hvad angår befolkningens *lefnadssätt*, gäller fortfarande hvad derom i nästföregående femårsberättelse (sid. 3, spalten 2) yttrats. Smaken för snygga och vackra kläder är alltjeint i tilltagande. Denna smak torde till och med kunna, hvad angår de qvinliga tjenstehjonen, förnämligast i städerna, men äfven å landsbygden, sägas alstra ett öfverflöd i detta afseende, som icke står i rimligt förhållande till deras lönevilkor och tillgångar. Då sålunda nästan allt hvad de förtjena användes å beklädningen, blir det dem icke möjligt att göra besparingar att lita till på gamla dagar. Det sträfvande efter jemlikhet, som utmärker vår tid, söker att så vidt ske kan göra sig gällande äfven på den yttre beklädningens område.

I *byggnadssättet* hafva icke några märkliga förändringar under femårsperioden inträdt. Konungens Befallningshafvande kan derför hänvisa till hvad rörande detta ämne i nästföregående femårsberättelse (sid. 4, spalten 1) anförts.

Med afseende å det skadliga inflytande, som ett omåttligt bruk af *starka drycker* i allmänhet utöfvar på det sedliga lifvet, anser sig Konungens Befallningshafvande böra något närmare redogöra för tillståndet inom länet i detta afseende. Härvid kan Konungens Befallningshafvande hänföra sig till ett den 27 December 1877 på anmodan af »komitén för öfverseende af gällande bränvinslagstiftning» afgifvet utlåtande. Nämnda komité, som, för vinnande af det för hennes verksamhet uppställda syfte att hämma missbruket af rusdrycker, ansåg sig böra taga under öfvervägande de många och oliktartade orsakerna till nämnda missbruk, hade nemligen af Konungens Befallningshafvande begärt ett på erfarenhet inom länet grundadt omdöme om till-

ståndet derstädes i berörda hänseende, äfvensom svar å särskildt framställda frågor. I åberopade utlåtande yttrade Konungens Befallningshafvande följande:

»Hvad först angår orsakerna till missbruk af rusdrycker, som i synnerhet i städerna och deras granskap, der sådana drycker lättast åtkommas, ej så sällan förekommer, torde — om man ser bort från slapphet i sedlighetskänslan samt de sorger och bekymmer af hvarjehanda slag, hvilka i ruset söka en tillfällig bedöfning — en af de förnämsta orsakerna få sökas i den lägre arbetande befolkningens brist på omtanke för framtiden och benägenhet att lefva för dagen, i följd hvaraf missbruket af spritdrycker stiger eller sjunker i samma mån som arbetsförtjensterna ökas eller minskas, med hänseende hvartill jemväl iakttagits, att de, som haft största förtjensterna, visat minsta omtanken för kommande dagar. Till denna orsak sällar sig den, som ligger i vanan att »bjuda», hvilken vana fordrar, att, när flera sammanträffa och en af dem bjuder på förtäring, jemväl en hvar af de öfrige i sin ordning skall bjuda, hvarigenom måttlighetens gräns lätt öfverskrides. Att brist på tillfällen att egna lediga stunder åt förädlande sysselsättningar samt brist på vilja och förmåga att begagna sådana tillfällen, der de gifvas, i sin mån bidraga att hänvisa till rusdrycker såsom njutningsmedel, torde vara oemotägligt». — — — — —

»I fråga om tillståndet inom länet med afseende å bruket af rusdrycker, har Konungens Befallningshafvande i senaste femårsberättelsen (1871—1875) omförmält, hursom förbrukningen af bränvin syntes, att döma af Örebro rådstufvurätts protokoll, hafva tilltagit inom staden och bland stadsbesökande, men att den betydligt aftagit å landsbygden, der konsumtionen af öl och kaffe i stället ökats.

Detta omdöme, hvad angår dess förra del framkalladt af en, såsom det vill synas, tillfällig ökning i antalet åtal för fylteriförseelser inom nämnda stad, torde, giltigt för den tid, det afser, nu kunna modifieras på sätt antydes i nedanstående svar å den första af de utaf komitén framställda särskilda frågorna.

Beträffande dessa frågor, anser sig Konungens Befallningshafvande böra besvara dem sålunda:

1:o Missbruket af starka drycker kan icke anses hafva på sista tiden tilltagit inom länet. Å landet har både bruket och missbruket af rusdrycker ej obetydligt aftagit. Numera träffas der sällan någon öfverlastad och då merendels på färd från marknad eller torgdag i närmaste stad.

3:o) Några egentliga lönkrogar torde nu mera icke finnas inom länet. De, hvilka förr uppdagats, hafva merendels funnits i aflägsna skogsbygder, der tillsynen varit svår och tillfälle saknats att utan dryga kostnader och besvär på lagligt sätt åtkomma spritdrycker. De åtal för öfverträdelser af författningarna rörande försäljning af bränvin, hvilka i begränsadt antal ännu förekomma, afse merendels förseelser vid försäljning af det för partihandel medgifna lägsta belopp, som med säljares vetenskap fördelats på flera köpare».

Under de tre år 1878, 1879 och 1880, hvilka efter afgifvande af nyssomförmälda redogörelse förflutit, har missbruket af starka drycker, enligt hvad med visshet kan antagas, ytterligare aftagit. Detta antagande bekräftas dels af den omständighet, att till följd af 1878 och 1879 årens mindre goda skör-

dar befolkningens tillgångar icke medgifvit henne att inköpa och förtära rusdrycker i samma utsträckning, som skedde under de goda åren i nästföregående femårsperiod, och dels af kronofogdarnes och magistraternas uttryckliga uttalanden i de af dem lemnade bidrag till förevarande berättelse. Sålunda yttra: kronofogden i *Öster-Nerikes fögderi*, att bruket af spirituösa drycker märkligen aftagit och att dryckenskap sällan förekommer; kronofogden i *Vester-Nerikes fögderi*, att, enligt hans åsigt, bruket af spirituösa drycker fortfarande vore i aftagande, hvaremot förtäringen af vin och öl tilltagit; kronofogden i *Nora fögderi*, att det ohejdade och råa supande, som fordom egde rum å lönkrogar samt vid samkväm och begravingar, nästan alldeles upphört; att sålunda missbruket af spirituösa drycker kunde med bestämdhet sägas hafva aftagit, om än bruket af starka drycker (särskildt konjak och öl) tilltagit; samt att å ena sidan med förbättrade förmögenhetsvilkor följt ökad åtgång af starka drycker, men att å andra sidan med stigande upplysning inträdt ett förnuftigare användande deraf; kronofogden i *Lindes fögderi*, att superiet minskats till följd af de nyaste stadgandena om partihandel med brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, i det berörda stadganden beredt svårighet att åtkomma brännvin; magistraten i *Örebro*, att bruket af rusgifvande drycker kan snarare anses vara i af- än tilltagande, hvaremot smaken att förtära öl synes hafva tilltagit; magistraten i *Askersund*, att brännvinssuperiet synes icke hafva till- utan snarare aftagit; magistraten i *Lindesberg*, att fylleriet under femårsperioden visat märkbara tecken till aftagande, hvartill i betydlig mån bidragit allmänhetens egen sträfvan att söka inskränka bruket af rusdrycker.

Till sålunda skildrade glädjande förhållanden hafva förvisso ock, enligt uttryckliga intyg af en och annan af kronofogdarne och magistraterna, i sin mån bidragit de andliga väckelser och rörelser, hvilka förekommit och ännu förekomma bland länets befolkning. Gemensamt kännetecknande för dessa rörelser är hågen och viljan att verka för nykterhetens befrämjande och bekämpa fyllerilasten. Bemödandena i denna riktning hafva varit ifriga och äfven kröntes med framgång, fastän öfverdrifter icke saknats, i ty att man gått så långt i förfäktande af nykterhetssaken, att man utdömt öl, ja till och med drycker, hvilka icke innehålla alkohol, såsom t. ex. kaffe.

De särskilda inom länet verkande *nykterhetsföreningarne*, hvilkas tillkomst i de flesta fall är att hänföra till de andliga rörelserna, kunna ock i icke obetydlig mån tillräkna sig det goda, som uti ifrågavarande afseende blifvit uträttadt. År 1879 bildades inom *Vester-Nerikes fögderi* en dylik förening benämnd »Edsbergs nykterhetsförening». Enligt föreningens tryckta stadgar går hennes verksamhet ut på att »motverka dryckenskapslasten genom nykterhetsskrifters spridande, nykterhetsföredrags och mötens hållande, petitioners ingifvande till högre och lägre myndighet samt för öfrigt genom vidtagande af sådana åtgärder, som kunna anses lämpliga för ofvannämnda syftes befrämjande. Sådan verksamhet anser föreningen böra företagas och utöfvas till medmenniskors andliga och lekamliga väl, hvarvid evangelii förkunnande och den gemensamma bönen blifva de förnämsta hjälpmedel».

Den af magistraten i *Lindesberg* omförmälda sträfvan hos allmänheten att sjelf söka inskränka bruket af rusdrycker har gifvit sig uttryck genom bildande i nämnda stad af en nykter-

hetsförening. Denna, som tillkom år 1877, omfattar äfven kringliggande landsbygd och räknade vid 1880 års slut 95 medlemmar, både män och qvinnor; hon har helt nyligen slutit sig till Allmänna Svenska Nykterhetssällskapet.

Smidesarbetare vid *Vedevägs bruk* i *Lindesbergs landsförsamling* hafva ock bildat en nykterhetsförening, hvilken dock ännu är af ringa utsträckning.

Mot slutet af femårsperioden hafva efter amerikanskt mönster på åtskilliga ställen inom länet bildat sig s. k. Good Templar-loger, nykterhetsföreningar, hvilka vid sina arbeten lära följa en viss ritual. Nio sådana loger lära finnas inom länet, nemligen 4 i *Örebro*, 2 i *Lindesberg*, 1 i *Hallsberg*, 1 i *Gellersta* och 1 i *Kumla*, alla lydande under storlogen i *Göteborg*. Dessutom lära de s. k. maliniterna i *Arboga* grundlagt en loge i *Nora*.

Till de förut inom länet befintliga *arbetareföreningar* kom år 1877 en i *staden Lindesberg* bildad sådan, benämnd »Lindes arbetareförening», hvars antagna stadgar den 27 April 1878 erhöilo Konungens Befallningshafvandes stadfästelse. Antalet ledamöter i denna förening, som utgjort högst 103, har sedermera minskats så, att vid 1880 års slut endast 36 kvarstodo. Enligt hvad magistraten yttrat, synes föreningens upplösning numera endast vara en tidsfråga, hvartill orsaken vore att söka deruti, att föreningen frånträdt sitt ursprungliga ändamål och inlåtit sig på politiskt kannstöperi.

Förlikningsnämnder verka inom följande socknar af *Öster-Nerikes fögderi*, nemligen i *Asker* sedan 1850, i *Mellösa* sedan 1854, i *Gellersta* sedan 1841, i *Norrbyås* sedan 1858, i *Skölnersta* sedan 1856, i *Kil* sedan 1865, i *Mosjö* sedan 1866, i *Tysslinge* sedan 1858, i *Vintrosa* sedan 1859, i *Lillkyrka* sedan 1859 och i *Rinkaby* sedan 1859. En för *Kumla* och *Hallsbergs* socknar i *Vester-Nerikes fögderi* gemensam förlikningsnämnd fortsätter ännu sin verksamhet, dock med ringa framgång. Inom *Nora* och *Lindes fögderier* finnas icke sådana nämnder. Den, som tillförene fans inom *Lindesbergs landsförsamling*, har, enär den icke vidare anlätades, upphört.

Det är naturligt, att synnerligen rika frukter af förlikningsnämndernas verksamhet icke äro att vänta, enär deras anlitage ankommer på de tvistandes godtycke. Med lagstiftningens nuvarande skick låter det nemligen icke förena sig att i de instruktioner, hvilka för dessa nämnder utfärdas, för tvistandes underlåtenhet att söka förlikningsnämnds bemedling stadga den påföljd, att målet icke må af vederbörande domstol till handläggning och pröfning upptagas. Det torde ock få antagas, att stadgandet i 20 kap. 2 § Rättegångsbalken, att domaren, ändå att saken är för rätta och under skärskådan kommen, bör råda parterna att sig förena, om saken sådan är, att det tillåtas må, i någon mån tjena att minska det behof att anlita förlikningsnämnds bemedling, som eljest må anses förefinnas.

Hvad angår den *intellektuella bildningen* och *upplysningen* gäller derom, hvad i nästföregående femårsberättelse blifvit yttradt. Folkskolorna befinnas i en stadig och väl öfvervakad utveckling. Lusten för läsning och inhemtande af kunskaper i allmänhet och i särskilda ämnen tilltager bland alla klasser af befolkningen. Äfven de tillfällen till ökande af kunskapsförrådet, som utkommande *tidningar* må anses kunna erbjuda, begagnas flitigt. Lästlusten kan ock tillfredsställas genom anlitage af befintliga *sockenbibliotek*. Nedan intagna uppgifter utvisa förhållandena i afseende å dessa bildningsmedel.

a) »Uppgift å sockenbibliotek inom *Öster-Nerikes fögderi* år 1880.

Sådana bibliotek finnas i:

Askers socken,	bildadt år	1854 1870	och bestående af	362 band.
Lennäs	»	1855	»	332 »
Mellösa	»	1854	»	420 »
Ekeby	»	1859	»	76 »
Gellersta	»	1856	»	282 »
Norrbyås	»	1854	»	40 »
Sköllersta	»	1859	»	300 »
Svennevad	»	1860	»	265 »
Bo	»	1862	»	200 »
Almby	»	1855	»	173 »
Axberg	»	1850	»	261 »
Hofsta	»	1859	»	26 »
Kil	»	1859	»	580 »
Gräfve	»	1861	»	200 »
Eker	»	1861	»	25 »
Ånsta och Långbro	»	1859	»	500 »
Mosjö	»	1859	»	142 »
Vintrosa	»	1860	»	180 »
Tysslinge	»	1868	»	311 »
Lillkyrka	»	1859	»	318 »
Ödeby	»	1859	»	100 »
Glanshammar	»	1859	»	278 »
Götlunda	»	1859	»	369 »
Rinkaby	»	1861	»	259 »

Summa 5,999 band.»

b) »I följande socknar af *Vester-Nerikes fögderi* finnas sockenbibliotek, nemligen i

Kumla	innehållande	350 band.
Hallsberg	»	220 »
Lerbäck	»	251 »
Askersunds landsförsamling	»	349 »
Hammar	»	200 »
Snafunda	»	163 »
Viby	»	212 »
Tångeråsa	»	280 »
Bodarne	»	150 »
Edsberg	»	57 »
Hackva	»	12 »
Nysund	»	400 »
Qvistbro	»	51 »
Skagershult	»	142 »
Knista	»	100 »
Hidinge	»	98 »
Kräklinge	»	50 »

Summa 3,085 band.»

c) »Inom hvarje af de till *Nora fögderi* hörande åtta kommuner finnes sockenbibliotek. Sammanräknade antalet af der befintliga böcker utgör 3,300. Biblioteket i *Nora socken* är gemensamt för samma socken och *Nora stad*».

d) »I *Lindes fögderi* finnas sockenbibliotek i samtliga socknar. Antalet band utgör i

Näsby.....	socken	270.
Ervalla.....	»	164.
Fellingsbro.....	»	248.
Lindesbergs landsförsamling.....	»	400.
Ramsberg.....	»	137.
Ljusnarsberg eller Nya Kopparberget.....	»	768.
Summa		2,487.

Anm. Biblioteket i Lindesbergs landsförsamling är gemensamt för nämnda socken och Lindesbergs stad».

e) »Stadsbiblioteket i *Örebro*, som under förra qvinnevnet uppgick till 1,215 volymer och nu till 1,247, har blifvit flitigare än förr anlitadt. Biblioteket, som år 1875 fått utlåna böcker till allenast 178 personer, deraf 70 handverkare, 35 ståndspersoner och 73 arbetare, hade under år 1880 meddelat boklån åt 1,988 personer, eller 882 handverkare, 131 ståndspersoner och 975 arbetare».

f) »Det i staden *Askersund* befintliga sockenbibliotek anlitas fortfarande och har äfven understöds med anslag från stadens sida».

g) »Utom det för *Nora stad* och socken gemensamma sockenbiblioteket, finnes ett under 1880 tillkommet bibliotek, bildadt af *Nora biblioteks-förening*, i hvilken förening inträde står öppet emot låg afgift».

AF förestående uppgifter visar sig. att af länets samtliga kommuner endast *Täby socken* i *Öster-Nerikes* och *Hardemo socken* i *Vester-Nerikes fögderi* sakna sockenbibliotek.

Beträffande de i länet befintliga *undervisningsanstalter* af särskilda slag hänvisas till hvad derom förekommer i Afdelning VI af denna berättelse.

I fråga om *fattigvården* inom länet hänför sig Konungens Befallningshafvande till den del af »Bidrag till Sveriges officiella Statistik», Litt. U., som innefattar redogörelse för kommunernas fattigvård och finanser.

Nedanstående tabeller, hvilka för underlättande af jämförelse med dem, som förekomma i nästförutgående femårsberättelse, äro uppställda till likhet med dessa, utvisa antalet och beskaffenheten af de under förevarande femårsperiod inom länet begångna och beifrade brott:

År.	Antal personer häktade för						Summa.	För annat föregående hufvudsakligt brott uti förra året.
	stöld med eller utan inbrott.					inbrott utan tillgrepp.		
	1:a resan.	2:a resan.	3:e resan.	4:e resan.	snatteri.			
1876.....	15	2	1	1	3	—	22	35
1877.....	9	5	3	2	1	—	20	25
1878.....	11	5	—	7	1	—	24	37
1879.....	13	5	—	2	3	—	23	10
1880.....	11	8	3	5	4	—	31	34
Summa för alla åren	59	25	7	17	12	—	120	141
ell. i årligt medeltal	11.8	5	1.4	3.4	2.4	—	24	28.2

År.	Antal personer häktade för						Summa.	Från annat fängelse hit förflyttade för att fortsätta sådant straffarbete.
	mord, dråp eller rån.	stöld eller snatteri.	förfalskningsbrott.	våld mot person.	mindre förbrytelser eller böters afsittande.	lösdrifveri.		
1876.....	2	22	—	—	166	81	271	35
1877.....	3	20	—	4	225	111	363	25
1878.....	4	24	4	9	230	219	490	37
1879.....	1	23	4	9	264	165	466	10
1880.....	1	31	4	4	242	161	443	34
Summa för alla åren	11	120	12	26	1,127	737	2,033	141
Årligt medeltal	2.2	24	2.4	5.2	225.4	147.4	406.6	28.2

Under nästföretgående femårsperiod utgjorde årliga medeltalet af personer som häktats för mord, dråp eller rån 5, för stöld eller snatteri 37.8, för förfalskningsbrott 1.6, för våld mot person 8, för mindre förbrytelser eller böters afsittande 227.4 och för lösdrifveri 115.6.

Vid jämförelse mellan förhållandena under nästföretgående och förevarande femårsperiod visar sig alltså, att antalet af de gröfre brotten, med undantag för förfalskningsbrott, under sistberörda period högst betydligt och af de mindre förbrytelserna något minskats; men att deremot lösdrifveriet något tilltagit.

Med hänvisning till sitt i nästföregående femårsberättelse (sid. 4, spalten 2) afgifna yttrande om de *skismatiska rörelserna* inom länet anser Konungens Befallningshafvande lämpligt att i fråga om ursprunget till samt arten och beskaffenheten af dessa rörelser här nedan anförda följande, som förekommer i Strengnäs stifts prestmöteshandlingar för 1879. Uti den till prestmötet afgifna embetsberättelse yttrar biskopen bland annat: att separatismen under tiden från nästföretgående prestmöte onekligen gjort åtskilliga eröfringar; att, sedan Evangeliska fosterlandsstiftelsen, hvilken, enligt uttryckligt förklarande till domkapitlet i Strengnäs stift, afsett att genom sina utskickade mera åstadkomma väckelse än undervisa i dogmer, i sådant syfte tillredt marken, först baptismen och sedan metodismen der utsatt sina lärofrön, äfvensom mormonismen sporadiskt sitt ogräs; att i den allmänna villervalla sedermera uppkommit partier, de der, ehuru de förklara sig stå fast vid vår kyrkas bekännelse, likväl i mycket väsentliga punkter skilja sig från hennes ordning; att sjelfva härden för separatismen funnes i Örebro samt östra och södra Nerike; att rörelsen syntes der vara mest spridd, dernäst i de öfriga delarne af samma landskap; att det icke låte sig göra att angifva antalet separerade inom en viss nejd, enär ett formligt utträde ur svenska kyrkan sällan skedde och man endast af hvarjehanda yttre tecken kunde sluta till förhållandet; att bland *baptisterna* rådde mycken verksamhet för att sprida deras åsigt; att till de af dem för sådant ändamål använda medel kunde räknas s. k. te- och kaffemöten för äldre och yngre, ofta uteslutande för barn; att den betalning, som äldre, i nämnda möten deltagande personer finge för åtnjuten förtäring erlägga, användes till förmån för sektens söndagsskolor och andra syften; att sekten gjorde dessa skolor till medel för sin tillväxt och dit insatte förnämligast de barn, som från All-

männa barnhuset och nödställda mödrar till uppfostran emottagas; att *metodisternas* antal ej tycktes tillväxa; att desse, om än deras bekännelse vore lika lös som baptisternes, dock hade en bestämdare fasthet i organisationen; att sådant måhända hindrade en allmänare anslutning, då frihet från band tycktes vara en stor mängd människors lösen; att mesta oron i sinnena förorsakades af dem, som ännu ville heta lutheraner, men som bildade särskilda nattvardsföreningar; att denna s. k. Waldenströmska riktning, såsom allt nytt, väckte uppmärksamhet, men att någon långvarig existens eller ett djupare inflytande, annorlunda än såsom upplösande, icke kunde tilltros denna riktning, hvilken dessutom hölle på att söndra sig inom sig sjelf; samt att kantecknande för de separerande riktningarne vore, att de icke ville bilda, af den offentliga ordningen erkända, lagliga samfund med uttalad bekännelse och stadgad församlingsordning.

Hvad särskildt angår Örebro kontrakt, innehåller den af kontraktsprosten till domkapitlet afgifna embetsberättelse, bland annat, att de *separatistiska rörelserna* i hela ifrågavarande landsort sedan många år tillbaka egt fast fot och vunnit mycken ankläng i det i allmänhet rörliga folklynnnet; att öfverallt, hvarest en väckelse till allvarigare gudsfruktan egt rum, der hade ock i alla tider söndringen fått insteg, enär dess frön lättast gro i den andliga jordmån, hvilken väl blifvit uppbruten, men ännu icke hunnit fullt häfdas af odlaren; att deraf förklarades, att i alla de församlingar, hvarest någon större lifaktighet i religiöst hänseende funnes, separatismen förr eller senare slagit rot och vunnit sina flesta anhängare; att den religiösa väckelsen, der den vore mer eller mindre afvoigt ständ mot kyrklig sed och ordning och förnämligast närdes af en inskränkt, ofta löslik lekmanaförkunnelse eller af uppbyggelseskrifter i reformert anda, lättligen bildade en öfvergång till separatism, så snart ledare i den riktningen uppträdde; att från längre tid tillbaka isynnerhet *baptismens* emissarier ifrigt, på sitt väl kända sätt, utöfvat verksamhet i nämnda riktning; att dertill under de senare åren kommit *metodister* och den s. k. *lutherska separatismens* anhängare, för att icke tala om den osedliga *mormonismens* utskickade, som dock lyckligtvis ännu vunnit blott få anhängare, åtminstone på landsbygden; att der baptismen vunnit mesta insteget, metodismen icke tycktes hafva någon trefnad, med undantag af staden Örebro, der denna sekt syntes hafva de största utsigter; att, sedan han der söndrades i episkopal- och fri-metodister, hans kraft blifvit bruten, så att åtskilliga af hans medlemmar, utledsna af striderna, återgått till vår kyrka; att mormonismen syntes ingenstädes hafva vunnit någon anmärkningsvärd ingång utom Örebro och närmaste trakt, der denna sekt skulle räknas omkring 70 medlemmar, de der likväl ansågos vara stilla och pligttrogna menniskor; att förutom dessa sekter inom större delen af kontraktet utbredt sig en annan art af separatism, hvilkens afvoghet mot kyrkan icke, likt de förenämndes, uttalat sig i missnöje med kyrkans i bekännelsen uttryckta läror, som man menade sig fortfarande vara tillgifna, utan i obelåtenhet med hennes kyrkotukt, särdeles hvad anginge nattvardens meddelande; att denna donatistiska riktning, som väl hade sitt upphof i den från Riseberga utgående religiösa rörelsen, sedan flera år tillbaka inom åtskilliga af kontraktets församlingar räknat anhängare, som bildat s. k. nattvardsföreningar; att dessa i sin begynnelse låto betjena sig af tillkallad prestman, som egde deras förtroende; men att dels svårigheten

att erhålla sådan, dels konsekvensen af den fria lekmannaverksamheten snart förde dem derhän att taga steget fullt ut och åt lekmän öfverlemnade icke blott ordets predikan, utan ock sakramentsförvaltningen; att denna riktning genom den Waldenströmska agitationen i nattvardsfrågan vann en större utbredning; att samma riktning erhöll sina stamhåll i de s. k. lutherska missionsföreningarna, hvilkas aflönade »kolportörer», då mera kallade predikanter, till större delen icke kunnat motstå frestelsen att taga hela förvaltningen af nådamedlen om hand; att anhängarna af denna separatism väl påstode sig stå fast vid vår kyrkas bekännelse och gerna ville helsas såsom lutherske, men med sin reformerta uppfattning af kyrkan droges genom konsekvensens magt allt mera öfver till en dylik uppfattning af sakramenten och kristologi; att, ehuru partiets medlemmar i allmänhet ännu icke vore fullt medvetna anhängare af den Waldenströmska försoningsläran, det likväl, enär mästarens skrifter af dem gerna lästes, kunde antagas, att samma lära snart nog komme att vinna insteg öfver deras tankar och hjertan, i hvilken händelse de komme att utbilda sig till full sekt; att denna s. k. lutherska separation, som öfverallt utgått från ogillande af kyrkans nattvardsordning, allt mera ledde till likgiltighet mot hennes bekännelse samt afvoghet och förakt för hennes gudstjänst och öfriga ordning; att hon företedde en brokig tafla af hvarjehanda missriktningar i läran, olika strömningar, som alla tycktes utmytna i mer eller mindre reformerta åskådningar icke blott af kyrkan och hennes ordning, utan ock af sjelfva lärobegreppet; att det sammanhållande bandet, enligt medlemmarnes egen förklaring, skulle utgöras af det varma religiösa lifvet och brödrakärleken; att hos icke få af partiets medlemmar röjdes en lutning mot baptismen, som städse vore redo att öppna sin famn för att derinom samla nyssnämnda, i fråga om bekännelse och församlingsordning vacklande medlemmar; att i allmänhet goda vitsord lemnades om den vandel, separatisterna förde; att de synnerligast afhölle sig från dryckenskap, svordom, Guds namns missbruk, sabbatens ohelgande samt allt hvad som kunde få namn af verldsligställighet; att deremot många af dem säkerligen i mer eller mindre mån vore anstuckna af separatismens vanliga benägenhet för andligt högmot; att oakadt bemödanden om yttre renlefnad åtskillige af dem dock fölle i gröfre synder, vanligast otukt, hvarom kyrkoboksanteckningar från flera församlingar bure ojäfviga vitsord; att de flesta ännu läte sina barn beredas till deras första nattvardsgång, äfvensom åtskilliga af baptisternas odöpta barn efter dylik beredelse genom dopet upptagits i vår kyrka; men att många genom konfirmation och nattvardsgång till fullmyndiga medlemmar af vår kyrka upptagne sedermera icke vidare infunne sig vid hennes nattvardsbord, utan antingen åsidosatte bruket af denna nådåldtid eller åtnjöte densamma inom den sekt, föräldrarna tillhörde; att, oakadt den sedliga förbättring, som efter mensklig uppfattning, åtminstone i vissa riktningar, ibland separatisterna egde rum och hvilken vore förtjent af allt erkännande, denna rörelse likväl medförde icke ringa skada och oreda i kyrkligt hänseende, enär den kyrkliga ordningen blefve allt mera upplöst och den evangelisk-lutherska bekännelsen allt mera fördunklad och okänd; att det till följd deraf blefve allt mera vanskligt att allvarligen genomföra kyrkotukten, hvars slapphet vore den svåraste beskyllning separatismen hade att göra vår kyrka; att genom den mängd af ströskrifter af ofta tvetydigt

värde och lös andelig halt, som separatismen sprede, blefve de gamla kärnrika andaktsböckerna mer och mer undanträngda till icke ringa men för helsosam lära och deraf beroende sund andlig lifsutveckling; att i söndagsskolorna barnen vandes att betrakta sysselsättningen med andliga ting och bruket af helig sång såsom lek; att genom de många s. k. bönemötena och sammankomsterna ett gudaktighetens sken kastades öfver sällskapssjukan och föga tid lemnades för ordets stilla betraktande i hemmet; samt att då nämnda möten ofta hölles sent om aftnarne, ja ända in på nätterne, de mången gång gäfvade det köttsliga sinnet tillfälle till gerningar, som skydde dagsljuset.

De bidrag till förevarande femårsberättelse, hvilka af vederbörande kronofogdar och magistrater lemnats, bekräfta riktigheten af de kyrkliga myndigheternas uppfattning, att de skismatiska rörelserna under femårsperioden snarare till- än aftagit; dock är från ett fögderi, nemligen Vester-Nerikes, uppgifvet, att de flesta af dem, som slutit sig till dessa rörelser, numera iakttaga mera sans och måtta, äfvensom de i allmänhet befiita sig om ett kristligt lefverne. Konungens Befallningshafvande kan ock med glädje vitsorda, hvad jemväl de kyrkliga myndigheterna intygat, att sedlig förbättring i många och betydelsefulla lifsriktningar varit en frukt af dessa rörelser och bekräftat skriftens utsago att »Guds rike består icke i ord utan i kraft». Å skilda håll och orter inom länet har Konungens Befallningshafvande försport, att de andligen väckta, skismatici och separatister föra ett stilla och aktningvärdt lefverne. Endast hvad angår umgänget mellan den ogifta ungdomen af båda könen, hafva å en och annan ort uttalats ofördelaktiga omdömen, de der äfven i denna del bekräfta riktigheten af hvad derom yttrats i nyssäberopade berättelse angående det sedliga tillståndet inom Örebro kontrakt. Spår till den inom vissa trakter af Norrland allmänna seden, att å landsbygden unge män få besöka unga qvinnor och i samma sång med dem tillbringa natten, förefinnas äfven inom Örebro län.

I öfrigt lär det icke kunna med fog påstås, att anhängarna af ofvan omförmälde riktningar lägga i dagen ett bittert och blindt presthat, såsom fallet är å många andra ställen i vårt land.

Sedan åtskilliga personer, för egen del och såsom ombud för andra, tillhörande församlingar i Stockholm, Strengnäs, Vesterås och Karlstads m. fl. stift, hos Kungl. Maj:t i underdånighet gjort ansökning, att, enär sökandene bekände sig till den s. k. *metodist-episkopal-kyrkan*, hvars lärosatser och kyrkobruk i flere hänseenden skilde sig från den svenska kyrkans, det måtte i nåder tillåtas sökandena, hvilka uppgifvit sin trosbekännelse och kyrkoordning, att, sedan de i den ordning, Kungl. Förordningen den 31 Oktober 1873 stadgade, utträdde ur svenska kyrkan, förena sig till ett af staten erkänt religionssamfund, under benämningen metodist-episkopal-kyrkan med församlingar å vissa uppgifna orter inom riket; så har Kungl. Maj:t, genom Nådig Resolution den 10 Mars 1876, förklarat de församlingar, hvilka sökandena såsom medlemmar af ett religiöst samfund under namn af metodist-episkopal-kyrkan anmält sig vara sinnade att bilda i Örebro, Lindesberg, Hallsberg och Nysund m. fl. ställen, af staten erkända, med rätt till offentlig religionsöfning under de vilkor och bestämmelser, som i Kungl. Förordningen den 31 Oktober 1873 stadgas; äfvensom Kungl. Maj:t i anledning af sökandenas tillika gjorda framställning medgifvit, att vid metodist-episkopal-kyrkans församlingar anställda ordinerade predi-

kanter må vigsel med laga verkan förrätta i öfverensstämmelse med samma Förordnings 5 §.

Till följd af omförmälda Nådiga Resolution, hafva metodist-episkopalförsamlingar bildat sig i städerna *Örebro* och *Lindesberg* samt i *Nysunds socken*, de der, hvar för sig, på sätt i § 2 af Kungl. Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873 stadgas, anställt föreståndare och derom gjort anmälan hos Konungens Befallningshafvande. Föreståndaren för församlingen i Lindesberg, som benämnes Berea-metodist-episkopalförsamlingen, har flera gånger blifvit ombytt.

Kungl. Maj:ts under den 25 Juni 1880 utfärdade Resolution utvisar, att sedan flera personer hos Kungl. Maj:t i underdånighet sökt, att de, hvilka, efter att hafva anmält sig till utträde ur svenska kyrkan i den ordning, Kungl. Förordningen den 31 Oktober 1873 stadgar, måtte erhålla nådigt tillstånd *ej mindre* att under de i nämnda Förordning föreskrifna villkor och bestämmelser bilda en af staten erkänd kyrkoförsamling under benämning *S:t Petrus metodist-episkopalförsamling i Karlskoga*, *än äfven*, i händelse af bifall dertill, att såsom sådan församling förvärfva och besitta en tomt vid Immetorp i Karlskoga socken med derå uppfördt bönehus samt en tomt vid Rosensjö dersammastädes, hvarå ett annat bönehus hölle på att uppföras; så har Kungl. Maj:t i nåder förklarar den församling, sökandena anmält sig vara sinnade att under namn af *S:t Petrus metodist-episkopalförsamling i Karlskoga* bilda, af staten erkänd med rätt till offentlig religionsöfning under de villkor och bestämmelser, som i ofvannämnda Kungl. Förordning stadgas; äfvensom medgifvit, att ofvanberörda fastigheter finge för uppgifna ändamålet af församlingen förvärfvas och besittas.

Under den 22 November 1880 inkom anmälan, att *metodist-episkopalförsamlingen S:t Petrus i Karlskoga* organiserat sig till laglig församling och för sig utsett föreståndare.

Till Konungens Befallningshafvande har ock öfverlemnats en år 1874 i Göteborg hos J. A. Granberg i sedece-format tryckt bok, innehållande öfversättning af »*metodist-episkopalkyrkans lära och disciplin 1872*».

Hvad angår antalet personer, som tillhöra omförmälda fyra metodist-episkopalförsamlingar, har det icke lyckats Konungens Befallningshafvande att tillvägabrinda nöjaktiga upplysningar. Föreståndaren för församlingen i Örebro har den 25 Maj innevarande år uppgifvit, att antalet af de personer, hvilka i slutet af år 1874 i lagstadgad ordning utträdde ur statskyrkan och derom undfingo bevis, utgjorde omkring 100; men att då samma bevis icke kunnat tillrättaskaffas och anteckningar i kyrkoboken icke blifvit gjorda om dem, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, föreståndaren måst underkasta sig att ännu en gång lagligen utträda ur kyrkan; hvadan den lagliga metodist-episkopalförsamlingen i Örebro vid 1880 års slut utgjordes af föreståndaren jemte 3 andra personer, 2 män och 1 kvinna, hvilka sistnämnda 3 personer någon tid varit kyrkoskrifna i metodist-episkopalförsamlingen i Kristiania och på grund af derifrån erhållna betyg ansetts tillhöra, icke svenska kyrkan, utan den metodist-episkopala.

I skrifvelse den 7 sistlidne April har deremot magistraten i Örebro meddelat, att 45 medlemmar af metodistsamfundet anmält sig till utträde ur svenska kyrkan och öfvergått till den

s. k. metodist-episkopala kyrkan, hvars troslära de uppgifvit sig omfatta.

Stridigheten emellan församlingsföreståndarens och magistratens uppgifter torde kanske kunna förklaras deraf, att flertalet, ända till 41 personer af dem hvarom Magistratens skrifvelse handlar, utgör s. k. »fri-metodister».

Enligt magistratens i Lindesberg uppgift utgjorde vid 1880 års slut antalet af de i staden mantalsskrifne personer, som, efter att hafva utgått ur statskyrkan, slutit sig till metodist-episkopalförsamlingen, 36, deraf 20 män och 16 kvinnor.

Metodist-episkopalförsamlingen i Nysund räknade vid slutet af år 1880, enligt föreståndarens uppgift, 37 medlemmar, 18 män och 19 kvinnor, af hvilka 4 män och 4 kvinnor först under samma år i församlingen inträdt. Under nämnda år hade i församlingen icke ingåtts något äktenskap eller timat något dödsfall. Ett flickebarn hade deremot blifvit födt. Utom nämnda 37 församlingsmedlemmar, hvilka lagligen utträdt ur svenska kyrkan, funnos i församlingens statistiska förteckning upptagna 127 personer, de der skulle hafva begärt och fått inträde i församlingen, men ännu icke hos vederbörande presterskap gjort anmälan om utträde ur statskyrkan, enär de ville göra sig fullt förvissade om församlingslärans sanning.

Till metodist-episkopalförsamlingen *S:t Petrus i Karlskoga* hörde vid 1880 års slut, enligt föreståndarens uppgift, 28 män och 27 kvinnor, hvartill komma under samma år födda 12 barn eller tillsammans 67 personer. Äktenskap eller dödsfall har icke under ifrågavarande år inom församlingen inträffat.

I fråga om det antal, hvartill öfriga dissenters kunna beräknas, föreligger icke annan uppgift, än den af magistraten i Lindesberg, att i nämnda stad finnas omkring 10 baptister, de der dock icke anmält sig till utträde ur statskyrkan.

Då närvarande tids riktning allmänligen anses vara afgjordt materialistisk, hvaraf naturligen skulle följa obenägenhet att för andra ändamål än dem af sådan art göra uppoffringar, har det syntts Konungens Befallningshafvande vara af intresse att någorlunda få utredt hvad man inom länet vidgjort för åstadkommande af bönehus, missionshus eller andra för sammankomster till gemensamma andaktsöfningar afsedda byggnader och sålunda påkostat för ett syftemål, som icke kan hänföras till de materiella. Konungens Befallningshafvande har derför af vederbörande kronofogdar och magistrater begärt fullständiga redogörelser ej mindre för alla inom länet befintliga dylika hus och byggnader, ehvad de egas och disponeras af medlemmar af evangelisk-lutherska kyrkan, eller af personer, som anmält sig till utträde derur, eller af främmande trosbekännare, än äfven för de värden, hvartill sådana hus och byggnader uti de jemlikt bevillningsstadgan, i öfverensstämmelse med dervid fogadt formulär N:o 5, upprättade särskilda taxeringslängder blifvit uppskattade eller, derest de af förbiseende icke kommit att i dessa längder införas, af kronofogden eller magistraten kunde anses böra uppskattas; äfvensom upplysningar angående husens och byggnadernas läge.

Nedan intagna två tabeller, utvisande, den ena förhållandena uti ifrågavarande afseende å landsbygden och den andra i städerna, torde vara af intresse jemväl i rent statistiskt hänseende. De värden, hvilka icke återfinnas i taxeringslängderna, utan blifvit på grund af ungefärlig uppskattning angifna af vederbörande

kronofogde eller magistrat, äro i tabellerna utmärkta genom kursiv stil.

Konungens Befallningshafvande anser sig vidare böra erinra, att de penningemedel, som erfordrats för uppförande af alla de i nedanstående tabeller upptagna bönehus och byggnader, icke kunna anses hafva uteslutande tillsläppts af personer tillhörande

länet. Det kan tvärtom antagas, att baptist- och metodist-samfunden i Storbritannien och Nord-Amerikas Förenta Stater till byggnadernas uppförande bidragit med belopp, som, med afseende å den starka åtrå att göra propaganda och proselyter, som utmärker nämnda samfund, icke torde kunna skattas ringa.

Bönehus och dylika byggnader å landsbygden.

Socken.	Hemman eller lägenhet, å hvars egor byggnaden är uppförd.	Värde i kronor.	Det tros- eller kyrko- samfund, hvartill egarne eller disponen- terne af byggnaden höra.	Anmärkingar.
a). Öster-Nerikes fögderi.				
Asker.....	Lägenheten Stohagen.....	5,000	Baptismen.....	Denna invid Askers by belägna byggnad tillhör en förening, hvars medlemmar bekänna baptismens troslära, men likväl icke utträdt ur statskyrkan. I byggnaden hålles en <i>barnskola</i> .
Lennäs.....	Hemmanet Bönerud.....	1,200	D:o.....	Om den förening af baptister, som innehafver och begagnar byggnaden, hvari föredrag och andaktsöfningar hållas, gäller i afseende å utträdet ur statskyrkan hvad nyss förut är sagdt.
D:o.....	Hemmanet Fastorp.....	1,200	Evangelisk-lutherska.....	Det är uppgifvet, att de föredrag, hvilka i denna byggnad hållas, icke alltid öfverensstämma med svenska kyrkans läror.
St. Mellösa.....	Vallby by.....	5,000	Baptismen.....	Innehafvarne af byggnaden hafva icke utträdt ur statskyrkan.
Gellersta.....	Norra Bro by.....	1,000	Evangelisk-lutherska.....	Byggnaden, hvari kristliga föredrag hållas, tillhör en förening missionsvänner af nämnda trosbekännelse.
Norrbyås.....	Hidingsta by.....	2,000	D:o.....	Byggnaden, hvari andliga föredrag hållas, tillhör evangelisk-lutherska missionsföreningen. I samma byggnad är jemväl inrymd en af församlingens folkskolor.
D:o.....	D:o.....	4,000	Baptismen.....	De, hvilka förfoga öfver byggnaden, hafva dock icke utträdt ur statskyrkan.
Sköllersta.....	Testa by.....	1,500	D:o.....	D:o..... d:o..... d:o.....
D:o.....	Hemmanet Kärr.....	2,000	D:o.....	Byggnaden tillhör ett baptistsamfund, hvars medlemmar ej utträdt ur statskyrkan. Der underhålles en <i>söndagsskola</i> .
Svennevad.....	Svennevadsby.....	1,200	D:o.....	Egarne till denna byggnad hafva ej utträdt ur statskyrkan.
Bo.....	Hemmanet Skinnarbacken.....	1,500	D:o.....	Byggnaden kallas » <i>Elims Baptistkapell</i> ». Föreningens medlemmar hafva ej utträdt ur statskyrkan.
D:o.....	Grytstorp.....	—	—	I det vid nämnda hemman belägna folkskolehuset hållas ock andliga föredrag, de der dock icke lära afvika från statskyrkans lärosatser.
Hofsta.....	Hemmanet Yxta.....	1,000	Evangelisk-lutherska.....	Byggnaden tillhör en afdelning af evangelisk-lutherska missionsföreningen, hvilken der förrättar sin andakt.
Kil.....	Vallby by.....	2,000	D:o.....	Byggnaden benämnd » <i>Valhallen</i> », utgör ett evangelisk-lutherskt missionshus och innehafves af en förening, som tillika bekostar en <i>barnskola</i> derstädes.
Vintrosa.....	Hemmanet $\frac{1}{8}$ mtl Ramsta.....	1,000	D:o.....	Byggnaden benämnes » <i>Tabor</i> » och tillhör medlemmar af statskyrkan, hvilka der hålla sammanträden för andaktsöfningar och åhöra föredrag af tillkallade predikanter.
D:o.....	Hemmanet $\frac{1}{4}$ mtl Östra Tomta.....	1,500	D:o.....	Byggnaden kallas » <i>Zion N:o 1</i> » och tillhör medlemmar af statskyrkan.
D:o.....	Säby by.....	1,200	Baptismen.....	Byggnaden kallas <i>Säbylund</i> och tillhör en förening, hvars medlemmar, ehuru de gifva sig ut för baptister, likväl icke utträdt ur statskyrkan. I byggnaden hålles en <i>barnskola</i> .
D:o.....	Östra Granhammar.....	—	—	I det vid nämnda hemman belägna folkskolehuset förrättas jemväl andaktsöfningar i öfverensstämmelse med svenska kyrkans ordning.
Tysslinge.....	Hemmanet $\frac{1}{4}$ mtl Bäcketorp.....	1,000	Evangelisk-lutherska.....	Byggnaden innehafves af personer tillhörande evangelisk-lutherska missionen.
Lillkyrka.....	Åsta by.....	3,000	D:o.....	Byggnaden utgör ett missionshus och tillhör en förening af statskyrkans medlemmar.
Glanshammar.....	Glanshammars by.....	1,400	Baptismen.....	De personer hvilka tillhöra den förening, som eger byggnaden, hafva icke utträdt ur statskyrkan.
Götlunda.....	Hemmanet Brotorp.....	3,000	Evangelisk-lutherska.....	Byggnaden tillhör Arboga missionsförening, som derstädes håller en kolportör, hvilken förestår och leder andaktsöfningarna. Så vidt känt är, drifvas icke derstädes lärosatser, som afvika från statskyrkans.
b). Vester-Nerikes fögderi.				
Hallsberg.....	Ålsta.....	2,000	Metodismen.....	—
D:o.....	—	4,000	Baptismen.....	Byggnaden är belägen vid Hallsbergs jernvägsstation.
Kunila.....	Hjortsberga.....	1,000	D:o.....	—
D:o.....	Folketorp.....	1,000	Evangelisk-lutherska.....	—
D:o.....	—	7,000	D:o.....	D:o..... d:o..... d:o.....

Socken.	Hemman eller lägenhet, å hvars egor byggnaden är uppförd.	Värde i kronor.	Det tros- eller kyrko- samfund, hvartill egarne eller disponen- terne af byggnaden höra.	Anmärkingar.
Lerbäck.....	Åsbro.....	1,500	Evangelisk-lutherska	
D:o	Toltorp.....	1,000	D:o	
D:o	Gårdsjö.....	1,000	D:o	
D:o	Ingelsby.....	1,500	D:o	
D:o	Hult.....	1,000	D:o	
D:o	Rönne.....	1,500	D:o	
Hammar.....	Alsnäs.....	2,500	D:o	
D:o	Öfra Knalla.....	2,500	D:o	
D:o	Harg.....	2,000	D:o	
D:o	Stora Forssa.....	2,000	D:o	
D:o	Stordalen.....	2,000	D:o	
Viby.....	Folketorp.....	3,000	D:o	
D:o	Simonstorp.....	2,000	D:o	
D:o	Lybby.....	3,000	Baptismen	
Edsberg.....	Riseberga.....	5,000	Evangelisk-lutherska	
Hackva.....	Via.....	2,000	D:o	
Knista.....	Hallsberg.....	3,000	D:o	
Hardemo.....	Lanna.....	5,500	Metodismen	
D:o	D:o	5,000	Evangelisk-lutherska	
Kräklinge.....	Nalavi.....	1,500	D:o	
Hidinge.....	Lekhyttan.....	2,000	Metodismen	
Qvistbro.....	Mullhyttan.....	1,500	Evangelisk-lutherska	
D:o	Gropen.....	2,000	D:o	
Nysund.....	Slättåsen.....	2,000	Metodismen	
D:o	Långåsen.....	1,800	Evangelisk-lutherska	
D:o	Ekan.....	200	D:o	

c). Nora fögderi.

Karlskoga.....	Hemmanet Bregården.....	3,000	Evangelisk-lutherska...	De församlingsmedlemmar, hvilka ega och disponera denna byggnad, hafva väl icke öfvergifvit evangelisk-lutherska trosbekännelsen men äro dock att anse såsom separatister.
D:o	Hemmanet Granåsen.....	3,000	D:o	D:o
D:o	Hemmanet Knutsbo.....	3,000	D:o	D:o
D:o	Hemmanet Skogskärr.....	3,000	D:o	D:o
D:o	Hemmanet Björtorp.....	3,000	D:o	D:o
D:o	Hemmanet Immetorp.....	4,000	Metodist-episkopal- kyrkans.	I nämnda socken finnas tre missionshus belägna inom 0.5 mils afstånd från sockenkyrkan och tillsammans värda 6,000 kronor. Egarne till dessa hus äro baptistiskt och separatistiskt sinnade, men hafva icke formligen anmält sig till utträde ur statskyrkan.
D:o	Hemmanet Rosensjö.....			
Bjurtjärn.....		6,000	Baptismen.....	I nämnda socken finnas tre missionshus belägna inom 0.5 mils afstånd från sockenkyrkan och tillsammans värda 6,000 kronor. Egarne till dessa hus äro baptistiskt och separatistiskt sinnade, men hafva icke formligen anmält sig till utträde ur statskyrkan.
Nora.....	Fogdhytte by.....	3,000	Evangelisk-lutherska...	Egarne af detta hus, kalladt <i>Svartbergets missionshus</i> , anses hylla separatistiska läror.
D:o	Pershytte by.....	1,000	D:o	D:o
Hjulsjö.....	Hjulsjö by.....	3,000	D:o	Om egarne gäller hvad nyss är sagdt. Byggnaden är belägen 0.2 mil från kyrkan vid allmänna landsvägen.
Jernboås.....	Finshytte by.....	3,000	D:o	Bönehuset är beläget omkring 8,000 fot från sockenkyrkan. De personer, hvilka begagna bönehuset, hysa separatistiska åsigt.
Vikers kapell.....	Skrikarhytte by.....	4,000	D:o	Det nyss sagda gäller äfven om egarne till denna byggnad, kallad <i>Skrikarhytte bönehus</i> .
Grythyttan.....	Grythytte by.....	1,000	D:o	Byggnaden, kallad <i>Grythyttedens missionshus</i> , är belägen invid allmänna vägen inom Grythytte by. Egarne äro separatister.
D:o	Saxhytte by.....	2,000	D:o	Byggnaden kallas <i>Saxhytte missionshus</i> . Egarne äro separatister.

d). Lindes fögderi.

Ervalla.....	Hemmanet N:o 2 Torpa.....	5,000	Evangelisk-lutherska...	Bönehuset tillhör Ervalla missionsförening och kallas <i>Sabbatsberg</i> .
Fellingsbro.....	Vestansjö.....	4,000	D:o	Detta bönehus benämnes <i>Bethania</i> och tillhör Fellingsbro missionsförening.

Socken.	Hemman eller lägenhet, å hvars egor byggnaden är uppförd.	Värde i kronor.	Det tros- eller kyrko- samfund, hvartill egarne eller dispo- nerne af byggnaden höra.	Anmärkingar.
Fellingsbro	Svillinge	1,000	Evangelisk-lutherska...	Bönehuset tillhör medlemmar af statskyrkan.
Ramsberg	Vestra Löa by, Åbro	10,200	D:o	Löa missionsförening är egare till denna byggnad som kallas <i>Lutherska mis- sionens bönehus</i> .
Ljusnarsberg	Kyrkbacken N:o 1	7,000	D:o	Detta bönehus, hvars brandförsäkringsvärde är 12,000 kronor, tillhör Ljus- narsbergs missionsförening.
D:o	Vestra Dal N:o 2	1,000	D:o	Samma förening är jemväl egare till detta bönehus.
D:o	Norra Löfall N:o 1	500	D:o	D:o d:o d:o.

Hvad särskildt angår Lindes fögderi har uppgifvits, att inom samma fögderi icke finnes något bönehus eller missionshus, som tillhör främmande trosbekännare, samt att andliga samman-
komster stundom ega rum i församlingarnes skolhus.

Af ofvan intagna tabell visar sig, att å länets landsbygd finnas tillsammans 75 bönehus, missionshus eller andra för sam-
mankomster till gemensamma andaktsöfningar särskildt afsedda byggnader; deraf 20 inom Öster-Nerikes, 31 inom Vester-Nerikes, 17 inom Nora och 7 inom Lindes fögderi. Sammanräknade värdet å dessa byggnader utgör 184,400 kronor. Af samma byggnader tillhöra 41 med ett värde af 98,900 kronor bekännare af evangelisk-lutherska trosläran, 12 med ett värde af 32,000 kronor separatister, de der antagligen hylla baptismens lära, 16 med ett värde af 38,000 kronor personer hvilka, utan att hafva formligen utträdt ur statskyrkan, omfattat baptistisk trosbekän-
nelse, och 6 med ett värde af 15,500 kronor bekännare af meto-
dismens troslära.

Liturgisk gudstjenst förrättas å landsbygden icke blott i de allmänna sockenkyrkorna utan äfven inom nedannämnda socknar:

1) Askers socken af Öster-Nerikes fögderi *dels* i en vid *Brefven* uppförd brukskyrka, i hvilken predikas hvarannan sön-
dag, *dels* ock i en vid *Bystas* sätesgård uppbyggd kyrka, hvarest predikas en gång i månaden;

2) Hammars socken af Vester-Nerikes fögderi i *Olsham-
mars kapell*, hvarest genom egarens af Aspa bruk försorg guds-
tjenst hvarannan söndag förrättas af komministern i Asker-
sunds landsförsamling och läraren vid Aspa skola; varande den
rättighet, som tillkommer nämnde bruksegare att kalla bruks-

predikant vid ifrågavarande kapell icke under senaste tiden be-
gagnad;

3) Qvistbro socken af Vester-Nerikes fögderi uti en å
Svartå bruksegendom befintlig till bönerum använd sal, hvarest
läraren vid den s. k. »Fockska skolinrättningen» hvarje sön- och
helgdag förrättar gudstjenst;

4) Karlskoga socken af Nora fögderi i den vid *Karlsdals*
bruk uppförda kyrka eller kapell, hvarest, enligt bestämmelse i
Nådig Resolution angående reglering af presterskapets i berörda
församling löneförmåner, särskild kapellpredikant har att upp-
rätthålla gudstjensten.

Vid *Grönbo* bruk i Fellingsbro socken finnes sedan äldre
tider en brukskyrka, hvarest under åren 1876—1879 gudstjenst
en gång hvarannan månad förrättades af presterskapet i nämnda
församling. Under år 1880 predikades der tre gånger af annan
prest. Sedan emellertid egaren till bruket indragit den till pre-
sterskapet för de gudstjenstliga förrättningarne tillförene ut-
gående godtgörelse, har gudstjenst i kyrkan upphört att hållas.
Kyrkan är af vederbörande kronofogde i värde uppskattad till
3,000 kronor.

Vid den inom Lindesbergs landsförsamling belägna bruks-
egendomen Vedevåg är jemväl uppförd en brukskyrka, hvars
värde af kronofogden uppgifvits till 2,000 kronor. Samma kyrka,
hvarest tillförene hölls gudstjenst, användes numera icke för så-
dant ändamål. Den upplåtes dock för kolportörer och kring-
resande predikanter, hvilka der få hålla föredrag.

Hvad angår länets *städer* utvisar nedan intagna tabell hvilka
för sammankomst till gemensamma andaktsöfningar afsedda bygg-
nader der finnas:

Bönehus och dylika byggnader i städerna.

Stad.	Läge.	Värde i kronor.	Det tros- eller kyrko- samfund, hvartill egarne eller dispo- nerne af byggnaden höra.	Anmärkingar.
a) Örebro	19 Köpmangatan	26,100	Baptismen	Detta stora och prydliga bönehus, af hvars taxeringsvärde falla på tomten 1,100 kr. och på sjelfva huset 25,000 kr., tillhör det s. k. Bethelsällskapet, hvars medlemmar, ehuru af baptistisk trosbekännelse, likväl icke utträdt ur statskyrkan och söndagligen i bönehuset hålla gudstjenst.
D:o	29 Nygatan	10,400	Metodismen	Detta kapell, af hvars taxeringsvärde 400 kr. falla på tomten och 10,000 kr. på byggnaden, tillhör metodistsamfundet, hvars medlemmar utträdt ur statskyrkan.
D:o	44 Söder	6,400	Evangelisk-lutherska...	Byggnaden tillhör den s. k. Brödraföreningen, hvars medlemmar äro separati- stiskt sinnade. Värdet af tomten utgör 400 kr. och af huset 6,000 kr.
D:o	11 Kungsgatan	12,300	D:o	Lägenheten tillhör Örebro Lutherska missionsförening, som fasthåller den evangelisk-lutherska bekännelsen. Värdet å tomten utgör 1,300 kr. och å sjelfva huset, som nyttjas till lokal för gudstjenst, 11,000 kronor.

Stad.	Läge.	Värde i kronor.	Det tros- eller kyrko- samfund, hvar till egarne eller dispo- nerne af byggnaden höra.	Anmärkingar.
b) Askersund	Stora Bergsgatan	2,000	Evangelisk-lutherska...	Kostnaden för tomtens inköpande och husets uppförande har bestridits genom frivilliga sammanskott af de personer, för begagnande af hvilka huset uppförts. Rådman C. A. Bäckman är i taxeringslängden uppgifven såsom egare till lägenheten.
D:o	Trädgårdsgatan	—	Baptismen	Personer, de der bekänna baptismens läror men icke utträtt ur statskyrkan, hafva inköpt en vid nämnda gata belägen tomt för att der uppföra ett bönehus. Grunden dertill är redan lagd.
c) Nora	Qvarteret Vulkan i stadens syd- vestra del	5,000	D:o	Huset tillhör <i>Örebro sällskap för befrämjande af sedlighet</i> och begagnas af de i Nora varande baptister, de der icke utträtt ur statskyrkan.
D:o	N:o 59 Qvarteret Mercurius i nämnda stadsdel	3,000	Evangelisk-lutherska...	Huset tillhör <i>Nora missionsförening</i> .
d) Lindesberg	Nedra gatan i närheten af jern- vägsstationen	2,050	D:o	Huset tillhör <i>Lutherska missionsföreningen</i> .
D:o	D:o d:o	2,000	Metodismen	Bönehuset, som är uppfördt af sten, tillhör <i>Berea metodist-episkopal församlingen</i> .

I afseende å *skarpskytteföreningarna* inom länet gäller fortfarande hvad derom yttrades i nästförutgående femårsberättelse (sid. 4, spalt. 2), eller att de hufvudsakligen visa lifaktighet, när tiden för bevaringsmönstringarne nalkas och de bevarings-skyldige, hvilka önska att såsom skarpskyttar vinna befrielse från första årets vapenöfning, anmäla sig till deltagande i föreningarnes öfningar.

Örebro frivilliga skarpskytteförening, som tillkom år 1861 och vid 1875 års utgång räknade en styrka af 554 man, fördelad på 5 kompanier (2 i staden och 3 på landsbygden), bildade vid 1880 års slut en bataljon af 525 man, indelade i 4 kompanier och 14 korporalskap, hvaraf 236 man tillhörde *Örebro centralafdelning* och 289 filialafdelningarna på landet. Innevarande år vunno 50 skarpskyttar (43 från staden och 7 från Glanshammars kompani) befrielse från första årets vapenöfning.

Skarpskytteföreningen i Askersund var ännu år 1880 i verksamhet. Hennes medlemmar öfva målskjutning och exerceras å den s. k. Skarpskytteholmen, belägen i sjön Vettern.

Skarpskytteföreningarna inom *Lindes* och *Ramsbergs bergslag* samt *Nya Kopparbergs härad* hafva icke upplöst sig och finnas således ännu tillsvidare till på papperet, men deras förra lifaktighet har alldeles upphört.

Inom *Nya Kopparbergs härad* har dock bildats en skytteförening i ändamål att öfva målskjutning.

Beloppen af de *statsmedel*, skarpskytteföreningarna inom länet hvarje af ifrågavarande fem år fått uppbära, äfvensom beloppens fördelning, inhemtas af nedanstående tabell, utvisande fördelningen mellan skarpskytteföreningar i Örebro län af stats-

anslag till instruktörers aflöning, till skarp ammunition och till målskjutningspremier:

Skarpskytteföreningar.	Instruktörers aflöning.		Skarp ammunition.		Målskjut- nings- premier.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>1876 års anslag.</i>					
Askersund	70		28		
Lindesbergs stad samt Lindes och Ramsbergs bergslag	63		25		
Örebro	693	826	277	330	330
<i>1877 års anslag.</i>					
Askersund	158		63		
Lindesberg	50		20		
Örebro	559	767	224	307	307
<i>1878 års anslag.</i>					
Askersund	65		26		
Örebro	610	675	244	270	270
<i>1879 års anslag.</i>					
Askersund	48		19		
Örebro	658	706	263	282	282
<i>1880 års anslag.</i>					
Askersund	82		33		
Örebro	702	784	281	314	314

3. Näringar.

A) *Jordbruk*. B) *Boskapsskötsel*. Hvad Konungens Befallningshafvande har att meddela rörande dessa näringar grundar sig hufvudsakligen på de upplysningar, länets Hushållnings-sällskap lemnat.

I nästföregående berättelse har Konungens Befallningshafvande med ledning af ekonomiska karteverket redogjort för are-

alen af den fasta marken inom länet samt dess fördelning på de olika egoslagen. Nedan intagna tabell, som sammandragits ur Hushållningssällskapets berättelser, utvisar ej mindre hvad af den dugliga marken belöper på dels träd-, humle- och kålgårdar dels åker och annan odlad jord dels naturlig äng och dels skogbärande mark, än äfven den odlade egoviddens användning för särskilda ändamål under de senaste fem åren:

År.	Af den dugliga marken belöpte på				Af odlade egoviddens användes till								
	träd-, humle- och kålgård.	åker och annan odlad jord.	naturlig äng.	skog- bärande mark.	höstsäd.	vårsäd		potatis.	andra rot- frukter.	spånads- växter.	gräs och andra foder- växter till		träde.
						stråsäd.	baljväxter.				bete.	skörd.	
T u n n l a n d.													
1876.....	2,436.7	261,767	119,520	922,879	36,599	65,788	4,202.2	11,738	1,052.2	630.5	8,632	96,563	35,387
1877.....	2,519.5	265,000.2	115,943	1,003,842	36,179	68,281	4,039.3	12,540.6	1,141.94	621.2	7,981.5	94,783	35,570
1878.....	2,585.9	267,447	117,159	1,011,822	36,439	70,479	4,026.5	12,420	1,035.5	529.3	7,135	98,268	35,894
1879.....	2,619.1	267,927	104,542	1,020,149	36,277	71,511	4,165.7	12,452	1,037.7	507.8	6,270	99,855	35,861
1880.....	2,592.5	267,734	101,208	1,031,538	36,040	73,422	3,926.8	11,898	1,065.3	473.6	6,336	99,769	35,029

Hushållningssällskapet har antagit, att den odlade jorden vid 1875 års slut utgjorde 258,908 tunnland. Vid 1880 års slut uppgick den enligt samma källa till 267,734 tunnland. Skillnaden mellan dessa tal, 8,826 tunnland, fördelad på hvarje af periodens fem år, visar en årlig tillökning af 1,765 tunnland, hvilka skulle tillvunnits åkern dels från ängs- och dels från skogsmarken. Härmed öfverensstämman dock icke de uppgifter om vidden af nyodling, som särskildt här nedan meddelas. Enligt dessa uppgifter uppgår vidden af nyodling för hela perioden till endast 5,837 tunnland. Härvid är likväl att märka, dels att flere kommuner icke lemnat upplysning om den för året uppodlade markens areal, dels ock att uppgifterna om arealen af »åker och annan odlad jord» under samma period visat sig i hög grad osäkra. Visst synes emellertid, att den odlade jorden under femårsperioden 1876—1880 ökats med 1,200 till 1,700 tunnland årligen, ett antagande, som vinner ytterligare stöd af den under föregående femårsperiod gjorda iakttagelse, att de årliga nyodlingarnes sammanlagda areal uppgått till omkring 1,500 tunnland.

I arealen af den odlade jorden, är icke inberäknad den jordrymd, som upptages af träd-, humle- och kålgårdar, hvilken uppgifves under de fem senaste åren hafva stigit från 2,426.3 till 2,592.5 tunnland.

Den osäkerhet, som råder vid bestämmande af arealen af den odlade jorden, är ännu större, när fråga blir om arealen af den naturliga ängen. Arealen naturlig äng, som antogs hafva under perioden 1871—1875 ökats till 122,255 tunnland, skall deremot under perioden 1876—1880 hafva nedgått till 101,208 tunnland och således minskats med 21,047 tunnland. Denna minskning kan väl till någon del förklaras af den tillökning, den odlade jorden erhållit genom ängsmark uppodlad till åker; men den egentliga orsaken härtill läres, såsom i föregående berättelser anmärkts, få sökas i den växlande uppfattningen af hvad som bör till ängs-, hag- eller skogsmark räknas.

Den odlade jordens beskaffenhet i allmänhet har betecknats såsom medelmåttig. Men större och mindre rymder odlad jord finnas naturligtvis, hvilka kunna hänföras till dels den goda och dels den svaga jorden. Det har ock sagts, att länets landslagssocknar skulle ega en till grundbeskaffenheten god jord, de på öfvergången till bergslag belägna en medelmåttig och de i skogsbygd eller bergslag liggande en jord af svag beskaffenhet; men äfven härifrån gifvas så många undantag, att jemväl ett sådant allmänt omdöme måste blifva i hög grad osäkert. Tager man

hänsyn till den odlade jordens beskaffenhet vid början och slutet af senaste femårsperiod, så vidt denna beskaffenhet berott af jordbrukarens åtgärder, torde det kunna sägas, att vid de flesta större och medelstora egendomar i länet åkerjorden ej obetydligt förbättrats, samt att en dylik förbättring, visande sig i större afkastning, äfven kommit icke få smärre egendomar till del, särdeles sådana, som till jordens grundbeskaffenhet måste anses vara mindre goda. Största delen af de smärre jordbrukarnes egendomar tyckes dock, af den uppgifna afkastningen att döma, till grundbeskaffenhet qvarstå på samma punkt, som vid tiden för nästföregående berättelses afgifvande eller på en sådan, der jordbruket, sedan alla utgifter dervid blifvit betäckta, lemnar endast en liten behållning, och der jordbrukaren mera beror af en gynsam väderleks inflytande, än om han årligen ökat sin jords produktionsförmåga.

Sättet för brukningen af den odlade jorden har under senaste förflutna femårsperiod icke i allmänhet undergått andra förändringar än sådana, som varit en följd dels af en mera utbredd öfvertygelse om det på rationella grunder hvilande och till en senare tid hörande vaxelbrukets företräde framför det urgamla tvåskiftesbruket och det på öfvergång till vaxelbruk stående bruket i tre skiften, dels ock af den tvingande nödvändigheten att, sedan större eller mindre delar af den till höfångst af ålder afsedda naturliga ängen blifvit lagda under plog, genom de i vaxelbruket ingående foderväxternas odling på åker beträda den väg, som genom vaxelbruket öppnas till erhållande af foderämnen åt husdjuren.

Det förhållande, hvori de olika brukningssätten stå till hvarandra och till länets areal af åkerjorden, kan lika litet nu som tillförene med siffror angifvas; dock kan i allmänhet sägas, att vaxelbruket är det allmänast antagna, att treskiftesbruket förekommer mindre allmänt och det med två skiften minst.

Hvad angår de olika delar af länet, hvarest det ena eller andra brukningssättet begagnas, kan i allmänhet sägas, att tvåskiftesbruket ännu bibehålles i de kommuner, som hafva naturliga ängar; att treskiftesbruket vunnit företräde i de kommuner, som i större eller mindre mån sakna sådana men ega utväg till höfångst på ouppodlad mark; samt att vaxelbruket antagits vid alla större egendomar och vid alla de mindre, hvilka för fyllande af husehofvet äro hänvisade att på den odlade jorden inrymma plats åt foderväxter. Man torde ock kunna säga, att två- och treskiftesbruket tillhöra de kommuner, hvilka åkerjord är af hög ålder, hvarest vaxelbruket redan från början antagits i kommuner, hvilka åkerjord vunnits genom nyodlingar under

senare tider. De, som bebo Nerikes, af gammal bördig jord bestående slättland, bruka delvis ännu jorden i två eller tre skiften, hvaremot inbyggarna i såväl de på gränsen till bergslag belägna socknarne, som ock hela bergslagen allmänt och nästan uteslutande nyttja vaxelbruk.

Ett icke efterföljansvärdt, äfven i föregående berättelser omnämndt slag af vaxelbruk är det, som i länets andel af Vermeland begagnas och är stäldt *än* på 7 till 10 år med 3- till 5-åriga vallar och ett 2 till 3 år å rad förnyadt hafresäde på samma jord, *än* på 9 till 13 år med en ännu mera godtycklig växtföljd. Detta slags vaxelbruk lär dock allt mer och mer öfvergifvas.

De socknar, inom hvilka två- och treskiftesbruk begagnas, finnas i nästföregående berättelse angifna. Om ock dessa brukningssätt ännu icke helt och hållet upphört att begagnas i någon af der nämnda socknar, hafva dock, såsom ofvan är antydt, antalet af dess idkare och den jordrymd, hvarå de användas, till landbrukets fromma under perioden icke obetydligt minskats.

Den *mängd utsäde*, som af hvar sädesslag vanligen utsås på ett tunnland, är fortfarande densamma, som förr uppgifvits, eller af höstsäde 16 till 28 kappar, af hvete dock mindre än af råg; af ärter omkring 24 kappar, men äfven mindre; af vicker, sådd ensam och afsedd till grönfoder, en tunna, men i blandning med hafre mindre, vanligen omkring 24 kappar; af hafre en till en och en half tunna, hos allmogen oftast mindre än hos de större jordbrukarne; af korn $\frac{3}{4}$ till 1 tunna och af blandsäd, bestående af tvåradigt korn och hafre, lika mycket som för korn uppgifvits eller derutöfver, beroende på huruvida blandningen gjorts mera hafre- eller kornstark. Blandsäd begagnas dock föga, i många delar af länet icke alls, emedan den är svår att afyttra. Af potatis utsättes vanligen omkring 7, men i länets nordligaste socknar 8 till 9 tunnor på tunnlandet. Utsädet af linfrö kan antagas till en tunna eller derunder på tunnlandet men sås blott i små quantiteter, på många gårdar

alldeles icke, och synes detta sädes begagnande snarare af- än tilltaga.

Af förestående tabell jemförd med uppgifterna för år 1875 synes, att den till odling af andra rotfrukter än potatis, till linodling och till bete använda åkerjorden under senaste qvinvennet minskats, men att den till odling af vårsäd och foderväxter använda åkerarealen deremot ej obetydligt ökats.

Den mängd *utsäde*, som användts till besående af den odlade jorden, uppgifves hafva utgjort:

	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	Medeltal.
T u n n o r.						
af Hösthvete.....	3,268	3,113·6	2,759	3,057·9	3,073·3	3,054
» Vårhvete.....	774·8	799·7	778·7	749·7	789	778
» Höstråg.....	23,046·6	23,213·1	22,603·1	22,920	22,836	22,924
» Vårråg.....	64·9	78·5	75·5	67·9	63·5	70
» Korn.....	5,740·3	5,909·2	5,967·3	5,873·3	5,678·3	5,834
» Hafre.....	71,594	75,226	79,877	80,479	82,386	77,912
» Blandsäd.....	1,841·4	1,607·9	1,467·2	1,381	1,459·1	1,551
» Ärtor.....	2,354·53	2,298·6	2,183·6	2,187·4	2,159·3	2,237
» Bönor.....	263·1	245·3	215·1	223·1	224·2	234
» Vicker.....	1,941·1	1,908·3	1,706	1,939·4	1,790·5	1,857
» Potatis.....	64,011	63,529	62,260	63,863	60,397	62,812
» Lin och hampa.....	294·5	257·4	238·1	227·8	214·9	247

Det årliga behovet af utsäde har således icke väsentligen förändrats för andra sädesslag än hafre, hvaraf under förra perioden till utsäde användes i medeltal 66,775 tunnor årligen, men under den nu ifrågavarande 77,912 tunnor. Behovet af utsäde för höstsäd och vicker har endast obetydligt ökats, men för andra slag af vårsäd än hafre något minskats.

All den *inom länet skördade grödan* skall, utan afdrag för utsädet, under hvarje af åren 1876—1880 hafva uppgått till följande belopp:

	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	Medeltal.
T u n n o r.						
Hösthvete.....	22,487·3	12,637·6	17,608·6	15,346·8	23,355·2	18,287
Vårhvete.....	3,868·8	3,798·7	4,395·7	3,929·9	4,425·1	4,084
Höstråg.....	197,997	112,404·8	163,524	158,933	169,746	160,521
Vårråg.....	384·2	455·6	420·8	338·3	308·7	382
Korn.....	34,059·2	29,519·9	41,152	31,460	36,960·7	34,630
Hafre.....	395,374	390,505	492,998	446,567	508,714	446,832
Blandsäd.....	9,561·4	8,112·5	13,959	8,853	8,906	9,878
Ärtor.....	12,271·2	6,465·1	12,359·2	7,818·5	14,378·9	10,659
Bönor.....	851	553·4	702	642·3	769·6	704
Vicker.....	5,712·3	2,526·4	6,389·4	6,405	6,565·1	5,520
Potatis.....	446,834	323,662	415,702	244,422	432,762	372,676
Rofvor.....	30,192	18,709	27,187	25,768	36,031	27,577
Kålrotter och morötter.....	10,134	6,194	16,802	10,569	9,830	10,706
Lin och hampa: frö.....	641·1	348·8	379·2	358·3	450·5	436
L i s p u n d.						
De o spånadsämne.....	6,826·6	6,590·2	7,241·3	6,774·8	6,898·8	6,866
Gräs- och andra foderväxter till grönfoder.....	313,734	380,581	397,008	607,854	403,697	420,575
Hö.....	11,409,943	10,749,297	15,817,627	15,375,003	10,582,628	12,786,900
Hö från naturlig äng.....	635,322	308,184	?	819,925	1,090,180	713,403

Med antagande af samma förbrukning för person af spanmål och rotfrukter, som finnes i föregående berättelse angifven, skulle länets produktion icke vara tillräcklig för länets befolkning hvad angår dels råg, korn och ärter, dels och under de flesta år potatis, utan tillförsel deraf från andra orter erfordras. Detta torde ock med afseende derå, att framalstringen af hafre ökats på bekostnad af de tre förstnämnda sädesslagen kunna antagas vara förhållandet beträffande samma sädesslag; men i afseende å potatis torde man kunna hysa tvifvel, huruvida beräkningarne gifva fullt rigtiga resultat, då nämnda jordfrukt antagligen äfven i bergslagen odlas i en för orten i det närmaste tillräcklig mängd och hvad som fattas lätt bör kunna fyllas med landslagens öfverskott. Osäkerheten i de gjorda be-

räkningarne härvidlag torde finna sin förklaring i svårigheten att få full visshet om hela afkastningen af potatis å de många små jordlotter, som för odling af denna jordfrukt användas. Sädessproduktionen i sin helhet beräknad är dock icke allenast fullt tillräcklig för länets behof, utan lemnar äfven ett betydligt öfverskott till afsalu. Förestående tabeller och beräkningar grunda sig på Hushållningssällskapets berättelser och särskilda meddelanden.

I fråga om de särskilda årens skörd dels i allmänhet bedömd och dels uppskattad i korntal af utsädet (utan afdrag för detta) åberopar Konungens Befallningshafvande de hit inkomne, till Kungl. Statistiska Centralbyrån insände och der bearbetade rapporter. Dessa gifva det resultat som utvisas af nedanstående:

Sammandrag af inkomna rapporter om skörden.

	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.
Hösthvete	7'076	4'079	7'526	5'660	8'990
Vårhvete	5'221	4'482	5'644	4'850	5'630
Höstråg	8'693	4'636	7'501	6'180	8'710
Vårråg	6'500	3'500	7'000	5'500	7'000
Korn	5'958	5'680	7'345	5'850	7'210
Hafre	5'741	6'455	7'042	6'090	7'190
Blandsäd	5'836	6'416	7'180	5'920	8'030
Ärter	5'441	4'243	5'904	3'880	8'030
Bönor	5'000	3'800	5'500	6'290	5'500
Vicker	5'600	4'113	6'357	5'420	6'960
Potatis	7'800	4'719	7'705	3'620	9'750
Potatisens beskaffenhet	God.	Dålig, angripen af röta.	I allmänhet mindre god, något angripen af torr-röta.	I allmänhet dålig, angripen af röta.	God, dock i några distrikt angripen af torr-röta.
Öfriga rotfrukter	Nära medelmåttig.	Betydligt under medelmåttan.	Öfver medelmåttan.	Medelmåttig.	Fullt medelmåttig.
Lin och hampa { frö: korntal	3'000	2'500	3'000	2'000	2'500
{ spånadsämne	Under medelmåttan, kort tåga.	Nära medelmåttig.	Fullt medelmåttig.	Medelmåttig.	Medelmåttig.
Höskörden { från odlad jord	Medelmåttig.	Nära medelmåttig.	Mycket god.	Nära god.	Under medelmåttan.
{ från naturliga ängar	Medelmåttig.	Under medelmåttan.	Öfver medelmåttan.	Nära medelmåttig.	Under medelmåttan.
Halm afkastningen { höstsädes	Öfver medelmåttig.	Nära medelmåttig.	God.	Nära god.	God.
{ vårsädes	Nära medelmåttig.	Nästan god.	God.	God.	God.
Sädestillgången	För eget behof, jemte försäljning från flera distrikt.	Höstsäden otillräcklig, vårsäden för eget behof jemte försäljning i några distrikt.	Fullt tillräcklig jemte försäljning från de flesta distrikt.	Tillräcklig i de flesta distrikt jemte försäljning, i synnerhet af vårsäd.	Tillräcklig jemte försäljning.
Fodertillgången	För eget behof i Nerike, i Vestmanlandsdelen otillräcklig.	Knapp.	I allmänhet tillräcklig jemte någon försäljning.	Tillräcklig i de flesta distrikt; någon försäljning.	Tillräcklig.
Bergningsvädrets beskaffenhet	För hö- och höstsädes-skörd gynnsamt, för vårsäd ogynnsamt.	Ogynnsamt, dock mindre för vårsäden.	Gynnsamt.	I allmänhet gynnsamt, mindre gynnsamt för höbergningen.	Mycket gynnsamt.
Allmänt omdöme om skörden	Medelmåttig.	Något under medelmåttan.	God.	Ej obetydligt under medelmåttan.	Öfver medelmåttan.

Handelsprisen å jordbrukets och boskapsskötselns alster inhemtas af här nedan intagna tabell, grundad å de pris, som rådt i residensstaden Örebro:

Försäljningspris å jordbrukets och boskapsskötselns alster.

			Hvete.	Råg.	Korn.	Ärt.	Hafre.	Potatis.	Flåk.	Kött.	Smör.
			per kubik fot.					per 20 $\mathcal{L}$.		per $\mathcal{L}$.	
1876	Januari	månad Kronor	3'57	2'49	2'04	2'67	1'51	0'71	9'00	4'75	0'85
	Mars	" "	3'57	2'25	2'04	2'59	1'51	0'69	9'00	4'75	0'81
	Juli	" "	4'13	2'37	2'17	2'54	1'72	0'56	8'50	5'50	0'72
	November	" "	4'05	2'52	2'42	2'86	1'51	0'73	8'50	5'00	0'92
1877	Januari	" "	3'97	2'38	2'22	2'86	1'51	0'71	7'25	4'50	0'92
	Mars	" "	3'97	2'30	2'14	3'41	1'51	0'71	7'25	4'50	0'82
	Juli	" "	4'92	2'86	2'67	3'23	1'51	0'87	8'00	6'00	0'72
	November	" "	4'33	2'77	2'46	4'05	1'55	0'91	7'50	5'25	0'82
1878	Januari	" "	4'15	2'46	2'30	3'78	1'30	1'00	5'75	5'50	0'82
	Mars	" "	3'81	2'58	2'54	3'85	1'35	1'03	5'25	4'75	0'67
	Juli	" "	3'10	2'22	2'38	3'13	1'39	1'11	6'75	5'75	0'52
	November	" "	3'49	2'18	2'04	2'95	1'17	0'57	6'50	5'75	0'67
1879	Januari	" "	3'33	2'14	1'98	2'62	1'11	0'56	5'75	5'00	0'72
	Mars	" "	3'44	2'20	2'04	2'57	1'16	0'41	5'75	5'00	0'57
	Juli	" "	3'57	2'14	1'87	2'38	1'35	0'83	6'00	4'50	0'42
	November	" "	3'97	2'22	1'90	2'91	1'16	1'03	5'50	4'50	0'75
1880	Januari	" "	3'57	2'23	2'02	3'17	1'15	1'07	5'50	4'50	0'75
	Mars	" "	3'89	2'46	2'62	3'65	1'27	1'19	5'50	4'50	0'75
	Juli	" "	4'16	3'00	2'22	3'97	1'50	1'50	6'50	5'50	0'58
	November	" "	4'21	3'57	2'32	3'10	1'29	0'63	6'50	3'75	0'80
Medeltal för 1876.....			3'83	2'41	2'17	2'66	1'56	0'67	8'75	5'00	0'82
" " 1877.....			4'30	2'58	2'37	3'39	1'52	0'80	7'50	5'06	0'82
" " 1878.....			3'64	2'36	2'31	3'43	1'30	0'93	6'06	5'44	0'67
" " 1879.....			3'58	2'17	1'95	2'62	1'19	0'71	5'75	4'75	0'61
" " 1880.....			3'96	2'81	2'29	3'47	1'30	1'10	6'00	4'56	0'72

Markegångsprisen å spannmål angifvas i följande tabell:

		Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd, $\frac{1}{2}$ korn, $\frac{1}{2}$ hafre.
<i>Landslagen.</i>		p e r k u b i k f o t .				
1876.....	Kronor	3'80	2'43	2'35	1'44	1'89
1877.....	”	4	2'38	2'50	1'36	1'93
1878.....	”	3'40	2'17	1'90	1'15	1'52
1879.....	”	3'43	2'15	1'93	1'12	1'52
1880.....	”	3'75	3	2'27	1'29	1'78
Medelpris.....	”	3'68	2'48	2'19	1'27	1'73
<i>Bergslagen.</i>						
1876.....	Kronor	3'89	2'51	2'41	1'50	1'95
1877.....	”	4'09	2'46	2'56	1'42	1'99
1878.....	”	3'50	2'22	1'95	1'15	1'55
1879.....	”	3'46	2'23	2	1'12	1'56
1880.....	”	3'85	3'08	2'34	1'29	1'81
Medelpris.....	”	3'76	2'50	2'25	1'30	1'77

Spanmålspris. Trädgårdsskötsel. Biskötsel.

Under år 1880 har försök gjorts med *odling af bohvete*, hvilket sädesslag förut ej här odlats. Dessa försök utföllo så, att af en half tunna bohvete, utsädd i Askers socken, skördades fem tunnor, men att af en half tunnans utsäde i Sköllersta socken icke erhöles någon skörd. Den omständigheten, att icke båda försöken lyckades under ett år med så varm sommar som 1880, lemnar föga hopp om framgång af förnyade försök under den närmaste framtiden.

Att *trädgårdsskötseln* och fruktträdsodlingen under åren 1876—1880 gjort högst betydliga framsteg framgår af nedan omförmälda omständigheter. Den af Hushållningssällskapet redan under förra perioden anställde och af sällskapet aflönade länsträdgårdsmästaren, hvilken mot ringa ersättning, i hvad till hans yrke hörer, biträder de personer, hvilka till erhållande af sådant biträde sig anmäla, har under denna period varit så anlita och hans tid så upptagen, att han, oaktadt ansträngdt arbete, icke kunnat tillgodose alla requirenter. Många trädgårdar dels enskilda och dels tillhöriga folkskolor hafva af honom blifvit anlagda, planteringar vid kyrkor och begravningsplatser anordnade och många andra till yrket hörande arbeten af honom utförda.

Tillfälle att iakttaga trädgårdsodlingens ståndpunkt gifva äfven de belöningar för trädgårdsskötsel, plantering och dylikt, som Hushållningssällskapet, på grund af gjorda anmälningar, låter utdela, hvarvid många öfverraskande bevis erhållits på den kärlek och den uppoffring af medel och i synnerhet af arbete, som dels besutne och dels obemedlade personer lägga i dagen i fråga om trädgårdsskötsel och plantering. Talande bevis härpå hafva ock vunnits vid de utställningar, som i förening med prisbelöning varit anordnade dels i Askersund 1877 och dels i Örebro 1880, vid hvilka tillfällen företeddes sådana prof på trädgårds- och fruktodlingens omhuldande ej mindre af den större egendomsegaren, än äfven af den mindre jordbrukaren samt torparen och backstugusittaren, att deraf kan med visshet slutas till fortfarande framsteg inom ifrågakvarande odlingsgrenar.

De jordbruksstatistiska uppgifterna angifva, att under år 1876 planterats 2,085, 1877: 3,607, 1878: 3,361, 1879: 2,936 och 1880: 2,757 eller tillsammans 14,746 fruktträd, hvilket antal med nära 3,000 st. öfverskjuter det för föregående fem år uppgifna. Dessa uppgifter äro dock i hög grad osäkra och ofullständiga, men tyda, äfven de, på betydliga framsteg i fruktträdsodlingen. Till detta lyckliga resultat har ock i ej ringa mån bidragit den gagnande verksamhet, Örebro läns trädgårdsaktiebolag utvecklat genom spridande från sina vidsträckta trädskolor invid Örebro af träd och buskar i stor mängd till utplantering inom länet samt genom utbildande af skickliga idkare af trädgårdssodling.

En i äldre tider vida spridd och af lagen särskildt omhuldad odling har, efter att under långa tider legat nästan nere, åter börjat omfattas med stigande intresse. De gamla *humlegårdarne*, som på de flesta ställen fått förfalla, hafva nu åter mångenstädes börjat vårdas med en omsorg, som loftar allt godt för denna odlings framtid. Särskildt utmärka sig i det hänseendet humlegårdarne vid Svartå i Qvistbro socken, från hvilka erhållits humle, som kunnat bestå i täflan med utlandets bästa sorter.

Skötseln af *fjäderfä* och *bi* bedrifves icke med den insigt och omsorg, som kunde önskas, utan qvarstår ännu på samma

låga ståndpunkt, som under föregående femårsperiod. Båda dessa näringsgrenar förtjena dock att omhuldas. Sättet för biskötselns främjande har ock varit föremål för öfverläggning hos Hushållningssällskapets Förvaltningsutskott, som beslutit tillstyrka sällskapet att deltaga i kostnaden för anläggning och underhåll af en skola vid Bie i Södermanland för danande af praktiska biskötare.

Odling af *tobak* förekommer icke inom länet.

Antalet af de under perioden vid hvarje års slut *underhållna kreatur* återfinnes i nedanstående tabell:

	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Får.	Getter.	Svin.
	öfver 3 år.	under 3 år.							
1876.....	9,448	938	16,104	1,954	56,692	19,067	42,885	381	12,680
1877.....	9,398	990	15,383	1,857	56,067	17,320	39,149	394	12,292
1878.....	9,331	1,069	16,076	1,890	57,736	18,679	38,503	409	12,982
1879.....	9,399	1,140	16,201	1,964	58,225	20,212	37,171	388	12,746
1880.....	9,138	1,168	16,064	1,955	58,411	19,844	34,984	371	12,536

Denna tabell, jemförd med uppgifterna för föregående period, visar att, då antalet hästar öfver 3 år än stigit än fallit, antalet unghästar stadigt ökats från 902 vid förra periodens slut till 1,168 vid 1880 års utgång. Att afveln ock under tiden högst väsentligt förbättrats framgår bland annat *dels* deraf, att vid hästpremieringarna inom länet de senaste åren antalet godkända hästar ökats från 44 år 1876 till 80 år 1880 och det oaktadt nämndens fordringar under tiden skärpts, *dels* ock deraf, att de uppvista hästarne varit bättre uppfödda och vårdade samt fallne efter bättre hingstar än tillföre. Tillgången på dugliga hästar har äfven ökats, i det att vid hästmarknaderna i Örebro, för hvilka ändamålsenliga ordnande Hushållningssällskapet, på sätt längre fram omnämnas, vidtagit särskilda anstalter, ett ej obetydligt antal hästar kunnat säljas till orter utom länet, samt remonter till fyllande af hästvakanser vid den inom länet förlagde kavallerikår anskaffas lättare än tillföre, då ett större antal måst hemtas från Vestergötland och andra orter. Till detta lyckliga förhållande och lifvande af in-tresset för hästafveln torde, utom de väl ordnade och af Hushållningssällskapet med penningbidrag understödda hästpremieringarna, hafva bidragit de lättade tillfällena till afsättning af bättre hästar å nyssnämnda hästmarknader, samt tillgången på goda beskillare hos enskilda personer, från Strömsholms stuteri och hos Föreningen för hästafvelns i Örebro län förbättrande.

I antalet hornboskap af alla slag medförde 1877 års knappa foderskörd en högst betydlig minskning. Antalet har nu åter ökats och var vid qvinnevenniets slut af tjurar, kor och ungnöt större, men af oxar och getter något mindre än vid dess början. Bland alla slag af husdjur hafva fåren drabbats af den största, alltjemt fortgående minskningen i antal, eller från 46,158 vid 1875 års slut till 34,984 vid 1880 års slut. Antalet underhållna svinkreatur vexlar för hvarje år, men är vid periodens slut ej mycket mindre, än vid dess början. Den minskning i antalet dragare och får, som märkes vid 1880 års slut, torde kunna antagas härröra från behovet att spara fodertillgången för att ej behöfva inskränka antalet tjurar, kor och ungnöt och, hvad särskildt angår får, från den genom Nådiga Kungörelsen den 28 Januari 1876 gjorda inskränkning i betesrätt å ohägnad

mark. Boskapsafveln har äfven under senare åren allt mer förbättrats. Hågen att till rätt höga pris inköpa vackra och goda afvelsdjur har ej minskats, icke ens hos de mindre jordbrukarne; men de genom Hushållningssällskapet i utlandet inköpta och till länet införda afvelsdjur af holländskt blod hafva icke rönt liflig efterfrågan, och de uppföddes, sällskapet härför särskildt åtagit sig, hafva af de mindre jordbrukarne, hvilkas gagn de egentligen afsett, icke blifvit behörigen uppskattade, emedan man törhända ansett sig med de införda djuren ej kunna erhålla några, som vore de i länet förut befintliga öfverlägsna. Det torde numera inom Örebro län förefinnas ett så godt material till förädling af der befintliga kreatursstammar, att genom urval och lämplig uppfödning sjelfständiga, efter våra förhållanden lämpade kreatursraser kunna bildas, hvilket antagande vinner stöd genom en af vederbörande statsagronom under senaste tiden utförd undersökning af kreatursstammarna inom länet.

Behovet af hö och halm för framfödande af kreaturen inom länets bergslag fyller icke genom hvad der skördas; men genom de lätta kommunikationerna fyller bristen med lätthet från andra delar af länet, hvilka merendels erhålla öfverskott. Med undantag för 1877, som var ett kient foderår och medförde en ej ringa minskning i kreatursstocken, har kreaturens framfödande under perioden icke stött på några synnerliga svårigheter. 1878 års foderskörd var ovanligt rik och med besparingarne från den samma utjemnades de svårigheter, som eljest kunnat uppkomma i följd af de derpå följande årens mindre goda skördar.

Beloppet af *den spanmål, som i medeltal användts till kreaturens utfodring*, lär numer icke med någon grad af sannolikhet kunna angifvas. Tillföre, då utom hö och halm endast spanmål användes till kreaturens utfodring, kunde det ju vara möjligt att göra någon sannolikhetsberäkning å åtgången af spanmål för kreaturen; men då spanmålen vid kreatursutfodringen numera oftast ersättes genom andra foderämnen, såsom oljekakor och dylikt, samt spanmålen, der den begagnas, i så olika kvantiteter ingår i utfodringen, torde något försök i den vägen knappt kunna göras.

Afkastningen af ladugården är fortfarande i stigande, och antalet mejerier ökas alltjemt. De pris, till hvilka ladugårdsprodukter kunnat afsättas, finnas här ofvan angifna.

Någon allmän *farsot bland kreaturen* har icke under perioden varit gängse. De tillbud dertill, hvilka yppats, hafva redan i sin första början eller efter blott ringa spridning kunnat hämmas. Bland hästarne vid den i Örebro på hösten 1878 förlagda exercisskvadron var lungröta temligen allmän och sjukdomen spred sig äfven till andra delar af länet, men, af lindrig beskaffenhet, medförde den ej många dödsfall.

I Örebro har för beredande af vård åt sjuka hästar Hushållningssällskapet inrättat ett särskildt stall, stående under länsveterinärens tillsyn. För veterinärväsendet i öfrigt, äfven som för de bolags verksamhet, hvilka hafva till mål att bereda ersättning för förlust af husdjur, blir Konungens Befallningshafvande i tillfälle att längre fram i denna berättelse närmare redogöra.

Från början af 1850-talet arbetades med stor ifver inom länet för jordbrukets utvidgning och utveckling medelst *sänkning af sjöar* samt *torrläggning af mossar och sanktrakter* förnämligast i Svartåns och Telgeåns dalgångar. För dessa arbeten, hvilka fortsattes och fullbordades på 1860-talet, redogöres

i Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser för nämnda tid. Till sex af dessa företag har staten lemnat bidrag, dels såsom lån, dels såsom anslag utan återbetalningsskyldighet med tillsammans 193,575 kronor. Under större delen af 1870-talet, då nästan allt intresse och allt arbete var koncentreradt å jernvägsbyggnader, hvilade alla frågor om större sänkningföretag med undantag af den sekelgamla frågan om Hjelmarens sänkning och den kort efter Mosjöns första sänkning uppkomna frågan om ytterligare sänkning af samma sjö.

Rörande frågan om *sänkning af Hjelmaren och Qvismar-sjöarne* omnämnes i Konungens Befallningshafvandes femårsberättelse för 1856—1860, hurusom, efter det Kungl. Maj:t i Nådigt Bref den 11 April 1853 förklarar ifrågasatt minskning af segeldjupet i Hjelmare kanal under dåvarande förhållanden icke böra ega rum, frågan åyno afhandlats vid sammanträde i Lennäs inför Konungens Befallningshafvande i Örebro och Södermanlands län den 31 Maj 1859, då de för sänkningens verkställande intresserade strandegare bildade bolag och utsågo interimsdirektion, som den 8 November 1860 till Kungl. Maj:t ingaf underdånig ansökning om tillåtelse att verkställa sänkningen i enlighet med ett af numera aflidne öfversten J. A. Sundmark uppgjort förslag. Detta förslag, genom hvars utförande all den omkring sjöarne befintliga sankmarken, öfver 30,000 tunnland, skulle förbättras och mer än 26,000 tunnland deraf blifva god åker, samt landvinnigar från sjöarne erhållas, om Hjelmarens lågvattenyta nedsattes till 6 fot under Arninge märke, afsåg sjöns sänkning med segeldjupets nedsättande till 4·7 fot. Sedan Kungl. Maj:t i Resolution den 15 April 1864 förklarar sänkningföretaget, när det utan uppoffring af andra viktiga intressen kunde verkställas, bereda det allmänna stora fördelar samt vara välförtjent af statsmagternas understöd, men att en sänkning efter den då framställda planen icke kunde bifallas, så söktes den 8 Augusti samma år tillåtelse att verkställa sänkningen med bibehållande af 7 fots djup i segelleder och hamnar, i öfverensstämmelse med det af numera aflidne öfvermekanikus, majoren Olivecrona reviderade Sundmarkska förslaget. I anledning deraf förklarade Kungl. Maj:t under den 12 Maj 1865, jemte det sökt fastställelse å bolagsordning meddelades, att något hinder för sjösänkningens utförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med då framlagda planen, icke mötte från det allmänna sida; men att frågan i hvad enskild rätt deraf vore beroende först skulle vara genom undersökning och laga kraftvunna utslag afgjord, så att de föreslagna åtgärderna äfven i detta hänseende medgifvits; hvarjemte, innan arbetet komme till utförande, fullständig plan för verkställigheten och till de åtgärder, som för segeldjupets framtida vidmagthållande kunde finnas nödiga och för det allmänna betryggande, skulle vara till Kungl. Maj:ts nådiga pröfning öfverlemnad och i nåder fastställd.

Efter det föreskrifna landtmäteriförrättningar under åren 1867 och 1868 verkställes och uppkomna rättegångar slutligen afgjorts, samt numera aflidne öfverstelöjtnant A. Grafström företagit ny revision af det i följd af dessa rättegångar och ökade arbeten förändrade kostnadsförslaget — hvarvid detsamma, obereknadt då ännu omtvistad löseskilling för Rosenholms qvarn, stegrades till 1,948,883 kronor —, inlemnades arbetsplanen till Kungl. Maj:t med begäran om fastställelse derå och om aflåtande till riksdagen af nådig proposition om ett låneunderstöd af

2,000,000 kronor. Fastställelse å arbetsplanen meddelades den 2 Februari 1877, hvarvid bolaget ålades, bland annat, icke blott att vid vidriga vindar bogsera segelfartygen öfver Hemfjärden vid Örebro, utan äfven att till segeldjupets m. m. framtida underhåll i Kungl. Statskontoret afsätta en fond af 100,000 kronor; med öppen rätt för Kungl. Maj:t att framdeles, derest fondens höjande vore af nöden, derom vidare förordna. Sedan riksdagen beslutit att till Hjelmarens och Qvismarens sänkning lemna ett låneunderstöd af 2,000,000 kronor, beslöt bolaget den 25 Maj 1877 sänkningens verkställande. Efter det nödiga förberedande åtgärder och anordningar vidtagits, börjades arbetet, under ledning af godsegaren m. m. Friherre G. Djurklou såsom verkställande direktör och kaptenen P. L. Laurell såsom arbetschef, på våren 1879 med uppmuddring af segelleden. I Hjelmare kanal, som stängdes för trafik den 1 September 1879 och åter öppnades den 3 Juni 1880, hafva slussar ombyggt och kanalen till första sänkslussen fördjupats. Vid Hjelmarens utlopp har upprensning af vattendraget verkställes. I Eskilstuna ström äro dammar utvidgade och ombyggda, fallen upprensade samt broar ombyggda, afpröfvade och för allmän trafik åter öppnade. I Qvismardalen har ett nytt aflopp uppmuddrats och nödiga brobyggnader verkställes. Genom de arbeten, som sålunda redan utförts och under innevarande år komma att utföras, skall sänkningföretaget hafva så långt fortskridit, att man är betänkt på att, derest nådigt tillstånd dertill erhålles och omständigheterna sådant medgifva, redan innevarande års höst eller påföljande vinter företaga en mindre aftappning af Hjelmaren, hvilket för företaget i dess helhet skulle medföra väsentliga fördelar. Kostnaden för sjösänkningföretaget, fullständigt utfördt, lär ännu icke kunna fullt nöjaktigt beräknas; men man eger dock anledning hoppas, att denna kostnad, deruti inberäknade de räntor, som redan utbetalts, icke skall öfverstiga de 2,500,000 kronor, som för företaget anskaffats.

Den sänkning af *Mosjön*, som påbörjades 1855 och fullbordades 1857, och hvarom i Konungens Befallningshafvandes femårsberättelse för 1856—1860 närmare förmåles, fanns snart ej göra tillfyllest. Genom en ytterligare sänkning af sjön kunde man erhålla vida större fördelar, än hvad hittills vunnits. Efter åtskilliga förberedande åtgärder, bildades 1866 ett nytt bolag för sjöns ytterligare sänkning, som enligt uppgjort förslag skulle förbättra 12,090 kvadratref vattenskadade egor och gifva en landvinning af 14,552 kvadratref för en kostnad af 126,000 kronor. Bolaget erhöi den 11 Oktober 1866 nådig fastställelse å sin bolagsordning, men till följd af förberedande landtmäteriförrättningar och rättegångar samt svårighet att anskaffa penningar kunde ej arbetet börjas förrän 1880, då en afloppskanal vid Attersta upptogs och kanalerna genom sjön började uppmuddras. Arbetet, för hvars utförande enligt Nådigt Bref den 28 Januari 1881 erhållits ett statslån af 30,000 kronor, antages blifva färdigt till afsynig sommaren 1883.

Om sänkning af *Lillån*, genom hvilken sjön Lången afbördar sitt vatten till Hjelmaren, förmåles i Konungens Befallningshafvandes femårsberättelse för åren 1851—1855. Då denna sänkning, som fullbordades år 1856, till följd af bristande underhåll och andra omständigheter icke fullständigt medfört åsyftad verkan, har ett nytt bolag, benämndt *Lillåns nya årensningförening*, bildat sig för verkställande af ny sänkning och upprensning af nämnda vattendrag. Ordningsregler för förenin-

gen fastställdes af Konungens Befallningshafvande den 21 April 1879, och genom utslag den 6 påföljande Maj har Konungens Befallningshafvande meddelat tillstånd till detta vattenaflednings-företag.

Efter det lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni 1879 med år 1880 börjat tillämpas, hafva till följd af det vitsord i fråga om dikning och annan vattenafledning, nämnda lag tillerkänner jordegare, som vill torrlägga sin mark, flere frågor om dikning och afledning af vatten blifvit hos Konungens Befallningshafvande anhängiggjorda, samt förordnanden under 1880 af Konungens Befallningshafvande utfärdats för landtmätare eller landtbruksingeniör att förrätta sådan syn, som i samma lag finnes föreskrifven, i och för upprensning af Stora Ullersättersbäcken, afdikning af hemman i Öfra Forssa i Hammars socken och afledning af vatten från Forssaån, torrläggning af åkerjord vid 1 $\frac{1}{4}$ mantal N. Torfvesta i Fellingsbro socken, sänkning af Rällselfven i Ljusnarsbergs socken och torrläggning af mark deromkring, torrläggning af egorna till hemmanen Nydalen och Qvarngården i Hammars socken, reglering af Elftomtåbäcken i Långbro socken, samt rätning af den s. k. Lungersbäcken i Götlunda socken. Alla dessa företag äro väl af ringa omfattning, men de skola dock, hvar i sin mån, bidraga till landtbrukets utveckling och förkofran.

Den utvidgning och förbättring, jordbruket under de senaste fem åren vunnit genom *nyodlingar, vattenaf tappningar* m. m., uppgifves sålunda:

	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.
	T u n n l a n d.				
Nyodling	1,238	1,271	1,308	781	1,239
Vattenaf tappning	260	272	527	32	287
Underdikning	1,135	983	1,397	1,281	1,252
Ängsvattning	—	—	—	1	1

Af den år 1880 genom vattenaf tappning vunna arealen, ofvan angifven till 287 tunnland, hafva 152 tunnland angifvits vara torrlagda genom *invallning*, dock kan med säkerhet antagas att denna siffra är för låg.

Af förestående tabell framgår, att jordbruket under de senaste förflutna fem åren genom nyodling vunnit en utvidgning af 5,837 tunnland; men, såsom ofvan är antydtt, läser i följd af ofullständiga uppgifter denna tabell knappt upptaga alla de nyodlingar, som under perioden egt rum, utan jordbrukets utvidgning genom sådan odling få anses något större. Genom ordnade voxelbruks införande, kartläggningsarbeten, fullständigare afdiknings- och underdikningsföretag, bättre sätt för åkerns brukning och dess rikligare gödning både med animala och minerala gödningsämnen har jordbrukets förbättring fortgått samt jordens produktionsförmåga, om ej i det hela, åtminstone på vissa enskilda egendomar vunnit en ej obetydlig tillväxt.

Bland nyodlingar och förbättringar af jordbruket i större omfattning torde böra omnämnas de vid säteriet Trystorp i Tångeråsa socken, af egaren, grosshandlanden och riddaren af Kungl. Nordstjerneorden Julius Lindström, år 1870 påbörjade och sedermera alltjemt fortsatta mossodlingar, upptagande en areal af omkring 900 tunnland, hvaraf mer än 500 tunnland

odlats under de senaste fem åren. Af sistberörda areal hafva 72 tunnland vunnits genom invallning mot Svartån och hållas torra medelst pumpning af ångmaskin. Af de nyodlade markerna äro 240 tunnland täckdikade. Odlingkostnaden uppgifves till omkring 135 kronor tunnlandet, oberäknad kostnaden för täckdikning, nybyggnader och nya vägar. Då spanmålsskörden å ifrågasvarande egendom före påbörjandet af oförmälda odlingar utgjorde högst 2,293 tunnor, uppgick den år 1880 till 7,911 tunnor. De rika skördar, som sålunda å dessa odlingar erhållits, hafva manat till efterföljd, så att äfven underlydande arrendatorer, af egaren understödde med odlingslån, samtidigt odlat betydliga sträckor till dem upplåten mossjord. Torrläggning genom invallning har ock i ganska stor utsträckning verkställts vid följande större egendomar, nemligen: Finnåker i Fellingsbro socken, tillhörig f. d. statsrådet m. m. C. J. Thyselius; Ervalla i socknen af samma namn, tillhörig Friherre A. De Geer; Ringaby i Ödeby socken, tillhörig kaptenen C. H. Schröder; Käggleholm i sistnämnda socken, tillhörig godsegaren J. H. Lallerstedt; och Österhammar i Fellingsbro socken, tillhörig bruksegaren J. V. Diedrichs. Sammanräknade vidden af sålunda invallad jord kan beräknas till omkring 1,050 tunnland.

Konstgjorda gödningsämnen uppgifvas icke hafva blifvit så allmänt använda under de senaste fem åren, som under de nästföregående. Stora delar af länet hafva nemligen rönt inflytande af sämre konjunkturer vid afsättning af bergsbrukets och skogs-skötselns alster, och den här af föranledda minskning i inkomster har icke allenast verkat omedelbart utan äfven medelbart på andra jordbrukare än dem, hvilka varit deraf närmast berörda, samt tvungit mindre förlagsstarka landtbrukare till inskränkning i utgifter, som för tillfället kunnat undvikas.

Den under en del af femårsperioden 1871—1875 inträffade, af en ovanlig mängd stora arbetsföretag förorsakade brist på *jordbruksarbetare* har under de senaste fem åren efterträdts af en redan vid slutet af förra perioden börjande lättare tillgång på arbetare för landtbrukarens behof. Den aflöning, dessa arbetare under nu ifrågasvarande femårsperiod kunnat betinga sig, uppgifves sålunda:

Vanlig årslön för en dräng..... 100 till 150 kronor } i husbon-
 » » » piga..... 50 » 90 » } dens kost.
 Värdet af stat och lön för en dräng..... 300 till 400 kronor.
 » » » » piga..... 100 » 200 »

Dagsverkspris:

Sommar för en man högst 1.75 å 2.25, lägst 0.75 å 1 krona.
 » » qvinna » 1.00 å 1.50, » 0.50.
 Vinter » man » 1.50 » 0.50 å 0.60.
 » » qvinna » 0.75 » 0.25 å 0.33.

Dessa pris hafva dock under olika år och förhållanden undergått många förändringar.

För *Hushållningssällskapet*s mångsidiga och gagnande verksamhet redogör sällskapet i sina af trycket utgifna årsberättelser, hvaraf äfven kan inhemtas kännedom om den verksamhet, statens inom länet använda landtbruksingeniörer utvecklat. Särskildt torde dock här böra omnämnas, att, sedan agronomen Johan Nyberg 1875 afgick från sin befattning som *länssagronom* härstädes, någon sådan icke varit för länet anställd, utan länets landtbrukare vid behof af agronomiskt biträde anlitat statens landtbruksingeniörer. På det att någon sådan lättare må kunna anträffas och blifva mer tillgänglig för länets landtbrukare, har

Hushållningssällskapet beviljat ett anslag till hyresersättning åt den statens landbruksingenjör, som kommer att tjänstgöra inom Örebro län och tillika bosätter sig i Örebro stad.

För att lemna länets invånare råd och biträde vid trädgårdars anläggning, trädgårdsodling och trädplantering är sedan 1873 i Hushållningssällskapets tjänst anställd en *länsträdgårdsmästare*, hvars biträde, såsom ofvan är nämnt, flitigt anlitas.

Likaså har Hushållningssällskapet i sin tjänst antagit en *maskinmästare*, hvilken lemnar länets landbrukare råd och upplysningar i fråga om de för deras yrke nödvändiga maskiners utväljande och handhavande samt verkställer förekommande reparationer derå. Då bruket af maskiner för verkställande af åtskilliga till landtbruket hörande arbeten är i ständigt tilltagande, har anställningen af en sådan maskinmästare funnits lända länets jordbrukare till stort gagn.

Till lindring i kostnader för undersökningar på kemisk väg af gödnings- och foderämnen samt för kontroll af frö och säd, har sällskapet under flera år lemnat bidrag samt slutligen vidtagit åtgärder för inrättande af en fullständig *kemisk station* i Örebro, hvilken vid ingången af nästkommande år kommer att träda i verksamhet.

Vid länets *landtbruksskola* å Lund i Hofsta socken undervisas fortfarande minst 12 frilärningar, hvaraf halfva antalet utgår hvarje höst. Skolan, som genom den undervisning hon lemnar, i sin mån medverkar till jordbrukets framgång och förkofran, åtnjuter fortfarande förtroende, och till lediga lärlingplatser är antalet sökande vanligen mångdubbelt större, än det, som kan mottagas.

Till följd deraf, att hushållningssällskapen i Örebro, Södermanlands och Vestmanlands län öfverenskommit om anordnande af gemensamma *landtbruksmöten*, hölls ett sådant möte för första gången i Eskilstuna den 18—21 Juli 1878. I sammanhang dermed hade staden Eskilstuna anordnat en utställning af slöjd- och industri-alster från nämnda tre län. Af det anslag, som riksdagen för år 1878 anvisat till utställningar och prisbelöning af slagtdjur och mejerialster, samt salt kött och fläsk,ingo hushållningssällskapen en andel af 1,500 kr. Kostnaderna för mötet och utställningen uppgingo till 47,119 kr. 5 öre, till betäckande hvaraf användes dels 16,996 kr. 80 öre, som de tre hushållningssällskapen till lika del hvardera tillsköt, dels nyssberörda statsanslag å 1,500 kr. och dels influtna inträdesafgifter. Utställningen företedde rikhaltiga och lärrika samlingar af alster och var likasom sjelfva landtbruksmötet talrikt besökt. Nästa s. k. trelänslandtbruksmöte kommer att hållas i Örebro 1883.

Uppå framställning af föreståndaren för meteorologiska observatorium i Upsala och till följd af Hushållningssällskapets vid sammankomst i Askersund den 27 September 1877 fattade beslut, hafva blifvit inrättade 20 öfver hela länet spridda stationer för iakttagande af den årliga nederbörden och anställande af andra *meteorologiska observationer*, hvilka stationer blifvit försedda med lämpliga instrument. De af antagna observatörer gjorda iakttagelser hafva ock på Hushållningssällskapets föranstaltande blifvit af lämplig person sammanfattade och bearbetade. Det ligger i öppen dag, att dylika efter en viss vetenskaplig plan och under en längre följd af år fortsatta iakttagelser af väderleksförhållanden skola blifva af stort gagn icke blott och i främsta rummet för den meteorologiska vetenskapen, utan ock

medelbarligen för landtbruket och dess idkare, hvilka af väderlekens omskiftningar äro så beroende, som väl näppeligen några andre idkare af näringsyrken.

Å de s. k. *odlingslånen* d. v. s. sådana lån, som af allmänna medel utlemnas i syfte, att medelst utdikningar eller vattenaftappningar odlingsföretag må beredas, och för hvilka återgåldande viss ordning är genom Kungl. Kungörelserna den 13 Juni 1845, den 3 November 1848 och den 6 Juni 1873 fastställd, hafva under perioden guldits annuiteter till följande belopp, nemligen: 13,163 kronor 37 öre år 1876, 11,903 kr. 99 öre hvarje af åren 1877, 1878 och 1879, samt 11,743 kr. 97 öre år 1880, eller tillsammans 60,619 kronor 31 öre, hvaraf medeltal för år utgör 12,123 kronor 86 öre.

C) *Skogshushållningen* och D) *Rofdjurs utödande*. I *skogsstatens* inom Örebro län organisation, sådan den blifvit genom Kungl. Brevet den 10 December 1869 tillsvidare bestämd och finnes beskrifven i Konungens Befallningshafvandes femårsberättelse för 1866—1870, har under nu ifrågavarande period någon förändring icke egt rum.

I) De inom länet befintliga tre *kronoparkernas* nuvarande areal och hvad deraf är att hänföra till ren skogsmark och till impediment inhemtas af följande tabell:

Namn.	Året för hushållningsplanens fastställande.	Skogsmark.		Impediment.		Summa.		Summa för revir.		Summa för län.	
		Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.
Askersunds revir:											
Krämmarmarken ...	1830, 1867	1,837	16	783	18	2,620	34	8,074	14	13,752	74
Tysslingen med Sjörstorp.....	1830, 1875	4,033	94	1,419	86	5,453	80				
Örebro revir:											
Hålahult.....	1877	5,112	20	566	40	5,678	60	5,678	60		

Kronoparken Tysslingen har till följd af det inköp af $\frac{1}{2}$ hemman Sjörstorp, hvarom under afdelningen 5 vidare förmåles, blifvit tillökad med 1,352.94 qv.-ref ren skogsmark, som vid blifvande ny indelning af skogsparken kommer att med densamma införlifvas i en gemensam hushållsplan. Kronoparkerna afverkas medelst traktuggning enligt fastställda planer, hvarjemte rensningshygge och gallring verkställles. Virkesafkastningen försäljes årligen på offentlig auktion; och ehuru prisen å skogseffekter under de senare åren i allmänhet ej varit höga, har dock dessa skogars fullmogna virke blifvit jemförelsevis väl betaldt, samt inkomsten från dem under ifrågavarande fem år uppgått till ett sammanräknadt belopp af 25,844 kronor 80 öre. Återväxten befordras genom årligen skeende sådd och plantering andra året efter afverkningen. Under perioden hafva 844.65 qv.-ref blifvit planterade och besådde, hvartill användts 172,145 gran-, tall- och lärkträds-planter samt 190 g skogsfrö. Genom afdikning af mossar och vattensjuk mark hafva omkring 3,870 qv.-ref gjorts för skogsproduktion tjenliga. Å dessa skogar underhållas plantskolor, ej allenast för parkernas egna behof, utan ock till afsalu och utdelning af plantor mot nedsatt pris eller kostnadsfritt i mån af tillgång till mindre skogsegare, som vilja

införa skogsplantering å sina marker. Genom användande af ortens befolkning vid de årliga arbetena för skogssådd och plantering, plantskolors anläggning, besåning och skötsel sprides kännedom om de olika sätten för skogskultur. Af de härvid använde arbetare hafva åtskilliga kunnat anvisas åt enskilde såsom förmän vid dylika arbetens utförande, hvarvid äfven krono-

jägare fått biträda, då de ej varit hindrade af tjensten. För utklängning af skogsfrö är vid hvarje kronojägareboställe anlagd s. k. fröklängningslafve, hvarest medelst solvärme utklänges tall-, gran- och lärkträdsfrö, när efter fröår kottar kunna erhållas.

2) För häradsallmänningarnes areal år 1880 redogöres i nedanstående tabell:

Namn.	Hushållningsplanen fastställd år.	Skogsmark.		Impediment.		Summa.		Summa för revir.		Summa för län.								
		Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.							
Askersunds revir:																		
Hardemo	1869	2,069	11	341	62	2,410	73	83,099	44	113,179	41							
Kumla.....	1871, 1873	11,468	31	6,376	95	17,845	26											
Grimstens härads allmänning: a) Östra Tiveden.....	1842	2,556	65	1,495	40	4,052	05											
b) Vestra "	1844, 1875	29,082	05	4,911	60	33,993	65											
Edsbergs härads allmänning: a) Qvistbroskogen b) Rigesta c) Stufvehultsmärken d) Tebomarken	1842, 1872	7,424	65	1,269	10	8,693	75											
e) Axsjöåsen												1841, 1874	8,829	70	3,574	30	12,404	—
												1841, 1874	3,076	80	623	20	3,700	—
Örebro revir:																		
Asker	1844, 1879	4,400	50	1,422	—	5,822	50	30,079	97									
Glanshammars härads allmänning: Kägla.....	1844	21,473	88	2,783	59	24,257	47											

Uti den i föregående femårsberättelse förekommande uppgift rörande dessa skogar finnas intagna ej allenast ren skogsmark och impediment, utan ock inegor, hvilka sistnämnda äro ur förestående uppgift uteslutna. Dels häraf, dels ock af den närmare kännedom om vissa skogars verkliga ytvidd, som vid uppmätning eller eljest vunnits, härleder sig skilnaden i den nu uppgifna arealen mot den i föregående berättelse upptagna. Dessa skogar, hvilka alla stå under skogsstatens vård och förvaltning, äro indelade till trakthuggning i 21 s. k. skogsblock och skötas liksom kronoparkerna enligt fastställda hushållsplaner, såväl hvad afverkning, som återväxt beträffar. Enligt äldre skogsransakningshandlingar voro de vid århundradets början uthuggne och därför fredlyste på vissa år. Nu förete de i följd af strängare lagstiftning och likställighet i skötseln med kronoparkerna ett helt annat utseende samt innehålla värdefulla tillgångar af moget virke och ingifva med derå utförda skogskulturer och uppdragna täta ungskogar säker förhoppning ej allenast om skogarnes framtida bestånd utan ock om ökad afkastning från desamma. Endast från

Grimstens härads allmänning utdelas virkesafkastningen in natura till delegarne. Å öfriga allmänningar säljes årsafverkningen å offentlig auktion för delegarnes räkning. Genom afdikningar hafva under femårsperioden omkring 10,250 qv.-ref mossar och vattensjuk mark gjorts tjenlige för skogsbörd. På enahanda sätt som å kronoparkerna sörjes här genom sådd och plantering för skogars återväxt. Genom dels fullständiga dels hjälpkulturer hafva under perioden 6,403 qv.-ref blifvit besädd och planterade, hvartill användts 495,415 plantor af gran-, tall- och lärkträd samt 1,868 g skogsfrö. Plantskolor finnas å alla häradsallmänningarne och ökas till antalet i mån af behof. I afseende å den för återväxten ofta hinderliga betningen äro föreskrifter meddelade, såväl hvad tiden för densamma angår, som angående tillsynen öfver kreaturen medelst vallning till skydd för skogskulturerne. Betning af får är helt och hållet förbjuden.

Åt bevakningspersonalen vid ofvan omnämnda kronoparker och häradsallmänningar voro 1880 upplåtna följande boställen och lägenheter:

Revir.	Bevakningstraktens namn.	Boställets namn.	Uppskattad afkastning.	A r e a l.											
				Åker.		Äng.		Hagmark.		Skog.		Summa.		Summa för revir.	
				Kr.	Öre.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.
Askersunds	Krämaremarken	Fogelbo, kronojägareboställe	35	—	27	—	—	—	—	—	—	27	—	509	70
	Qvistbroskogen	Hagalund, skogvaktareboställe	100	—	25	—	20	—	—	—	—	45	—		
	Tebomarken och Axsjöåsen	Bäcklunda, d:o	—	—	16	80	—	30	—	—	—	46	80		
	Vestra Tiveden	Haggrenstorp, d:o	110	—	27	—	65	—	—	60	—	152	—		
	D:o D:o	Herrefallet, d:o	175	—	72	80	—	100	—	—	—	172	80		
	Östra Tiveden	Furubacken, d:o	20	—	6	10	—	—	—	—	—	6	10		
	Kumla	Sjöfallet, d:o	150	—	25	—	20	—	—	—	—	45	—		
	D:o	Gårdsjöbacken, tillsyningsmansbostad	30	—	15	—	—	—	—	—	—	15	—		
	Tysslingen	En bevakarestuga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Örebro	Hålahult	Hultet, kronojägareboställe	40	—	49	—	—	146	60	—	—	195	60	715	53
	Glanshammar	Brotorp, skogvaktareboställe	100	—	48	01	10	49	164	63	—	223	13		
	Asker	Kulan, d:o	150	—	85	—	134	60	77	20	—	296	80		

I det för Askers härads allmänning den 15 Juni 1876 fastställda reglemente hafva vidtagits ändringar, hvilka blifvit af Konungens Befallningshafvande den 24 Februari 1879 gillade.

3) Till bergshandteringens understöd äro anslagna följande skogar, eller de s. k. grufveallmänningarne:

	Namn.	Anslagen till	Hushållningsplan fastställd år.	Skogs- mark.		Impedi- ment.		Summa.		Summa för revir.		Summa för län.	
				Qv.- ref.	St.	Qv.- ref.	St.	Qv.- ref.	St.	Qv.-ref.	St.	Qv.-ref.	St.
Askersunds revir	Kronobergs grufveallm.	Kronobergs grufvor	1854 interims 1881	2,031	—	369	—	2,400	—	7,724	15	41,229	74
	Guldsmedsboda "	De å allmänn. belägne grufvors behof.....	1855 interims 1881	2,066	—	112	15	2,178	15				
	Edsbole vestra..... "	Skogaholms bruk och Haddebo bruk.....	—	—	—	—	546	—					
Örebro	Emmes och Lerbäcks } eller Kärrängskogs }	Emme hyttelag.....	interims 1881	1,400	—	1,200	—	2,600	—	33,505	59		
	Strossa..... "	Strossa jernmalmsgrufvor.....	1876	9,548	50	1,639	10	11,187	60				
	Ångsjö och Kalkklinta	Vissa grufvor i Hjulsjö och Jernboås socknar	1876	1,565	15	336	60	1,901	75				
	Nya Vikers öken	Dalkarlsbergs grufvor	—	3,707	—	1,605	97	5,312	97				
	Skrikarhytte södra öken	D:o d:o	—	164	50	63	44	227	94				
	Mellautrakten	D:o d:o	—	1,217	21	413	35	1,630	56				
	Bengstorpens öken	D:o d:o	—	771	92	325	58	1,097	50				
	Fagerbottrakten	D:o d:o	—	1,016	40	327	95	1,344	35				
	Fagerbo allm.												
	Karsthälleö	Stribergs och Åsbobergs grufvor.....	—	2,520	—	1,220	97	3,740	97				
	Lönnbottens allmänn.												
	Gyttorps norra allm., östra delen												
	" " " vestra "												
	" " " södra "	Pershytte grufvelag.....	—	295	22	63	88	359	10				
	Hageby och Tibbhytte allm.	D:o d:o	—	3,151	22	246	93	3,398	15				
	Lomfly grufveallmänn.....	D:o d:o	—	1,479	63	822	67	2,302	30				
		Lerbergs och Klacka grufvor.....	interims 1879	496	65	205	45	702	10				

Å de redan indelade grufveallmänningarne, hvilka nu skötas väl, beredes fullständig återväxt genom sådd och plantering, och finnas plantskolor å dem anlagde. Afdikning af vattensjuk mark har verkställts å Nya Vikers öken och Mellantrakten.

4) De inom länet befintliga skogar, hvilka höra dels till egendomar, som äro för statsverkets räkning utarrenderade eller af kronan disponeras, och dels till de för landshöfdingelöneregleringsfondens räkning utarrenderade f. d. landshöfdingeboställen och till militieboställen som af tjensteinnehafvare ännu disponeras, äro till antalet 96, med en areal af 42,308 qv.-ref 19 st. Af dessa voro vid 1880 års slut till ordnad hushållning indelade 49 med en areal af 29,170 qv.-ref 85 stänger. Af civila boställens skogar, hvilka alla stå under boställsinnehafvarens vård och förvaltning och uppgifvas hafva en ytvidd af 6,700 qv.-ref 79 stänger, äro 2 indelade till ordnad hushållning med en areal af 1,159 qv.-ref 90 stänger. De *ecklesiastika boställens skogar*, stående under vård och förvaltning af boställsinnehafvare eller arrendator, äro 69 till antalet med en areal af 71,851 qv.-ref 6 stänger. Till ordnad hushållning äro indelade 36 med en ytvidd af 64,110 qv.-ref 57 stänger. De till *allmänna inrättningars hemman hörande skogar* äro till antalet tre, nemligen Klementsoda akademiehemmans med en areal af 229 qv.-ref 59 stänger, Tybble fattigvårdshemmans med 936 qv.-ref 82 stänger och Åskogs rektorsboställes med 793 qv.-ref

78 stänger, eller tillsammans 1,960 qv.-ref 19 stänger. Af dessa äro de två sistnämnda hemmanens skogar till ordnad hushållning indelade.

Af alla här ofvan under N:o 4 omförmälda skogar äro endast de, hvilka blifvit till ordnad hushållning indelade, till arealen med säkerhet kände; de öfriges ytvidd, nu beräknad efter äldre kartor och handlingar, varder först då sådan indelning sker tillförlitligt utrönt. De indelade skogarnes skötsel och förvaltning handhafves efter fastställda hushållsplaner, de öfriges efter föreskrifter, meddelade vid laga syner; och stå de alla under skogsstatens kontroll. Å några större skogar äro kunige skogvaktare antagne. Der trakhuggning är införd, beredes återväxt medelst sådd och plantering. Å de större skogarne äro plantskolor anlagde. Afdikning af vattensjuk mark verkställs i mån af behof å de boställsskogar, der virkesafkastningen, utöfver husbehovet, lemnar öfverskott och dymedelst tillgång till bestridande af kostnaden för dylika arbeten. Så hafva större och mindre dikningar till skogväxtens befrämjande verkställts å Fyrby, Vinteråsa, Sanna och Helleby militieboställen, å Ekers, Hellefors, Karlskoga, Kils, Näsby, Ramsbergs och Svennevads med Österqvarn pastorsboställen samt å Åskogs rektorsboställe.

De *allmänna skogarnes* inom länet areal år 1880 finnes angifven i följande sammandrag:

	Kronoparker.	För statensverket utarrenderade eller af kronan disponerade egendoms skogar. Skogar till f. d. landshöfdingsboställen och af jensnehhafvare ännu disponerade militärboställen.	Civila bostäl- lens skogar, samtliga under boställsinne- hafvarens vård och förvalt- ning.	Ecklesiastika boställens skogar										Skogar till allmänna inrättningars hemman.	Till berg- verkens understöd anslagna skogar.	Härads- allmänningar under vård och förvalt- ning af skogsstaten.	Summa.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
				under vård och förvalt- ning af																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
				boställsinne- hafvare.					arrendator.									Summa.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.	Ytvidd.	Antal.

5) *Städerna* Örebro, Nora, Lindesberg och Askersund tillhörande skogar innehålla enligt äldre kartor en areal af tillsammans 18,960 qv.-ref 16 stänger. Icke någon af dessa skogar är indelad till ordnad hushållning, men å Örebro stads södra allmänningar äro de senare åren planteringar verkställda. Inom länet finnes endast en *sockenallmänning*, nemligen den i Stora Mellösa.

6) Rörande de *enskilda skogarne* yttras i föregående berättelse, att de skogar, hvilka tillhöra bruken och de större egendomarne, nästan utan undantag äro indelade eller ock för deras skötsel plan uppgjord och att återväxt der beredes genom sådd och plantering i allt större utsträckning; samt att deremot å bergsallmogens skogar öfverafverkning i allmänhet eger rum och att någon plan för hushållningen med dem är högst sällsynt, men att likväl hemmansegare finnas, hvilka, inseende vådan af skogarnes tillintetgörande i de malmrika bergslagerna, sökt af forstmän inhemta råd och upplysningar rörande skogarnes vård och skötsel samt börjat frösa sina afbrukade marker. Detta omdöme torde ännu ega sin fulla giltighet, om man tillägger, att genom exemplet från allmänna och väl skötta enskilda skogar intresset för skogskulturen blifvit allt större, och att allt flere egare af mindre skogar börjat vinlägga sig om skogens ändamålsenliga vård och skötsel samt dess återbringande till normalt skick genom sådd och plantering. Härtill torde ock i väsentlig mån bidragit de åtgärder, landstinget och Hushållningssällskapet vidtagit för åstadkommande af en bättre skogsvård samt uppmuntrande af skogsplantering och frösådd.

Utom hvad angår 1876 har väl under perioden icke någon särskild forstman för länet varit antagen, men skogsegare hafva erhållit biträde vid skogarnes vård och skötsel af statens skogsingenjörer. Till deras aflönande har Hushållningssällskapet bidragit genom att ersätta en del af skogsegarnes utgift för dagtraktamente åt biträdet. Till skogsskötselns befrämjande beviljade 1875 års landsting ett anslag af 600 kronor att under 1876 och 1877 utgå med omkring 300 kronor om året och genom Hushållningssällskapets Förvaltningsutskotts försorg användas till inköp af skogsfrö, hvilka borde under behörig tillsyn utsås hos mindre hemmansegare; hvarjemte landstinget 1876 beviljade ett anslag af 250 kronor till bekostande af undervis-

ning i sådd af skogsfrö. Dessa anslag blefvo till största delen på föreskrifvet sätt använda under åren 1876 och 1877, och torde de i sin mån bidragit till spridande af kunskap i skogsodling och frösådd. Kraftigast lär dock landstinget hafva verkat för skogshushållningens befrämjande och utveckling genom det bidrag tinget från och med 1876 lemnat för inrättande och underhåll af en för Örebro och Vermlands län gemensam skogsskola vid Presterud i Vermland, för hvilken skola, derifrån kunige vårdare af skogen erhållas, Konungens Befallningshafvande blir i tillfälle att längre fram i denna berättelse närmare redogöra.

För att minska skogarnes anlitande till bränsle i hushållen och vid industriella anläggningar hafva å åtskilliga ställen inom länet i ej ringa mängd användts *stenkol* och *brännorf*. De fabriker som uppstått för beredande af brännorf till afsalu hafva, på sätt längre fram vidare förmåles, icke vunnit framgång, utan numera alla upphört; men för eget behof upptages och beredes brännorf på flera ställen inom länet. Till uppmuntrande af denna handtering samt för beredande af undervisning uti brännorfs upptagande och beredning hafva länets landsting och Hushållningssällskapet lemnat anslag. Af Hushållningssällskapet anställdes 1876 på sällskapets och landstingets gemensamma bekostnad trenne arbetsförmän, hvilka på 33 ställen inom länet lemnade undervisning och handledning vid beredning af olika slag af brännorf samt biträde vid undersökning af torfmossar, äfvensom meddelade upplysningar rörande sättet för deras förmanligaste användande. 1877 och följande år har för berörde undersökningar varit af Hushållningssällskapet anställd en särskild ingenjör, hvilken 1877 biträdde vid undersökningar af torfmossar och lemnade undervisning i torfberedning på 33 ställen inom länet, 1878 på 19 ställen, 1879 på 11 och 1880 på 6 ställen. Genom dessa åtgärder synes kunskapen i beredning af brännorf och dess användande till besparing af dyrbarare bränsle böra blifva allt allmänare.

Egentlig *svedjning* i skog för rågsådd är, såsom i förra berättelsen omnämnas, nästan helt och hållet bortlagd. Att för återväxtens befordrande och bortskaffande af mossor och insekter afbränna riset å afverkade hyggen brukas ännu å en del trakter.

Några större *skogseldar* hafva å de allmänna skogarne under perioden icke förekommit. Å Dylta bruks skog afbrändes den 14 Juni 1880 omkring 200 tunnland dels skog, dels ljungeväxt mark. Branden tros hafva uppkommit från en af barn under lek upptänd eld i skogen. Samma dag uppkom äfven en mindre skogseld å Vestgöthytt mark i Nora socken. Elden, som uppkommit från en mila, begränsades snart inom ett område af 2 till 3 tunnland. Inom Qvistbro sockens bergslag hafva ock förekommit två mindre skogseldar samt en på Nasta skog i Rinkaby socken och en på Talby skog i Askers socken.

Skogarne inom bergslagen *tillgodogöras* förnämligast genom kolning för bergsbrukets behof och i närheten af städerna genom försäljning af ved; men en ej ringa del skog afverkas ock för sågning till plank och bräder, dels till husbehof, dels till afsalu. För sågarnes antal inom länet redogöres längre fram i denna berättelse. Salusågningen, grundad på större och väl vårdade skogar, torde icke synnerligen menligt inverka på skogarnes bestånd, hvilket långt mera hotas genom öfverdrifven kolning, vedhuggning och husbehofs-sågning; men genom en alltmär spridd insigt om nyttan och nödvändigheten af skogarnes sparrande samt deras noggranna vård och skötsel och ett allmänare användande af andra brännmaterial torde faran äfven i det hänseendet få anses i det närmaste afvänd.

Prisen på skogseffekter, hvilka i följd af tryckta konjunkturer för bergsbruket under denna period i allmänhet varit lägre än under den nästföregående, uppgifvas sålunda:

1 tunna kol	70 öre till 1 krona 10 öre,
1 famn björkved om 100 kub.-fot	14 till 16 kronor,
1 » barrved » » »	9 » 12 »
1 sågstock	3 » 5 »
1 byggnadstimmer	2.50 » 4 »
1 lass stör om 100 st.	4 »

Endast å de allmänna skogarne och några större enskilda vårdas *jagten* med någon omsorg. Det oaktadt har tillgången på hare och skogsfågel under de senare åren icke obetydligt ökats. Till detta förhållande torde i ej ringa mån bidragit den ifrigare jagten efter *rofdjur*, framkallad af de belöningar landstinget från och med 1876 låtit utbetala för dödande af de inom länet mest förekommande och mest skadliga bland dylika djur, nemligen räf, uf, örn och hönshök. Af landstingets medel utbetaltes år 1876 för dödade 271 räfvar och 270 hökar 1,083 kronor; år 1877 för 278 räfvar och 165 hökar 999 kronor; år 1878 för 312 räfvar och 368 hökar 1,304 kronor; år 1879 för 362 räfvar och 424 hökar 1,510 kronor, samt år 1880 för 376 räfvar och 424 hökar 1,328 kronor.

I norra delen af länet förekommer någon gång lodjuret, numera dock högst sällan. I skottpenningar för lodjur hafva af statsmedel utbetalts 1876 för 10 djur 250 kronor; 1877 för 5 djur 125 kronor, och hvardera af åren 1878 och 1879 för 1 djur 25 kronor.

Af nyttigt fogelvildt finnas vatten- och skogsfogel, äfven som rapphöns, hvilka senares antal dock ännu ej märkbart ökats. Af däggdjur finnes hare allmänt. Äfven elgar förekomma ännu i ej ringa mängd men jagas hårdt under hela den långa tillåtna tiden, så att man börjar befara deras utödande. Rådjur hafva någon gång de senare åren visat sig i Noratrakten, Mellösa och Qvistbro.

Skogseldar. Virkespris. Rofdjur. Bergshandtering.

Hvad angår jagten betraktad såsom näring hänvisas till hvad Konungens Befallningshafvande derom här nedan yttrar.

Den skada bland husdjuren, som under perioden åstadkommits af rofdjur, torde, i följd af minskning i rofdjurens antal, vara ringa och inskränka sig till några få, uteslutande mindre djur.

E) Bergs- och brukshandteringen samt F) Fabriker, manufaktur och handverk. Under åren 1876—1880 hafva inom länet brutits jernmalm, blymalm, kopparmalm, zinkmalm, koboltmalm och svafvelkis. År 1876 uppfordrades 4,744,771 centner *jernmalm* ur 136 då bearbetade jerngrufvor, 1877: 4,423,885 centner ur 93 grufvor, 1878: 4,113,099 centner ur 78 grufvor, 1879: 4,084,414 centner ur 85 grufvor och 1880: 4,789,054.60 centner ur 96 grufvor. Dessutom bearbetades försvarsvis 1876: 71, 1877: 104, 1878: 70, 1879: 40 och 1880: 82 grufvor utan uppgifven malmfångst.

Af de till bergmästaren inkomna uppgifter, hvilka ligga till grund för denna redogörelse, äro hvad angår åren 1876 och 1877 somliga afgifna för bruksår, som räknas från och med den 1 November det ena till och med den 31 Oktober det påföljande året, och somliga för kalenderår. Från och med 1878 äro deremot alla uppgifterna afgifna för kalenderår. I följd af öfvergången från bruksår till kalenderår är här för de bergverk, från hvilka uppgifterna före öfvergångstiden varit meddelade för bruksår, malmuppfordringen såväl under November och December 1876, som under samma månader 1877 inräknade i summan för 1877.

Under perioden hafva omkring 400 grufvor, ett år några flera, ett annat några färre, åtnjutit hvilostånd.

De mest betydande jernmalmsfälten äro Stribergsfältet, Dalkarlsbergsfältet, Pershyttefältet, Stripafältet och Lombergsfältet, hvilket sistnämnda utgör en fortsättning af det i Dalarne belägna Grängesbergsfältet. Största årliga beloppet jernmalm har under förevarande period för hvarje särskildt gruffält utgjort det, som uppfordrades: år 1877 från 7 grufvor i Stribergsfältet eller 1,027,485 centner; år 1879 från 5 grufvor i Dalkarlsbergsfältet eller 477,180 centner; år 1880 från 4 grufvor i Pershyttefältet eller 232,850 centner; samma år från 2 grufvor i Stripafältet eller 550,727 centner samt likaledes år 1880 från 5 grufvor i Lombergsfältet eller 386,410 centner. De vid dessa grufvefält sysselsatte arbetares antal hafva under förenämnda år utgjort: vid Stribergsfältet 137, vid Dalkarlsbergsfältet 127, vid Pershyttefältet 71, vid Stripafältet 72 och vid Lombergsfältet 69.

Efter de för bergshandteringen ovanligt fördelaktiga förhållanden, som egde rum åren 1873 och 1874, har jernmalmsbrytningen inom länet varit i ett jemnt aftagande till och med året 1879. I början af år 1880 inträffade en plötslig förbättring af konjunkturerna, hvilken medförde en ökad verksamhet vid gruffälten; men denna förbättring upphörde lika hastigt, sålunda visande sig icke hafva någon varaktighet. Beloppet af den under perioden uppfordrade jernmalm var dock störst 1880. Medelbeloppet uppfordrad jernmalm för åren 1876—1880 utgör 4,431,045 centner, hvaremot medelbeloppet för föregående femårsperiod utgjorde 4,957,825 centner. Under de senaste fem åren har dock denna gren af bergshandteringen utvecklats till det bättre i det afseendet, att genom användande af kraftigare

sprängämnen och en bättre enligt vetenskapliga grunder ordnad grufvbrytning fördelaktigare resultat vunnits.

I jerngrufvorna sysselsattes 1876 1,767 arbetare, hvilket antal minskades hvarje påföljande år till och med 1879, då det utgjorde 1,239, men steg år 1880 till 1,592. Antalet vid jerngrufvorna använda ångmaskiner var högst 1876 eller 25 med 292 hästkrafter, lägst 1878 eller 8 med 98 hästkrafter. 1880 hade antalet åter ökats till 16 med 204 hästkrafter. Sistnämnda år utfärdades 64 mutsedlar å nyupptäckta jernmalmsfyndigheter och 194 å förut inmutade fyndigheter.

Malm af annat slag än jernmalm äfvensom *svafvelkis* har inom länet uppfordrats till följande belopp:

	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.
	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.
Blymalm.....	28,461	23,852	20,621	18,522	31,634.5
Kopparmalm.....	23,381	31,533	32,671	33,845.5	22,033.5
Blandgods af bly- och kopparmalm.....	11,933	4,966.5	6,938	9,100	5,064
Zinkmalm.....	593,102	673,200	673,706	583,356	563,187
Koboltmalm.....	—	—	—	3,407	706
Svafvelkis.....	3,600	6,000	400	—	—

Blymalm har brutits endast i Kafveltorps grufvor i Ljusnarsbergs socken och i några obetydliga grufvor i Hellefors socken, samt utsofrats ur zinkmalm från Åmmebergsfältet. *Kopparmalm* har brutits i Kafveltorps grufvor, Ljusnarsbergs gamla grufvor samt i en grufva, Mellangrufvan, i Haggrufve jernmalmsfält i Jernboås socken. Kafveltorps grufvor lemna fortfarande rik och ovanligt god malm, ehuru tillgången är liten. Ljusnarsbergs gamla grufvor äro utbrutna och hafva under de senaste åren endast försvarsvis bearbetats utan malmfångst. *Blandgodsmalm* af koppar och bly är vunnit endast i Kafveltorps grufvor. *Zinkmalm* är brutet dels i Kafveltorps grufvor, dels och förnämligast i Åmmebergs zinkmalmsfält i Hammars och Lerbäcks socknar i Örebro län samt i Godegårds socken i Östergötland. Då bolaget Vieille Montagne 1857 genom köp kom i besittning af Åmmebergs gruffält, voro i detsamma endast några oansenliga skärpningar anlagda. Många grufvor hafva sedan dess blifvit upptagna och bearbetade till 100 meters djup i det till en utsträckning af omkring 2,000 meter kända mäktiga malmlagret och har grufarbetet genom förträffliga anordningar, dyrbara byggnaders uppförande och mekaniska inrättningar af nyaste uppfinning, bedrifvits på ett så utmärkt sätt, att detta gruffält säges vara ett af de bäst skötta i Europa. Utom det i förra berättelsen omnämnda, för anrikning af de fattigare malmerna vid Åmmeberg anlagda storartade vaskverket med rosthytta för rostning af det vaskade blendet, finnes ett mindre vaskverk uppfördt vid Johannisberg, $\frac{1}{4}$ mil från Åmmeberg vid sjön Åmmelången. 1879 uppfordrades från hela Åmmebergsfältet med den del, som sträcker sig in i Östergötland, 1,065,537 centner zinkmalm, det största belopp som under något år brutits. I tabellen här ofvan är upptaget endast det belopp, som brutits inom Örebro län. *Koboltmalm* är brutet i Venafältet i Hammars och Lerbäcks socknar, tillhörigt bolaget Vieille Montagne. *Svafvelkis* har brutits endast i Lyckehemmans svafvel-

kisbrott i Ervalla socken. Guldsmidshytte *silfver-* och *blymalms-*grufvor samt Håkansboda *koppargrufvor*, de senare tillhörige Flögfors bolag, bearbetas icke vidare.

Under femårsperioden hafva på en gång bearbetats 3 till 6 blygrufvor, 2 till 7 koppargrufvor, 18 eller 19 zinkgrufvor, de tre första åren 1 svafvelkisbrott och de två sista 1 koboltgrufva.

Under hvilostånd hafva varit 12 till 26 blygrufvor, 15 till 34 koppargrufvor, 2 till 5 nickelgrufvor och 1 eller 2 svafvelkisbrott. Vid zinkgrufvorna med tillhörande vaskverk hafva användts 5 till 10 ångmaskiner med 90 till 233 hästkrafter och vid Åmmeberg dessutom 9 vattenmotorer med 221 hästkrafter.

Inom länet tillverkades 1876 vid 52 masugnar 2,124,928 centner 60 α tackjern och 63,406 centner 60 α gjutgods; 1877 vid 50 masugnar 2,123,455 centner 26 α tackjern och 53,149 centner 15 α gjutgods, hvaraf 62,232 centner 65 α tackjern och 2,161 centner 37 α gjutgods tillverkats under November och December månader vid 7 masugnar, som lemnat uppgifter för bruksår; 1878 vid 49 masugnar 2,057,678 centner 85 α tackjern och 54,088 centner 44 α gjutgods; 1879 vid 47 masugnar 2,109,051 centner 42 α tackjern och 43,638 centner 54 α gjutgods och 1880 vid 49 masugnar 2,331,783 centner 16 α tackjern och 39,619 centner 55 α gjutgods.

Häraf synes, att tackjerns- och gjutgodstillverkningen inom länet var högst 1880 och lägst 1878. Då medelbeloppet af tillverkad tackjern och gjutgods för åren 1871—1875 utgjorde 2,293,216 centner för hvarje år, är medelbeloppet af berörda tillverkning för hvarje af åren 1876—1880: 2,200,159 centner 91 α eller 93,056 centner 9 α mindre i årligt medeltal, än under föregående femårsperiod. Under senaste året har medelbeloppet af blåsningstiden för hvarje masugn utgjort 218 dygn 9 timmar; medelbeloppet af dygnstillverkningen 221 centner 60 α och medelbeloppet af årstillverkningen vid hvarje masugn 48,395 centner 97 α .

Tackjersprisen hafva från femårsperiodens början till dess slut varit i jemnt aftagande från 3 kronor 50 öre för centner till 2 kronor 75 öre, med undantag för månaderna Januari och Februari 1880, då vid den tillfälliga förbättringen i konjunkturerna tackjern betaltes med ända till 4 kronor 50 öre för centner. De masugnar, vid hvilka årstillverkningen uppgått till högre belopp än 100,000 centner, äro Bångbro, Dalkarlslyttan, Guldsmidshyttan, Degerfors och Bofors. Den i jämförelse med föregående år högre tackjernstillverkningen under 1880 har hufvudsakligen egt rum vid de större masugnarne, hvaremot tillverkningen nedgått vid de s. k. bergsmanshyttorna. Vid masugnarne användes 1876: 1,041 arbetare, hvilket antal minskades hvarje påföljande år till och med 1879, då det utgjorde 938, men steg åter 1880 till 991. 1876 voro vid masugnarne i bruk 3 ångmaskiner med 28 hästkrafter; 1880: 4 med 37 hästkrafter, men de öfriga åren under qvinqvennet endast 1 maskin med 10 hästkrafter.

Utom det gjutgods eller gjutjern, som i sammanhang med tackjernstillverkningen erhållits direkte ur masugnarne och hvarför härofan redovisats, har genom *tackjerns omsmältning i kupolugn* tillverkats gjutgods till följande belopp, 1876: 16,731 centner 67 α ; 1877: 14,479 centner 29 α ; 1878: 8,923 centner 18 α ; 1879: 9,062 centner 54 α och 1880: 11,724 centner 47 α .

Det största gjuteriet är det vid Brevens bruk, hvarest år 1877 ur tvenne kupolugnar framställes det högsta beloppet

gjutgods eller 8,319 centner 36 α . Antalet begagnade gjuterier inom Örebro län är sex. Vid gjuterier och mekaniska verkstäder voro 1876 anstälde 52 arbetare, 1878: 38 och 1880: 48.

Tillverkningen af *stångjern*, hvarunder inbegripes, utom vanligt stångjern, jemväl ämnesjern, knippjern och finjern, eller allt utvalsadt eller utsmidt jern, och *smältstycken*, hvilka, ehuru icke utsmidde eller utvalsade, äro i metallurgiskt afseende att hänföra till stångjern, har uppgått till följande belopp:

År.	Begagnade		Smältstycken.		Stångjern.	
	verk.	hårdar.				
	Antal.		Centner.	α	Centner.	α
1876.....	44	124	358,920	49	1,103,733	90
1877.....	44	122	218,308	15	1,109,394	08
1878.....	42	115	138,080	93	1,007,426	97
1879.....	40	112	125,239	05	1,060,977	34
1880.....	41	139	215,094	90	1,075,425	38

Uti 1877 års tillverkning äro äfven inräknade 10,016 centner 50 α smältstycken och 52,447 centner 77 α stångjern, tillverkade under November och December månader nämnda år vid de verk, som lemnat uppgift för bruksår. I tabellen upptagna smältstycken hafva tillverkats dels för export, dels för att inom landet utvalsas vid andra med valsverk försedda verkstäder. För tillverkningen af smältstycken och stångjern användes vid ofvanstående verkstäder 1876: 1,371 arbetare, hvilket antal nedgick hvarje år till och med 1879, då det utgjorde 1,239, men steg åter 1880 till 1,307. 1876 och 1877 voro vid dessa verkstäder i bruk 10 ångmaskiner med 170 hästkrafter, 1878 och 1879: 9 ångmaskiner med 158 hästkrafter och 1880: 9 maskiner med 198 hästkrafter. Årliga medelbeloppet af tillverkad stångjern, alla slag, och af smältstycken utgjorde under perioden 1871—1875: 1,052,890 centner 89 α ; men under perioden 1876—1880: 1,282,520 centner 24 α . Således uppnåddes under senare perioden en högre tillverkning i medeltal för år än under nästföregående femårsperiod. Skilnaden utgör 229,629 centner 35 α .

Såsom ofvanstående tabell visar, var tillverkningen af stångjern och smältstycken, efter att hafva från 1875 successivt nedgått, lägst år 1878, men började 1879 åter stiga, oaktadt stångjernskonjunkturerna det året voro sämst, så att en centner stångjern gällde endast 6 kronor. 1880 voro förhållandena något förbättrade. Antalet begagnade stångjernsverk har varit i jemnt aftagande, till följd deraf att mindre verk blifvit nedlagda, men tillverkningen å de större verken har deremot under de båda senaste åren ökats. De förnämsta stångjernsverken äro Bofors-Björkborn och Degerfors. Derefter i ordningen komma Hellefors, Gryt, Laxå och Haddebo, alla försedda med valsverk. Vid Bofors-Björkborn utvalssades 1876: 197,468 centner 15 α ; 1877: 171,188 centner 7 α ; 1878: 149,661 centner 5 α ; 1879: 155,527 centner 4 α ; 1880: 171,741 centner 71 α ; och vid Degerfors 1876: 137,173 centner 71 α ; 1877: 110,586 centner 10 α ; 1878: 138,559 centner 35 α ; 1879: 146,307 centner 65 α och 1880: 168,517 centner 86 α .

De särskilda slag af *stål*, som inom länet tillverkats, äro bessemerstål, martinstål och brännstål. 1876 tillverkades vid 5

verk i 8 ugnar 60,181 centner 85 α bessemerstål och 9,751 centner 79 α brännstål; 1877 vid 4 verk i 8 ugnar 27,332 centner 52 α bessemerstål och 2,284 centner brännstål; 1878 vid 4 verk i 7 ugnar 85,938 centner 36 α bessemerstål, 757 centner 20 α brännstål och 11,714 centner 4 α martinstål; 1879 vid 3 verk i 4 ugnar 67,295 centner 73 α bessemerstål och 7,628 centner 75 α martinstål, samt 1880 vid 4 verk i 5 ugnar 148,227 centner 11 α bessemerstål och 22,408 centner 66 α martinstål. Bessemerstål har tillverkats vid Karlsdal, Stjernfors och Bångbro; martinstål vid Bofors samt brännstål vid Haddebo, Brevven och Gryt. Af 1880 års stora tillverkning äro 125,210 centner 91 α bessemer stålgöt tillverkade vid Bångbro.

För *jernmanufaktur-tillverkningen* redovisas i nedanstående tabell:

År.	Begagnade verk.	Plåt.		Spik.		Redskaps-smide.		Diverse annan jernmanufaktur.	
	Antal.	Centner.	α	Centner.	α	Centner.	α	Centner.	α
1876.....	22	32,667	62	8,598	60	2,944	80	15,089	38
1877.....	23	33,951	40	11,548	10	2,578	91	15,024	79
1878.....	19	22,921	76	2,900	44	1,968	54	13,819	90
1879.....	18	27,512	71	13,111	85	2,769	70	4,431	01
1880.....	18	25,831	79	15,519	79	2,786	22	7,430	94

I 1877 års tillverkning äro för 3 verk, hvilka lemnat uppgifter för bruksår, äfven inräknade 1,124 centner 36 α plåt och 232 centner 48 α spik, tillverkade under November och December månader nämnda år. Vid stål- och jernmanufakturverken voro 1876 anstälde 223 arbetare. Detta antal, som 1877 och 1878 endast obetydligt ändrades, steg 1879 till 256 och 1880 till 298. För tillverkning af plåt finnas valsverk vid Degerfors och Björkborn. Å sistnämnda ställe tillverkades 1879 och 1880 äfven jerntåd och jerntådslinor, hvilken tillverkning i förestående tabell är inräknad i »diverse annan jernmanufaktur».

Vid de s. k. *ädlare verken* har tillverkats koppar, bly och zinkblende. Koppar har tillverkats och garats vid Ljusnarsbergs gamla kopparverk, Kafveltorps och Bångbro kopparverk till följande belopp, 1876: 1,937 centner 59 α ; 1877: 1,875 centner 33 α , deruti äfven inberäknade vid Ljusnarsbergs gamla kopparverk, hvarifrån uppgift lemnats för bruksår, under November och December månader 1877 tillverkade 162 centner 45 α ; 1878: 2,254 centner 5 α ; 1879: 1,429 centner 45 α och 1880: 2,694 centner 25 α . Konjunkturen för koppar har under femårsperioden varit så dålig, att kopparsmältningen bedrivits med förlust och koppar försålts till lägre pris, än den kostat i tillverkning. Arbetarnes antal vid kopparverken med grufvor uppgifves för 1876 till 96 och 1880 till 174.

Tillverkning af *bly* har egt rum vid Ljusnarsbergs gamla hytta samt Kafveltorps och Bångbro hyttor. Vid Bångbro tillverkades 1876: 224 centner och vid Ljusnarsbergs gamla hytta 1879: 22 centner. Vid Kafveltorps hytta tillverkades 1876: 6,063 centner 70 α ; 1877: 1,497 centner 45 α ; 1878: 1,871 centner 40 α ; 1879: 5,645 centner 50 α ; och 1880: 300 centner. Vid blyverken med grufvor användes 1876 och 1877 50 arbetare, 1878 och 1879: 10 och 1880: 24 arbetare.

Vid Kafveltorps hytta kunde under år 1880 i följd af vattenbrist någon smältning af blymalm eller af blandgodsmalm

icke företagas. Den här ofvan för år 1880 upptagna tillverkning vid Kafveltorp af 300 centner verkby har åstadkommits genom omsmältning af blyskärsten och blandgodsskärsten. Deremot har raffinadbly till ett belopp af 4,059 centner 1 $\frac{1}{2}$ blifvit i Kafveltorps hytta under 1880 enligt de nyaste metoder framställt genom raffinering af en del af det för 1879 uppgifna verkby, hvilket raffinadbly i afseende på godhet och renhet lär vara fullt jemförligt med det bästa engelska. Tillverkningen af koppar och bly har dock icke kunnat utvecklas dels i följd af tryckta konjunkturer och dels till följd af konkurrens med England, hvarifrån frakten för dessa metaller till Göteborg och Stockholm är betydligt billigare, än från Nya Kopparberget till nämnda afsättningsorter.

Rostadt zinkblende, bestående af zinkoxid (något orenad af andra metalloxyder) och innehållande omkring 42 procent metallisk zink, har vid bolaget Vieille Montagnes anrikningsverk för zinkmalm vid Åmmeberg genom den anrikade och pulveriserade zinkmalms rostning i stora rostugnar åstadkommits till följande belopp: 1876: 231,710 centner; 1877: 232,014 centner; 1878: 313,392 centner; 1879: 341,392 centner; och 1880: 286,440 centner. Det rostade zinkblendet utföres till bolaget Vieille Montagnes zinkhyttor i Belgien för att till zink försmältas. Vid zinkgrufvor och vaskverk användes 1876: 670 arbetare, 1877: 719, 1878: 788, 1879: 760, och 1880: 776 arbetare.

Jernvitriol har tillverkats vid Dylta vitriolverk i Axbergs socken. Tillverkningen utgjorde 1876: 665 centner 60 $\frac{1}{2}$, 1877: 588 centner 80 $\frac{1}{2}$, 1878: 86 centner 40 $\frac{1}{2}$, 1879: 163 centner 20 $\frac{1}{2}$, och 1880: 454 centner 40 $\frac{1}{2}$.

Rödfärg tillverkas vid Dylta och Ridkärr. Hela tillverkningen utgjorde 1876: 4,297 centner 2 $\frac{1}{2}$, 1877: 4,268 centner 40 $\frac{1}{2}$, 1878: 3,695 centner 60 $\frac{1}{2}$, 1879: 4,195 centner 20 $\frac{1}{2}$, och 1880: 5,187 centner 20 $\frac{1}{2}$. Vid Latorps eller Beatæ Christinæ alunverk i Tysslinge socken tillverkades 1876: 3,872 centner 60 $\frac{1}{2}$ alun, 1877: 2,825 centner 40 $\frac{1}{2}$, och 1878: 3,556 centner 40 $\frac{1}{2}$; hvarefter alunverket blifvit tillsvidare nedlagdt.

Hela antalet af de vid bergverken och bruken inom länet anstälde arbetare var 1876: 5,335; 1877: 5,016; 1878: 4,868; 1879: 4,694, och 1880: 5,247. Vid bergverken och bruken inom länet användes tillhopa 1876: 46 ångmaskiner med 628 hästkrafter, 1877: 31 ångmaskiner med 450 hästkrafter, 1878: 26 ångmaskiner med 404 hästkrafter, 1879: 29 maskiner med 521 hästkrafter, och 1880: 39 maskiner med 672 hästkrafter. Antalet vattenhjul och turbiner, hvilka vid bergverken och bruken varit använde, beräknas till omkring 300. Vid Bångbro jernverk hafva varit begagnade 4 vattenmotorer af tillsammans 900 hästkrafter och vid Bofors-Björkborn 21 vattenmotorer af tillsammans 740 hästkrafter.

Under perioden hafva i afseende å verk och inrättningar vid ifrågavarande handtering inträffat följande förändringar:

År 1878 nedlades Långfors jernmanufakturverk och Kårbergs stångjernshammare i Snaflunda socken.

Samma år anlades Kårbergs jernmanufakturverk för tillverkning af jerntråd, jerntrådslinor, trådspik, pressad spik, stift m. m.; äfvensom ett gjuteri vid Skyllbergs bruk i Lerbäcks socken.

Vid Stjernfors bruk i Ljusnarsbergs socken blef år 1879 en nästföregående år påbörjad masugn fullbordad. Blåsningen i denna ugn började den 20 Mars 1879.

Hellefors silfververk i Hellefors socken har enligt Kungl. Maj:ts Nådiga Bref den 8 Januari 1877 blifvit nedlagdt.

Fabrikerna och handtverken inom länet, för hvilka närmare redovisas i Kungl. Kommerskollegii berättelser, hvaraf den för år 1880 torde utkomma i början af nästa år, hafva under perioden icke vunnit någon synnerlig utveckling. I städerna synes fabrikernas antal vara ungefär detsamma som vid periodens början; men såväl de der anstälde arbetares antal, som tillverkningens värde synes hafva icke obetydligt nedgått. På landet har fabrikernas och vid dem anstälde arbetares antal äfvensom tillverkningsvärdet något ökats. Handverkarnes antal i städerna tyckes icke vara väsentligen förändradt. Deras arbetares antal har något minskats, men den handtverkarne påförda bevilning och således äfven arbetsprodukten har ändock ökats. På landet har handtverkarnes och deras arbetares antal stigit, men bevilningen endast obetydligt ökats. Hvad arbetsskickligheten beträffar, så lærer den bland handtverkarne på landet hafva gått framåt, så att deras tillverkningar i en del yrken kunna täfla med hvad som i städerna åstadkommes.

För en del fabriker och yrken, hvilkas verksamhet i föregående berättelser omnämnts, torde Konungens Befallningshafvande böra särskildt redogöra.

Vid *Hammars glasbruk* hafva under åren 1876—1878 tillverkats 1,100,000 till 1,300,000 buteljer årligen. Under 1879 och 1880 har tillverkningen legat nere men lærer nu åter vara upptagen.

Krut och *andra sprängämnen* tillverkas vid Ramsbergs och Gyttorps krutbruk samt Gyttorps sprängoljefabrik. 1880 års tillverkning uppgick till 192,309 skålpund berg- och jagtkrut, 64,600 skålpund ammoniakkrut och 22,850 skålpund nitroglycerin till ett sammanräknadt värde af 134,434 kronor.

Kul- och *hagelfabriker* finnas vid Guldsmedshyttan i Lindesbergs landsförsamling samt Bångbro och Sundet i Ljusnarsbergs socken, af hvilka de vid Bångbro och Sundet under perioden tillkommit. Vid Guldsmedshyttan hafva under åren 1876—1880 tillverkats sammanräknade 5,385 centner 24 $\frac{1}{2}$ hagel och 32 centner 92 $\frac{1}{2}$ kulor; vid Bångbro åren 1879 och 1880 tillsammans 1,277 centner 50 $\frac{1}{2}$ hagel och vid Sundet sistnämnda två år tillhopa 1,058 centner hagel.

Stöpningen af hagel för fabrikernas vid Bångbro och Sundet räkning sker i Gustafsschakt, hvarefter polering och sortering företagas vid Bångbro och Sundet. Vid samtliga ifrågavarande fabriker arbeta tillsammans 8 personer.

För tillverkning af *brännstoft* hafva fabriker funnits vid Väng i Lindes socken, vid Spånga i Vintrosa socken och vid Mon i Nora socken. Den förhoppning man hyst, att arbetet vid den förstnämnda fabriken skulle, sedan det bolag, som anlagt densamma, kommit på obestånd, upptagas af ett nytt bolag, har icke gått i fullbordan, utan är fabriken för alltid nedlagd och dess maskiner, jernväg och andra tillhörigheter skingrade. Vid Spånga har icke någon tillverkning af stoft till afsalu under perioden egt rum och vid Mon upphörde arbetet 1878 i brist på afsättning för dess tillverkningar. All fabrikstillverkning af brännstoft till afsalu har således upphört, men vid åtskilliga bruk och äfven å andra ställen på landet upptages stoft och användes i blandning med annat bränsle. De åtgärder Hushållningssällskapet vidtagit för uppmuntrande af stoftindustrien äro ofvan omnämnda.

Kalktillverkning bedrifves hufvudsakligen inom Edsbergs härad och i ungefär enahanda omfång, som i föregående berättelse omförmäles. Inom länets bergslag finnas åtskilliga kalkstensbrott, hvilka bearbetas till det mesta för hyttornas behof.

De förnämsta s. k. *tälgstensbrotten* finnas vid Yxhult och Hällabrottet i Kumla socken. Vid dervarande stenhuggerier tillverkas gravvårdar, listverk, trapp-, qvarn- och planstenar m. m. Sammanräknade värdet af dessa tillverkningar, hvilka vunnit i både mängd och prydighet, uppgifves till 37,000 kronor.

Takskiffer brytes vid Grythyttan i Grythytte socken. 1880 års tillverkning uppgick till omkring 750,000 takskiffer med ett värde af 12,000 kronor, och voro samma år der sysselsatte 30 till 40 arbetare.

Tegelbrukens antal uppgifves i tabellen N:o 7 a vid föregående berättelse till 21. I denna summa äro dock icke inräknade åtskilliga mindre tegelslagerier, med hvilka antalet tegelbruk numera läser uppgå till 34. Icke heller denna siffra kan i saknad af säkra uppgifter anses såsom fullt exakt, men den angifver dock det ungefärliga antalet tegelbruk inom länet vid 1880 års slut. Tillverkningens storlek är Konungens Befallningshafvande icke i tillfälle uppgifva.

Vid slutet af 1880 funnos inom länet, enligt taxeringslängderna, 183 *qvarnar*, deribland 26 försedda med grynverk samt 174 *sågar*, deribland ganska många husbehofssågar, men endast sex ångsågar, nemligen en i Lännäs socken, lydande under Sengersjö, en vid Härja i Viby socken, en vid Kloten i Ramsbergs socken, en vid Finnåker och en vid Spånga i Fellingsbro socken samt en vid Karlsdal i Karlskoga socken. Åtskilliga af de i länet befintliga qvarnar och sågar äro byggda vid ett och samma vattenverk och hafva samma namn.

För tillverkningen vid *brännerier* inom länet och därför erlagd afgift redovisas i följande tabell:

Bränneriets namn.	Tillverkningsbelopp i kannor.				
	1876.	1877.	1878.	1879.	1880
Hammar.....	39,959 ⁵	16,114 ³	20,660 ⁹	5,602 ⁷	—
Liggesta.....	47,736 ⁸	33,650 ⁴	34,121 ⁷	7,900 ²	21,535 ⁵
Råå.....	144,046 ⁹	120,638 ⁸	160,729 ²	138,909 ⁷	155,325 ⁷
Svinnerså.....	76,230 ⁴	53,096 ⁸	60,189 ⁵	39,314 ⁰	72,245 ⁶
Torpa Norra.....	19,136 ⁵	14,777 ²	15,629 ⁷	11,120 ²	—
Tyceke.....	51,383 ¹	28,653 ⁷	33,201 ⁴	—	4,776 ²
Summa	378,493 ²	266,931 ²	324,532 ⁴	202,846 ⁸	253,883 ⁰
	1,426,686 ⁶ kannor.				
Afgifter.	Tillverknings- avgift.		Nederlags- avgift.		Summa avgift.
För år 1876.....	302,794	56	1,280	—	304,074 56
» » 1877.....	213,544	96	1,680	—	215,224 96
» » 1878.....	259,625	92	1,460	—	261,085 92
» » 1879.....	181,410	94	1,030	—	182,440 94
» » 1880.....	253,883	—	1,080	—	254,963 —
Summa	1,211,259	38	6,530	—	1,217,789 38

Antalet *salubryggerier* och tillverkningen derstädes 1880 nhemtas af nedanstående tabell:

Antal bryggerier.	Afverkad malt beräknadt i		Tillverkning af		Bryggerier med mindre afverkning än 18,000 kg. malt.	Bryggerier med mindre afverkning än 36,000 kg. malt.
	Hekto-liter.	Kilo-gram.	Hekto-liter.	Hekto-liter.	Antal.	Afverkning.
Örebro stad....	34,220 ¹	219,445 ²	6,362 ⁴	2,591 ⁹	—	—
Askersunds »...	11,052 ⁶	54,735 ²	1,308 ⁵	654 ²	—	—
Nora ».....	2 454 ⁶	23,639 ²	534 ⁵	1,100 ⁹	2 23,639 ²	2 23,639 ²
Lindesbergs »...	2 412 ³	21,465 ⁶	522 ⁴	349 ³	2 21,465 ⁶	2 21,465 ⁶
Länets landsbygd	91,910 ⁰	99,320 ⁰	1,793 ²	2,186 ⁰	7 39,925 ⁴	9 99,320 ⁰
Summa	178,050 ¹	418,605 ²	10,521 ⁰	6,882 ³	11 85,030 ²	13 144,424 ⁸

Denna tabell visar, att inom länet icke finnas flera än 6 bryggerier med större afverkning än 18,000 kilogram malt och endast 4 med afverkning öfver 36,000 kilogram.

Hvad angår *husslöjd*, så torde dermed böra förstås endast den slöjdverksamhet i hemmen, förnämligast den å landet, hvilken den arbetande befolkningen utöfvar vid sidan af sitt egentliga och hufvudsakliga arbete å tid, som icke är af samma arbete upptagen, så ock den slöjdverksamhet, som utöfvas af personer, hvilka, ehuru tillhörande de med annat näringsfång sysselsatte familjer, likväl till följd af svagare arbetsförmåga antingen alldeles icke eller ock blott vid vissa tillfällen syssla med det hufvudsakliga näringsfånget. Sålunda bestämd torde husslöjden inom länet kunna anses omfatta tillverkning af:

1. *Laggkärl*, hvartill i länet vuxet virke användes;
2. *Gröfre korgarbeten*, såsom ryssjor, bosskorgar, kolfat m. m., sammansatta af inhemska, sedan lång tid för sådant ändamål brukliga materialier;
3. *Finare korgarbeten*, hvartill begagnas s. k. tysk korgpil, vuxen dels inom och dels utom landet;
4. *Borstbinderiarbeten*, utmärkta för hållbarhet;
5. *Snickeriarbeten* af många olika slag, åtskilliga ganska fina;
6. Så kallade *svartsmiden för hand*, hvilken slöjd dock numera öfvas i mindre utsträckning till följd deraf, att de i handeln förekommande, medelst maskiner i stort tillverkade och för samma ändamål afsedda alster befunnits både bättre och billigare;
7. *Väfnader af ylle, linne och bomull m. m.*, hvaribland särskildt må nämnas mattor, till hvilkas förfärdigande användas vid linberedning uppkommande, till linneväfnad odugligt affall och dels nöthår, dels ock halm eller vass;
8. *Halmflätor* (till hattar), hvartill merendels användes tröskad halm, men på senare tider äfven särskildt för ändamålet beredd halm;
9. *Träsnideriarbeten* för dagligt bruk i hushållet eller för andra, mera till öfverflöd hänförliga, ändamål;
10. *Gröfre slöjdarbeten* med dertill hörande gjutgoods och beslag, såsom tröskverk, sädescharpor, vagnar, kärror, slädar m. m.;
11. Alla de *arbeten* af många olika slag, som förfärdigas af barn, hvilka undervisas i länets slöjdskolor;
12. *Gröfre och finare fruntimmersarbeten*, såsom spånad, sömnad, stickning, virkning, broderi m. m.;
13. *Åtskilliga alster för olika ändamål*, utförda och förfärdigade, ofta beundransvärdt väl, än af minderåriga än af

öfverårige samt vittnande om ovanlig flit, ihärdighet och mekanisk fallenhet, hvilka alster framkallats genom de ofta återkommande, af prisutdelningar åtföljda utställningarne.

Till hem- eller husslöjd torde möjligen ock kunna hänföras den tillverkning af *brännntorf*, som dels för fyllande af det egna behovet och dels till afsalu här och hvar inom länet börjat bedrivas, vare sig på grund af särskilda omständigheter eller till följd af de till sakens främjande af Hushållningssällskapet vidtagna åtgärder.

Hvad särskildt angår länets städer har uppgifvits af magistraten

i *Nora*, att der icke idkas någon husslöjd;

i *Lindesberg*, att inom staden och dess område medelst husslöjd tillverkas endast enklare redskap och simplare beklädnadspersedlar;

i *Askersund*, att den husslöjd, som inom staden och dess område egentligen idkas, omfattar väfnad, spånad, sömnad, korgflätning, nubbsmide samt förfärdigande af åtskilliga träarbeten, såsom rifvor, skoflar, skedar och jordbruksredskap; och

i *Örebro*, att ett fåtal kvinnor sysselsätter sig med bomulls- och ylleväfnad samt strumpstickning, men att i öfrigt husslöjden inom staden hufvudsakligen är inskränkt till de smides- och snickeriarbeten, som den manliga, och till sy-, virknings- och stickningsarbeten, som den qvinliga ungdomen i stadens folkskolor finge utföra.

Inom *Öster-Nerikes*, *Nora* och *Lindes* *fögderier* bedrivas icke någon gren af husslöjd i större omfattning för afsalu eller efter beställning.

Inom *Vester-Nerikes* *fögderi* deremot idkas i stor utsträckning *handsmide* af spik, nubb, slätterliar, hästskor och söm. Årliga tillverkningsvärdet deraf har af kronofogden i fögderiet uppskattats till närmare 100,000 kronor.

Inom *Hallsbergs* och *Kumla* socknar, äfven hörande till *Vester-Nerikes* fögderi, idkas halmflätning och tillverkning af halmhattar, hvilken art af slöjd under vintern sysselsätter ett icke obetydligt antal kvinnor och barn. Förmåligaste afsättningen af halmflätorna, hvilka användas både till mans- och fruntimmershattar, sker till Stockholm. Under vintern 1879—1880 uppköpte en person derifrån flätor af bästa slag för tillsammans 3,000 kronor. Mindre väl gjorda flätor uppköptes af andra för belopp, som sammanräknade med hvad å orten förbrukas kunna antagas uppgå till 1,000 å 2,000 kronor. Kronofogden i fögderiet har uppskattat årliga tillverkningsvärdet till 4,000 å 5,000 kronor.

Magistraterna i *Lindesberg*, *Askersund* och *Örebro* hafva upplyst, att icke någon gren af husslöjd derstädes bedrivas i större omfattning; dock att årliga tillverkningsvärdet af väfnadsalster i *Askersund* har skattats till 4 å 5,000 kronor.

Bland den till mogen ålder komna befolkningen inom *Örebro* län har husslöjden i allmänhet under de senaste tjugu åren snarare af- än tilltagit; men bland den yngre befolkningen, isynnerhet ynglingar och flickor från tolf till aderton år, har den börjat vakna till nytt lif och kan antagas emotse en löftesrikare och bättre framtid.

För *främjande af husslöjden* har Hushållningssällskapet dels antagit kringresande undervisare, särskildt i korgflätning och särskildt i halmflätning, och dels i *Örebro* anordnat en ständigt utställning af slöjdalster, som till försäljning der inlemnas, äfvensom af modeller och mönster.

Beträffande särskildt *skomakeriet* i *Kumla*, *Hardemo* och *Viby* socknar, så bedrivas detsamma i sådan utsträckning, att det icke kan betraktas såsom husslöjd, utan såsom sjelfständigt yrke. De, som sysselsätta sig dermed, egna sig deråt hela året. Vål finnes en och annan hemmansegare, som drifver detta yrke, men alltid genom särskilda så kallade skomakardrängar, hvilka ständigt äro dermed sysselsatta. Försäljningssumman för här tillverkade skomakeriarbeten lär kunna skattas till 500,000 kronor om året. De med dessa arbeten sysselsatte arbetares antal skall uppgå till öfver 400. Yrket har, hvad tillverkningens beskaffenhet angår, på senare åren mycket förbättrats, men antalet skomakare ej särdeles ökats.

Till binäringar torde deremot böra räknas jagt och fiske, åtminstone *jagten*. Denna idkas knappt af någon såsom yrke, utan endast såsom nöje å tider, lediga från annan sysselsättning, eller för beredande af någon tillfällig inkomst. Skogvaktare vid större egendomar jaga väl vissa tider på året, men deras egentliga sysselsättning är att vårda skogen och tillse afverkningen. Jagten vårdas dock nu i allmänhet bättre än tillföre och tillgången på vildt synes hafva tilltagit. I skogs-trakter lærer det vanliga priset på fågel vara 25 öre skålpundet.

Fiske idkas som yrke af en och annan strandbo vid *Hjelmaren*, *Vettern* och några andra större sjöar, men i allmänhet bedrivas det endast som binäring. Intresset för en bättre vård af fisket har på senare tider blifvit allt lifvigare. För fiskets bedrivande i *Hjelmaren*, *Qvismarsjöarne* och de vattendrag inom *Nerike*, som i dessa sjöar utfalla, äro stadgar fastställda genom Nådigt Bref den 11 Januari 1878. För fisket i de till *Örebro* län hörande delar af *Vettern* äro stadgar fastställda redan den 31 December 1869 genom då utfärdad Nådig Resolution, hvilka stadgar sedermera blifvit i viss del ändrade genom Konungens Befallningshafvandes Resolution den 1 September 1880. För fisket i åtskilliga andra sjöar och vattendrag finnas äfven stadgar utfärdade, men för åstadkommande af lämpligare och tidsenligare samt, så vidt möjligt är, likartade stadgar för fisket i samtliga sjöar och vattendrag inom länet med undantag af *Hjelmaren* och *Vettern* hafva under loppet af år 1880 särskilda förberedande sammanträden med vederbörande fiskerättsegare af Konungens Befallningshafvande hållits i den ordning, § 22 af Fiskeristadgan den 29 Juni 1852 utstakar. Sedan derefter fiskerintendenten öfver de vid berörda sammanträden fattade beslut blifvit hörd och jemväl afgifvit särskilda utlåtanden, kommer Konungens Befallningshafvande snart att utfärda beslut i dessa mål. Varder efterlefnaden af de blifvande nya stadgarne för fiskets bedrivande öfvervakad af erforderligt antal tillsyningsmän, torde desamma komma att i sin mån bidra till fiskets förkofran.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** De inom länet belägna delar af *statens jernvägar* hafva under perioden erhållit en tillökning, väl icke genom nybyggnad, men genom inköp för statens räkning af enskild jernväg. Jemlikt Riksdagens den 17 Maj 1879 fattade och af Kungl. Maj:t den 13 nästpåföljande Oktober fastställda beslut har nemligen genom köp åt staten förvärfvats den genom ett enskildt bolags försorg utförda jernvägsanläggningen Hallsberg—Motala—Mjölby, hvilken förenar de mellersta delarne af vestra och östra stambanorna samt utgör en länk i den midt genom landet från Skåne till bergslagen framgående stamlinien Malmö—Örebro. Ifrågavarande 9 mil långa bana blef den 1 November 1879 med statsbanenätet införlifvad. De vid banan befintliga stationer inom länet äro följande:

Åsbro, belägen 1·0 mil från Hallsberg,

Skyllberg, » 1·8 » »

Mariedam, » 2·8 » » ; hvartill kommer

en sedermera emellan Åsbro och Skyllberg inrättad hållplats eller anhaltsstation, kallad Lerbäck, i närheten af Lerbäcks gästgifvaregård. Närmaste station inom Östergötlands län är Godegård, 1·1 mil söder om Mariedam.

Hvad angår *enskilda jernvägar* får Konungens Befallningshafvande, med hänvisning till hvad derom i nästföregående berättelse (sid. 14—16) anförts, i öfrigt meddela följande:

Sedan *Bergslagens jernvägsaktiebolag*, som fått af sig öfverlåten Kungl. Maj:ts den 26 September 1871 för åtskilliga personer utfärdade nådiga koncession att bygga jernväg från Falun till Kils station å nordvestra stambanan i Vermlands län och vidare derifrån vester om sjön Venern till Göteborg, den 31 December 1875 för allmän trafik upplåtit den del af nämnde jernväg, som, 6·6 mil lång, löper från Falun till Ludvika i Kopparbergs län, var vid början af ifrågavarande femårsperiod genom berörda bandel samt den redan förut färdigbyggda Frövi—Ludvika-jernbanan och Köping—Hults jernväg en oafbruten jernvägsförbindelse emellan städerna Örebro och Falun åstadkommen. Efter det vidare den 3 mil långa sträckan mellan Kil och den nordost derom belägna stationen Molkom i Vermlands län den 1 Mars 1876 samt ytterligare sträckningen från Molkom till nordost derom belägna stationen Daglösen i Vermlands län och bibanan Daglösen—Filipstad, tillsammans utgörande 3·5 mil, den 1 Augusti 1876 för trafik öppnats, blef den del af bergslagens jernväg, som, 10·7 mil lång, förbinder stationerna Ludvika och Daglösen samt i sin mellersta sträckning faller inom Örebro län, redan den 3 Januari 1877, således vida tidigare än koncessions-resolutionen bestämmer, till allmän trafik upplåten. Då fortsättningen af bergslagens jernväg från Kil till Göteborg är af vikt och betydelse jemväl för länets samfärdsel med derinvid belägna orter och med Vesterhafvet, anser sig Konungens Befallningshafvande äfven böra meddela uppgifter å de tider, då särskilda delar af berörda fortsättningsbana blefvo färdiga och för allmän trafik öppnade.

Dessa tider hafva varit:

1877 Maj	31	för bandelen Göteborg—Trollhättan	6·8 mil.
1878 Februari	26	» Trollhättan—Öxnared	0·9 »
1879 Juni	21	» Öxnared—Mellerud	3·8 »
1879 December	1	» Mellerud—Kil	10·2 »

Hela sträckningen af omhandlade bana utgör således 45·5 mil. Byggnadskostnaden, deri inberäknade utgifterna för anskaffande af rullande materiel, uppgick vid 1879 års slut till ett approximativt belopp af 900,000 kronor per banmil eller i rundt tal för 45·5 mil till 40,950,000 kronor; varande således deri icke inbegripna omkostnaderna i form af kapitalrabatt, räntor m. m. för penningarnes anskaffande.

Nämnda banas inom länet belägna stationer äro: Bergslags-Hörken, Bergslags-Ställdalen, Bredsjö, Sikfors, Hellefors och Grythytted jemte hållplatsen Loka. De närmast till länet belägna stationer äro mot norr i Kopparbergs län Bergslags-Grängesberg och mot sydvest i Vermlands län Herrhult.

Den i nästföregående berättelse omförmälda enskilda *jernväg mellan Klotens bruk och Bånghammars station* å Frövi—Ludvika-banan, hvilken tillhör ett bolag, benämndt »Klotens aktiebolag», blef för allmän trafik öppnad den 1 September 1877. Kostnaden för byggande af nämnda 2 mil långa bana har utgjort 850,468 kronor 64 öre. Trafiken å denna bana, hvars spårvidd är 4·83 fot, drifves af Frövi—Ludvika jernvägsaktiebolag. Emellan ändstationerna Kloten och Bånghammar finnes endast en mellanstation, Kölsjön. Banans styrelse har sitt säte inom Nya Kopparbergs bergslag.

Säfsnäs jernvägsaktiebolag, hvars styrelse har sitt säte å Fredriksberg i Säfsnäs socken af Kopparbergs län, har byggt jernbana *dels* enligt nådig koncession den 21 Maj 1874 från stationen Bergslags-Hörken å bergslagens jernväg inom Ljusnarsbergs socken till Strömsdals masugn i Kopparbergs län, *dels* ock enligt koncession den 28 April 1876 vidare från nämnda masugn till Annefors jemväl inom Kopparbergs län. Denna bana, hvars spårvidd är 2·7 fot och hvars längd inom Örebro län utgör 1·2 mil eller 12·827 kilometer, blef den 15 September 1878 åt allmän trafik upplåten. Byggnadskostnaden och utgifterna för anskaffande af rullande materiel hafva uppgått till ett sammanräknadt belopp af 1,212,000 kronor.

Nora—Karlskoga jernvägsaktiebolag undfick den 11 September 1874 koncession att från Karlskoga station, hvarest den af bolaget under nästföregående femårsperiod på grund af koncession den 14 Juni 1871 anlagda jernvägen från Nora till Karlskoga träffar nordvestra stambanan, vidare bygga en jernväg söderut öfver Gullspångselfven till Otterbäckens hamn vid Venern. Sistnämnda bandel, hvaraf 3,235 meter falla inom Örebro län, blef den 29 Juli 1876 öppnad för allmän trafik. Kostnaden för anläggningen af bolagets samtliga jernvägar och dertill hörande inrättningar samt för anskaffande af rullande materiel är bokförd till ett sammanräknadt belopp af 6,972,029 kronor 46 öre.

Sedan en af egaren till Skyllbergs bruk och Rönneshyttans dertill hörande jernförädlingsverk i Lerbäcks socken, kaptenen m. m. Axel Burenstam anlagd, för begagnande af *hästkraft* afsedd bredspårig jernväg af 4,000 fots längd från Rönneshyttan österut till Hyttans eller numera Skyllbergs närbelägna station å Hallsberg—Motala—Mjölby-banan blifvit, enligt Kungl. Maj:ts Nådiga Beslut den 4 Juli 1873, fridlyst, har det aktiebolag, som öfvertagit nämnda bruk med underlydande, anlagt en smalspårig jernväg från sjelfva bruket Skyllberg österut till Lerbäcks an-

haltsstation å Hallsbergs—Motala—Mjölby-jernbanan och vidare öfver banan till Lerbäcks torfmosse; och har Konungens Befallningshafvande genom resolution den 8 Oktober 1879 beviljat bolaget rättighet att med häst trafikera denna jernväg. Sistberörda smalspåriga jernväg, hvilken jemte sidospår håller i längd, sträckningen från bruket till Lerbäcks station 12,000 och sträckningen till torfmossen 5,000 fot, skall, enligt hvad åsyftadt är, ytterligare utsträckas i öster öfver Lerbäcks torfmosse och öfver allmänna landsvägen från Östergötland till Lerbäcks gästgifvaregård fram till Kyrksjön, vid hvars vestra ända ett sågverk skall anläggas. Genom nyss återopade resolution den 8 Oktober 1879 har Konungens Befallningshafvande vidare tillåtit bolaget att med hästkraft trafikera en smalspårig jernväg från Skyllbergs bruk i nordvestlig riktning till Fågelsjön. Sistnämnda handel, hvilken ännu icke börjat byggas, är dock afsedd att snart komma till utförande och att vidare i vestlig riktning utsträckas till Kårbergs i Snaflunda socken belägna, under Skyllbergs bruk jemväl lydande spikfabrik jemte träddrageri. Bolaget har ock för afsigt att från förstomförmälda jernväg mellan Rönneshyttan och Skyllbergs station anlägga ett bispår söderut till sjön Multen, invid hvilken jemväl skall anläggas ett sågverk.

Af länets städer är Askersund den enda, hvilken ännu icke kommit i förbindelse med jernvägsnätet. Då afståndet mellan Askersund och Skyllberg icke är större än omkring en mil, hafva genom tillkomsten af bandelen Lerbäck—Skyllbergs bruk utsigterne för Askersund att ernå en sådan, länge åtrådd förbindelse i icke ringa mån ökats, enär möjligheten för staden och kringliggande ort att med något understöd af statsmedel åstadkomma jernväg från staden till Skyllberg är större, än möjligheten att anlägga sådan väg till den på 1½ mils afstånd från staden, norrut belägna Vretstorps station å vestra stambanan visat sig vara. För byggande af en *smalspårig bana mellan Askersund och Vretstorp* hade kostnaderne beräknats till 400,000 kronor. Ett aktiebolag, benämndt »Askersunds—Vretstorps jernvägsaktiebolag» bildade sig för utförande af detta jernvägsföretag. Kungl. Maj:t beviljade den 8 November 1878 nämnda bolag rättighet att enligt ingifven plan, som af Kungl. Maj:t fastställdes, anlägga och till allmänt begagnande mot afgift upplåta jernväg af 3 fots spårvidd från Askersund till Vretstorps station å vestra stambanan jemte hamnspår i Askersund.

Det afsedda aktiekapitalet, tillsammans 300,000 kronor, fördelat i 3,000 aktier, hvarje å 100 kronor, eller motsvarande trefjedredelar af fastställda byggnadskostnaden, blef af delegarne i bolaget fulltecknad. Återstående en fjerdedel af byggnadskapitalet, 100,000 kronor, var afsedt att åvägabringas genom upptagande af lån vare sig hos enskilde personer eller i Handels- och sjöfartsfonden; och blef ansökning om undfående af försträckning ur nämnda fond till Kungl. Maj:t ingifven.

Staden Askersunds långvariga och allvarliga bemödanden att komma i omedelbar förbindelse med stambanenätet syntes sålunda vara på god väg att lyckas, ty, äfven om bolagets underdåniga ansökning om undfående af försträckning från Handels- och sjöfartsfonden icke af Kungl. Maj:t i nåder bifölles, förefunnos välgrundade anledningar till antagande, att enskilda bankirer, med hvilka underhandlingar samtidigt öppnats, icke skulle tveka att till ett bolag, som genom aktieteckning åvägbragt trefjedredelar af byggnadskapitalet, lemna återstående fjerdedelen deraf i försträckning emot säkerhet i den blifvande jernvägen.

K. Mts Befallningshafvandes femårsberättelser 1876—1880. Örebro län.

Staden sjelf hade tecknat sig för aktier till belopp motsvarande 150,000 kronor, och enskilde personer i staden och orten hade jemväl tagit del i bolaget för ganska betydliga belopp. Vidare hade Askersunds och Snaflunda socknar tecknat sig, den förra dels för 200 vanliga aktier, motsvarande 20,000 kronor, och dels för 50 preferensaktier, motsvarande 5,000 kronor, samt Snaflunda socken för 100 aktier motsvarande 10,000 kronor. Hela företaget strandade emellertid till följd deraf, att sistnämnda två kommuners ansökningar att få för inbetalning af tecknade aktiebelopp upptaga motsvarande lån att genom årlig amortering återbetalas, Askersunds sockens lån inom en tid icke öfverstigande 25 år och Snaflunda sockens inom 40 år, blefvo af Kungl. Maj:t den 31 Januari 1879 afslagna. Då nemligen ifrågavarande två kommnar tagit del i bolaget under förutsättning, att bifall till omförmälda ansökningar skulle bereda dem möjlighet att icke behöfva på ett eller två år uttaxera tecknade aktiebeloppen, utan på en längre följd af år fördela tungan af uttaxeringarne, funno de sig, när den sålunda gjorda förutsättningen brast, föranlåtne att utträda ur bolaget. Med de ansträngningar, man i orten gjort för att få aktiekapitalet fulltecknad, var det icke möjligt att genom ny aktieteckning ytterligare tillvägabrinda de 35,000 kronor, hvilka till följd af Askersunds och Snaflunda socknars utträde ur bolaget icke komme att, såsom påräknadt var, inflyta. Vid sådant förhållande måste företaget öfvergifvas, och den nädigst beviljade koncessionen å jernvägsanläggningen kom förty att förfalla.

Under år 1876 har Kungl. Maj:t beviljat tillstånd *dels* den 17 Mars till anläggning af jernväg med 4½ fots spårvidd från Lanna kalkstens- och skifferbrott i Hidinge socken och Edsbergs härad till statens jernvägsstation vid Örebro, *dels* ock den 4 Augusti till anläggning af jernväg, jemväl med 4½ fots spårvidd, från Kortfors, Striberget eller Nora station på Nora—Karlskoga-banan till Vanelfvens inflöde i Vestra Dalelven; men hvarken den ena eller andra af dessa tillämnade jernvägsanläggningar har kommit till utförande, utan hafva koncessionerna förfallit.

Den för begagnande af hästkraft afsedda *jernbana*, hvilken *Vägs kultorfors-aktiebolag* enligt Kungl. Maj:ts den 6 December 1872 meddelade tillstånd byggt från bolagets inom Lindesbergs landsförsamling belägna, för tillverkning af kultorf anlagda fabrik vester ut till Rya vaktstuga å Frövi—Ludvika jernväg, finnes numera icke till, enär öfverbyggnaden till banan jemte lastkaj och sidospår blifvit i sammanhang med fabriken å konkursauktion den 11 April 1876 försåld och derefter upprifven.

Trafiken å *Nora—Ervalla jernväg*, som ombesörjts först af styrelsen för Köping—Hults jernväg, men sedermera af styrelsen för Nora—Karlskoga-banan, har, till följd af ett den 27 November 1880 emellan styrelserna för förstnämnda två jernvägar afslutadt kontrakt, vid 1880 års utgång öfvertagits af styrelsen för Köping—Hults-banan.

Under den 15 Oktober 1880 har Kungl. Maj:t fastställt förnyad *taxa* för transporter å statens jernvägar att lända till efterrättelse från och med innevarande år 1881, varande denna taxa grundad på det metriska systemet för mått och vikt.

Vidare har Kungl. Maj:t under femårsperioden fastställt ännu gällande taxor å afgifter för trafiken å nedannämnde *enskilda jernvägar*, nemligen:

a) den 8 November 1878 å *Nora—Karlskoga* jernvägs-aktiebolags jernväg att gälla för tiden från och med år 1879 intill 1883 års utgång;

b) genom Nådigt Bref den 25 April 1879 är förklaradt, att samma taxa skall äfven för *Nora—Ervalla* jernväg tillämpas från och med den 1 påföljande Juli intill 1883 års slut;

c) den 12 November 1880 å *Bånghammar—Klotens* jernväg att gälla från och med år 1881 intill utgången af år 1885, derest icke Kungl. Maj:t före denna tids förlopp finner skäl fastställa särskilda afgifter för transporten af gods, som öfvergår emellan Bånghammar—Klotens jernväg och statsbanan eller annan enskild jernväg, med hvilken samfärdseln förmedlas genom statsbanan; i hvilken händelse egarne till Bånghammar—Klotens jernväg äro skyldige att ställa sig sålunda gifna särskilda taxebestämmelser till efterrättelse från den tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer;

d) den 12 November 1880 å *Frövi—Ludvika* jernväg att lända till efterrättelse från och med år 1881 intill utgången af år 1885, derest icke beträffande denna jernväg inträffar sådan händelse, som under litt. c är vorden nämnd;

e) den 19 November 1880 å *Bergslagernas* jernvägsaktiebolags jernvägar att tjena till efterrättelse från och med år 1881 intill utgången af år 1885; dock under enahanda förutsättning, som nyss under litt. c är omförmäld;

f) den 26 November 1880 å *Pålsboda—Finspongs* jernväg att, under förut omförmäld förutsättning, tillämpas från och med år 1881 intill utgången af år 1885;

g) den 26 November 1880 å *Vikern—Möckelns* jernväg att lända till efterrättelse från och med år 1881 intill utgången af år 1885; derest icke med denna jernväg inträffar dylik händelse, som i fråga om Bånghammar—Klotens jernväg under litt. c är nämnd;

h) den 26 November 1880 å *Stripa—Guldsmeshyttan—Rossvälsens* samt *Guldsmeshyttan—Storå jernvägar* att gälla intill slutet af år 1885;

i) den 30 December 1880 å *Säfsnäs* jernvägsaktiebolags jernväg, (från Bergslags-Hörken till Strömsdals masugn och vidare till Annefors i Kopparbergs län) att gälla under åren 1881 och 1882.

I Sverige bosatt styresman för den af förenämnde jernvägar, som tillhör utländskt bolag, nemligen Frövi—Ludvika jernväg, är George Goslett, Esq., bosatt i Eksjö.

I afseende å trafiken å såväl de delar af statens jernvägar som tillhöra länet, som ock förenämnde enskilda jernvägar hänvisas till »Bidrag till Sveriges officiella statistik», Litt. L., »Trafikstyrelsens underdåniga berättelse», jemte »Allmän svensk jernvägsstatistik», äfvensom, hvad särskildt angår Bergslagernas jernvägar, den år 1880 i Göteborg på Göteborgs Handelstidnings aktiebolags tryckeri tryckta redogörelse för trafiken å sistnämnda jernvägar under år 1879.

Den storartade utveckling, jernvägsnätet inom Örebro län under nästföretgående och innevarande femårsperiod vunnit, har varit till oberäkneligt gagn icke blott och förnämligast för bergs- och brukshandteringen, hvars tunga alster i hög grad hade behöf af det billiga och bekvämliga forslingsätt, som jernvägar erbjuda, utan äfven för alla andra näringar och för varuomsättningen i allmänhet. Samma utveckling har jemväl beredt mycken lättnad i väghållningsskyldigheten, hvilken å den tid, då

malm, tackjern samt smidt och valsadt jern af alla slag måste å de vanliga vägarne forslas mellan grufvor, masugnar, jernbruk och inlastningshamnar, medförde mycken tunga. Nu deremot, sedan jernvägarne upptaga nästan all forsling af sistberörda slag och körseln å de vanliga vägarne till följd deraf betydligt aftagit, har besväret med dessas hållande i farbart skick jemväl i motsvarande mån minskats.

Allmänna lands- samt härads- och sockenvägarnes längd vid femårsperiodens slut inhemtas af bilagde tabell N:o 2.

Enligt hvad kronofogden i Nora fögderi upplyst, finnes icke inom fögderiet någon väg, som är till underhåll särskildt af socknen indelad; men deremot förekomma flera betydande, jemväl af resande trafikerade bruks- och byvägar, hvilka kunna anses motsvara sockenvägar inom öfriga fögderier inom länet. Sådana vägar äro:

Vägen från Hellefors till Silkens masugn.....	3 mil.
» » Stadra förbi Rockesholm till Lokavägen..	2 »
» » Hagby till Ringshyttan.....	0·7 »
» » Hjulsjö till Björkejön.....	0·7 »
Summa 6·4 mil.	

Till följd deraf har sammanräknade längden af nyssberörda vägar 6·4 mil blifvit inräknad uti den i tab. N:o 2 till 39·3 mil angifna samfälda längden af sockenvägar i länet.

Genom Nådigt Bref den 14 December 1877 har Kungl. Maj:t vid fördelning af det till Kungl. Maj:ts disposition af Riksdagen för år 1878 ställda anslag för anläggning af nya samt omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar i nåder anvisat ett anslag, utan återbetalningsskyldighet, af 11,800 kronor, såsom bidrag till anläggning af en väg från allmänna landsvägen vid Alkvetterns gård i Bjurtjärns socken utefter sjön Alkvetterns strand förbi Knappfors masugn och Lonnhyttan till gamla vägen vid Gelleråsen i Karlskoga socken. Det beviljade bidraget motsvarade i det närmaste hälften af den beräknade anläggningskostnaden. Detta vägarbete blef under år 1879 fullbordadt och afsynadt samt af Kungl. Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader godkändt.

Emellan Grythytte och Hjulsjö socknar saknades tillföre en väg, som under sommaren kunde befaras. Redan år 1875 sökte därför utsedde komiterade statsunderstöd för anläggning af en väg från Grythytteheds kyrkoby i Grythytte socken till gränsen mot Hjulsjö socken och vidare till landsvägen mellan Hjulsjö och Jernboås kyrkor vid Grönbäcken inom Hjulsjö socken, hvilken väg ansågs i hög grad behöflig, enär den komme att beröra en mängd grufvor och hyttor, hvilkas alster först genom samma vägs anläggning skulle kunna i någon större mån tillgodogöras. Nämnda väganläggning har med afseende å sökt och beviljadt statsbidrag indelats i följande fyra sträckningar: 1:o från Grythytteheds kyrkoby i sydostlig riktning till bron öfver sjön Södra Elgen vid Norsbro;

2:o från nämnda bro till Siksundshöjdens egor inom Grythytte socken;

3:o från sistberörda egor till gränsen mot Hjulsjö socken; och

4:o från nämnda sockengräns till landsvägen mellan Hjulsjö och Jernboås kyrkor vid Grönbäcken inom den förra socknen.

Såsom bidrag till byggande af första vägsträckningen från Grythyttehed till Norsbro anvisade Kungl. Maj:t, genom Nådigt

Bref den 14 December 1877, å 1878 års vägbyggnadsfond ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 13,500 kronor. Denna del af vägarbetet blef år 1879 af Kungl. Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader efter föregående afsyning godkänd.

För utförande af andra vägsträckningen från Norsbro till Siksundshöjdens egor beviljades i nåder den 3 Januari 1879 från 1879 års vägbyggnadsfond ett statsbidrag af 7,740 kronor utan återbetalningsskyldighet. Nyssnämnda styrelse har, enligt hvad hon i skrifvelse till Konungens Befallningshafvande af den 10 Augusti 1880 meddelat, godkänt, såsom fullbordad, anläggningen af nyssberörda del af den nya vägen.

Genom Nådigt Bref af den 28 November 1879 har Kungl. Maj:t vidare vid fördelning af 1880 års vägbyggnadsfond å samma fond anvisat och beviljat ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 14,000 kronor, såsom bidrag till utförande af tredje vägsträckningen från Siksundshöjdens egor till gränsen mot Hjulsjö socken; skolande denna del af vägarbetet enligt uppgjortt kontrakt vara fullbordad före den 1 September 1882.

Slutligen har Kungl. Maj:t, jemlikt Nådigt Bref den 29 Oktober 1880, af 1881 års vägbyggnadsfond till byggande af fjärde eller sista vägsträckningen från gränsen mellan Grythytte och Hjulsjö socknar till vägen mellan Hjulsjö och Jernboås kyrkor vid Grönbäcken inom Hjulsjö socken anvisat ett statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af 10,500 kronor. Denna del af väganläggningen skall enligt uppgjortt kontrakt vara färdig före den 1 September 1883.

Sammanräknade beloppet af de till ifrågavarande väganläggning beviljade statsbidrag utgör således 45,740 kronor. Summan af de för byggande af de två första, redan färdiga delarne af nyssbeskrifna väg beviljade statsbidrag eller dels 13,500 och dels 7,740 kronor utgör det i femte kolumnen af tab. N:o 2 för allmänna landsvägar upptagna belopp statsmedel 21,240 kronor.

Då den från Ramshytte bruk i Kils socken af Örebro härad i sydlig riktning till Lockhytte by i nämnda socken löpande häradsväg, hvilken förbinder Nora bergslags härad, hvartill Ramshytte bruk och Lockhytte by förut hört, med Nerikes landslag, fans besvärade med flera mycket branta och för samfärdseln i hög grad hinderliga backar, har Kungl. Maj:t, genom Nådigt Bref den 28 Februari 1879, för omläggning af nämnda väg beviljat ett statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af 11,570 kronor; skolande arbetet, enligt uppgjortt kontrakt, vara fullbordadt före den 1 September 1882.

En i sammanhang med oförmälda vägomläggning väckt fråga om byggande af ny väg från Lockhytte by söderut till Klockhammars egendom i Kils socken har deremot, enär sökt statsbidrag till samma vägbyggnad icke erhållits, kommit att förfalla.

Den väg, som inom Karlskoga socken från Karlskoga kyrkoby framlöper i sydvästlig och västlig riktning till det nära gränsen mot Vermlands län belägna hemmanet Bodalen, leder vidare till staden Kristinehamn och kallas Bodalsvägen. Efter det fråga uppstått att för undvikande af de branta backar, som finnas å Bodalsvägen, anlägga två nya vägar, de der i viss mån skulle göra sistnämnda väg mindre behöflig, nemligen dels en väg, som från Dalåsen i Bjurtjärns socken skulle gå i sydostlig riktning förbi Linnebäck och Stråbergsmysen i Karlskoga socken ned till Bodalsvägen och dels en annan väg, som skulle från Stråbergsmysen leda i nordostlig riktning förbi Björntorp i

Karlskoga socken till hemmanet Bregården i närheten af Karlskoga kyrka; så uppgjordes för dessa väganläggningar planer och kostnadsförslag, slutande sig, det för förra vägen å 31,464 kronor 31 öre och det för den senare å 19,269 kronor 78 öre; hvarjemte söktes statsbidrag motsvarande $\frac{1}{3}$ af beräknade anläggningskostnaderne. Sedan Kungl. Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader ansett dessa kunna nedbringas till respektive 24,000 och 15,000 kronor; hvadan deremot svarande statsbidrag skulle utgöra 8,000 och 5,000 kronor; har Kungl. Maj:t dels genom Nådigt Bref den 3 Januari 1879 å samma års vägbyggnadsfond anvisat ett statsbidrag, utan återbetalningsskyldighet, af 8,000 kronor för byggande af vägen från Dalåsen till Bodalsvägen, och dels genom Nådigt Bref den 28 November 1879 af 1880 års vägbyggnadsfond anvisat ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 5,000 kronor, såsom bidrag till byggande af vägen från Stråbergsmysen till Bregården.

Enligt hvad förutnämnda Kungl. Styrelse i skrifvelse den 24 September 1880 meddelat Konungens Befallningshafvande, har hon på grund af emottaget afsyningsbetyg godkänt, såsom behörigen fullbordad, väganläggningen mellan Dalåsen och Bodalsvägen; skolande enligt uppgjortt kontrakt anläggningen af vägen från Stråbergsmysen förbi Björntorp till Bregården i närheten af Karlskoga kyrka vara fullbordad före den 1 September 1881.

Summan af de till byggande af ofvan oförmälda tre nya vägar inom Bjurtjärns och Karlskoga socknar beviljade statsbidrag, dels 11,800 dels 8,000 och dels 5,000 kronor, utgör det i femte kolumnen af tabellen N:o 2 för häradsvägar upptagna belopp statsmedel 24,800 kronor.

Fråga har äfven blifvit väckt om anläggning inom Karlskoga socken af en fjärde ny väg, nemligen en från Immetorps bro söderut förbi bruksegendomen Valåsen till Degerfors jernvägsstation å nordvestra stambanan, hvilken väganläggning ursprungligen beräknats kosta 33,788 kronor 70 öre. Till dess utförande har ock sökts statsbidrag, motsvarande hälften af beräknade anläggningskostnaden. Sedan emellertid Kungl. Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, i skrifvelse till Konungens Befallningshafvande af den 5 November 1878, förklarar, att den tillämnade vägen, hvilken komme att nästan alldeles följa Vikern—Möckelns jernväg, syntes Styrelsen vara mindre behöflig, att beräknade anläggningskostnaden borde ned sättas till 28,890 kronor, och att det af deltagarne i vägbyggnaden sökta statsbidrag skäligen syntes kunna inskränkas till $\frac{1}{3}$ af sistberörda belopp eller 9,630 kronor, samt deltagarne i företaget derefter icke vidgjort något i ärendet, torde detsamma kunna anses hafva förfallit.

Inom Ljusnarsbergs socken, som utgör Nya Kopparbergs bergslags härad, har ock fråga uppstått att anlägga åtskilliga nya och förbättra vissa förut befintliga vägar inom häradet, nemligen:

1:o) från Finnhyttan eller Löfnäs förbi Ställdalen till Hörks hytta;

2:o) till fortsättning af nämnda väg en annan från Hörks hytta till gränsen mot Kopparbergs län i närheten af Grängesberget;

3:o) från Ställdalen till Yxsjö by;

4:o) från Högfors till Hörks jernvägsstation å Frövi—Ludvika jernväg; samt

5:o) en väg till sammanbindande af Högfors—Hörksvägen med Hörks—Grängesbergsvägen.

Kostnaderna för oförmålda vägarbeten voro beräknade till 74,941 kronor 47 öre; och Ljusnarsbergs socken sökte hos Kungl. Maj:t till utförande af dessa arbeten ett statsbidrag å nämnda belopp eller så stor del deraf, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma; men genom Nådigt Bref den 21 Mars 1879 har Kungl. Maj:t funnit ansökningsen icke böra i sakens skick bifallas.

I fråga om sättet att *under vintertiden hålla vägarna öppna och i farbart skick* har Konungens Befallningshafvande under förevarande femårsperiod meddelat särskilda utslag, hvad angår Svennevads och Bo socknar i Sköllersta härad den 15 Oktober 1876, Sundbo härad den 29 December 1876, Grimstens härad den 15 Januari 1878, Hallsbergs socken i Kumla härad den 9 Juli 1878, Glanshammars socken i Glanshammars härad sistnämnde dag, Örebro härad den 1 September 1879, Nya Kopparbergs bergslags härad den 6 December 1879 samt Nora och Jernboås socknar i Nora och Hjulsjö bergslags härad den 12 December 1879.

Sedan Konungens Befallningshafvande genom utslag den 15 Juni 1876 förordnat, att vägen mellan Strömstorps vägskäl vid Degernäs och Karlskoga station på nordvestra stambanan skulle istandsättas på bekostnad af *Karlskoga* härads vägbyggnadsskyldige och på dem till underhåll indelas, har Konungens Befallningshafvande genom utslag den 17 påföljande Juli, hvilket blifvit af Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium den 21 December 1876 fastställt, stadgat, att ny allmän indelning till underhåll, den tid bar mark är, af vägarne inom Karlskoga härad skulle verkställas och i den delning ingå ej mindre samtliga till underhåll af häradet förut indelade och på gemensam bekostnad underhållna vägar jemte vägen mellan Korshagen och Karlskoga station, än äfven under vissa föreskrifna villkor åtskillige föreslagna nya vägar. Vidare har Konungens Befallningshafvande genom utslag den 21 Oktober 1878, hvad angår en annan väg inom Karlskoga bergslags härad nemligen den, som omkring 2,850 fot söder om Kortfors station å Nora—Karlskoga jernväg vid den från Nora kommande landsväg vidtager och löper i nordlig riktning till nämnda station, derifrån 10,750 fot till Karlsdals bruksegendom, jernvägsstation och kapell och vidare 13,937 fot till gränsen mot Grythytte socken, förordnat, att under vissa villkor den sydligare delen af berörda väg från Noravägen till Karlsdal skulle vid blifvande vägdelning inom Karlskoga härad till allmänt underhåll af häradets vägbyggnadsskyldige indelas. Enahanda förordnande har Konungens Befallningshafvande genom utslag den 16 Juni 1879 meddelat i afseende på en 6,263 fot lång väg, hvilken från den öster om sjön Lon eller Lonn belägna Lonnhyttan i östlig riktning löper fram till Källmo förra gästgifvargård och är af väsentlig nytta för Bjurtjärns och en del af Karlskoga socknemän vid färder till Granbergsdals station å Nora—Karlskoga-banan och till staden Nora, der domaren och kronofogden äro bosatta.

Den föreskrifna allmänna vägdelningen inom Karlskoga härad blef den 19 Maj 1881 afslutad.

Sedan Konungens Befallningshafvande förordnat dels genom utslag den 28 Februari 1877, att allmänna vägarne inom *Nora* bergslag, hvartill höra Jernboås och Nora socknar jemte en del af Lindesbergs landsförsamling äfvensom i väghållningsafseende åtskil-

Vägunderhåll vintertiden. Indelning af vägunderhåll.

liga fastigheter i Kils och Tysslinge socknar af Örebro härad skulle af ny mätas, graderas och indelas till underhåll den tid bar mark är, och *dels* genom utslag den 8 Oktober 1878, att en den 29 November 1877 ingången förening angående fördelning af vägunderhållet mellan Nora socken jemte Vikers kapell å ena och Jernboås socken å andra sidan finge vid blifvande vägdelning inom Nora bergslag tjena till efterrättelse; så har Konungens Befallningshafvande genom utslag den 24 Februari 1880 i afseende å blifvande väg- och brodelningar inom Nora bergslag bestämt, att Jernboås socken skall i fråga om väg- och brounderhållet vara till alla delar skild från öfriga kommuner inom Nora bergslag; men Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium har genom utslag den 14 Oktober 1880, med upphäfvande af Konungens Befallningshafvandes utslag den 24 nästföretgående Februari, visat målet åter till Konungens Befallningshafvande.

Efter det Konungens Befallningshafvande, genom utslag den 1 November 1873, hvilket är vorde af Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium den 22 November 1875 fastställt, förordnat, att ny indelning af lands- och häradsvägarne i *Edsbergs* härad, den s. k. Let-stigen bland dem inberäknad, äfvensom af derå befintliga broar och s. k. väglock, skulle på samtliga vägunderhållsskyldiges bekostnad, efter föregående gradering, i öfverensstämmelse med lagstadgade grunder verkställas, hvarvid de väglotter inom nämnda härad, som borde underhållas af hemmansinnehafvare i Hardemo och Kräklinge socknar af Hardemo härad och i Kils, Vintrosa och Tysslinge socknar i Örebro härad, skulle, såvidt ske kunde, förläggas i sammanhängande sträckor närmast dessa socknars gränser; samt landmätare erhållit förordnande att berörda förrättning i laga ordning verkställa; har Konungens Befallningshafvande i åtskilliga till dess pröfning öfverlemnade förberedande frågor meddelat utslag den 25 Oktober 1879, hvilket blifvit den 10 Februari 1881 af bemälda Kungl. Kollegium fastställt. Vidare har Konungens Befallningshafvande genom utslag den 20 December 1880 stadgat, att den väg, som löper från allmänna vägen invid Svartå jernvägsstation å nordvestra stambanan till det å samma station befintliga godsmagasin, skall i sammanhang med pågående vägdelning inom Edsbergs härad indelas till allmänt underhåll af häradets vägunderhållsskyldige inbyggare.

Genom utslag den 28 Februari 1879 har Konungens Befallningshafvande föreskrifvit, att ny delning af lands- och häradsvägarne inom *Hardemo* härad äfvensom af de derå befintliga broar och s. k. väglock skall, efter föregående gradering, på samtliga väghållningsskyldiges bekostnad verkställas; hvarvid dock bör iakttagas och beräknas den vägunderhållsskyldighet, som häradsbo kan få sig ålagd å den s. k. Letstigen, hvilken enligt beslut, som vunnit laga kraft, kommer att ingå i vägdelningen inom Edsbergs härad.

Rörande underhållet af en inom *Glanshammars* härad befintlig väg, som från häradsvägen vid Lillkyrka kyrka leder norrut förbi prestgården, Vapenhvilan, Skabäcken, Karltorp, Lysinge och Björntorp till Djupdalen vid landsvägen från Örebro till Arboga, i hvilket ärende Konungens Befallningshafvande den 28 Februari och Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium den 26 September 1879 meddelat utslag, har Kungl. Maj:t genom Nådigt Utslag den 12 Juni 1880 förordnat, att, derest ifrågavarande väg blefve såsom sockenväg uppbrotten och istandsatt af innehafvarne af hemmanen Skabäcken, Bredmossen, Karl-

torp, Lysinge, Björntorp och Mosstorp, det skulle åligga samtliga väghållningsskyldige hemmansinnehafvare i Lillkyrka socken att, sedan vid syn ådagalagts, det samma väg blifvit i behörigt skick försatt, vägen på gemensam bekostnad underhålla, intill dess ny allmän delning af sockenvägarne inom berörda socken komme att förrättas, då jemväl denna väg skulle i laga ordning på socknemännen till underhåll fördelas.

Enligt en vid Kungl. Styrelsens för allmänna väg- och vattenbyggnader underdåniga berättelse för året 1877 fogad tabell har under tiden från och med år 1841 eller det år, då Styrelsens verksamhet började, till och med år 1877 statsanslag till sammanäkndt belopp af 304,287 kronor beviljats såsom bidrag till förbättring, omläggning eller nyanläggning af vägar inom Örebro län med sammanräknad längd af 14 mil 24,816 fot; och har beräknade kostnaden för dessa vägarbeten utgjort tillsammans 479,304 kronor 20 öre.

Under femårsperioden hafva af det å riksstatens sju hufvudtitel uppförda extra ordinarie anslag »till undersökningar och expenser för allmänna arbeten», blifvit inom länet använda år 1876 300 kronor, år 1877 ett lika belopp och år 1878 likaledes 300 kronor eller tillsammans 900 kronor.

Följande större och mindre *broar* inom länet hafva under femårsperioden blifvit ombyggda eller reparerade, nemligen:

a) under år 1876: Grindbron å allmänna landsvägen mellan Frövi station och Lia gästgifvaregård; Strömbron vid Dylta qvarn å vägen mellan Dylta och Lia gästgifvaregårdar; den öfver Stora Hammarsundet i Hammars socken befintliga rullbro; Ringaby qvarnbro å vägen mellan Glanshammars gästgifvaregård förbi egendomen Ringaby till Ullersåters jernvägsstation å Köping—Hults jernväg; Hidinge bro å allmänna landsvägen mellan Edsbergs Sanna och Lekhytte gästgifvaregård; en bro å den s. k. Prestvägen mellan Lerbäckes gästgifvaregård och allmänna landsvägen åt Askersund; samt den s. k. Vrakbron å allmänna landsvägen mellan Guldsmidshytte gästgifvaregård och Storå jernvägsstation å Frövi—Ludvika-banan;

b) under år 1877: den s. k. Verkabron å vägen förbi Åmmeberg, Upsala och Hammars prestgård; Qvistbro bron nära Qvistbro kyrka; den s. k. Stabolsbron inom Skagershults socken; Bergsmanshyttebron å allmänna landsvägen mellan Born och Öskevik i Nora socken; Klockarebron å allmänna landsvägen vid Ervalla kyrka mellan Dylta och Lia gästgifvaregårdar; samt Qvarnbackabron strax söder om Vedevägs bruk å allmänna landsvägen mellan Blixterboda—Bondbyn och Blixterboda—Lindesberg;

c) under år 1878: Väla bro å allmänna landsvägen mellan Vretstorps gästgifvaregård och Körtingsbergs vägskilnad i Viby socken; och en större trumbro å allmänna vägen mellan Blixterboda gästgifvaregård och Lindesberg;

d) under år 1879: Elftontabron å allmänna vägen mellan Örebro stad och säteriet Karlslund; Vändsbron å allmänna vägen mellan Nälberg och Hidingsta i Hardemo socken; Brotorpsbron, belägen å Knista bergslags allmänna kyrkoväg inom Knista socken; landsvägsbron öfver strömmen vid Stjernfors bruk i Nya Kopparbergs bergslags härad; tvenne brotrummor å allmänna landsvägen mellan Qvistbro kyrka och Backa qvarnar i Qvistbro socken; en mindre bro å allmänna landsvägen mellan Ullersåters och Frövi jernvägsstationer å Köping—Hults jernväg, samt Prestbron, belägen norr om staden Lindesberg å allmänna landsvägen

mellan nämnda stad samt Öskeviks och Guldsmidshytte gästgifvaregårdar;

e) under år 1880: jordbron å allmänna landsvägen mellan Askersunds stad och Rå gästgifvaregård; Ullersåtersbron å häradsvägen mellan Ullersåters jernvägsstation och Näsby kyrka, hvilken bro enligt medgifvande i Konungens Befallningshafvandes utslag den 9 Mars 1880 fått ombyggas af trä med landfästen af sten; Lundtbron å allmänna vägen mellan Sällinge och Morskoga gästgifvaregårdar; Strömbron vid Kåfalla gård å allmänna vägen mellan Lindesberg och den s. k. Ramsbergsvägen, löpande mellan Sällinge och Morskoga gästgifvaregårdar; Svaldre masugns bro i Lerbäckes socken å häradsvägen mellan Gårdsjö kors och Toltröps tall; Hidingebron å allmänna landsvägen mellan Lindesberg och Öskevik, Vassbron å allmänna landsvägen mellan Edsbergs Sanna och Vretstorps gästgifvaregårdar; Högabro å allmänna vägen mellan hemmanet Brändåsen i Hardemo socken och Vallby i Viby socken; en bro i närheten af hemmanet Skrämmen i Karlskoga socken å allmänna landsvägen mellan Nora och Karlskoga, och Bergabron, belägen å allmänna vägen mellan Hallsbergs kyrka och vägskalet vid Sannahed.

Den utvidgning af Telgeåns vattendrag, hvilken för Qvis-maredalens torrläggning i förening med sjöarne Hjelmarens och Qvismarens sänkning måst företagas, har föranlett ombyggnad af de öfver samma vattendrag vid Hummelsta och Segersjö befintliga stenbroar, hvilka, enligt den af numera affidna öfverst-löjtnant A. Grafström den 29 November 1873 för sjösänkningen uppgjorda och af Kungl. Maj:t genom Nådigt Bref den 2 Februari 1877 till efterrättelse vid arbetets utförande fastställda plan, borde ersättas med svängbroar af jern på pelare och med landfästen af sten. Rörande bredden af de nya broarne, erforderlig omläggning af häradsvägen öfver Hummelstabron, jemväl kallad Telgebro, och landsvägen öfver Segersjö bro samt underhållet af de nya broarna jemte andra dermed sammanhängande frågor har Konungens Befallningshafvande den 16 Augusti 1879 meddelat utslag, hvilket, öfverklagadt, blifvit den 13 Maj 1880 af Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium gilladt.

Någon ny större bro har icke under femårsperioden tillkommit.

Antalet *grindar* å allmänna vägarne utgör, (jernvägsgrindarne vid vägöfvergångar deri icke inräknade) 24 i Öster-Nerikes fögderi, deraf 17 öfver landsvägar och 7 öfver häradsvägar; 11 i Vester-Nerikes fögderi, deraf 1 i Sundbo härad och 10 i Skagershults socken af Edsbergs härad; 46 i Nora fögderi, deraf 5 i Nora och Hjulsjö, 4 i Grythytte och Hellefors samt 37 i Karlskoga härad; och i Lindes fögderi 14 eller tillsammans 95.

Färjpenningar uppbäras fortfarande och *tillsvidare* för öfverfart dels af Käxsundet i Bjurtjärns socken jemlikt Kungl. Brefvet den 13 Mars 1874 och dels af Torrvarpssundet i Grythytte socken jemlikt Kungl. Brefvet den 9 April 1875 i öfverensstämmelse med särskilda af Kungl. Maj:t fastställda taxor. Dessa taxor finnas intagna uti en af Konungens Befallningshafvande den 20 November 1880 utfärdad tryckt förteckning å de inom Örebro län befintliga gästgifverier och skjutsstationer jemte väglängd dem emellan m. m.

Enligt en af Kungl. Maj:t den 14 Mars 1868 fastställd *tava* för öfverfart och genomsegling af rullbron öfver Lilla Hammar-sundet i Sundbo härad, hvilken taxa Kungl. Maj:t, uppå an-sökning af Sundbo häradsboar, de der öfvertagit underhållet af

nämnda bro, genom Nådigt Bref af den 15 November 1872 förklarar skola fortfarande tjena till efterrättelse under fem år, räknade från och med den 1 Juli 1873 till och med den 30 Juni 1878, har persontrafiken varit fri från afgift; hvaremot, med vissa stadgade undantag, bropenningar erlagts för förspända åkdon och lösa kreatur; äfvensom för ångfartyg, segelfartyg eller båt af sådan storlek, att för genomfarten bron behöfde öppnas, en afgift af 50 öre betalats hvarje gång bron för genomfart öppnats. Rättigheten att uppbära bropenningar upphörde med den 1 Juli 1878, hvaremot Sundbo häradsboar, genom Nådigt Bref den 21 Mars 1879, berättigats att under tiden intill 1883 års slut uppbära enahanda afgifter för brons öppnande för genomfart, som enligt Nådiga Brefven den 24 Mars 1868 och den 15 November 1872 medgifvits.

Genom Nådigt Bref den 20 April 1859 har Kungl. Maj:t jemväl förklarar Sundbo häradsboar berättigade att, såsom bidrag till aflönande af en för öppnande af och tillsyn vid den rörliga *jernbron öfver Stora Hammarsundet* erforderlig vaktare, *tillsvidare* få utaf ångfartyg och andra fartyg, som passera genom bron, uppbära afgifter till belopp af 75 öre för ångfartyg och 50 öre för seglande fartyg. Denna taxa tjenar fortfarande till efterrättelse.

Taxa å afgifter för begagnande af *Knappfors sluss* i Karl-skoga bergslag har genom Kungl. Bref den 19 December 1879 fastställts att tjena till efterrättelse från början af år 1880 intill slutet af år 1884.

I ofvan återopade tabell N:o 2 redovisas äfven för *gästgifvaregårdarnes* antal och antalet derifrån utgångna *hästar*, äfvensom för antalet hästar, som användts för *kronoskjuts*. Under förevarande femårsperiod har *kungsskjuts* icke i länet förekommit.

Med stöd af den dels i Kungl. Maj:ts den 24 Januari 1865 till Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium aflåtna Nådiga Skrifvelse angående *skjutsningsbesvärets* ordnande och dels i 5:e punkten af Nådiga Kungörelsen den 14 December 1866 angående förhöjning i legan för gästgiveri-, håll- och reservskjuts, der den efter entreprenad utgår, förekommande bestämmelse, att, då behof af ny skjutsinrättning vid jernvägs- eller kanalstation uppstode, och sådan inrättning icke kunde åstadkommas utan de gamla skjutslagens ytterligare betungande, Konungens Befallningshafvande, intill dess annorlunda kunde varda förordnad, egde att ordna dylik skjutsinrättning sålunda, att skjutsnings-skyldigheten efter entreprenadauktion för högst två års tid öfverlemnades till den, som erbjöde sig att för minsta lega, efter mil räknadt, befordra resande, hvilka skulle vara pligtige att vid sådan skjutsinrättning, oaktadt legans belopp der blefve högre än den i allmänhet för entreprenader gällande lega, samma belopp till entreprenören erlagga, då skjuts begagnades; har en skjutsinrättning af förenämnda beskaffenhet blifvit anordnad vid f. d. Hyttans, numera Skyllbergs jernvägsstation å den staten numera tillhöriga Hallsberg—Motala—Mjölby-banan. Denna skjutsinrättning, som trädde i verksamhet den 1 Januari 1877 och upphörde den 1 November 1880, då den helt nära Lerbäcks gästgifvaregård belägna Lerbäcks anhaltsstation å nyssnämnda jernbana för trafik uppläts, utgör den i 11:e kolumnen af tab. N:o 2 upptagna skjutsstation. Skjutslegan der har utgått med

Bropenningar. Skjutsningsbesväret. Entreprenadbidrag.

2 kronor milen; och har naturligtvis något entreprenadbidrag icke kunnat ifrågakomma. Tabellen utvisar det antal hästar, som hvarje af åren 1877, 1878, 1879 och 1880 vid denna skjutsstation utgått.

Vid alla gästgifvaregårdar inom länet har under förevarande femårsperiod skjutsen varit ställd på entreprenad. Tiden, för hvilken entreprenadaftalen gällt, har varit fem år, räknade från och med den 1 Augusti 1875 till och med den 31 Juli 1880, utom hvad angår Loka gästgifvaregård, hvarest entreprenaden vidtog först den 1 Augusti 1877 att fortfara till samma dag 1880. Sedermera hafva med vederbörande skjutslags och entreprenörers begifvande entreprenadaftalen blifvit utsträckta att gälla till 1880 års slut, dock med nedsättning vid åtskilliga gästgifvaregårdar af entreprenadbidragen. Först med början af år 1881 har således den nya ordningen för skjutsens utgörande, som finnes stadgad i Kungl. Maj:ts Nådiga Stadga angående skjutsväsendet af den 31 Maj 1878, kunnat inträda.

Såsom tabellen N:o 2 utvisar har, med undantag för en skjutsstation (Hyttans) och en gästgifvaregård (den i Örebro) skjutslegan vid alla öfriga gästgifvaregårdar utgått med maximibeloppet 1 krona 60 öre.

Ärliga *entreprenadbidragen* hafva utgjort:

Inom Öster-Nerikes fögderi:		Kronor.
vid Dylta	gästgifvaregård.....	600
» Emma	»	450
» Glanshammars	»	600
» Glottra	»	500
» Kilsmo	»	500
» Lännäs	»	336
» Mosås	»	540
» Pålshoda	»	400
» Torsta	»	550
» Vintrosa Sauna	»	450
S:ma 10 st.		Summa kronor 4,926,
eller i medeltal 492 kronor 60 öre.		

Inom Vester-Nerikes fögderi:		
vid Dunsjö	gästgifvaregård.....	450
» Edsbergs Sanna	»	1,000
» Hallsbergs	»	830
» Laxå	»	300
» Lekhyttans	»	1,300
» Lerbäcks	»	800
» Rå	»	950
» Skalltorps	»	150
» Storbjörboda	»	2,400
» Vretstorps	»	1,500
S:ma 10 st.		Summa kronor 9,680,
eller i medeltal 968 kronor.		

Inom Nora fögderi:		
vid Björkebergs	gästgifvaregård.....	1,200
» Bondbyns	»	900
» Brickegårdens	»	1,200
» Elfhytte	»	325
» Grecksåsars	»	1,080
» Grythyttedens	»	1,800
» Hjulsjö	»	2,100

	Kronor.
vid Högåsens gästgifvaregård.....	1,000
» Jernboås »	2,000
» Kjerfvingborns »	2,000
» Källmo »	900
» Loka »	400
» Nyttorps »	1,000
» Skärmarboda »	500
» Vestra Kjedadens »	600
» Öskeviks »	1,000
S:ma 16 st.	Summa kronor 18,005,
eller i medeltal 1,125 kronor 31 öre.	

Inom Lindes fögderi:

vid Blixterboda gästgifvaregård.....	220
» Fellingsbro »	300
» Guldamedshyttans »	850
» Hägernäs »	600
» Högfors »	1,300
» Laxbro »	1,800
» Lia »	390
» Morskoga »	600
» Ramsbergs »	2,400
» Sällinge »	250
» Södra Bredsjö »	600
S:ma 11 st.	Summa kronor 9,310,
eller i medeltal 846 kronor 36 öre.	

Vid *gästgifvaregården i Örebro* har årliga tillskottet af de skjutsskyldige under tiden till och med den 30 September 1878 utgjort 100 kronor; men för tiden från och med den 1 Oktober 1878 till och med den 31 Juli 1880 och sedermera till sistnämnda års slut har sådant tillskott icke erfordrats.

Entreprenadbidraget vid *Askersunds gästgifvaregård* har utgått med 770 kronor, för år räknadt. Deraf hafva 325 kronor fallit på staden och 445 kronor å de till nämnda gästgifvaregård indelade skjutsskyldige å landet.

Vid *Nora gästgifvaregård* uppehålls skjutsen af dels skjutsskyldige i Nora landsförsamling och dels staden Nora. Årliga entreprenadbidraget vid berörda gästgifvaregård har utgjorts af de förra med 1,000 och af staden Nora med 1,390, eller tillsammans 2,390 kronor.

De inom Lindesbergs landsförsamling boende skjutsskyldige, hvilka äro indelade till utgörande af hållskjuts vid staden *Lindesbergs gästgifvaregård*, hafva såsom bidrag till entreprenaden årligen erlagt 1,000 kronor; hvaremot entreprenören, som af spritförsäljningsbolaget i Lindesberg fått arrendera stadskällaren och gästgifverirörelsen derstädes, förbundit sig att utan särskild ersättning från staden utgöra den staden åliggande reservskjuts.

Det å riksstatens sjette hufvudtitel för år 1876 uppförda reservationsanslag af 175,000 kronor »till lättnad i skjutsnings-tungan, der den genom entreprenad bestredes och vore särdeles tryckande», jemte uppkommen behållning å föregående års enahanda anslag, medgaf, enligt hvad Kungl. Maj:ts Nådiga Bref den 8 Juni 1877 utvisar, utdelning af understöd till belopp, motsvarande på landet 32 procent af vederbörandes tillskott utöfver 20 kronor å hvarje helt förmedladt mantal, och i stad samma andel af tillskottet utöfver 30 kronor å hvarje fullt hun-

dratal af stadens invånare. I enlighet med dessa grunder tilldelades för år 1876 understöd åt skjutslagen vid nedannämnda 22 gästgifvaregårdar i Örebro län, nemligen: Storbjörboda i *Vester-Nerikes fögderi*, Björkeberg, Brickegården, Elfhyttan, Grythytted, Hjulsjö, Högåsen, Jernboås, Kjerfvingborn, Källmo, Nyttorp, Vestra Kjedadens och Öskevik i *Nora fögderi*, Hägernäs, Högfors, Laxbro, Lia, Morskoga, Ramsberg och Södra Bredsjön, i *Lindes fögderi*, Nora och Lindesberg (hållaget) med tillsammans 6,624 kronor 37 öre.

Af nyss omförmälda anslag för 1877, hvilket, jemte uppkommen behållning å föregående års enahanda anslag, medgaf utdelning af understöd, beräknadt enligt förr åberopade grunder till 33 $\frac{1}{3}$ procent af vederbörandes tillskott, föllo, enligt hvad Kungl. Maj:ts Nådiga Bref den 18 Maj 1878 utvisar, 6,381 kronor 27 öre på Örebro län. Skjutslagen vid de 22 gästgifvaregårdar, som vid redogörelse för fördelningen inom länet af 1876 års anslag blifvit uppräknade, äfvensom det vid Loka erhöillo del af nyssnämnda anslagsbelopp med 6,381 kronor 27 öre. På enahanda sätt fördelades de på länet för år 1878 och år 1879 fallna understödsbelopp, utgörande det förra 6,385 kronor 7 öre och det senare 6,380 kronor 61 öre.

I fråga om *gästgifverihållningens och skjutsens ordnande* i öfverensstämmelse med förr åberopade Nådiga Stadga den 31 Maj 1878 har Konungens Befallningshafvande under loppet af åren 1878, 1879 och 1880 meddelat särskilda utslag nemligen hvad angår

Öster-Nerikes
fögderi.	1. Askers härad den 31 December 1878;
	2. Sköllersta härad den 15 Maj 1879;
	3. Örebro härad den 31 December 1878;
	4. Glanshammars härad sistnämnde dag.
Vester-Nerikes
fögderi.	5. Kumla härad den 15 Maj 1879;
	6. Edsbergs härad samma dag;
	7. Grimstens härad den 14 Juni 1879;
	8. Sundbo härad den 15 September 1879.
Nora
fögderi.	9. Karlskoga härad den 1 Augusti 1879;
	10. Nora och Hjulsjö bergslags härad samma dag;
	11. Grythytt och Hellefors bergslags härad samma dag.
Lindes
fögderi.	12. Fellingsbro härad den 1 Augusti 1879 och den 1 Juni 1880;
	13. Lindes och Ramsbergs bergslags härad den 1 Augusti 1879;
	14. Nya Kopparbergs bergslags härad den 15 Maj 1879.

Genom dessa utslag har blifvit bestämdt, att vid Lennäs tingsställe och Kilsmo jernvägsstation i *Askers härad* fortfarande skola finnas gästgifverier med skyldighet att lemna resande herberge och förtäring; att i *Sköllersta härad* Emma och Glottra gästgifvaregårdar skulle indragas, i stället för dem en ny skjutsstation vid Hjortqvarn inrättas; skjutsanstalten vid Pålshöda fortfarande bibehållas såsom gästgifveri, och skjutsanstalten vid Torsta inskränkas till sådan skjutsstation, som i §§ 2 och 6 af Nådiga Stadgan den 31 Maj 1878 omförmäles; att i *Örebro härad* Dylta och Mosås gästgifvaregårdar skulle då den nya regleringen träder i verket förändras till skjutsstationer, men att Vintrosa Sanna gästgifvaregård borde såsom gästgifveri bibehållas; att i *Glanshammars härad* nuvarande gästgifvaregården i Glanshammar fortfarande skulle vara gästgifveri; att i

Kumla härad Hallsbergs och Lerbäcks gästgifvaregårdar skulle såsom gästgifverier bibehållas, Dunsjö gästgifvaregård indragas och i stället derför en skjutsstation vid Mariedam inrättas; att i *Edsbergs härad* skjutsanstalterna vid Edsbergs Sanna och Lekhyttan borde såsom gästgifverier bibehållas, samt gästgifveriet vid Storbjörboda flyttas till Svartå jernvägsstation eller i närheten deraf; att i *Grimstens härad* Laxå gästgifvaregård skulle inskränkas till skjutsstation, ett nytt gästgifveri vid Vretstorps jernvägsstation inrättas, samt Vretstorps förra gästgifvaregård, såsom öfverflödig, indragas; att i *Sundbo härad* gästgifveriet i Rå skulle bibehållas oförändradt och skjutsanstalten i Skalltorp inskränkas till skjutsstation; att i *Karlskoga härad* vid Bregården i närheten af Karlskoga kyrka skulle inrättas ett fullständigt gästgifveri; de vid Brickegården, Högåsen och Källmo befintliga gästgifverier såsom icke vidare behöfliga indragas, samt skjutsanstalterna vid Björkeberg och Vestra Kjedåsen inskränkas till skjutsstationer; att i *Nora och Hjulsjö bergslags härad* skjutsanstalterne i Bondbyn, Skärmarboda och Öskevik skulle indragas, gästgifveriet vid Hjulsjö såsom sådant bibehållas, samt skjutsanstalterne vid Elfhyttan, Grecksåsar och Jernboås inskränkas till skjutsstationer; att i *Grythytt och Hellefors bergslags härad* skjutsanstalten vid Grythyttedhed skulle fortfara att vara gästgifveri, samt skjutsanstalterna vid Kjerfvingborn, Loka och Nyttorp inskränkas till skjutsstationer; att i *Fellingsbro härad* skjutsanstalten vid Fellingsbro skulle bibehållas såsom gästgifveri, men flyttas till lägenheten Olofsborg i närheten af Fellingsbro jernvägsstation, Blixterboda och Sällinge gästgifvaregårdar inskränkas till skjutsstationer samt skjutsanstalten vid Lia, inskränkt till skjutsstation, förflyttas till Ullersåters jernvägsstation; att i *Lindes och Ramsbergs bergslags härad*, skjutsanstalterna vid Guldsmeshyttan och Ramsberg skulle fortfarande vara gästgifverier, Hägernäs gästgifvaregård inskränkas till skjutsstation, samt skjutsanstalten vid Morskoga hel och hållen indragas; samt att i *Nya Kopparbergs bergslags härad* Laxbro gästgifveri skulle såsom sådant bibehållas, samt Södra Bredsjö och Högfors gästgifvaregårdar förändras till skjutsstationer.

Skjutsanstalternas antal å landsbygden har sålunda blifvit nedsatt från 47 till 40, hvarjemte den vid Skyllbergs jernvägsstation förut anordnade skjutsstation upphört. Af dessa 40 skjutsanstalter äro 19 gästgifverier och 21 skjutsstationer.

Vidare har Konungens Befallningshafvande förordnat, att skjutsanstalterne i Örebro och Lindesberg skulle inskränkas till skjutsstationer, men gästgifverierna i Askersund och Nora såsom sådana bibehållas.

Sedan Kungl. Maj:t, genom Nådigt Cirkulär till Konungens samtliga Befallningshafvande den 21 Mars 1879, dels förordnat ej mindre, att maximibeloppet af den *skjutslega*, som enligt Nådiga Stadgan den 31 Maj 1878 finge af skjutsentreprenörer uppbäras, skulle under den första skjutsentreprenadperioden och sedermera intill dess annorlunda blefve förordnad för hvarje häst utgöra för milen inom Örebro län 1 krona 60 öre, än äfven, hvad anginge beloppet af den *lega*, som finge uppbäras derest skjutsning jemlikt § 18 af berörda Nådiga Stadga måste af de skjutsskyldige sjelfva uppehållas, att från och med den tidpunkt, då inom Örebro län skjutsentreprenader, ordnade i öfverensstämmelse med föreskrifterna i samma Nådiga Stadga, komme till stånd och till dess annorlunda blefve förordnad, skjutslegan

Gästgifverihållningens och skjutsens ordnande.

i nyssberörda fall skulle inom länet utgå med 1 krona 20 öre; *dels ock* meddelat bestämmelser angående beskaffenheten af de åkdon och persedlar, som det skulle åligga entreprenörer eller skjutsskyldige att vid skjutsanstalterna hålla de resande tillhanda; äfvensom fastställt taxa å de afgifter, som för begagnande deraf borde erläggas; samt Konungens Befallningshafvande bestämt första skjutsentreprenadperioden i länet till fem år, räknade från och med 1881 till och med 1885; hafva under år 1880 entreprenadauktioner öfver hela länet blifvit förrättade; hvarefter de anbud, vid hvilka vederbörande inopare fästade vilkor att undfå entreprenadbidrag, blifvit, jemlikt § 15 i ofta åberopade Nådiga Stadga, underställda 1880 års landstings pröfning. Jemlikt landstingets meddelade, af Konungens Befallningshafvande fastställda beslut blefvo samtliga berörda anbud godkända.

Nedanstående tabell utvisar dels hvad årliga *entreprenadbidraget* vid hvarje af de nu inom länet befintliga 44 skjutsanstalter utgör under perioden 1881—1885, dels ock hvad dylikt bidrag vid hvarje af samma eller deremot svarande skjutsanstalter äfvensom vid indragna sådana utgjort under femårsperioden från och med den 1 Augusti 1875 till och med den 31 Juli 1880:

Skjutsanstaltens namn.	Årligt entreprenadbidrag under			
	Åren 1875—1880.		Åren 1881—1885.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
a) i Öster-Nerikes fögderi:				
Dylta.....	600	—	370	—
Glanshammar.....	600	—	280	—
Hjortqvarn (svarande mot Emma och Glottra).....	950	—	800	—
Kilsmo.....	500	—	450	—
Lännäs.....	336	—	336	—
Mosås.....	540	—	440	—
Pålsboda.....	400	—	400	—
Torsta.....	550	—	400	—
Vintrosa Sanna.....	450	—	450	—
Summa 9 st.				
b) i Vester-Nerikes fögderi:				
Edsbergs Sanna.....	1,000	—	400	—
Hallsberg.....	830	—	—	—
Laxå.....	300	—	300	—
Lekhyttan.....	1,300	—	600	—
Lerbäck.....	800	—	500	—
Mariedam (förr Dunsjö).....	450	—	75	—
Rå.....	950	—	500	—
Skalltorp.....	150	—	150	—
Svartå (förr Storbjörboda).....	2,400	—	1,000	—
Vretstorp.....	1,500	—	—	—
Summa 10 st.				
c) i Nora fögderi:				
Björkeberg.....	1,200	—	450	—
Bregården (till ersättning för Brickegården, Högåsen och Källmo).....	3,100	—	285	—
Elfhyttan.....	325	—	200	—

Skjutsanstaltens namn.	Årligt entreprenadbidrag under			
	Åren 18 $\frac{1}{8}$ 75—18 $\frac{31}{7}$ 80.		Åren 1881—1885.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Greeksåsar.....	1,080	—	480	—
Grythytted.....	1,800	—	775	—
Hjulsjö.....	2,100	—	200	—
Jernboås.....	2,000	—	600	—
Kjerfvingborn.....	2,000	—	440	—
Loka.....	400	—	175	—
Nytorp.....	1,000	—	700	—
Vestra Kjedaßen.....	600	—	195	—
Indragna gästgifverigerna vid Bondbyn, Skärmarboda och Oskevik tillsammans	2,400	—	—	—
Summa 11 st.				
d) i Lindes fögderi:				
Blixterboda.....	220	—	195	—
Fellingsbro.....	300	—	300	—
Guldsmedshyttan.....	850	—	400	—
Hägernäs.....	600	—	450	—
Högfors.....	1,300	—	600	—
Laxbro.....	1,800	—	1,350	—
Ramsberg.....	2,400	—	1,200	—
Sällinge.....	250	—	185	—
Södra Bredsjön.....	600	—	200	—
Ullersäter (förr Lia).....	390	—	170	—
Indragna gästgifveriet vid Morskoga.....	600	—	—	—
Summa 10 st.				
e) i staden Örebro.....	—	—	—	—
f) " Askersund.....	770	—	700	—
g) " Nora.....	2,390	—	1,000	—
h) " Lindesberg.....	1,000	—	1,000	—
Summa	46,081	—	19,701	—

Enligt hvad förestående tabell utvisar, hafva entreprenadbidrag icke ifrågakommit vid gästgifvaregårdarne i Örebro, Vretstorp och Hallsberg. Till följd af täflan nedgick skjutslegan i Örebro till 1 krona 10 öre och vid Vretstorp till 95 öre för milen. Vid alla öfriga gästgifvaregårdar inom länet uppgår den till maximibeloppet 1 krona 60 öre.

Af entreprenadbidragen, hvaraf belöpa på Öster-Nerikes fögderi med 9 gästgifvaregårdar 3,926 kronor, på Vester-Nerikes fögderi med 10 gästgifvaregårdar 3,525 kronor, på Nora fögderi med 11 gästgifvaregårdar 4,500 kronor och på Lindes fögderi med 10 gästgifvaregårdar 5,050 kronor, utgöra medeltalen respektive: 436 kronor 22 öre, 352 kronor 50 öre, 409 kronor 9 öre och 505 kronor. Dessa medeltal understiga betydligt de här ofvan för perioden 18 $\frac{1}{8}$ 75—18 $\frac{31}{7}$ 80 angifna.

Summan af samtliga betingade entreprenadbidragen utgör 19,701 kronor. Då denna summa vida understeg hälften af 1880 års för länet fastställda beviljning enligt andra artikeln beviljningsstadgan, hvilken beviljning utgjorde för jordbruksfastighet 32,365 kronor 49 öre, och för annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål 80,962 kronor 11 öre eller tillsammans 113,327 kronor 60 öre; borde, jemlikt be-

stämmelsen i § 22 af Kungl. Stadgan den 31 Maj 1878, länet och staten gälda summan af entreprenadbidragen 19,701 kronor till hälften hvardera med 9,850 kronor 50 öre. Efter det Konungens Befallningshafvande med tillämpning af den i nyss åberopade § stadgade debiteringsgrund låtit verkställa uträkning å det öretal, som för länet belöpte på hvarje beviljningskrona enligt 2:a artikeln beviljningsstadgan, hvilket tal fans utgöra 14 öre för jordbruksfastighet och 7 öre för öfriga beskattningsföremål, blefvo såsom »bidrag till skjutsentreprenaderna» utdebiterade 10,198 kronor 50 öre, hvilket belopp med 348 kronor öfversköt statens hälft i entreprenadbidragen. Af nämnda debiterade belopp föllo på Öster-Nerikes fögderi 1,856 kronor 53 öre, å Vester-Nerikes fögderi 2,050 kronor 22 öre, å Nora fögderi 2,099 kronor 70 öre, å Lindes fögderi 1,721 kronor 41 öre, å staden Örebro 1,837 kr. 66 öre, Askersund 193 kr. 56 öre, Nora 267 kr. 82 öre och Lindesberg 176 kr. 4 öre.

Vid 1880 års utgång funnos i Örebro län följande postanstalter, nemligen:

a) *Postkontor* i Örebro, Nora och Hallsberg.

b) *Postexpeditioner* i Askersund, Degerfors, Frövi, Grythytted, Lindesberg, Nya Kopparberget och Vretstorp.

c) *Poststationer* i Asker, Bergslags-Hörken, Bjurtjärn, Bofors, Bredsjö, Bångbro, Dalkarlsberg, Dylta bruk, Dylta (Ervalla) station, Edsberg, Fannhyttan, Fellingsbro, Gellersta, Glanshammar, Granbergsdal, Guldsmedshyttan, Gusselby, Gytorp, Götlunda, Hackva, Hammar, Hardemo, Hasselfors, Hellefors, Hindinge, Hjortqvärn, Hjulsjö, Hörk, Jerle, Jernboås, Karlskoga, Kilsmo, Klotten, Kortfors, Kråklinge, Kumla, Kåfalla, Laxå, Länås, Lillkyrka, Mariedam, Mosås, Nerikes-Bo, Nerikes-Kil, Nerikes-Knista, Nerikes-Täby, Norrbyås, Porla, Pålshoda, Qvistbro, Ramsberg, Rinkaby, Rällså, Sikkfors, Skyllberg, Sköllersta, Snaflunda, Stensta, Stora Mellösa, Storå, Striberg, Stållberg, Stålldalen, Svartå, Svennevad, Ullersäter, Valåsen, Vede-våg, Vikersvik, Vintrosa och Åsbro; varande de postanstalter, hvilkas namn icke äro här med kursiv stil anmärkta, inrättade vid jernvägsstationer, och de, hvilkas namn äro med sådan stil angifna, belägna å andra orter.

Poststationen i Porla, som ligger ungefär midt emellan Laxå och Hasselfors jernvägsstationer å nordvestra stambanan, hålles öppen endast under Maj—Oktober månader, under hvilken tid Porla jemväl utgör anhaltsstation för bantågen å berörda stambana.

Posten befordras med bantåg å statens och enskilda jernvägar, med ångbåtar, med kärrpost, med gångpost och genom landtbrefbäring (inrättad år 1877).

De *ambulanta postanstalter*, hvilka beröra länet, lyda dels under centrala och dels under vestra jernvägsdistriktet, samt äro antingen a) postkupéexpeditioner, eller b) postiljonskupéer.

Postlinier i Örebro län äro:

a) *Kärrpostlinier:*

1. Örebro—Norrbyås—Kilsmo;
2. Örebro—Norrbyås—Pålshoda;
3. Örebro—Götlunda;
4. Örebro—Nerikes-Kil;
5. Örebro—Bofors;

6. Kumla—Hidinge;
7. Vretstorp—Qvistbro;
8. Vretstorp—Motala;
9. Fellingsbro—Stensta;
10. Kåfalla—Lindesberg;
11. Storå—Ramsberg;
12. Nora—Bredsjö;
13. Kristinehamn—Bjurtjärn.

b) Gångpostlinier:

14. Bjurtjärn—Storfors;
15. Bjurtjärn—Bofors;
16. Nora—Guldsmedshyttan;
17. Mosås—Nerikes-Täby;
18. Hjortqvarn—Nerikes-Bo.

c) landtbrefbäringslinier:

19. Örebro—Hofsta;
20. Örebro—Hagalund i Tysslinge socken;
21. Hagalund—Tysslinge kyrka—Gräve kyrka;
22. Glanshammar—Ödeby;
23. Gyttertorp—Grecksåsar;
24. Brännbyn—Hörks jernvägsstation;
25. Vretstorp—Husby—Tångeråsa och
26. Qvistbro—Mullhytte-mon.

Sammanräknade beloppet af de *postafgifter*, hvilka statsverket fått till särskilda inom länet befintliga postanstalter *erlägga* för postförsändelser i tjensteärenden, hafva utgjort år 1876: 5,712 kronor 60 öre; år 1877: 6,450 kronor 18 öre; år 1878: 6,332 kronor 96 öre; år 1879: 6,749 kronor 68 öre och år 1880: 7,396 kronor 26 öre eller tillsammans under förevarande femårsperiod 32,641 kronor 68 öre; hvaraf medeltalet utgör 6,528 kronor 34 öre.

Utöfver de *telegrafanstalter*, som äro förbundna med jernvägsstationerne inom länet, finnas af staten särskildt inrättade telegrafstationer i länets fyra städer och i Nya Kopparberget. Stationen i Örebro har hel, men öfriga fyra stationer inskränkt dagstjenst.

B) Sjökommunikationer. Å sjön *Vettern* förekommer en ganska betydlig sjöfart, hvari deltaga *dels* ångfartyget *Örn* af 45 tons dräktighet och med maskin af 30 hästkrafter, hvilket fartyg tillhör åtskilliga i Motala och Vadstena boende personer; *dels* ångfartyget *Vettern* af 111 tons dräktighet och med maskin af 30 hästkrafter, tillhörigt ett rederibolag i Askersund; *dels* ångfartygen *Vieille Montagne N:o 1* och *Vieille Montagne N:o 2*, hvarter af 118 tons dräktighet och med maskin af 30 hästkrafter samt båda tillhöriga belgiska zinkgrufvebolaget *Vieille Montagne*, och *dels* 15 seglande fartyg, hvilka tillhöra landtmän i Hammars socken och äro afsedda för fraktfart å nämnda sjö. De två grufvebolaget tillhöriga fartygen användas uteslutande för fraktfart mellan Åmmebergs zinkverk och Göteborg. Ångbåtarna *Örn* och *Vettern* uppehålla samfärdseln mellan Askersund, Motala, Vadstena, Göteborg och mellanliggande stationer. Något seglande fartyg finnes icke i Askersund, men staden besökes årligen af åtskilliga seglande fartyg från andra orter, hvilka fartyg tillföra staden plank, bräder, ved och kalk samt derifrån hemta aspvirke, spanmål och rotfrukter.

Å sjön *Tisaren* fraktas stångjern och malm från Åsbro jernvägsstation till Skogaholms bruk.

Emellan *Skyllbergs* bruk i Lerbäckes socken och *Kårbergs* dertill hörande manufakturverk i Snaflunda socken fraktas jern å *Fågelsjön* medelst pramar.

Inom *Karlskoga* härad idkar *Timselvens* transportbolag trafik i *Timselvens vattendrag* mellan *Filipstad* i Vermland och *Bofors*.

Inom *Nora* och *Hjulsjö* bergslags härad uppehåller en mindre ångslup trafiken i *Fåsjön* och en dylik i *Norasjön*. Dessa farkoster tillhöra, den ena *Nora*—Jernboås trafikaktiebolag och den andra bruksegaren *C. H. Wedberg*. Jernboås socken eger ångslupen *Jernboås*. Å de inom sistnämnda härad belägna sammanhängande sjöarne *Saæen* och *Vikern* begagnas pramar för rodd och segling.

Inom *Grythytt* och *Hellefors* bergslags härad hålles en ångslup i gång å sjön *Norr-Elgen* och en dylik i *Svartelfven* mellan *Hellefors* och norr derom belägna *Silfvergrufvan*.

Genom *Hörks kanal* i *Nya Kopparbergs* bergslag, hvilken är 4,000 fot lång och försedd med en sluss samt förenar sjöarne *Norra* och *Södra Hörken*, fraktas å pramar eller båtar malm från *Grängesberget* i *Kopparbergs* län och *Hörken* till *Sjöändan*, belägen vid *Norra Hörken*. Denna farled är dock numera efter öppnandet af *Frövi*—*Ludvika* och *Bergslagens* jernvägar föga begagnad. Sedan förstnämnda jernväg uppläts för trafik, hafva två andra farleder alldeles upphört att begagnas, nemligen *dels* den från *Blåmansbäcken* i *Nya Kopparbergs* bergslag söder ut till *Guldsmedshytte* bruk i *Lindes* och *Ramsbergs* bergslag, hvilken farled gick genom sjöarne *Norrsjön* och *Södersjön* samt vidare genom *Storån* ut i sjön *Rossvälen* och *dels* farleden å sistnämnda sjö mellan *Guldsmedshyttan* och staden *Lindesberg*.

Ångfartyget *Örebro* af 143 tons dräktighet och med maskin af 40 hästars kraft underhåller öfver *Hjelmaren*, *Hjelmarskanal* och *Mälaren* en regelbunden trafik mellan *Örebro hamn* vid *Skebäck* och *Stockholm* med anlöpande af åtskilliga mellanliggande stationer. Dessutom användas å *Hjelmaren* 2 andra ångfartyg, hvilka sammanlagda tontal utgör 8 och sammanlagda maskinkraften 35, samt 4 segelfartyg tillsammans af 228 tons dräktighet, jemte 3 pramar. I fråga om landtmännens sjöfart på *Hjelmaren*, åberopas Konungens Befallningshafvandes derom i förra femårsberättelsen (sid. 16, spalt. 2) afgifna ytt-rande.

Antalet af de landtmän inom *Örebro län* tillhöriga, till inrikes sjöfart använda fartyg och båtar af mer än 10 tons dräktighet, utgjorde år 1879 31 segelfartyg af sammanräknade 1,082 tons dräktighet, och 9 ångfartyg tillsammans af 297 tons dräktighet och 93 hästars kraft. Derå funnos anställda 21 skeppare och 88 man sjöfolk, de der voro i sådan egenskap mantals- och skattskrifne.

I öfrigt hänvisas hvad angår

C) Sjöfart och handel och dermed gemenskap egande ämnen till »Bidrag till Sveriges officiella statistik, E) Inrikes sjöfart och handel, Kommerskollegii underdåniga berättelser» för ifråga-varande period.

Sjöskador af beskaffenhet, att fartyg förolyckats eller besättningarna eller passagerare omkommit, hafva icke under femårsperioden inträffat å sjöar och farleder inom länet.

I fråga om de hufvudsakligaste *afsättningsorterna utom länet* för dess alster af landt- och bergsbruket äfvensom *varubytena inom länet* återopas hvad föregående femårsberättelser derom innehålla.

År 1880 höllos dels *frimarknader* och dels *kreatorsmarknader* å följande ställen inom länet, nemligen: Askersund (2 gånger), Edsbergs Sanna, Emma, Lerbäck, Lindesberg, Nora, Odensbacken (2 gånger), Pålshoda (2 gånger), Tomta, Vretstorp (2 gånger) och Örebro (3 gånger). På föranstaltande af länets hushållningssällskap varda vid vår- och höstmarknaderna i Örebro särskilda anordningar vidtagna i syftemål att dels afstänga särskild plats för handel med hästar af bättre beskaffenhet, hvilka först efter undergången besigtning af veterinär få dit insläppas, och dels upprätthålla tillsyn och ordning genom särskildt för ändamålet utsedda personer.

Torgdagar hafva under år 1880 egt rum i Edsbergs by en gång i månaden, vid Frövi jernvägsstation 3 gånger om året, Grythytted 4 gånger om året, Hallsberg en gång i veckan, Karlskoga 4 gånger om året, Lerbäck 10 gånger om året, Mullhyttan en gång i hvarje månad, Odensbacken 6 gånger om året och i Åmmeberg två gånger i månaden.

Särskildt anordnade *kreatorsmöten* ega rum i länets städer, nemligen i Örebro 9 gånger, i Askersund 5 gånger, i Nora likaledes 5 gånger och i Lindesberg lika många gånger om året.

En stor liflighet företer *torghandeln i Örebro* hvarje onsdag och lördag, synnerligen den *senare* dagen. Till de tre torgen föras i riklig mängd allahanda ätbara varor, hvilka afsättas icke allenast till stadsboar och länets öfriga inbyggare, hvilka senare jemväl i Örebro förse sig med sina behof i synnerhet af fisk och krafter, utan äfven till uppköpare, som sända de upphandlade varorna till Stockholm.

För uppskattade kannetalet af bränvin samt andra brända eller destillerade *spirituösa drycker*, som under hvarje af förevarande fem år ansetts komma att utskänkings- och minuteringsvis inom länet försäljas, utskänkings- och utminuteringsställenas antal å landet och i städerna, samt beloppen af de för denna handel debiterade afgifter redogöres i efterföljande tabell Litt. A.

Utskänkings- och utminuteringsrörelsen under femårsperioden har i länets städer, utom hvad angår Askersund under år

1880, för hvilket år ifrågavarande rörelse åt enskild person genom auktion upplåtits, bedrifvits af särskildt för ändamålet bildade bolag. Af dessa hade bolaget i Askersund år 1876 en vinst af 11,161 kronor; men på grund af den lagstiftning, som när kontrakt med bolaget upprättades var gällande, kunde bolaget icke förpligtas att till laga fördelning aflemna samma vinstmedel. Bolaget i Nora hade år 1879 icke någon vinst.

För beloppen af bolagens vinstmedel i öfrigt redogöres i efterföljande tabell, innehållande uppgift å vinstmedel, som till fördelning mellan landstinget, hushållningssällskapet och stadskommunerne blifvit erlagda af de bolag, hvilka egt spritförsäljningsrättigheter uti länets städer:

	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	Summa.
Örebro.....	78,000	70,000	67,500	63,000	65,000	343,500
Askersund...	—	7,902 17	9,245 67	9,640	—	26,787 84
Nora.....	16,000	12,000	2,500	—	4,193 36	34,693 36
Lindesberg...	13,785 62	11,704 77	7,993 28	5,886 47	4,663 03	44,033 17
Summa	107,785 62	101,606 94	87,238 95	78,526 47	73,856 39	449 014 37

Slutligen får Konungens Befallningshafvande hvad angår de särskilda belopp af minuthandels- och utskänkingsmedel, hvilka under hvarje af åren 1876—1880 blifvit utbetalda till länets städer, socknar, landsting och hushållningssällskap hänvisa till nedanstående tabell:

År.	Utbetalda till länets							
	Städer.		Socknar.		Landsting.		Hushållningssällskap.	
1876.....	52,936	91	4,917	87	20,045	08	20,045	09
1877.....	59,740	97	6,309	83	20,136	83	20,136	85
1878.....	88,822	86	7,080	60	36,308	33	36,308	33
1879.....	91,504	28	8,697	38	30,786	66	30,786	65
1880.....	82,222	17	5,854	70	30,952	15	30,952	15
Summa	375,227	19	32,860	38	138,229	08	138,229	07
Medeltal	75,045	44	6,572	08	27,645	82	27,645	81

5. Kameralförhållanden.

I fråga om *dels* hemman och jordlägenheter å landet, deras kamerala natur, mantal, bruksdelar m. m. jemte taxeringsvärde och *dels* nybyggda hus, bebyggda och obebyggda tomter jemte lägenheter i städerna, äfvensom taxeringsvärdet derå, hänvisas till bilagda **tabell N:o 3**.

Uti Nora fygderi finnas 2½ s. k. hyttetal, hvilka enligt den i orten vanliga beräkningsgrund anses svara mot 10 mantal. Dessa lägenheter äro för åren 1879—1881 taxerade till 725,600 kronor. Enär den vid nästföregående femårsberättelse fogade motsvarande tabell icke upptager berörda lägenheter, hafva de icke heller nu inrymts i tabellen N:o 3.

På sätt förut under I:a afdelningen omförmålt, är den s. k. Regna skate numera fränskild länet och förlagd till Östergötlands län. De till nämnda skate hörande hemman, hafva

sig åsatt oförmedladt mantal 6·500 och förmedladt 5·875. Enligt förra femårsberättelsen utgjorde hemmanens i länet sammanräknade mantal, det oförmedlade 3009·336 och det nuvarande förmedlade 2883·045. Om från dessa tal dragas de först omförmålda 6·500 och 5·875, blifva resterna 3002·836 och 2877·170 eller just de tal, som i tabellen N:o 3 angifvits utgöra det samfälda oförmedlade och nuvarande mantalet å länets samtliga hemman.

Hvad angår *areal och disposition af städernas jordområde* i Örebro län, tillåter sig Konungens Befallningshafvande att hänvisa till en i band 2 af den utaf Kungl. Statistiska Centralbyrån utgifna Statistiska tidskrift sid. 238 och 239 intagen tabell, hvilken afser förhållandena sådana de voro år 1857. Deri förekommande uppgifter äro samlade af den komité, hvilken till

	1876.				1877.				1878.				1879.				1880.			
	Utskänknings-		Utminuterings-		Utskänknings-		Utminuterings-		Utskänknings-		Utminuterings-		Utskänknings-		Utminuterings-		Utskänknings-		Utminuterings-	
	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.	belopp. Kannor.	afgift. Kronor.
Å landsbygden.																				
Vintrosa socken, Vintrosa Sanna gästgifvaregård.....	2,500	1,000	—	—	2,000	800	—	—	3,200	1,280	—	—	2,500	1,000	—	—	2,500	1,000	—	—
Långbro socken, Qvarnholmen, 1 utskänkingsrättighet för kortare tid ¹⁾	1,200	480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Långbro socken, Stora Holmen, 1 utskänkingsrättighet för kortare tid.....	500	200	—	—	500	200	—	—	500	200	—	—	500	200	—	—	500	200	—	—
Edsbergs socken, Edsbergs Sanna gästgifvaregård.....	6,000	2,400	—	—	6,000	2,400	—	—	4,000	1,600	—	—	3,000	1,200	—	—	2,500	1,000	—	—
Viby socken, Vretstorps gästgifvaregård.....	6,000	2,400	—	—	14,500	5,800	—	—	7,000	2,800	—	—	15,000	6,000	—	—	10,000	4,000	—	—
Kumla socken, Sannaheds lägerplats, 1 utskänkingsrättighet för kortare tid.....	1,700	680	—	—	2,500	1,000	—	—	3,000	1,200	—	—	3,050	1,220	—	—	2,500	1,000	—	—
Knista socken, Kolarskolan vid Villingsberg, 1 utskänkingsrättighet för kortare tid.....	—	—	—	—	100	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skagershults socken, Porla helsokälla, 1 utskänkingsrättighet för kortare tid.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	40	—	—	125	50	—	—
Fellingsbro socken, Fellingsbro gästgifvaregård.....	7,000	2,800	—	—	7,000	2,800	—	—	6,000	2,400	—	—	6,000	2,400	—	—	1,000	400	—	—
Ljusnarsbergs socken, Laxbro gästgifvaregård.....	600	240	—	—	600	240	—	—	600	240	—	—	600	240	—	—	600	240	—	—
Ljusnarsbergs socken, 1 minuteringsbolag.....	—	—	2,950	737 ⁵⁰	—	—	2,950	737 ⁵⁰	—	—	2,950	737 ⁵⁰	—	—	2,150	537 ⁵⁰	—	—	2,200	550
Summa för landsbygden	25,500	10,200	—	2,950	33,200	13,280	—	2,950	24,300	9,720	—	2,950	30,750	12,300	—	2,150	19,725	7,890	2,200	550
I städerna.																				
Örebro:																				
Under 1876—1879: 10 ständiga och 3 tillfälliga utskänkningsrättigheter.....	41,450	16,580	—	130,000	89,350	35,740	—	—	89,550	35,820	—	—	89,250	35,700	—	—	76,000	30,400	—	—
Under 1880: 10 ständiga och 2 tillfälliga.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Under år 1876: 1 minuteringsställe.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Askersund:																				
5 ständiga utskänkingsrättigheter och 1 minuteringsställe.....	9,000	3,600	—	19,000	9,000	3,600	—	24,000	9,000	3,600	—	24,000	9,000	3,600	—	24,000	22,000	8,800	28,000	7,000
Nora:																				
Under 1876—1879: 4, och under 1880: 3 ständiga utskänkingsrättigheter.....	5,000	2,000	—	52,000	5,000	2,000	—	52,000	5,000	2,000	—	52,000	5,000	2,000	—	52,000	5,000	2,000	52,000	13,000
1 minuteringsställe.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lindesberg:																				
Under 1876—1878: 4 ständiga och 1 tillfällig utskänkingsrättighet.....	6,000	2,400	—	14,000	6,000	2,400	—	14,000	6,000	2,400	—	14,000	4,000	1,600	—	20,000	4,000	1,600	20,000	5,000
Under 1879—1880: 4 ständiga.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 minuteringsställe.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för städerna	61,450	24,580	—	215,000	109,350	43,740	—	90,000	109,550	43,820	—	90,000	107,250	42,900	—	96,000	107,000	42,800	100,000	25,000
Summa för hela länet	86,950	34,780	—	217,950	142,550	57,020	—	92,950	133,850	53,540	—	92,950	138,000	55,200	—	98,150	126,725	50,690	102,200	25,550

¹⁾ Utskänkningen vid Qvarnholmen har äfven fortgått under åren 1877—1880, men är, enär nämnde lägenhet blifvit förlagd till Örebro, inbegripen i utskänkningen i nämnde stad.

följd af Rikets Ständers underdåniga anhållan i skrifvelse den 28 Maj 1851 af Kungl Maj:t förordnades att verkställa undersökning af de vid beskattningen af städernas handels- och industriidkande invånare m. m. följda grunder och trädde i verksamhet den 14 April 1852, men till följd af Nådiga Bref den 1 Februari och den 15 Juli 1859 upplöstes.

Från *ödesmål* har icke något hemman under förevarande femårsperiod blifvit upptaget.

De *jordafsöndringar*, hvarå Konungens Befallningshafvande under femårsperioden fastställt afgäld, hafva utgjort:

År 1876	93.
” 1877	137.
” 1878	230.
” 1879	105.
” 1880	73.
Summa 638	

eller i medeltal 127.6.

Följande *boställen*, hvilka varit på lön anslagna, 1 mant. N:o 2 Genstorp till häradshöfdingen i Vester-Nerikes domsaga och 1 mant. N:o 1 Kärra till kronofogden i Vester-Nerikes fögderi, hafva blifvit till statsverket indragna och för dess räkning utarrenderade på 20 år, räknade hvad angår Genstorp från midfastan 1876 och hvad angår Kärra från midfastan 1878.

Kronofogden i Öster-Nerikes fögderi och häradsskrifvaren i Vester-Nerikes fögderi, hvilka enligt särskilda löneregleringar, fastställda år 1878 för kronofogdar samt vissa andra embets- och tjenstemän samt betjente vid landstaten och år 1880 för häradsskrifvarne, varit berättigade att till statsverket afträda de dem på lön anslagna boställen 1 mant. N:o 7 Attersta och 1 mant. N:o 2 Ybby, hafva, med begagnande af förunnad valfrihet, föredragit att under sin tjenstetid bibehålla nämnda boställen, de der således först vid bemälda embetsmäns afgång komma att till statsverket indragas.

Till följd af den genom Kungl. Maj:ts Nådiga Bref den 29 Maj 1874 och Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegii cirkulär den 14 påföljande Augusti gifna bestämmelse, att sådana kronan tillhöriga, under Kammarkollegii förvaltning ställda och för statsverkets räkning utarrenderade hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstege 200 kronor och hvilkas bibehållande åt kronan icke på grund af befintlig skogstillgång eller af annan särskild anledning påkallades, skulle i den mån derom gällande arrendekontrakt efter uppsägning eller eljest närmade sig till slut, få under iakttagande af de föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela, på offentlig auktion till den högstbjudande under stadgade villkor *försäljas*, hafva under femårsperioden följande hemman blifvit i sådan ordning försålda emot nedanstående belopp:

a)	Enligt Kungl. Brevet d. 25 Januari 1878, f. d. Skogvaktarebostället	
	1/8 mtl N:o 1 Norrgryts-	
	torp emot	15,600 kr.
b)	” ” ” d. 4 Juli 1878, f. d. Trumslagarebostället	
	1/4 mtl N:o 1 Gambotorp	11,800 ”
c)	” ” ” ” ” f. d. Trumpetarebostället	
	1/4 mtl N:o 1 Laggårhult	8,000 ”
d)	” ” ” d. 11 Juli 1879, f. d. Skogvaktarebostället	
	1/8 mtl N:o 1 Örmahult	10,500 ”
	45,900 kr.	

Genom särskilda utslag, som underståts Kungl. Kammarkollegii pröfning, har Konungens Befallningshafvande förordnat om *rotering* den 15 Oktober 1880 af Norrgrytstorp och den 29 September samma år af Gambotorp och Laggårhult, hvilka hemman fått sig rotemantal åsatt.

Sedan i sammanhang med förändrad organisation af öfverstyrelsen för hospitalen i riket dessas hemman och lägenheter blifvit år 1876 till statsverket indragna och ställda under Kammarkollegii vård och inseende; samt ofvanomförmälda i Nådiga Brevet den 29 Maj 1874 gifna bestämmelse, jemlikt Nådiga Brevet den 6 och Kammarkollegii cirkulär den 20 Juni 1879, utsträcks jemväl till de egendommar, hvilka efter den 29 Maj 1874 kommit under Kammarkollegii förvaltning, hafva följande, Örebro f. d. hospital tillförene tillhöriga, på kartan öfver Örebro stads jord upptagna lägenheter: N:o 250, en ängteg om 16 qv.-ref 63.60 stänger; N:o 257, en ängteg om 16 qv.-ref 58.12 stänger; N:o 265, en ängteg om 2 qv.-ref 35.16 stänger; N:o 297 Tulltappan om 2 qv.-ref 84.37 stänger eller tillsammans 61 qv.-ref 29.37 stänger blifvit på auktion den 21 Juni 1880, efter ett pris af 555 kr. för tunland eller för sammanräknade arealen 10 t:d 30 1/4 k:d 6,074 kr. 65 öre till den högstbjudande försålde.

Antalet af kronans jordbruksfastigheter i Örebro län utgjorde vid 1880 års slut 111. Deraf äro 8 hemman anvisade såsom bostadsboställen åt lika många länsmän och komma, enligt den för länsmännen vidtagna lönereglering, att såsom sådana bibehållas nemligen 1/2 mantal N:o 5 Eker i Ekers socken och Örebro härad; 1 mantal N:o 2 Knista i Knista socken och Edsbergs härad; 1/2 mantal N:o 4 Kumla i Kumla socken och Kumla härad; 1/2 mantal N:o 1 Storängen i Karlskoga socken och Karlskoga härad; 1 mantal N:o 3 Väla i Stora Mellösa socken och Askers härad; 1 mantal N:o 1 Ybby i Viby socken och Grimstens härad; 1/2 mantal N:o 1 Årila i Sköllersta socken och Sköllersta härad och 1 mantal N:o 1 Östansjö i Snafunda socken och Sundbo härad. Af öfriga 103 fastigheter voro, enligt den å landskontoret befintliga s. k. liggare, vid 1880 års slut 93 genom lika många särskilda kontrakt för statsverkets räkning utarrenderade och således att hänföra till egentliga *kronodomäner*. Under år 1881 skulle, enligt samma liggare, förekomma till utarrendering 3, under år 1882: 2 och vid nuvarande boställshafvares afgång 4 eller tillsammans 9 f. d. boställen eller boställslägenheter, deribland de två förut omförmälda 1 mantal N:o 7 Attersta och 1 mantal N:o 2 Ybby. En landtränmästaren på lön anslagen lägenhet, belägen på Örebro stads egor, kommer ock, enligt hvad med all sannolikhet kan antagas, att förr eller senare indragas till statsverket. När sistberörda 10 boställen varda för statsverkets räkning utarrenderade, kommer domänernas antal att uppgå till 103.

Under femårsperioden hafva blifvit till *skatte lösta* följande kronohemman:

År 1876	10 brukningsdelar om	1'682 mantal
” 1877	18 ” ”	1'014 ”
” 1878	30 ” ”	4'942 ”
” 1879	77 ” ”	7'313 ”
” 1880	36 ” ”	3'502 ”
Summa 171	” ”	Summa 18'483 ”

Vid 1880 års slut utgjorde antalet af kronohemman, hvilka ännu *icke* blifvit till skatte försålde 284, med ett sammanräknadt förmedladt mantal af 32,652 och sammanräknadt taxeringsvärde af 891,500 kronor.

Efter underdånig hemställan, som Kungl. Maj:t i nåder bifallit, har år 1879 för kronans räkning emot 8,000 kronor och öfriga villkor inköpts $\frac{1}{2}$ mantal skatte bergsmanshemman N:o 1 Sjörstorp i Hidinge socken och Edsbergs härad. Detta hemmans skog har blifvit sammanslagen med Kronoparken Tysslingen. Hemmanets åbyggnader jemte inegor hafva upplåtits till boställe åt den å berörda kronopark anstälde skogvaktare.

Egendomar af fideikommisssegenskap inom länet äro:

N a m n.	Mantal.	1879—1881 årens taxeringsvärde å			
		Jordbruksfastighet.	Annan fastighet.	Frälseräntor.	Summa Kronor.
Bo	32 $\frac{1}{4}$	1,576,350	126,800	—	1,703,150
Bysta	28 $\frac{15}{16}$	1,183,500	247,600	3,088	1,434,188
Myrö	15 $\frac{1}{8}$	397,400	—	23,000	420,400
Segersjö	19 $\frac{27}{102}$	858,400	3,000	45,418	906,818
Säbylund	23 $\frac{1}{40}$	756,600	—	—	756,600
Till Flosta i Vestmanlands län, Alstuna socken	—	—	—	53,574	53,574
	118 $\frac{709}{960}$	4,772,250	377,400	125,080	5,274,730

Kronans jordeböcker och taxeringslängder öfver fast egendom lemna icke någon ledning till besvarande af frågan, hvilka jordbruksfastigheter, andra fastigheter och frälseräntor inom länet äro af fideikommisssegenskap. De upplysningar, förestående tabell i detta afseende innehåller, hafva därför måst grundas å uppgifter, begärda hos och benäget lemnade af vederbörande fideikommissinnehafvare eller deras förvaltare; hvarefter taxeringsvärdena utförts med ledning af taxeringslängderna.

Enligt den i nästföregående femårsberättelse intagna tabell rörande fideikommissegendomar inom länet skulle under Bysta fideikommissegendom vara inbegripna $34\frac{3}{8}$ mantal, hvaremot mantalet i förestående tabell är angifvet till $28\frac{15}{16}$ mantal. Denna skilnad förklaras deraf, att de under Bysta lydande och i den s. k. Regna skate belägna hemmanen Anstorp $\frac{11}{16}$, Botten $\frac{1}{2}$, Djursland 1, Malma 2, Mörtstjör $\frac{1}{4}$ och Tyrisfall 1 eller tillsammans $5\frac{7}{16}$ mantal jemte fastigheterna Sofieqvarn och Malma såg blifvit, på sätt förut är vorde omförmäldt, förlagda till Östergötlands län. Summan af $28\frac{15}{16}$ och $5\frac{7}{16}$ utgör $34\frac{3}{8}$ mantal eller det i förra femårsberättelsen uppgifna. Utom nyssomförmälda $5\frac{7}{16}$ mantal finnas jemväl inom Östergötlands län $2\frac{3}{8}$ mantal, som lyda under Bysta fideikommiss, äfvensom $\frac{3}{4}$ mantal inom Södermanlands län. Taxeringsvärdet utgör å $7\frac{13}{16}$ mantal i Östergötlands län 285,600 kronor, å andra fastigheter derstädes 9,200 kronor och å $\frac{3}{4}$ mantal i Södermanlands län 18,000 kronor. Sammanräknade mantal å de under Bysta inbegripna jordbruksfastigheter utgör $37\frac{1}{2}$ mantal.

Uppgiften i nästföregående femårsberättelse, att mantalet å de under Myrö fideikommiss lydande hemman utgjorde allenast $9\frac{1}{4}$ mantal, har befunnits vara oriktig. Rätta talet är, såsom i förestående tabell uppgifves, $15\frac{1}{4}$ mantal.

De hemman, hvilkas frälseräntor hafva fideikommisssegenskap och höra till Flosta, äro följande: $\frac{1}{2}$ mantal Benneboda N:o 1, 1 mantal Bengtsbo N:o 1, $\frac{1}{2}$ mtl Joganbo N:o 1, $\frac{3}{4}$ mtl Käfvesta N:o 2, $\frac{1}{2}$ mtl Norra Skruke N:o 3, $\frac{1}{2}$ mtl Osebo N:o 1, $\frac{1}{2}$ mtl Saltorp N:o 2, $\frac{1}{2}$ mtl Särby N:o 4, $\frac{1}{2}$ mtl Stensbo N:o 1, 1 mtl Sätterböl N:o 2, $2\frac{1}{4}$ mtl Tarsta N:ris 2, 3 och 4, 1 mtl Testa N:is 3 och 4, 1 mtl Vibbanbo N:o 1, $\frac{1}{2}$ mtl Åkerby N:o 5 och 1 mtl Ösby N:o 1 i Sköllersta socken, samt $\frac{1}{2}$ mtl N:o 3 Elfvesta, $\frac{1}{4}$ mtl Skräddaretorp och 1 mtl Vissberga N:o 3 i Kumla socken; tillsammans $13\frac{3}{4}$ mantal.

Omförmälda fideikommiss innehafvas för närvarande: Bo af ledamoten af Riksdagens första kammare, bruksegaren m. m. Friherre H. J. Hamilton; Bysta af enkefru Friherrinnan Eva Gripenstedt, född Anckarsvärd; Myrö af godsegaren, fil. dr Grefve Per Kalling; Segersjö af ledamoten i Riksdagens första kammare, godsegaren m. m. R. Montgomery-Cederhielm; Säbylund af enkefru Grefvinnan Eugenie Lewenhaupt, född von Essen, samt de under Flosta lydande frälseräntor af löjtnanten Grefve H. J. Cronhjelm.

Tre utländska aktiebolag, belgiska zinkgrufve- och gjuteribolaget »Vieille Montagne», engelska Frövi—Ludvika jernvägsaktiebolaget samt »The scandinavian preserved butter company» i Köpenhamn ega fastigheter inom länet; nemligen förstnämnda bolag i Vester-Nerikes fögderi hemman om tillsammans $8\frac{1}{2}$ mantal med ett sammanräknadt taxeringsvärde af 219,500 kronor, och andra fastigheter för bevilning taxerade till 955,700 kronor eller tillsammans 1,175,200 kronor; Frövi—Ludvika jernvägsaktiebolag inom Lindes fögderi 44 lägenheter med sammanräknadt taxeringsvärde af 95,000 kronor och ett verk eller inrättning med taxeringsvärde af 150,000 kronor, samt i Lindesbergs stad fastigheter för bevilning taxerade till 39,202 kronor eller tillsammans 284,202 kronor; och det danska bolaget i Fellingbro socken af Lindes fögderi ett mejeri, taxerad till 25,100 kronor.

Engelske undersäten, grufdisponenten Josuah Maxfield eger inom Vester-Nerikes fögderi jordbruksfastighet, taxerad till 1,000 kronor, och annan fastighet, taxerad till 22,500 kronor, eller tillsammans 23,500 kronor.

Af bruksegendomen Karlsdal, i Nora fögderi, bestående af jordbruksfastigheter om tillsammans $6\frac{1271}{2400}$ mantal med sammanräknadt taxeringsvärde af 565,800 och annan fastighet, för bevilning taxerad till 66,500 kronor, eller tillsammans 632,300 kronor, tillhör hälften engelske undersäten F. L. Milne.

Fyratiosex (46) inhemska aktiebolag ega fastigheter inom Örebro län, 34 bolag uteslutande å landsbygden, 11 uteslutande i stad, och 1, nemligen Köping—Hults-jernvägsaktiebolag, både å landet och i stad. Styrelserna hafva sitt säte, för 16 af dessa bolag utom, och för öfriga inom länet.

I öfrigt hänvisas hvad angår de fastigheter å landsbygden, som tillhöra aktiebolagen, och dessa fastigheters taxeringsvärde till efterföljande tabell Litt. B.

Tab. Litt. B. Uppgift å inhemska aktiebolag, hvilka å landsbygden inom Örebro län år 1880 egde fastigheter, och å dessa fastigheters taxeringsvärde samma år.

Aktiebolagens namn.	Mantal.	T a x e r i n g s v ä r d e å				Anmärkningar.	
		Jordbruks- fastighet med eller utan åsatt mantal.	Lägenhet, verk och inrättning.	Summa.	Summa för hvarje fögderi.		
<i>Inom Öster-Nerikes fögderi.</i>							
Köping—Hults jernvägsaktiebolag	—	—	4,000	41,000	287,500	Se Lindes fögderi.	
Ramshytte bruks aktiebolag	10 000	228,000	18,500	246,500		Se Nora fögderi,	
<i>Inom Vester-Nerikes fögderi.</i>							
Degerfors aktiebolag	15 730	729,800	93,000	822,800	4,031,500	Se Nora fögderi.	
Göta kanal aktiebolag *)	—	15,000	—	15,000		Stora Röckneön i Vettern.	
Hammars glasbruksbolag *)	—	2 200	30,000	32,200			
Hasselfors aktiebolag	16 504	980,100	130,800	1,110,900			
Laxå bruks aktiebolag	11 564	657,300	244,000	901,300			
Louisdoria-malakit-kopparextraktionsaktiebolaget	—	—	1,000	1,000			
Porla brunns aktiebolag *)	0 017	8,400	200,000	208,400			
Skyllbergs bruks aktiebolag	12 708	719,000	136,100	855,100			
Trävarnaktiebolaget i Göteborg *)	1 312	56,200	12,000	68,200			
Yxhults stenhuggeriaktiebolag	0 500	15,600	1,000	16,600			
<i>Inom Nora fögderi.</i>							
Alkvetterns aktiebolag	8 948	857,100	65,000	922,100	6,547,500	Se Vester-Nerikes fögderi.	
Aktiebolaget Bofors—Gullspång *)	3 315	321,000	650,000	971,000			
Dalkarlsbergs aktiebolag	2 750	216,300	96,500	312,800			
Degerfors aktiebolag	1 327	131,900	705,000	836,900			
Granbergsdals aktiebolag	0 125	12,200	—	12,200			
Hellefors bruks aktiebolag	21 604	1,994,700	208,000	2,202,700		Se Lindes fögderi.	
Petersfors aktiebolag	10 586	625,700	115,300	741,000		Se Öster-Nerikes fögderi.	
Ramshytte bruks aktiebolag	4 781	139,900	—	139,900			Se Lindes fögderi.
Sikfors bruks aktiebolag	5 637	367,800	41,100	408,900			
<i>Inom Lindes fögderi.</i>							
Bergslagens jernvägsaktiebolag *)	—	—	27,000	27,000	3,700,890	Se Nora fögderi.	
Blybergs grufveaktiebolag *)	0 037	6,000	—	6,000			
Bånghammars bryggeriaktiebolag	—	—	25,000	25,000			
Fagerängs aktiebolag	—	—	5,000	5,000			
Fredriksbergs bruks aktiebolag *) och Gravendals aktiebolag *)	—	—	3,000	3,000			
Grängesbergs konst- och jernvägsaktiebolag *)	0 037	5,910	90,000	95,910			
Guldsmedshytte aktiebolag	18 224	573,070	144,300	717,370			
Hellefors bruks aktiebolag	0 084	10,200	—	10,200			
Högfors aktiebolag *)	7 745	712,170	32,500	744,670			
Kafveltorps aktiebolag *)	0 146	24,600	49,000	73,600			
Klotens aktiebolag	22 484	1,243,480	181,800	425,280	3,700,890	Se Öster-Nerikes fögderi.	
Köping—Hults jernvägsaktiebolag	—	—	118,200	118,200			
Motala mekaniska verkstads aktiebolag *)	0 048	10,200	270,500	280,700			
Aktiebolaget Mölnbacka--Trysil *) och Uddholms aktiebolag *)	0 250	18,000	20,000	38,000			
Nya Kopparbergs Arbetarförenings handelsaktiebolag	—	—	12,000	12,000			
Riddarhytte bruks aktiebolag *)	2 068	92,200	—	92,200			
Sikfors bruks aktiebolag	0 290	26,760	—	26,760			Se Nora fögderi.
Summa	178 827	10,800,790	3,766,600	—	14,567,390		

*) Styrelser för bolag, hvilka äro utmärkta med *), hafva sitt säte utom länet.

För de inhemska aktiebolag år 1880 tillhöriga fastigheter i stad och samma fastigheters taxeringsvärde redovisas i här nedan intagna tabell:

Aktiebolagens namn	Taxeringsvärde å				Summa.
	jordbruks- fastighet.		annan fastighet.		
<i>Inom Örebro.</i>					
Adolfsbergs brunnens aktiebolag	1,400	—	15,000	—	16,400
Gaslysningsaktiebolaget	—	—	52,800	—	52,800
Hotellbyggnadsaktiebolaget	—	—	201,600	—	201,600
Köping - Hults jernvägs aktiebolag	100	—	148,200	—	148,300
Norlings bryggeriaktiebolag	890	—	74,400	—	75,290
Örebro badbassinsaktiebolag	—	—	5,000	—	5,000
Örebro läns mejeriaktiebolag	—	—	12,700	—	12,700
Örebro läns trädgårdsaktiebolag ...	8,260	—	11,100	—	19,360
Örebro nya rederiaktiebolag	—	—	22,500	—	22,500
<i>Inom Askersund.</i>					
Askersunds bryggeriaktiebolag	6,235	—	33,050	—	39,285
Askersunds nya badhusaktiebolag ..	—	—	5,000	—	5,000
<i>Inom Lindesberg.</i>					
Lindes mejeriaktiebolag	—	—	22,725	—	22,725
Summa	16,885	—	604,075	—	620,960

I fråga om *skiftesverket* hänvisar Konungens Befallningshafvande till Kungl. Landtmäteristyrelsens årsredogörelser angående landtmäteriet (Litt. O i Serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik). Af de 960 förmedlade mantal, hvarå vid ingången af ifrågavarande femårsperiod fastställt enskifte eller laga skifte icke egt rum, synas fortfarande vid pass 768 mantal utgöras af sådana större eller mindre possessioner, hvarå laga skifte sannolikt icke skall ifrågakomma. Under femårsperioden hafva omkring 18 mantal blifvit skiftade. Återstående 174 mantal dels äro redan under skifte, dels kunna antagligen framdeles blifva föremål för laga skiftesbehandling. Vid slutet af år 1880 voro laga skiften å 12 mantal under behandling. Af allmänna medel har utflyttningshjälp efter laga skiften utbetalts år 1876 till 19 utflyttande med 2,625 kronor; år 1878 till 3 utflyttande med 300 kronor; år 1879 till 2 utflyttande med 300 kronor och år 1880 till 1 utflyttande med 112 kronor 50 öre, eller tillsammans till 25 utflyttande med 3,337 kronor 50 öre; hvaraf medeltalet på år utgör 667 kr. 50 öre. Öfriga skiftesomkostnader hafva under perioden uppgått till sammanräknadt belopp af 40,991 kronor 32 öre.

6. Politi.

Bilagda tabell N:o 4 innefattar redogörelse för *brandförsäkringsinrättningarnes* verksamhet under åren 1876—1880 i Örebro län.

För *Örebro läns brandstodsbolag*, hvars verksamhet omfattar hela länets landsbygd, har Konungens Befallningshafvande den 30 Augusti 1879 fastställt förnyadt reglemente.

De för öfriga trenne i länet befintliga brandförsäkringsinrättningar gällande reglementen äro utfärdade, det för *Lerbäcks sockens enskilda brandstodsbolag till försäkring af åbyggnader och löseegendom* den 19 Juli 1870; det för *Karlskoga härads enskilda brandstodsförening*, hvars verksamhet redan år 1854 började, den 3 Juni 1875, och det för *Fellingsbro brandförsäkringsbolag* den 10 Februari 1873.

Försäkringar mot brandskador inom länet meddelas äfven af Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet, af Städernas allmänna brandstodsbolag, af Städernas bolag till brandförsäkring af löseegendom samt af försäkringsbolagen Skandia och Svea, m. fl.

Vid sammanträde i Örebro den 4 December 1880 antogs reglemente för »*Örebro härads med angränsande socknars brandförsäkringsförening*», å hvilket reglemente den 18 i samma månad söktes Konungens Befallningshafvandes fastställelse; men, genom utslag den 21 Januari 1881, hvilket, öfverklagadt, blifvit af Kungl. Maj:t den 20 påföljande Maj i nåder fastställt, förklarade Konungens Befallningshafvande att, enär för länet finnes ett gemensamt brandstodsbolag för försäkring af såväl fast som lös egendom; enär större fördel och säkerhet torde kunna beredas invånarna i Örebro härad med angränsande sock-

nar genom att ingå i berörda bolag, än som kunde vara att förvänta af ett enskildt bolag, inrättadt efter det ifrågavarande reglementsförslaget, hvilket icke bestämde någon viss teckningssumma för bolagets trädande i verksamhet, samt enär garanti för beståndet af ett dylikt mindre bolag icke kunde anses ostridig, funne Konungens Befallningshafvande icke lämpligt att den sökta fastställelsen meddela.

Hvad angår *anstalter för försäkring mot kreatursjukdomar* får Konungens Befallningshafvande meddela följande:

Sedan Konungens Befallningshafvande den 16 Juni 1875 för *Qvistbro kreatursförsäkringsbolag* fastställt reglemente, hvari åtskilliga ändringar vidtogos den 3 April 1877, har detta bolag efter några års verksamhet, mot slutet af förevarande femårsperiod, upphört.

Inom *Ramsbergs* till Lindes fögderi hörande socken finnas bildade två enskilda föreningar till ersättning vid dödsfall af eller skada å kreatur, nemligen: *dels* emellan egarne af Gammelbo bruk och brukets underhafvande, och *dels* emellan egarne af Granhults bruk och brukets underhafvande. Uppgifter rörande dessa föreningars verksamhet äro icke att tillgå.

Öfriga tre i länet befintliga anstalter af ifrågavarande beskaffenhet äro: *Örebro läns hästförsäkringsbolag*, för hvilket Konungens Befallningshafvande fastställt reglemente den 12 Juni 1879 och ändringar deri den 9 Juli 1880, *Nora kreatursförsäkringsaktiebolag* med reglemente, af Konungens Befallningshafvande fastställt den 20 Januari 1876, och *Skagerhults sockens kreatursförsäkringsbolag*, bildadt den 5 Maj 1862, utan fastställt reglemente.

För dessa tre anstalters verksamhet lemnas redovisning i efterföljande tabell Litt. C.

Under den 4 Augusti 1875 har Konungens Befallningshåfvande fastställt reglemente för »*Bolaget inom Örebro län till försäkring mot hagelskada*». Nedanstående tabell Litt D innehåller upplysningar om denna inrättnings verksamhet.

Den 2 Augusti 1871 meddelade Kungl. Maj:t nådig fastställelse å reglementet för *Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten i Örebro län*. Den öfver verkställd granskning af anstaltens

räkenskaper och förvaltning för år 1880 den 1 April 1881 afgifna berättelse, hvilken liksom föregående årens revisionsberättelser blifvit till Kungl. Finansdepartementet insänd, utvisar, att vid 1880 års början utgjorde:

a) Besparingsfonden till 5,955 delegare	328,075 ⁷¹ .
b) Lifräntefonden till 14 delegare.....	8,158 ⁹¹ .
c) Reservfonden.....	3,202 ²¹ .
Förfallna outtagna medel.....	70 ⁸¹ .
d) Vermländska hamnarsmedsfonden	14,339 ⁹⁵ . 353,847 ⁵⁹ .

Tab. Litt. C.

Kreatursförsäkringsinrättningarnes verksamhet åren 1876—1880 i Örebro län.

Inrättningens namn och verksamhetsområde.	År då verksamheten börjat.	Influtna försäkringsafgifter (eller utdebiterade belopp)	Öfriga inkomster	Utbetalda skadeersättningar	Öfriga utgifter	Befintliga fonder eller tillgångar	Försäkringsbelopp	Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kronors ansvarighetsbelopp					1876--1880 utbetald ersättning för	Anmärkingar.
		1876--1880.	1876--1880.	1876--1880.	1876--1880.	31/12 1880.	31/12 1880.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	antal hästar.	
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.		
1) Örebro läns hästförsäkringsbolag } Hästar.	1824 ¹ / ₅ 79	18,101 ⁴²	300 ⁰⁰	13,778 ⁰⁰	3,105 ⁴⁶	—	1,249,220	—	—	—	32	130	35	
2) Nora kreatursförsäkringsbolag..... } Kreatur. Omfattar Nora stad och bergslag.	1878	3,192 ⁸⁰	113 ⁸⁸	4,345 ⁰⁰	921 ³⁴	155 ⁹³	156,630	—	—	40	100	200	17	
3) Skagershults sockens kreatursförsäkringsbolag..... } Kreatur. Omfattar Skagershults socken samt Hasselfors bruks egendom i Qvistbro.	1862	2,804 ¹¹	—	2,699 ⁸²	114 ⁰⁰	—	för hästar 6,765	—	—	—	110	50	kreatur 58	

1) Redogörelsen omfattar försäkringsåren ²⁴/₅—³⁰/₉ 1879 och ¹/₁₀ 1879—³⁰/₉ 1880. Antalet hästar, som den ³⁰/₉ 1880 voro i bolaget försäkrade och för hvilka afgift skulle erläggas, utgjorde 2,877 st. Den ¹/₁₀ s. å. minskades detta antal med 154, försäkrade för 67,200 kronor. — 2) Redogörelsen omfattar 1878—1880. — 3) Föreningen, som icke har någon fastställd bolagsordning, lemnar försäkring mot förlust af hästar mellan 2 och 20 års ålder och af nötkreatur öfver 1 års ålder. Häst försäkras ej till högre värde än 300 kr. Efter det häst uppnått 12 års ålder, varda för hvarje öfverskjutande år afräknade 10% af försäkringsvärdet. Uttaxering för åstadkommande af ifrågakommande ersättningar sker efter beräkning af försäkringssummorna. Ansvarigheten för nötkreatur bestämmes sålunda, att en oxe räknas för 2 nummer och annat nötkreatur för 1 nummer. De årligen ifrågakommande ersättningarna uttaxeras på summan af nummer med fördelning på hvarje försäkringstagare. Sammanräknade försäkringsnummer å nötkreatur utgjorde 1,051. Öretalen för nummer nötkreatur utgjorde 26 år 1876; 52 år 1877; 35 år 1878; 34 år 1879 och 86 år 1880.

Tab. Litt. D.

Bolagets inom Örebro län till försäkring mot hagelskada verksamhet åren 1876—1880.

Inrättningens namn och verksamhets- område	År då verksam- heten börjat.	Influtna för- säkrings- avgifter (el- ler utdebite- rade belopp)	Öfriga inkomster	Utbetalda skade- ersättningar	Öfriga utgifter	Befintliga fonder eller tillgångar	För- säkrings- belopp	Utdeliteringsgrund. Utdeliterade öre för hvarje 100 kronors ansvarighetsbelopp					Hagelska- dor för hvilka under åren 1876- 1880 utbe- tals ersätt- ning.	Anmärkingar.
		1876-1880.	1876-1880.	1876-1880.	1876-1880.	31 ¹² 1880.	1 ¹⁰ 1880.	1876.	1877.	1878.	1879.	1880.		
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	Antal.	
Bolaget inom Örebro län till försäk- ring mot hagelskada Gröda.	1875	14,159 ⁵⁹	1,000	9,027 ³⁷	5,132 ²²	—	2,514,770	—	40	5	—	11	7	1)

1) Bolagets angelägenheter förvaltas af direktionen och ombudsmannen länets brandstodsbolag. Några afgifter för inträde i bolaget erfordras icke, och några uttaxeringar å bolagsmännen förekomma ej när ingen hagelskada under året inträffar, enär bolagets förvaltningskostnader då bestridas med det belopp af 500 kronor, som af länets Kungl. Hushållningssällskap för sådant år och för dylikt ändamål beviljats. År 1877 den 5 Augusti samt den 7 och 19 September inträffade svåra hagelskador, för hvilka 60 bolagsmän förklarades berättigade till ersättning med till hopta 7,557¹⁵ kronor. Den 18 och 19 Augusti 1878 inträffade hagelskador, hvilka ersattes med 157⁵⁰ kronor, och för hagelskador den 15 Maj och den 30 Juli 1880 utbetaltes ersättningar med 1,312⁷² kronor.

samt att vid 1880 års slut utgjorde:			
a) Besparingsfonden till 6,250 delegare.....	351,258'08.		
b) Lifräntefonden till 14 delegare	10,029'62.		
c) Reservfonden	3,505'06.		
Förfallna outtagna medel.....	138'91.	3,643'97.	
d) Vermländska hammarsmedsfonden	14,339'96.	379,271'62.	
Utgifterna under året 1880 hade varit:			
a) Utbetalde samlade kapital till 16 utgående delegare	1,910'72.		
b) Uppsagde arfs- och räntevinster till 11 delegare i besparingsfonden	799'36.		
c) Lifräntor till 14 delegare i lifräntefonden	1,074'81.		
d) Utbetalningar i anledning af dödsfall till 11 minderårige	161'56.		
Utbetalningar till 12 icke minderårige.....	285'59.	447'15.	
e) Utdelning från Vermländska hammarsmedsfonden till 53 smeder	744'50.		
f) Förvaltningskostnader	882'96.	5,859'50.	

Till upplysning om de inom länet befintliga *fromma stiftelser* meddelas bilagda, enligt föreskrifvet formulär upprättade **tabell N:o 5.**

Så mycket än Konungens Befallningshafvande sträfvat att göra denna tabell absolut fullständig, vågar Konungens Befallningshafvande likväl icke antaga sig hafva i denna sträfvan fullkomligen lyckats, hvadan det torde blifva en uppgift för kommande femårsberättelser att, så vidt! ske kan, fullständiga nu lemnade uppgifter.

Redan i tvenne förutgående femårsberättelser, nemligen dels den för åren 1861—1865, och dels den för 1866—1870 har Konungens Befallningshafvande af egen drift sökt meddela underättelser om de donationer och stiftelser för allmännyttiga och välgörande ändamål samt de pensions- och nödhjulsinrättningar, som funnos inom länet. De i samma femårsberättelser omförmälda stiftelser och inrättningar återfinnas alla i tabellen N:o 5, med nedannämnda undantag:

I femårsberättelsen för åren 1861—1865 omtalas, att inom Svennevads öfra — eller Bo — socken funnes en af Friherre H. A. Hamilton gjord stiftelse, hvaraf årliga räntan skulle användas för bekostande af soppkokning åt fattiga skolbarn. Trots efterfrågan har något besked om denna stiftelses nuvarande tillstånd icke kunnat vinnas. Möjligen är den densamma, som omförmäles i tabellen 5 såsom gjord af Friherre H. A. Hamilton till inköp af biblar åt församlingens nattvardsungdom. Stiftaren kan nemligen hafva efter år 1866 gifvit förändrad bestämmelse i afseende å stiftelsens ändamål.

I samma berättelse omförmäles vidare en donation inom Götlunda socken till kapitalbelopp af 1,160 kronor 67 öre, hvilken funnes insatt i Riksbanken emot 4 procent och hvars ränta vore anslagen till personer å sätesgårdarne m. fl. Rörande denna donation har egaren af säteriet Sickelsjö meddelat följande upplysningar: att ifrågavarande medel, enligt hvad en gammal räkenskapsbok utvisade, småningom blifvit vid bröllop och andra högtidligheter insamlade och derefter af en generalmajor Lagerberg något år på 1700-talet i Riksbanken insatta för att framdeles användas till inrättande af ett *frälsefattighus*, samt att, sedan fattigvården gjorts för hela Götlunda socken gemensam,

Ränte- och kapitalförsäkring. Stiftelser. Tab. N:o 5.

beloppet blifvit i Riksbanken lyftadt och influtit i socknens gemensamma af fattigvårdsstyrelsen förvaltrade fattigkassa.

Vidare uppgifves i oftanämnda berättelse, att inom Glanshammars socken funnes dels en stiftelse af prosten G. Herdman till belopp af 500 kronor, hvaraf årliga räntan skulle utdelas åt fattiga, och dels en donation af fem aktier i Göta kanal, hvaraf årliga räntan, då uppgående till 14 kronor 37 öre, likaledes skulle utdelas åt de fattiga. I inkomna primäruppgifter, som ligga till grund för tabellen N:o 5, omförmäles deremot endast en af dessa två stiftelser, nemligen den af prosten Herdman, hvilken stiftelses grundfond skall utgöras af fem aktier i Göta kanal. Närmare utredning, ehuru begärd, har icke erhållits.

Ytterligare omförmäles i förr åberopade femårsberättelse, att inom Gellersta socken funnes en stiftelse af mamsell Bagge, hvars kapital utgjorde 60 kronor, deraf räntan vore afsedd för fattighuset. Icke heller om denna stiftelse har nu något besked kunnat erhållas.

År 1822 skall en bergsman vid namn Hans Hansson till underhåll af fattiga barn i Hjulsjö socken gifvit och till fattigvårdsstyrelsen öfverlätit ett till Hans Hansson utfärdadt skuldebrev å 333 kronor 33 öre; men, sedan detta skuldebrev blifvit år 1872 af gäldenären infriadt, har kapitalet ingått i den allmänna fattigkassan, i hvars behållning, som enligt 1880 års bokslut utgjorde 5,560 kronor 96 öre, samma kapital således är inbegripet. Denna donation, som omförmäles i femårsberättelsen för 1861—1865, återfinnes icke i tabellen 5.

Zinkgruve- och gjuteribolaget »*Vieille Montagne*» har stiftat en för alla bolaget tillhöriga fabriker och grufvor i Belgien, Tyskland, Frankrike och Sverige gemensam välgörenhetskassa, benämnd *arbetarekassan*, fördelad i tvenne underafdelningar: sjukhjelpskassan och undsättningskassan. Stadgar för denna arbetarekassa hafva, såvidt de komma att tillämpas inom Örebro län, blifvit af Konungens Befallningshafvande fastställda den 15 Maj 1879. Det blefve för vidlyftigt att här närmare redogöra för de om stor människokärlek och liflig nitälskan för arbetarnes väl vittnande särskilda bestämmelser i berörda stadgar, hvilka kunna tjena till föredöme och ledning för inländska arbetsgifvare och bolag, hvilka hafva för afsigt att till bästa för de i deras tjänst anställda arbetare inrätta dylika kassor. Konungens Befallningshafvande tillåter sig att såsom bilaga till förevarande berättelse aflemna ett tryckt exemplar af omförmälda stadgar ¹⁾.

Under den 18 Juni 1877 har Konungens Befallningshafvande fastställt stadgar för arbetareföreningens vid Bångbro jernverk sjuk- och begravningshjelpskassa. Uppgifter rörande denna inrättnings verksamhet och ställning hafva icke erhållits. Icke heller har upplysning ingått, huruvida den *pensionskassa*, som arbetarne vid nämnda verk haft för afsigt att bilda, kommit till stånd. Ansökning om fastställelse af reglemente för en dylik kassa har icke till Konungens Befallningshafvande inkommit.

Utöfver den under afdelning 2 lemnade hänvisning till hvad Bidragen till Sveriges officiella statistik angående kommunernas fattigvård och finanser innehålla, anser sig Konungens Befallningshafvande böra rörande fem inom länet befintliga s. k. *fattiggårdar* meddela följande:

¹⁾ Denna bilaga har ansetts för vidlyftig att kunna här aftryckas.
Stat. C.-B.

Nora landsförsamlings fattiggård i Elfstorp, bestående af 1¹⁷/₂₁₆ mantal Elfstorp jemte tegelbruk, inköptes år 1877 för 65,000 kronor, hvartill län upptogs. I denna inrättning funnos år 1880 intagna 73 hjon, män och qvinnor, äldre och yngre.

År 1876 inköpte *Karlskoga* kommun emot 23,000 kronor, som funnos tillgänglige, hemmanet ¹/₁₆ mantal Bregården i närheten af Karlskoga kyrka, hvilket med en kostnad af 3,155 kronor för reparation af åbyggnaderne och af 7,511 kronor för anskaffande af inventarier anordnades till fattiggård, hvarest hjonen blefvo intagna på hösten samma år. Egendomen, hvartill höra 35 tunnland god åker jemte någon skog och hvarå jemte de från läkarebostället arrenderade 9 tunnland jord födas 12 kor och 3 dragare, lemnar utrymme för 80 hjon, men antalet intagna har dock högst uppgått till 60 å 70. Underhållskostnaden för person uppgick år 1879 till 27¹²/₁₂ öre och år 1880 till 25⁹/₉ öre om dagen. Sistnämnda år utgjorde underhållsdagarnes antal 22,399 och samfälda underhållskostnaden 5,809 kronor 12 öre. Fattiggården skötes af en der boende förman, hvars hustru är husmoder för hjonen och som jemte fri bostad och föda för sig och familj åtnjuter en årlig lön af 500 kronor. Den dagliga tillsynen och den löpande ekonomien handhafvas af en tillsyningsman, som därför uppbär ett årligt arvode af 200 kronor och tillika är vice ordförande i fattigvårdsstyrelsen. Då vid inrättningens trädande i verksamhet den grundsats synes hafva blifvit tillämpad, att de äldsta och sjukligaste samt följaktligen de dyraste bland socknens fattiga borde företrädesvis intagas, har inrättningen fått karakter mera af fattig- och sjukhem, än af arbetsinrättning. Hjonens verksamhet består i lemnadt biträde vid jordbrukets, trädgårdens och ladugårdens skötsel samt vid hushållsgöromålen, äfvensom qvinnorna sysselsättas med något handarbete.

Ljusnarsbergs fattigvårdssamhälle inköpte år 1877 till fattiggård hemmanet ³⁵/₅₄₄ mantal Rällsön, beläget, som namnet utmärker, på en halfö i sjön Rällen, för 37,952 kronor 97 öre, hvarjemte 37,026 kronor 51 öre utgåfvos för bekostande af följande nybyggnader: en hufvudbyggnad, innehållande 13 rum, deribland 2 mat- och arbetssalar, ett sjukhus med 8 rum och 6 källare i jordvåningen, 1 logbyggnad, 1 slöjdstuga, 1 smedja, 1 torkria, 1 vedbod, 1 källare och afträdeshus. Inventarier inköptes för 10,012 kronor 70 öre. Samfälda kostnaden utgör således 84,992 kronor 18 öre. Inrättningens verksamhet började den 1 Juni 1878. Fattighjonen hafva sedan dess i medeltal uppgått till 138. I början af innevarande år 1881 funnos der intagna 140 hjon, deraf 42 barn i skolåldern och 19 yngre barn. De äldre manliga hjonen, i den mån de något orka, sysselsättas med huggning och sågning af ved, skärning af hackelse och skötsel af pudrettillverkning. Äldre qvinnor syssla med kardning, spånad, stickning, halmflätning och de mindre barnens skötsel; hvaremot de fullt arbetsföra qvinnorna få biträda i köket, besörja sjukvård, renhållning, bakning, brygd och skötsel af ladugården, väfva och spinna samt om sommaren deltaga i gårdsbruket. De äldre barnen undervisas i skola och sysselsättas öfriga delen af dagen med hvarjehanda arbeten vid gårdsbruket och med olika slöjdarbeten, deribland halm- och spånflätning m. m., i förhållande till deras ålder och kön. Enligt fattiggårdens räkenskaper hafva omkostnaderne för de å gården intagna fattighjon utgjort 26¹/₄ öre per dag och hjon. I dessa kostnader, hvarifrån afdrag skett för vinsten af gårdsbruket, äro inbegripna hushållsutgif-

terna, föreståndarens lön, krono- och kommunalutskylder, utgifterne för medicin, sjukvård, bränsle, ljus, beklädnadspersedlar m. m.

År 1878 inköpte *Kils* kommun för 28,000 kronor ³/₈ mantal Södra Billinge till fattiggård. Å hemmanet, hvartill höra 55 tunnland åker, 8 tunnland äng och 84 tunnland skog, uppfördes under loppet af samma och följande år nya åbyggnader till sammanräknadt värde af 28,000 kronor; hvarjemte inventarier anskaffades för 5,689 kronor 35 öre. Till bestridande af dessa kostnader har kommunen upptagit två lån, dels med Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd ett lån å 40,000 kronor att amorteras medelst årlig inbetalning af 8 procent, deraf sex procent utgöra ränta och återstoden kapitalafbetalning, och dels ett lån af 12,000 kronor på kortare tid mot 5 procents ränta. Inom fattiggården kan beredas utrymme för 100 hjon, men vid 1880 års slut voro endast 52 der intagna. I hemmanets gamla manhus är rum beredt för en småskola jemte boställslägenhet för blifvande lärarinnan. I samma byggnad finnes äfven ett rum för fattighjon, hvilket dock ännu icke behöft användas. Fattiggården står under kommunalnämndens omedelbara förvaltning.

Redan år 1876 väcktes inom *Fellingsbro* kommun förslag om anskaffande och inrättande af en fattiggård. Efter det uppkomna tvistefrågor blifvit i behörig ordning pröfvade och afgjorda, inköptes för ändamålet emot 11,000 kronor ¹/₂ mantal Qvasta, beläget i närheten af Fellingsbro jernvägsstation och innehållande 40 tunnland åker och 23 tunnland skog, hagmark och impediment. För uppförande af nybyggnader, bestående af kasernbyggnad, sjukhus, brygg- och bagarstuga med badrum, källare och en uthusbyggnad, hafva kostnaderna uppgått till 22,900 kronor. Kommunalstämman har fastställt reglemente för fattiggården, hvilken skulle den 1 Oktober innevarande år vara fullt färdig för fattighjonens inflyttning. Den är afsedd att kunna inrymma 100 ända till 150 hjon.

Vid besök å tre af dessa fattiggårdar har Konungens Befallningshafvande funnit förvaltningen väl ordnad och omsorgsfullt handhafd; äfvensom fattighjonen uttalat belåtenhet med den behandling, de få röna. Om än inrättande af fattiggårdar i början medför dryga kostnader för ett fattigvårdssamhälle, torde dessa dock icke böra afskräcka från en ännu vidsträcktare tillämpning af ifrågavarande i de allra flesta afseenden förträffliga system för fattigas underhåll, än hittills förekommit. Sedan anskaffnings- och anläggningskostnaderna omsider blifvit guldna, inträder en betydlig lättnad i fattigvårdstungan.

Konungens Befallningshafvande öfvergår härefter till de inom länet befintliga *undervisningsanstalter af särskilda slag*.

Allmänna läroverk äro: ett högre, på båda bildningslinierna fullständigt, det s. k. Karolinska läroverket i *Örebro*, med 8 lektorer, deraf den ene rektor, 17 adjunkter och 3 öfningslärare; ett lägre treklassigt i *Åsersund* med 1 rektor, 2 kolleger och 3 öfningslärare; en tvåklassig pedagogi i *Nora*, med 1 rektor, 1 kollega och 2 öfningslärare, samt en enklassig pedagogi i *Lindesberg* med 1 rektor och 1 extra lärare, hvilken år 1877, då lärjungarnes antal vid denna pedagogi öfversteg 50, måste anställas emot särskild aföning. Denna bekostades under åren 1877 och 1878 af staden, Lindesbergs landsförsamling och enskilda personer, bestreds under åren 1879 och 1880 med extra statsbidrag, men har efter utgången af sistberörda år ånyo måst öfvertagas af staden och landsförsamlingen.

Beträffande antalet af dels *folkskolor*, *mindre skolor* och *småskolor* i länet år 1880, dels de vid dessa skolor anställda *lärare* och *lärarinnor* och dels i dessa skolor undervisade *barn*, meddelas upplysning i efterföljande, af de tre folkskoleinspektörerne meddelade uppgifter om folkskoleväsendet inom Örebro län i pedagogiskt afseende. Se tabell Litt. E.

De särskilda utgifterna för folkskoleväsendet inom länet år 1880 och de från olika håll ingående bidragen till bestridande af samma utgifter med mera, som rör skolornas ekonomi, redovisas i efterföljande »Uppgifter om folkskoleväsendet inom Örebro län i ekonomiskt afseende för år 1880.» Se tabell Litt. F.

Nedannämnda församlingar, hvilka till följd af medellöshet icke af egna tillgångar kunnat till erforderligt belopp bekosta aflönning åt sina folkskolelärare, hafva undfått statsunderstöd, nemligen för hvarje af åren 1876, 1877 och 1878: Tångeråsa med 50, Hidinge med 40, Bodarne, Eker och Gräfve hvarje med 30, samt Täby med 20 kronor; samt

för år 1879: Hidinge med 40 samt Bodarne och Tångeråsa hvardera med 30 kronor.

Sedan 1877 års riksdag med anledning af nådig proposition anvisat ett förslagsanslag af 30,000 kronor till understöd för aflönande af lärare vid folkskolans högsta afdelning, eller den s. k. *fortsättningsskolan*, så vidt undervisning der meddelas utom den för folkskolan bestämda undervisningstid af åtta månader om året, så har Kungl. Maj:t för berörda ändamål beviljat nedannämnda församlingar inom länet understöd med följande belopp nemligen:

för år 1878: Askersunds stad för 1 fortsättningsskola med 75 kronor och Karlskoga för 1 sådan skola med 50 kronor;

för år 1879: Askersunds stad, Qvistbro, Snafunda och Svennevad, hvarje för 1 fortsättningsskola, med 75 kronor, Tångeråsa likaledes för 1 sådan skola med 50 kronor och Karlskoga för 2 dylika skolor med 100 kronor; samt

för år 1880: Askersunds stad för 1 skola med 75 kronor, Qvistbro för 1 med 75 kronor och för 2 med 100 kronor, Snafunda för 1 med 75 kronor, Skagershult och Tångeråsa hvarje för 1 med 50 kronor, Grythytte för 1 med 50 kronor, Hjulsjö för 1 med 75 kronor samt Karlskoga för 3 med 225 kronor och för 1 med 50 kronor under vilkor, att hvarje af dessa 3 fortsättningsskolor oafbrutet hölles på samma ställe och sålunda finge hela den för densamma bestämda undervisningstid af 6 veckor odelad.

Kungl. Maj:t föreslog 1877 års riksdag att anvisa ett anslag af 15,000 kronor till befrämjande af undervisning i slöjd för gossar vid folkskolorna. Riksdagen, som ansåg det ifrågasatta statsunderstödet icke böra uteslutande komma folkskolorna till del, utan afven kunna tilläggas församlingar, hvilka på annat sätt beredde i skolåldern varande barn slöjdundervisning, biföll den nådiga framställningen på det sätt, att ett ordinarie anslag anvisades till belopp af 15,000 kronor att användas till understöd åt de församlingar, som på lämpligt sätt beredde i skolåldern varande barn *undervisning i slöjd*. Af nämnda anslag har Kungl. Maj:t beviljat understöd:

för år 1878 åt staden Örebro för 2 skolor med 150 kronor;

för år 1879 åt Snafunda för 1 skola med 75 kronor, åt staden Örebro för 2 skolor med 150 kronor och åt Nora landsförsamling för 1 med 75 kronor; samt

för år 1880 åt Snafunda för 1 skola med 64 kronor, åt Örebro stad för 2 skolor med 128 kronor och Vikers kapellförsamling för 1 med 64 kronor.

En *högre folkskola* finnes i länet nemligen den i *Karlskoga*. Läraren vid denna skola har kontant årlig lön af 1,500 kronor, som utgöres med statsanslag å 1,000 kronor och tillskott från skoldistriktet till belopp af 500 kronor, samt åtnjuter derjemte fri bostad, uppskattad till 225 kronor, och vedbrand till värde af 75 kronor. Lärjungarnes antal har under femårsperioden hållit sig omkring 25. Den gamla, mindre tjenliga skollokalen har blifvit utbytt mot en bekväm och prydlig skolsal och uppvärmdt afklädningsrum, inredda i ett nyss uppfördt skolhus. Undervisningsmaterielen har blifvit betydligt förbättrad och undervisningen skötes efter fastställt reglemente med god framgång, så att skolan både förtjenar och åtnjuter förtroende. Undervisningstiden utgör årligen 24 veckor med 32 lärotimmar i veckan. År 1880 besöktes skolan af 27 lärjungar, af hvilka 10 blefvo under året inskrifna och 11 utskrifna. Af dessa voro 18 under och 9 öfver 15 år.

Under perioden hafva från landskontoret utanordnats såsom *pensioner till folkskolelärare samt deras enkor och barn*: 1,386 kronor år 1876, 1,972 kronor 68 öre år 1877, 3,277 kr. 57 öre år 1878, 5,048 kr. 83 öre år 1879 och 6,477 kr. 82 öre år 1880 eller tillsammans 18,162 kronor 90 öre, hvaraf medeltalet för år utgör 3,632 kronor 58 öre.

Den i föregående femårsberättelse omförmälda *folkhögskolan för ynglingar och unge män af allmogen* har under hela perioden varit i verksamhet, underhållen genom dels statsunderstöd, dels anslag af landsting och hushållningssällskap och dels tecknade bidrag af kommuner och enskilda. Undervisningen har under senare tiden blifvit utsträckt till två år. Årliga statsunderstödet har ökats till 2,000 kronor och för innevarande år, enligt Statsrådets och Chefens för Ecklesiastikdepartementets skrivelse den 26 sistlidne September, till 2,500 kronor, landstingets anslag till 3,000 kronor och hushållningssällskapets till 1,000 kronor. Skolan, hvilken ursprungligen var förlagd å egendomen Vrana i Sköllersta socken, hvars mangårdsbyggnad af egaren till nämnda egendom, kammarjunkaren Adolf Coijet, derför mot särdeles låg hyresafgift välvilligt upplåtits, har sedermera år 1878 förflyttats till Käfvesta i samma socken, hvarest en ny ändamålsenlig byggnad blifvit för inrymmande af skolan uppförd. I skolhuset har andre läraren sin bostad, hvaremot föreståndaren bor i en särskild för hans räkning hyrd lägenhet nära vid sjelfva skolhuset. Undervisningen pågår från och med den 1 November till och med den 30 April. Under det senaste, den 30 sistlidne April afslutade läsåret har skolan varit besökt af 30 lärjungar, 28 från Örebro och 2 från Södermanlands län. Åtta af dessa lärjungar hade jemväl under det nästföregående läroåret åtnjutit undervisning i skolan och utgjorde således dess andra klass. Under de två läroåren 1 November 1878—30 April 1879 och 1 November 1879—30 April 1880 var skolan till följd af då rådande mindre goda ekonomiska förhållanden fåtaligt besökt; men, sedan en förändring till det bättre i dessa förhållanden inträddt, har lärjungeantalet, på sätt uppgiften för sistflutna läroår visar, ånyo betydligt ökats. Skolan omfattas med förtroende och kärlek både af målsmän och lärjungar. Forne lärjungar hafva bildat ett *folkhögskoleförbund*.

Tab. Litt. E.

Uppgifter om folkskoleväsendet inom Örebro län i pedagogiskt hänseende för år 1880.

Kontraktens namn.	Distrikts folk-mängd.	Antal undervisningsanstalter.						Antal lärare och lärarinnor.										Antal skoldistriktet tillhörande barn mellan 7—14 år														Summa barn om 7—14 år.		
		Folkskolor.				Mindre skolor		Småskolor.		I folkskolor.				I mindre skolor.		I småskolor.		Särskildt för öfningsämnen eller handslöjder		som åtnjutit undervisning						som under året ej deltagit i undervisningen				Gossar.	Flickor.			
		Fasta		Flyttande		flyttande.	fasta.	flyttande.	flyttande.	Ordinarie	Icke ordinarie		lärare.	lärarinnor.	lärare.	lärarinnor.	lärare.	lärarinnor.	i distriktets			i allmänna läroverk eller i folkskolor utom distriktet. ¹⁾	i enskilda skolor.	i hemmet.	till följd af sjukdom eller naturfel.	eller af lärd examen från folkskolan.	af annan anledning.	som vistats utom skoldistriktet och om hvilka uppgift saknas.						
		med flera lärare eller lärarinnor.	på 2 stationer.	på 3 stationer.	på flera än 3 stationer.						lärarinnor.	lärare.							lärarinnor.	lärare.	småskolor.								flyttande folkskolor.			mindre skolor.	fasta folkskolor.	
Strengnäs stift.	Örebro.....	42,104	53	1	1	1	—	2	2	38	4	41	7	4	5	1	1	1	41	4	9	3,537	103	51	1,385	344	573	328	141	25	324	86	3,462	3,435
	Glanshammar	13,787	16	2	1	—	—	1	—	13	—	18	—	—	3	—	2	2	9	—	2	1,565	100	31	433	25	—	61	49	7	2	20	1,136	1,157
	Kumla	30,404	27	—	2	—	—	3	—	16	12	28	—	1	—	2	2	6	22	1	1	2,276	157	146	1,385	219	328	414	194	21	43	11	2,698	2,496
	Edsberg	19,942	19	—	4	—	—	—	—	12	8	20	1	1	1	—	—	7	13	2	2	1,533	300	—	826	54	32	217	63	12	235	16	1,723	1,565
Vesterås stift.		106,237	115	3	8	1	—	6	2	79	24	107	8	6	9	3	5	16	85	7	14	8,911	660	228	4,029	642	933	1,020	447	65	604	133	9,019	8,653
	Fellingsbro	26,139	31	—	—	—	—	20	2	19	3	28	1	2	—	8	14	3	19	—	—	2,076	—	846	926	156	35	261	21	39	28	40	2,240	2,188
	Nora	33,962	38	2	3	1	—	16	6	22	8	36	5	2	2	10	12	4	26	1	5	2,438	179	892	1,074	223	120	649	—	32	114	72	2,956	2,837
		60,101	69	2	3	1	—	36	8	41	11	64	6	4	2	18	26	7	45	1	5	4,514	170	1,738	2,000	379	155	910	21	71	142	112	5,196	5,025
Karlskoga stift.	Af Visnums kontrakt:																																	
	Karlskoga församling (med Karlsdals kapell)	11,588	6	1	3	—	—	—	—	1	10	8	—	1	2	—	—	—	11	—	—	631	333	—	711	47	10	316	27	8	18	30	1,137	994
	Bjurtjärns d:o ...	2,526	—	—	3	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	225	—	159	—	—	—	—	3	7	5	191	208
	Nysunds församl., både Nerikes- och Verm-landsdelen	3,982	1	—	—	2	—	—	—	—	5	3	—	—	—	—	—	1	4	—	—	125	336	—	268	40	—	9	—	5	3	2	398	390
		18,096	7	1	6	2	—	—	—	1	18	14	—	1	2	—	—	1	18	—	—	750	894	—	1,138	87	10	325	27	16	28	37	1,720	1,592

Anm. Inom Nysunds Nerikesdel undervisar en ordinarie folkskollärare på tre stationer; den andre, mellan tre stationer flyttande läraren har blott en af sina tre stationer inom Nerikesdelen. Två småskolelärarinnor tjenstgöra helt och hållet inom samma del, och den tredje lärarinnan har en af sina tre stationer derstädes.

¹⁾ Hitt räknas äfven högre folkskolor.

Tab. Litt. E. Folkskoleväsendet i pedagogiskt hänseende.

Örebro län.

Tab. Litt. F.

Uppgifter om folkskoleväsendet inom Örebro län i ekonomiskt hänseende för år 1880.

Kontraktens namn.	Utgifter för folkskoleväsendet.							Till bestridande af utgifterna hafva utgått								Till skol- väsendet donerade kapital eller fastig- heter till värde af	Antal skolhus.		Antal skolhus vid hvilka finnes sär- skildt för undervisningen ordnad planteringsland.
	Till lära- res och lärarinnors aflöning.	Till skol- lokaler och in- ventarier.	Till under- visnings- materiel.	Till öfriga behof.	Skolkas- sans be- hållning vid årets slut.	Brist vid årets början.	Summa.	af skol- distriktet.	af statsmedel.		af lands- ting eller hushåll- nings- sällskap.	Afkost af donatio- ner.	Brist vid årets slut.	Summa.	Egna.		Förhyrda.		
									Lönetill- skott åt lärare och lärarin- nor i folksko- lor.	Lönetill- skott åt lärare och lärarin- nor i mindre skolor och små- skolor.									
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.				
Strengnäs stift.	Örebro.....	69,976 ⁶⁸	12,926 ⁴⁸	1,996 ¹³	7,978 ⁵⁸	27,391 ²⁹	—	120,269 ¹⁶	88,720 ²⁸	20,653 [—]	6,321 ⁸⁷	1,050 [—]	1,189 ⁹¹	2,334 ¹⁰	120,269 ¹⁶	17,127 ¹⁷	51	21	12
	Glanhammar.....	21,463 ⁸⁰	10,684 ⁷⁵	375 ⁸⁷	2,714 ⁶⁶	24,354 ⁴³	—	59,593 ⁵¹	48,883 ⁶⁹	7,337 ⁵⁰	2,250 [—]	75 [—]	1,034 ⁸⁶	12 ⁴⁶	59,593 ⁵¹	13,695 [—]	21	11	2
	Kumla.....	36,479 ⁵⁰	18,672 ⁴⁵	1,663 ⁷³	6,742 ⁸⁰	2,184 ⁹⁸	—	65,743 ⁴⁶	46,938 ⁰⁶	11,214 [—]	4,155 ¹⁵	300 [—]	898 ⁵⁰	2,237 ⁷⁵	65,743 ⁴⁶	14,226 ⁹⁸	33	28	5
	Edsberg.....	25,850 ²⁸	3,444 ⁵⁵	1,084 ⁶⁷	3,130 ²⁵	5,000 ⁵⁰	—	38,510 ²⁵	25,700 ⁵²	8,675 [—]	2,300 [—]	225 [—]	1,605 ⁶⁴	4 ⁰⁹	38,510 ²⁵	37,901 ⁹⁴	28	16	7
		153,770 ²⁶	45,728 ²³	3,120 ⁴⁰	20,566 ²⁹	58,931 ²⁰	—	284,116 ³⁸	210,242 ⁵⁵	47,879 ⁵⁰	15,027 ⁰²	1,650 [—]	4,728 ⁹¹	4,588 ⁴⁰	284,116 ³⁸	82,951 ⁰⁹	133	76	26
Vesterås stift.	Fellingsbro.....	43,857 ⁵⁵	7,632 ⁷³	1,581 ⁹¹	3,726 ⁴⁶	7,472 ⁸³	21 ³⁹	64,292 ⁸⁷	45,084 ⁸³	11,933 ³³	5,400 [—]	—	450 [—]	1,424 ⁷¹	64,292 ⁸⁷	17,766 ⁶⁷	39	29	11
	Nora.....	65,040 ⁵⁰	8,168 ⁴⁰	3,108 ³⁹	12,401 ⁷¹	4,632 ⁹⁶	—	93,351 ⁹⁶	65,373 ⁶⁷	17,325 [—]	7,850 [—]	625 [—]	2,114 ²⁹	64 [—]	93,351 ⁹⁶	53,725 ³⁹	55	42	13
		108,898 ⁰⁵	15,801 ¹³	4,690 ³⁰	16,128 ¹⁷	12,105 ⁷⁹	21 ³⁹	157,644 ⁸³	110,458 ⁵⁰	29,258 ³³	13,250 [—]	625 [—]	2,564 ²⁹	1,488 ⁷¹	157,644 ⁸³	71,402 ⁰⁶	94	71	24
Karlstads stift.	Af Visnums kontrakt:																		
	Karlskoga församling (med Karlsdals kapell).....	13,600 [—]	723 ⁶⁶	421 ⁷⁴	1,514 ³⁰	14 ⁰⁵	—	16,273 ⁷⁵	11,158 ⁷⁵	3,700 [—]	1,375 [—]	—	40 [—]	—	16,273 ⁷⁵	—	12	—	3
	Bjurtjärns d:o.....	3,223 ⁷⁹	400 ⁵⁰	164 ⁴⁶	449 ²⁰	374 ¹⁸	—	4,612 ¹³	2,962 ¹³	1,200 [—]	450 [—]	—	—	—	4,612 ¹³	—	6	—	—
	Nysund, både Nerikes- och Vermlandsdelen.....	4,275 ²⁵	2,626 ¹²	192 ⁶⁴	196 ⁶²	361 ⁰⁴	—	7,651 ⁶⁷	5,345 ⁶⁷	1,200 [—]	700 [—]	—	406 [—]	—	7,651 ⁶⁷	7,700 [—]	6	1	—
		21,099 ⁰⁴	3,750 ²⁸	778 ⁸⁴	2,160 ¹²	749 ²⁷	—	28,537 ⁵⁵	19,466 ⁵⁵	6,100 [—]	2,525 [—]	—	446 [—]	—	28,537 ⁵⁵	7,700 [—]	24	1	3

De goda verkningarne af den manliga folkhögskolan hafva ledt till inrättande af en *folkhögskola för unga kvinnor*. Denna skola öppnades år 1880 i Maj månad å Öskevik i Lindesbergs landsförsamling och fortgick under loppet af tre månader. Kostnaden för första årets undervisningskurs bestreds af enskilda personer. Under innevarande år har skolan fortgått i 4 månader, understödd af staten med 600 kronor, enligt Statsrådets och Chefens för Ecklesiastikdepartementet skrifvelse den 26 sistlidne September, af landstinget med 600 kronor och af hushållningssällskapet med 300 kronor, hvarjemte det sistnämnda bekostat särskild undervisning i halm-, spån- och korgflätning. Till inträde i skolan innevarande år anmälde sig 30, men af dem besökte endast 27 skolan. Deras medelålder var 19 år. Undervisningen har af en föreståndarinna och de tvenne lärarne vid manliga folkhögskolan meddelats i modersmålet, historia, geografi, naturkunskap, helsolära, välskrifning, räkning, bokföring, teckning, handarbeten, sång och fristående gymnastik. I öfrigt hänvisas hvad angår både den manliga och qvinliga folkhögskolan till de af föreståndaren för den förra afgifna årsredogörelser.

Under hela ifrågavarande period har landstinget årligen till hushållningssällskapet eller dess förvaltningsutskotts förfogande ställt visst anslag till understöd åt de länets kommuner, hvilka ville inrätta skolor till gossars och flickors undervisning i slöjd och derjemte kunde styrka, att från kommunens sida eller på annat sätt ett bidrag tillgodokomme skolan lika stort, som landstingets understöd. (Se nästföregående femårsberättelse pag. 22, sp. 1). Omförmälda anslag utgjorde för år 1880: 3,200 kronor. A detta anslag har förvaltningsutskottet anvisat understöd:

dels åt nedannämnda *slöjdschoolor för gossar*, med efterföljande belopp:

1 skola i Askers socken med	100 kronor,
1 " i Edsbergs " "	150 "
1 " i Snallunda " "	150 "
1 " i Viby " "	150 "
1 " i Vikers kapellförsamling med	150 "
samt till hjälp vid inköp af materialier åt sistnämnda skola...	100 "
2 skolor i Örebro med	300 "
Summa 1,100 kronor.	

dels ock nedannämnda *slöjdschoolor för flickor* med följande belopp:

1 skola i Almby socken med	75 kronor,
4 skolor i Askers " "	275 "
1 skola i Askersunds landsförsamling med	75 "
1 " i Askersunds stad "	75 "
1 " i Ekeby socken "	75 "
1 " i Ekers " "	75 "
1 " i Gellersta " "	75 "
1 " i Kumla " "	75 "
1 " i Ljusnarsbergs socken "	75 "
1 " i staden Lindesberg "	75 "
1 " i Långbro socken "	75 "
2 skolor i Nora landsförsamling "	150 "
1 skola i Nora stad "	75 "
1 " i Qvistbro socken "	75 "
1 " i Snallunda " "	75 "
1 " i Tångeråsa " "	37:50 "
1 " i Viby " "	37:50 "
1 " i Vikers kapellförsamling "	75 "

3 skolor i staden Örebro	med	225 kronor.
Döfstumskolan i Örebro	"	75 "
Qvinliga folkhögskolan i Öskevik	"	75 "
Summa 1,925 kronor.		

Af anslaget för år 1880 återstodo således odisponerade 175 kronor.

Sedan 1879 års landsting för inrättande af ett *seminarium, hvarrest 20 till 30 småskolelärarinnor årligen kunde erhålla undervisning* i enlighet med föreskrifterna i Kungl. Kungörelsen den 11 Januari 1878, beviljat dels 600 kronor för år 1880 till seminariets ordnande med materiel m. m. dels ock 3,000 kronor årligen, räknadt från och med nämnda år, till bestridande af kostnaderne för lokaler, undervisning m. m., äfvensom meddelat närmare bestämmelser rörande anstaltens verksamhet och utsett en styrelse af tre personer jemte två suppleanter, så har nämnda seminarium vid ingången af år 1880 trädt i verksamhet. Undervisningen uppehålls af en folkskolelärare och tre lärarinnor. Lärjungarnes antal höstterminen 1880 utgjorde 30.

På grund af 1866 års landstings beslut, har under hvarje af ifrågavarande fem år från landstingets kassa utgått ett anslag af 300 kronor till lika fördelning emellan folkskoleinspektörerna i Nerike och den del af Vestmanland, som hör till Örebro län, för att på lämpliga ställen inom länet organisera *undervisning åt lärare och lärarinnor i småskolor*, så att den kunde motsvara behovet med tillbörligt afseende på lokala förhållanden. Sedan 1867 års landsting, med uttalande af den underdåniga önskan, att landskapet Nerike och den del af länet, som räknades till landskapet Vestmanland, måtte förklaras hvar för sig utgöra ett särskildt område för folkskoleinspektionen, iklädt sig förbindelse att med högst 600 kronor årligen bidraga till den *fyllnad* i de båda *folkskoleinspektörernas årsarfröde*, som genom en dylik förändring kunde blifva af nöden, samt Kungl. Majt i nåder bifallit landstingets hemställan, så hafva årligen från och med år 1868, således äfven under förevarande femårsperiod, från landstingets kassa för nämnda ändamål utanordnats 600 kronor.

Landstinget har vidare för år 1876 till vederbörande folkskoleinspektörers disposition ställt ett belopp af 600 kronor att till 8 ordinarie folkskolelärare eller lärarinnor, deraf 5 eller 6 i Nerikes- och Vermlandsdelen och 3 eller 2 i Vestmanlandsdelen af länet, med 75 kronor till hvardera utdelas, på det de måtte kunna under en tid af minst fyra veckor genomgå *en öfningskurs vid något af de för folkskolelärares bildande af staten inrättade seminarier*, hvarjemte särskildt beviljats 150 kronor till understöd åt två lärare, som genomgått sådan öfningskurs. Vidare har 1880 års landsting för innevarande år anvisat ett belopp af 300 kronor att för nyssnämnda ändamål tilldelas fyra ordinarie lärare eller lärarinnor, som förut genomgått seminarium.

Under femårsperioden har inrättats en *för Örebro och Vermlands län gemensam skogsskola*, hvilken blifvit förlagd till Presterud i Vermland nära staden Kristinehamn och öppnades den 1 November 1876. Landstingen i dessa län hafva för tre år, räknade från nämnde dag, för skolans underhåll beviljat, det i Örebro län 1,300 kronor och det i Vermlands län 2,600 kronor; äfvensom de till skolans inrättande anslagit för en gång, det förra landstinget 500 kronor och det senare 1,000 kronor; hvarjemte staten bidragit med ett årligt belopp af 3,800 kronor.

Sedermera har landstinget för ytterligare två år, räknade från den 1 November 1879, till skolans underhåll beviljat ett årligt anslag af 1,300 kronor, mot det landstinget i Vermlands län bidroge med 2,600 kronor och staten med 3,800 kronor. För kommande tvenne år, räknade från den 1 November 1881, utgöra landstingens anslag respektive 1,000 och 2,000 kronor, hvaremot statsanslaget fortfarande skall utgå med 3,800 kronor. Skolans angelägenheter handhafvas af en utaf de båda landstingen utsedd styrelse, i hvilken Örebro läns landsting insätter 2 och Vermlands läns 4 ledamöter, och hennes räkenskaper och förvaltning granskas af revisorer, de der utses af landstingen och till dem afgifva berättelse om revisionen och skolans verksamhet. Förestandare för skolan är jägmästaren E. Wolff.

Det anslag af 1,000 kronor, som 1864 års landsting beviljade som bidrag till aflöning af en *särskildt för länet anställd forstman*, utgick till och med år 1876, men blef jemlikt beslut af sistnämnda års landsting indraget.

I nästföregående femårsberättelse (sid. 20 spalterna 1 och 2) är omförmäldt, hurusom till följd af 1874 års landstings beslut en *undervisningsanstalt för länet tillhörande döfstumma barn* kommit till stånd och den 1 November 1875 öppnats i Örebro. I samma berättelse hafva äfven angifvits grunderna för skolans organisation och undervisningsmetod. Under de två första åren af skolans tillvaro utgjorde landstingets årliga anslag 4,000 kronor, hvilket belopp höjdes för hvarje af åren 1878 och 1879 till 5,975 kronor, för år 1880 till 7,000 kronor och för år 1881 till 6,950 kronor. Skolan har åtnjutit statsunderstöd för hvarje af åren 1876 och 1877 med 1,000 kronor, för 1878 med 2,000 kronor, för 1879 med 1,900 kronor, för år 1880 med 2,100 kronor och för 1881 med 2,200 kronor. I början var skolan inrymd i särskildt för ändamålet hyrd lokal; men, sedan afidne bruksegaren O. Forssells i Nora arfvingar för åstadkommande af egen lokal för skolan skänkt en byggnadsfond af 10,000 kronor, och landstinget dels 1877 till förstärkning af denna fond anslagit ett belopp af 5,000 kronor, och dels år 1878 till byggnaden beviljat 32,000 kronor, att utgå med 16,000 kronor under år 1879 och ett lika belopp under år 1880, blef byggnaden af antagen byggmästare uppförd å en från länets trädgårdsaktiebolag inköpt, öster om staden, söder om Svartån belägen tomt; men, enär grunden blifvit mindre omsorgsfullt lagd, och till följd deraf stora sättsprickor å huset visade sig, ansåg sig skolans styrelse icke kunna antaga detsamma; och blef hvad styrelsen sålunda åtgjort af 1880 års landsting godkändt. Nytt skolhus kommer därför att i närheten af det underkända uppföras och skall vara färdigt till inflyttning den 1 Augusti 1882. Emedlertid begagnas det underkända huset tillsvidare såsom skollokal emot öfverenskommen hyresafgift. Skolans angelägenheter förvaltas af en utaf sex personer bestående styrelse, hvaraf fem väljas af landstinget och den sjetta af domkapitlet i Strengnäs stift. Stadgar för skolan blifvo år 1875 af landstinget fastställda. Undervisningen i skolan meddelas af en föreståndare och förste lärare, hvilken tillika är styrelsens sekreterare, och af fyra lärarinnor. Lärjungarnes antal, som vid skolans öppnande år 1875 utgjorde 12, uppgår nu till 37, fördelade på fyra klasser, hvaraf en är tvåårig. De efter år 1875 tillkomna lärjungarne intogos i skolan dels 1877, dels 1879 och dels 1881. Flickornas undervisning i handarbeten och qvinliga slöjder handhafves af en särskildt antagen lärarinna. De större gossarne få hos handverkare i sta-

den förvärfva någon färdighet i handverk. Skolan är i tillfälle att emottaga och meddela undervisning åt alla döfstumma barn inom länet, som äro i skolåldern. Hon eger en beklädnads- och premiefond, som för närvarande uppgår till 2,600 kronor.

Med anledning af väckt förslag om förändrade bestämmelser angående användandet af de *andelar af Malmö barnhusfonds medel*, som plägat genom Konungens Befallningshafvande inom länen utdelas såsom bidrag till underhåll och uppfostran af fattiga barn, har Kungl. Maj:t genom Nådigt Bref den 22 Februari 1878 förordnat, att af dessa medel, hvilka direktionen öfver Allmänna barnhusinrättningen förstärkt att från och med nämnda år till Konungens Befallningshafvande öfversända med 600 kronor årligen, hälften i Juni och hälften i December månad, fortfarande skulle, derest Konungens Befallningshafvande funne lämpligt, utgå uppfostringshjälp till nuvarande understödstagare i öfverensstämmelse med hittills gällande föreskrifter; men att, i mån af dessa understödstagares bortgång, medlen skulle af Konungens Befallningshafvande användas att åt medellösa döfstumma eller sinnesslöa barn bereda uppfostran och underhåll vid någon för dylikt ändamål inrättad anstalt, vare sig inom eller utom länet, med rättighet för Konungens Befallningshafvande att till ett följande år för samma ändamål reservera hvad som af anslaget tilläfvats icke kunde under året lämpligen användas; samt att redovisning för medlens användande skulle för hvarje år före Maj månads utgång påföljande år af Konungens Befallningshafvande insändas till direktionen öfver Allmänna barnhusinrättningen. Till följd af berörda bemyndigande, hvilket genom Nådiga Brevet den 6 Maj 1881 blifvit ytterligare utsträckt, har Konungens Befallningshafvande af nämnda medel anvisat år 1878: 184 kronor 50 öre, år 1879: 200 kronor och år 1880: 250 kronor för underhåll af barn, intagna i ofvan omförmälda döfstummskola.

Landstinget har för bekostande af *underhåll vid institutet för döfstumma å Manilla och institutet för blinda* eller annan dylik inrättning af medellösa personer från länet, som voro döfstumma eller blinda, haft på sin utgiftsstat uppförda för år 1876 tillsammans 1,500 kronor, beräknade för 12 sådana; för år 1877 dels 625 kronor, beräknade för 5 döfstumma eller blinda, dels ett förslagsanslag af 1,400 kronor för sådana döfstumma och blinda, som redan blifvit i undervisningsanstalt intagna, och dels 600 kronor, beräknade för 4 blinda; för år 1878 tre anslag för samma ändamål och till enahanda belopp, som de för år 1877 uppförda; för år 1879 dels förberörda förslagsanslag å 1,400 kronor och dels 600 kronor, beräknade för 4 blinda; samt för år 1880 ett anslag af 600 kronor, likaledes afsedda för 4 blinda. Dock blifvo på grund af 1879 års landstings beslut å dessa anslag ur räkenskaperne afförde 4,725 kronor, som icke kommit att användas.

Enligt Kungl. Brevet den 12 Maj 1876 slutar sig staten för *Tekniska elementarskolan i Örebro*, som år 1857 trädde i verksamhet, å 22,100 kronor, hvartill komma, enligt Kungl. Brevet den 31 December 1877, ålderstillägg åt 3 lektorer med 1,000 kronor åt hvarje, eller tillhopa 3,000 kronor. Båda omförmälda belopp tillsammans 25,100 kronor äro uppförda å staten för Örebro län. Vidare åtnjuter skolan ett årligt anslag af 150 kronor för beredande åt lärjungarne af undervisning i gymnastik och exercis. Lärjungar, som icke äro obemedlade, erlägga en afgift af högst 10 kronor för hvarje lästermin. Till följd af

1864 års landstings beslut har utgått och utgår ännu från landstingets kassa ett årligt anslag af 500 kronor till bildande och ökande af skolans geologiska, mineralogiska och industriella samlingar för beredande af en lätt öfversigt och, der så behöfves, en noggrann kännedom af de råämnen, länet har att erbjuda, och af deras förädlade produkter. Detta anslag får numera, enligt 1878 års landstings beslut, utan vidare bestämmelser men mot redovisningsskyldighet i vanlig ordning, jemväl användas till andra för skolan nyttiga och behöfliga ändamål, på sätt hennes styrelse besluter. Jemlikt de af Kungl. Maj:t den 15 Juni 1877 för de tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö, Örebro och Borås utfärdade förnyade stadgar, tillkommer öfverinseendet öfver skolan Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium eller den särskilda öfverstyrelse, som af Kungl. Maj:t dertill i nåder förordnas. Den närmare tillsynen utöfvas af en styrelse, bestående af en af Kungl. Maj:t utsedd ordförande och 4 ledamöter, utsedde, af Kungl. Maj:t och 2 af stadsfullmäktige, hvarjemte skolans föreståndare är själfskrifven ledamot af styrelsen. Undervisningen bestrides af 4 lektorer, af hvilka 1 jemväl är föreståndare, och 6 andra lärare, hvaraf 1 är verkmästare och undervisar i verkstadsarbeten, och 1 handleder i modellering. Lokal för skolan är fortfarande upplåten i stadshuset, der hon har rymliga lärosalar, likasom hon är väl försedd med alla slag af hjälpmedel för undervisningen. Bland hennes värdefulla samlingar, hvilka kraftigt bidraga att stödja undervisningen samt göra den lefvande och fruktbärande, förtjenar att särskildt nämnas dels en samling af de förnämsta i länet förekommande mineralier, ordnade för hvarje socken, och dels en samling råämnen och arbetsalster, som omfattar de vigtigaste af vårt lands slöjder och är så uppställd, att den gifver en redig öfversigt af arbetets gång genom de olika skedena af fulländning. Genom donationer och gåfvor af enskilda personer har skolan förvärfvat en belöningsfond, som vid 1880 års slut uppgick till omkring 5,550 kronor. Lärjungarne komma från de mest skilda håll af landet. Deras antal höstterminen 1880 utgjorde 68, deraf 19 i öfversta, 23 i mellersta och 26 i nedersta afdelningen. Forne lärjungar, som genomgått nämnda skola, hafva bildat en *teknisk förening*.

Inom länet finnes jemväl en *lägre teknisk yrkesskola*, nemligen *tekniska afton- och söndagsskolan i Örebro*, grundlagd i början af år 1865. Denna skola står under tekniska elementarskolans styrelse och begagnar hennes lokal och undervisningsmateriel. Af det extraordinarie anslag å 20,000 kronor, hvilket Riksdagen för hvarje af åren 1878, 1879 och 1880 ställt till Kungl. Maj:ts förfogande för understödjande af tekniska afton- och söndagsskolor, har ifrågavarande skola för hvarje af nämnda tre år fått sig tilldelade 1,000 kronor, hvarjemte staden årligen bidragit med ett lika belopp. Fyra af tekniska elementarskolans lärare under inseende af hennes föreståndare meddela de flesta aftnar i veckan undervisning åt personer af båda könen, hvilka redan äro i yrkena anställda. Läroanstalten har under senaste läroåret varit besökt af omkring 100 lärjungar, ungefär lika många af hvarterda könet.

Söndagsskolan i Örebro, som haft en stiftelsefond af 320 kronor och en stipendiefond af 300 kronor samt åtnjutit årligt bidrag från staden å 450 kronor, har under hela femårsperioden varit i verksamhet, men vid slutet af år 1880 upphört, enär den ansetts kunna ersättas med de tvenne i staden inrättade fort-

sättningsskolor, hvari tre af folkskolans lärare meddela undervisning. Söndagsskolan har under perioden varit inrymd i det vid Kungsgatan belägna folkskolhuset. Tre lärare, anställda vid folkskolan, hafva undervisat omkring 125 fabriks- och handtverksarbetare från staden.

En enskild undervisningsanstalt i Örebro, benämnd *förbere-dande elementarskolan för gossar*, har till syftemål att meddela undervisning i den utsträckning, att gossar, som genomgått skolan, må kunna vinna inträde i tredje klassen af högre allmänna läroverket i Örebro. Undervisningen bestrides af 1 föreståndare och 2 andre lärare. Antalet lärjungar utgjorde höstterminen 1880: 25.

Inom länet finnas två *högre skolor för qvinlig ungdom* af beskaffenhet att kunna undfå del i det statsanslag, som Riksdagen under stadgade vilkor till understöd åt dylika skolor anvisat för år 1876 a extra stat med 30,000 kronor, för hvarje af åren 1877 och 1878 likaledes å extra stat med 40,000 kronor samt för år 1879 och följande år å ordinarie stat med 50,000 kronor, nemligen den s. k. *Örebro elementarskola för flickor* och *Eklundska elementarskolan för flickor*, sistnämnda skola jemväl inrättad i Örebro. Den förra är indelad i 8 ettåriga klasser och 1 förberedande tvåårig sådan. Antalet lärjungar utgjorde vårterminen 1880: 92, hvilka undervisades af 2 föreståndarinnor, 12 andra lärarinnor samt 4 lärare. Den Eklundska elementarskolan är likaledes indelad i 8 klasser och en särskild förberedande skola. Vårterminen 1880 besöktes läroanstalten af 100 lärjungar, hvilka undervisades af föreståndarinnan, 10 andra lärarinnor och 4 lärare. Örebro elementarskola har för hvarje af åren 1879, 1880 och 1881 fått sig tilldeladt statsanslag till belopp 1,000 kronor, mot vilkor, att undervisning meddelas åt 3 elever utan afgift och åt 6 elever mot en afgift för hvarje af högst 50 kronor. Detta anslag är på grund af Kungl. Brefven den 18 Maj och den 6 December 1878 uppfördt å länets stat och utbetalas hälften den 1 Juni och andra hälften den 1 December hvarje år, sedan genom intyg af eforus eller den af honom förordnade inspektör blifvit styrkt, att under den förlutna delen af året fullgjorts de för anslagets åtjutande stadgade vilkor. Rörande dessa hänvisas till Kungl. Kungörelsen den 18 Maj 1878 angående understöd åt högre skolor för qvinlig ungdom. Otillräckligheten af statsanslaget i dess helhet lär icke hafva medgifvit tilldelande af statsunderstöd åt den Eklundska elementarskolan, hvilken, enligt Konungens Befallningshafvandes omdöme, är deraf väl förtjent.

I fråga om *helso- och sjukvården* inom länet har Konungens Befallningshafvande att meddela följande:

Förnämsta sjukvårdsanstalten är *Örebro läns lasarett och kurhus*, beläget i staden Örebro. Denna inrättning har under femårsperioden icke undergått annan förändring, än att 17,337 kappland jord, gränsande till lasarettstomten, blifvit inköpta samt efter föregående planering och plantering upplåtna till rörelseplats för sjuklingarne. Visserligen beslöt 1876 års landsting att för uppbringande af däreftercellernas antal från 4 till 10 en tillbyggnad vid gamla sjukhusets södra gävel skulle, i enlighet med uppgjorda ritningar och kostnadsförslag, uppföras, för en beräknad kostnad af 9,860 kronor 20 öre, hvartill tillgängliga medel skulle användas; men påföljande års landsting förordnade, att med verkställighet af omförmälda beslut skulle anstå, till dess sig visat, huruvida det blifvande centralhospitalet för Skara-

borgs, Vermlands och Örebro län komme att i närheten af Örebro förläggas och ett kommande landsting derefter i frågan sig yttrat, samt att emellertid redan inköpta byggnadsmaterialier borde genom direktionens försorg säljas och därför inflytande medel reserveras. Antalet sjukplatser och sängar är jemväl oförändradt.

Sjukhusen gränsa i öster till en mycket befarende gata och dervid liggande stadsdel, i norr till stadens arbetsinrättning och i söder till en stor, till Köping—Hults jernväg hörande mekanisk verkstad. Detta ofördelaktiga läge medför, att den stillhet och ro, som böra råda å en sjukvårdsanstalt, tidt och ofta varda störda. Med afseende å byggnadssättet kunna dessa sjukhus icke anses motsvara tidens fordringar. De sakna riklig tillgång på vatten och flera andra för goda hygieniska förhållanden erforderliga bekvämligheter och lokaler. Till följd af allt detta har fråga uppstått om byggande af ett nytt tidsenligt lasarett. Anstaltens styrelse har ått en komité uppdragit att uppgöra plan och förslag dertill. På det byggnadsföretaget må kunna utföras utan att blifva för länets invånare alltför betungande, har under de senare åren af behållna sjukvårdsafgifter och andra inkomster bildats en byggnadsfond. Denna uppgick vid 1880 års slut till 60,000 kronor.

Landstinget har beviljat personlig löneförbättring, dels för år 1878 och följande år åt läkaren och sysslomannen med 500 kronor åt hvarje, och dels för 1881 och följande år åt läkaren med ytterligare 500 kronor.

Legosängsavgiften för de å lasarettsfdelningen intagna sjuka har under hela perioden för dygn utgjort:

	å allmänt sjukrum.	å enskildt sjukrum.
för sjuka från länet	50 öre.	1 kr. 25 öre.
» » » annat län	1 krona.	1 » 50 »
för dem som vårdats i däreell 75 öre.		

Antalet vårdade sjuka och deras underhållsdagar hafva utgjort:

	Å lasarettet		Å kurhuset		Summa.	
	personer.	dagar.	personer.	dagar.	personer.	dagar.
1876	264	10,603	32	1,011	296	11,614.
1877	273	11,717	36	1,372	309	13,089.
1878	254	11,904	36	1,235	290	13,139.
1879	274	12,544	51	2,017	325	14,561.
1880	263	11,737	32	1,383	295	13,120.
Tillsammans	1,328	58,505	187	7,018	1,515	65,523.
I medeltal	265.6	11,701	37.4	1,403.6	303	13,104.6
Sjuklingarnes medeltal						
för hvarje dag	32.06	—	3.84	—	35.90	—
			Personer	Personer	Summa	
			å lasarett.	å kurhus.	dagar.	
Högsta antalet			45	14		
Lägst »			30	—		
Underhållsdagarnes medeltal för hvarje sjuk...			44.05	37.53	43.25.	

Enligt beslut af 1876 års landsting skola, i den mån utrymmet sådant medgifver, å lasarettet upplåtas två platser för obotligt sjuka.

De 4 däreellerna hafva ständigt varit upptagna till förvarande af sinnessjuka, hvilka icke kunnat erhålla plats å centralhospitalen. I brist på utrymme hafva många till intagande anmälda måst tillbakavisas.

Sjukvårdsavgiften har utgått för år 1876 med 40 öre för hvarje mantalsskrifven man och med 20 öre för hvarje mantals-

Länets lasarett och kurhus. Distriktsjukhus.

skrifven qvinna samt för hvarje af åren 1877, 1878, 1879 och 1880 med 50 öre för man och 25 öre för qvinna.

Inkomsterna, som bestått af dels sjukvårdsafgifter och dels legosängsafgifter, räntemedel m. m., hafva utgjort för:

	Kronor.
år 1876	31,742.04.
» 1877	32,820.20.
» 1878	39,787.75.
» 1879	42,106.00.
» 1880	43,339.73.
Tillsammans	189,795.72.
I medeltal	37,959.14.

I sjukvårdsafgifter hafva influtit:

	Kronor.
år 1876	25,194.60.
» 1877	25,558.80.
» 1878	32,423.48.
» 1879	32,802.25.
» 1880	33,017.00.
Summa	148,996.13.
I medeltal	29,799.29.

Utgifterna hafva uppgått:

	Kronor.
år 1876 till	18,288.96.
» 1877 »	19,739.31.
» 1878 »	20,507.06.
» 1879 »	21,662.31.
» 1880 »	21,268.48.
	101,466.12.

Dessutom hafva, jemlikt allmänna af landstinget meddelade bestämmelser, blifvit af lasarettets medel till de i länet befintliga distriktsjukhus utbetalde:

	Kronor.
år 1876	5,211.50.
» 1877	5,634.00.
» 1878	6,070.50.
» 1879	6,526.50.
» 1880	5,653.00.
Tillsammans	29,095.50.
I medeltal	26,112.32.

Distriktsjukhusen hafva att för sin tillvaro tacka ett af 1864 års landsting fattadt beslut, hvilket innehöll:

att de kommuner, som ville hafva bidrag af landstinget till sjukvården, skulle sjelfva bekosta och underhålla sjukhuslokal, inrättad i enlighet med de af Kungl. Sundhetskollodium bestämda grunder å ställe, der legitimerad läkare funnes stationerad;

att kostnaden för första uppsättningen af de vid sådana sjukhus nödiga sjukvårdsinventarier skulle ersättas af landstinget, men framtida underhållet af dessa inventarier bekostas af kommunerna sjelfva;

att aflöning till läkaren jemväl borde af kommunerna bestridas;

att årliga bidragen från landstinget skulle utgå med visst belopp per dygn för hvarje person, som varit å sjukhuset vårdad;

att uppsigten och kontrollen öfver de särskilda sjukhusen skulle utöfas af 3 personer, utsedde af och för hvarje distrikt, hvilka borde årligen för landstinget afgifva behörig redovisning;

att bidragen från landstinget skulle i första rummet tagas af öfverskottet å kurhusmedlen, sedan alla omkostnader för lasarettet i Örebro blifvit bestridda, och, derest samma öfverskott ej försloge, bristen fyllas ur landstingskassan;

att frågan om intagande å sjukhuset af sjuka från andra kommuner eller distrikt öfverlemnades åt vederbörande kommuns eget afgörande;

att tiden för dessa bestämmelsers trädande i kraft skulle räknas från och med den 1 Januari 1865; samt

att distrikt eller kommun, som efter nämnda tid hade sin sjukvårdslokal i stånd, borde hos Konungens Befallningshafvande begära förordnande för vederbörande läkare att förrätta besigtning å den inrättade lokalen och meddela intyg, huruvida denna vore för afsedt ändamål lämplig eller icke, i hvilken senare händelse understöd från landstinget icke komme att utbetalas.

Distriktssjukhus finnas i staden *Nora*, i *Bo* socken, i *Ljusmarsbergs socken* eller *Nya Kopparberget*, i staden *Lindesberg* och i *Grythytted* i Grythytte socken. De fyra förstnämnda hafva tillkommit före ingången af förevarande femårsperiod; det i Grythytted, uppbyggt af Grythytte och Hellefors socknar, började sin verksamhet den 11 Oktober 1877. Å detsamma hafva under tiden till den 31 Maj 1881 vårdats 104 sjuka. Sängarnes antal är 18. Sjukhuset i Lindesberg tillhörde ursprungligen staden men har år 1879 till $\frac{3}{4}$ öfverlåtits å Lindesbergs landsförsamling samt derefter erhållit en ganska betydande utvidgning i samband med verkställd reparation. Det kan numera inrymma 24 patienter och motsvarar de fordringar, hvilka skäligen kunna ställas på en sjukvårdsinrättning af dess omfång och beskaffenhet. Den afgift per dygn och person, som utgör grunden för beräkning af landstingets årliga bidrag, har under hela femårsperioden varit bestämd till 50 öre, under vilkor att allmänna legosängsavgiften å distriktssjukhusen för sjuka från länet icke sattes högre än 75 öre. I öfrigt har landstinget anslagit år 1875 till inköp af kirurgiska instrument för *Nora sjukhus* 204 kronor, år 1877 dels 3,848 kronor 96 öre för anskaffande af sjukvårdsinventarier, och dels 600 kronor för inköp af kirurgiska instrument vid sjukhuset i Grythytted, samt år 1880 för en gång 1,500 kronor såsom bidrag till anskaffande af de sjukvårdsinventarier, som utöfver redan befintliga erfordrades för det utvidgade sjukhuset i Lindesberg.

Inom Askersunds provinciealläkaresdistrikt finnes icke någon allmän sjukvårdsanstalt, ehuru en sådan vore i hög grad behöflig, synnerligen för de från länslasarettet långt aflägsna vestra och sydvestra delarne af distriktet. Deremot har ofta omförmälda bolaget »Vieille Montagne» inrättat två sjukstugor, den ena i Åmmeberg vid stranden af Vettern och den andra vid de 1½ mil derifrån på gränsen mot Östergötland belägna och genom jernväg med Åmmeberg förenade zinkgrufvorna i Knalla och Isåsen. I dessa sjukstugor få icke intagas andra än bolagets arbetare, samt numera äfven dessas qvinnor och barn i mån af utrymme. I sjukstugan å Åmmeberg finnas 3 sjukrum och 10 sängar, af hvilka i medeltal 2 varit under perioden upptagna. Sjukstugan vid zinkgrufvorna har 2 sjukrum med tillsammans 4 sängar, hvaraf 1 i medeltal varit upptagen. Vid hvardera sjukstugan ombesörjes sjukvården af två diakonissor och en piga. År 1880 började bolaget bygga ett nytt tidsenligt och jemförelsevis ganska stort sjukhus, hvilket skulle blifva färdigt år 1881.

Vid besök af samtliga ofvan uppräknade distriktssjukhus och sjukstugor har Konungens Befallningshafvande funnit dem vara ändamålsenligt inrättade och omsorgsfullt skötta.

På sätt, den i afdelningen 1 lemnade redogörelse för länets indelning i läkaresdistrikt utmärker, äro inom Örebro län anställda 5 *provinciealläkares*, som äro stationerade: 1 i hvarje af städerna Örebro, Askersund och Nora, 1 i Grythytted och 1 i Karlskoga, samt 7 *distriktsläkares*, hvilka äro stationerade: 1 i Nya Kopparberget, 1 i Ramsberg, 1 i Lindesberg, 1 i Edsbergs Sanna, 1 i Karlskoga, 1 i Åmmeberg och 1 i Bo. Örebro har 2 *stadsläkares*, af hvilka den ena tillika är lasarett- och kurhusläkare. I hvarje af öfriga tre städer, Askersund, Nora och Lindesberg, finnes anställd en *stadsläkare*. I Örebro äro boende 1 *regementsläkare* och 1 *bataljonsläkare*, hvilken senare tillika är läkare vid cellfängelset. I sistnämnda stad bor jemväl 1 *tandläkare*.

I hvarje af länets fyra städer, i Bo, i Karlskoga, i Grythytted och i Nya Kopparberget finnes ett *apotek*, varande det å sistberörda ort filial till apoteket i Lindesberg. Tre *medikamentsförråd* finnas i länet, nemligen 1 i Ramsberg, lydande under apoteket i Lindesberg, 1 i Edsbergs Sanna, lydande under apoteket i Örebro, och 1 i Åmmeberg, öppnadt den 1 September 1880 och lydande under apoteket i Askersund. Vid Porla helsobrunn tillhandahållas jemväl medikament under det brunnsskickning der pågår.

Barnmorskor finnas i alla länets städer, nemligen i Örebro 14, i Askersund 4, i Nora 1 och i Lindesberg 1, samt å landsbygden: i Askers och Sköllersta härad 1 i hvarje socken, med undantag af dels Stora Mellösa och Norrbyås, som hafva 1, och dels Ekeby och Gellersta, som hafva 1 gemensam; i Örebro härad, i Kils socken 1, 1 gemensam för Långbro och Ånsta, 1 i Vintrosa, 1 i Tysslinge, 1 gemensam för Täby och Mosjö och 1 i Axberg, men deremot ingen i Almby, Eker, Gräve och Hofsta, hvarest i Örebro bosatta barnmorskor praktisera; i Glanshammars härad, 1 gemensam för Glanshammars, Lillkyrka, Rinkaby och Ödeby socknar och 1 i Götunda; i Hardemo och Sundbo härad, 1 i hvarje socken; i Kumla härad, 1 i Lerbäck och 1 gemensam för Kumla och Hallsbergs socknar; i Grinstens härad, 1 i hvarje af Bodarne och Viby socknar, hvaremot Ilackva socken med Edsbergs socken i Edsbergs härad har gemensam barnmorska; i Edsbergs härad, 1 i hvarje af Nysunds, Qvistbro, Skagershults och Tängeråsa socknar och 1 gemensam för Hidinge och Knista församlingars pastorat; i Karlskoga härad, 1 i Bjurtjärn och 2 i Karlskoga; i Nora och Hjulsjö härad, 1 i hvarje kommun; i Grythytted och Hellefors härad, 1 i Grythyttan och 2 i Hellefors; i Nya Kopparbergs härad, 3; i Lindes och Ramsbergs härad, 2 i Lindesbergs landsförsamling och 1 i Ramsberg; samt i Fellingsbro härad, 2 i Fellingsbro socken och 1 gemensam för Näsby och Ervalla församlingars pastorat. Derjemte är 1 barnmorska anställd vid Brevens bruk i Askers socken och 1 vid Aspa bruk i Hammars socken samt 2 i Åmmeberg. Af samtliga barnmorskor äro de flesta berättigade att vid förlösnings, i händelse af behof, begagna instrument. Så vidt Konungens Befallningshafvande erfarit, hafva barnmorskorna i allmänhet på nöjaktigt sätt skött sina tjänster.

En *fältskär* är boende i Örebro.

Föreståndare för *Örebro vaccineindepot* är lasarettsläkaren Doktor Fallenius. De i församlingarne antagne vaccinatörer hafva i allmänhet på ett tillfredsställande sätt fullgjort sina åligganden.

Inom länet finnas följande mera allmänt anlitade *helsobrunnar*, nemligen: Porla i Skagershults, Loka i Grythytte, Stene i Kumla och Fors i Fellingsbro socken samt Adolfsberg å Örebro stads egor, vid hvilka alla läkarevård är att tillgå.

Dessutom lära inom Askersunds provincialläkaredistrikt finnas flera mineralhaltiga källor, hvilka möjligen någon gång begagnas, af de kringboende. Det medicinska värdet af dessa källor är obekant. Jemväl inom Örebro provincialläkaredistrikt skola, enligt provincialläkarens uppgift, på åtskilliga ställen finnas helsobrunnar med jernhaltigt vatten, såsom Lännäs eller Katrinebrunn m. fl. Inom Karlskoga provincialläkaredistrikt ligger den förr mycket begagnade Klara källa, men under de sista 16 åren har densamma, enär icke något der blifvit gjordt för besökandes bekvämlighet, aldrig begagnats till ordentlig brunnsdrickning. En och annan besöker den väl ännu för en eller annan, högst åtta dagar, och hemför derefter något vatten eller gyttja, men ordnad brunnsskur förekommer, såsom nyss nämndes, numera icke derstädes.

Enligt uppgift af provincialläkaren i Nora finnas inom hans distrikt tre helsobrunnar, en straxt utanför Nora, något, men ej mycket begagnad af den kringboende allmogen; en invid staden Lindesberg, kallad Dalskogen, med källa af måttlig jernhalt och ett badhus af mycket enkel beskaffenhet; och en vid Gammelbo bruk i Ramsbergs socken, hvilken senare lär vara ganska jernhaltig och mycket anlitas af befolkningen. Vid Dalskogen lemnas läkarevård af distriktsläkaren D:r S. J. Almström.

Af samtliga ofvan omnämnda helsobrunnar är *Porla* den förnämsta och mest besökta. Känd, enligt sägen, redan under den katolska tiden, häfddar den fortfarande sitt gamla rykte för mångsidiga och utomordentligt helsobringande verkningar. De sjukdomstillstånd, som der företrädesvis och med största framgång behandlas, äro: medfödd eller senare uppkommen blodbrist med deraf härflytande rubbningar, skrofler och engelska sjukan, kroniska katarrer i magsäcken och tarmkanalen; katarrer i gallgångarne och urinvägarne, kroniska inflammationer i njurarne och lifmodern jemte hennes omgifningar; reumatism, inrotad frossa samt neuralgier och svaghet i nervsystemet, beroende på andra sjukdomar eller ock öfveranstängning. Brunnen hålles öppen under tvenne sommarmånader, räknade från den 9 Juni och fördelade i två brunnsterminer, af hvilka den första företer det största antalet brunnsgäster. De besökande äro fördelade på tre klasser, utom lasarettshjonen och gratialister. Antalet brunnsgäster utgjorde år 1879: 546, år 1880: 611 och år 1881: 667, hvaraf 305 hörde till första, 132 till andra och 178 till tredje klassen, samt 32 voro lasarettshjon och 20 gratialister. Med brunnsdrickningen är vanligen förenad badkur. Det aktiebolag, benämndt *Porla aktiebolag*, som den 15 Augusti 1873 inköpte brunnen, har genom brunnssområdets torrläggning, planterande och förskönande, genom uppförande af nytt hotell, nya boningslägenheter och nytt badhus, innehållande 20 badrum, genom förbättring och ombonande af de äldre boningslägenheterna samt genom anläggning af ny väg från *Porla* anhaltstation till brunnen inlagt stor förtjenst om ifrågavarande inrättning. Å brunnslasarettet finnes plats för 32, högst 34 patienter, hvilka vid styrkt medellöshet der erhålla vård och föda mot en mycket låg afgift. I samma hus är apoteket inrymdt. Källorna äro 4, nemligen: Gamla källan, Höstkällan, Tuppenhofskällan, upptäckt år 1873, och Patrikskällan, upptäckt 1874. Kolsyradt *Porlavatten*

försändes på buteljer öfver hela riket och inbringar god inkomst. Brunnssintendentsbefattningen under förevarande femårsperiod har innehaft af stadsläkaren i Nora, D:r Björn Floderus, hvilken år 1881 efterträdades af stadsläkaren i Arboga D:r Carl Vettergren. Intendenten har till sitt biträde en underläkare.

Den andra i ordningen af länets helsobrunnar är *Loka* brunn, som under ifrågavarande fem år i medeltal varit besökt af 400 gäster. Brunnsdrickningen förenas med gyttjebad, hvilka äro synnerligen verksamma mot gikt och reumatism. Inrättningen, som lyder under hofförvaltningen, har en öfverintendent till styresman. Intendent och läkare vid inrättningen har under femårsperioden varit provincialläkaren lifmedikus D:r O. Loenbom. Till underhåll af brunnslasarettet, hvarest lærer finnas plats för omkring 60 obemedlade patienter, är å länets stat jemlikt Kungl. Brefvet den 12 Maj 1876 under titel: »Lasarets underhåll» uppfördt ett årligt statsanslag å 300 kronor.

Adolfsbergs brunnssort tillkom i början af innevarande århundrade. Källans vatten är hvad angår jernhalten närmast att jemföra med *Medevi*-vatten, ehuru något svagare. Å stället finnes jemväl en ganska god badgyttja. Inrättningen, som tillhör *Adolfsbergs* brunnssaktiebolag, är försedd med brunnshus, varubadhus, restaurationslokal, ett anspråkslöst lasarett med 10 frisängar samt åtskilliga boningslägenheter, hvilka senare dock vanligen användas såsom sommarbostäder åt stadsboar. Antalet brunnsgäster har under ifrågavarande fem år vexlat mellan 80 och 100. Läkarevården bestrides af förste stadsläkaren i Örebro D:r J. Larsson.

Stene brunn, tillhörig ett inom Kumla socken bildadt bolag, har först under ifrågavarande fem år börjat allmänare anlitas. Vattnet är ganska jernhaltigt men någon kvantitativ analys derå har ännu icke blifvit verkställd. Vid stället äro uppförda ett brunnshus, en större salongsbyggnad med boningslägenheter å vinden samt ett varmbadhus med tre badrum och lika många afklädningsrum. Brunnsgästerna hafva årligen utgjort 80 å 90, de flesta från kringliggande trakter. Provincialläkaren i Örebro, D:r A. T. Schram har bestridt läkarevården.

Vid *Fors* brunn, tillhörig enskild person, har läkare från Arboga lemnat biträde.

Inom *Örebro provincialläkaredistrikt* har under femårsperioden förekommit svår skarlakansfeber, den enda större epidemi under perioden. Den började i Stora Mellösa socken i April 1877 och upphörde först vid slutet af 1878, efter att hafva hemsokt 29 af de till distriktet hörande 40 socknar, hvaraf dock 8 falla inom området för distriktsläkarnes i Bo och Edsberg verksamhet. Hos provincialläkaren anmäldes tillsammans 1,425 sjukdomsfall, deraf 858 under 1877. Af de insjuknade dogo enligt presterskapets uppgifter 443, hvadan således dödsprocenten skulle uppgått till 31 %. Men då säkerligen många sjukdomsfall icke kommo till provincialläkarens kännedom, måste dödlighetsprocenten antagas hafva varit betydligt lägre. Smittkoppor voro gängse åren 1876 och 1877. Nervfeber har under alla fem åren, men isynnerhet från och med 1878, förekommit sporadiskt i de flesta delar af distriktet, stundom visande tendens att blifva epidemisk, men har icke någon gång erhållit större utbredning. Difteri, som hvarje år sporadiskt visat sig, har mot slutet af år 1880 börjat antaga en mera farsotartad karakter, dock med ringa utsträckning. Allmänna helsotillståndet kan sägas hafva under perioden varit relativt godt, enär medeldödsprocenten derunder

varit blott 1·6 %, således något lägre än den för landsbygden normala. Störst var dödligheten år 1878, då den uppgick till 1·99 % till följd af den då gängse förr omförmälda skarlakansfebern, som nämnda år skördade 259 offer, utgörande 20·8 % af alla under det året aflidna personer. Såsom en egendomlighet för Nerike må framhållas, att frossan numera der hör till de sällsyntare sjukdomarne. Under senast förflutna fem år hafva anmälts tillsammans blott 60 fall eller i medeltal 12 fall årligen. Orsaken till detta lyckliga förhållande uppgifves böra till hufvudsaklig del sökas i jordbrukets förbättring och i sammanhang dermed pågående torrläggning af jorden.

Inom *Nora provincialläkaredistrikt* var sjukligheten under åren 1876, 1877 och 1878 ganska betydlig. Inom större delen af distriktet rasade då en svårartad skarlakansfeber äfvensom difteri. Jemväl fall af andra epidemiska sjukdomar hafva förekommit så väl i nämnda som öfriga tre provincialläkaredistrikt, men i allmänhet har helsotillståndet varit godt.

Sundhetsnämnderna hafva, enligt samtliga provincialläkares vitsord, icke under perioden utvecklat synnerlig verksamhet i och för den allmänna helsovården. Detta uppgifves vara en följd dels af det lyckliga förhållande, att, med undantag af skarlakansfeber, någon allmänne farsot icke varit gängse inom länet, och dels af brist på intresse, förklarligt genom obekantskap med den preventiva hygienens vikt och betydelse. Närmare kännedom om den allmänna helsolärans grundsatser antages kunna häfva öfverklagade brist på nitälskan för den viktiga saken. Särskildt uttalar provincialläkaren i Örebro distrikt önskligheten deraf, att kommunalnämnderna bättre än hittills må sörja derför, att fattiga sängliggande sjuka erhålla nödig läkarvård, som de nu alltför ofta nödgas sakna. Största verksamhet och nit tyckas å landsbygden sundhetsnämnderna inom Askersunds distrikt samt de i Nora och Ramsbergs socknar hafva ådagalagt.

Veterinärväsendet inom länet har genom samstämmande, af hushållningssällskapet och landstinget år 1879 fattade beslut blifvit ordnad sålunda, att i länet skola anställas 8 *distriktsveterinärer*, hvilka böra hafva sin station:

den 1:sta vid Nya Kopparberget;

den 2:dra vid Grythyttedens jernvägsstation;

den 3:e i staden Nora;

den 4:e i staden Lindesberg;

den 5:te i Karlskoga kyrkoby;

den 6:te i Edsbergs Sanna;

den 7:de i staden Askersund; och

den 8:de antingen vid Pålshoda jernvägsstation eller i Askers by eller vid Kilsmo jernvägsstation.

Årliga aflöningen för hvarje distriktsläkare utgör minst 1,000 kronor, hvaraf hushållningssällskapet och landsting skola bekosta hvardera $\frac{1}{4}$ eller 250 kronor och vederbörande distrikt minst $\frac{1}{2}$ eller 500 kronor. Hushållningssällskapet och landstinget hafva för år 1880 och följande år för ändamålet anslagit hvardera ett belopp af 2,000 kronor att årligen tills vidare utgå under vilkor:

a) att ifrågavarande beställningar, hvarje gång de skola besättas, böra genom Konungens Befallningshafvandes försorg till ansökning inom viss tid kungöras lediga ej mindre i Post- och Inrikes tidningar än äfven i länsstyrelsens kungörelser med underrättelse tillika, att vederbörande sökande ega att inom den

utsatta tiden till Konungens Befallningshafvande ingifva sina af behörigen styrkta tjensteförteckningar åtföljda ansökningar;

b) att de före ansökningstidens utgång till Konungens Befallningshafvande inkomna ansökningshandlingar skola insändas till Medicinalstyrelsen, på det hon må komma i tillfälle att meddela yttrande ej mindre om de sökandes behörighet än äfven om den ordning, i hvilken styrelsen anser de sökande vid tjenstens tillsättande böra komma i åtanka;

c) att det derefter skall tillkomma vederbörande distrikt att bland de sökande, hvilka blifvit af Medicinalstyrelsen förklarade behörige, välja den distriktet finner för sig lämpligast att antaga, medelst kontrakt, som ställes på 6 månaders ömsesidig uppsägning;

d) att den veterinärdistrikt tillkommande valrätt skall utöfas genom särskildt utsedde deputerade, för den eller de kommuner, hvilka deltaga i utgörande af distriktsveterinärens lön; börande dessa kommuner sinsemellan öfverenskomma om antalet deputerade för hvarje kommun, om de röstetal, som må tillkomma hvarje kommuns deputerade och om hvad vidare kräfvess för vals verkställande;

e) att afgörande af frågan, huruvida veterinären i 8:de distriktet skall hafva station vid Pålshoda, Asker eller Kilsmo skall ske i enahanda ordning, som för val af veterinär i mom. litt. d) är stadgad; och

f) att derest inom något af omförmälda åtta distrikt veterinär redan funnes anställd, densamme finge, äfven om han ej vore fullt legitimerad, vid befattningen bibehållas, såvida distriktet sådant önskade.

De kommuner, som antagits skola bilda 2:dra och 8:de veterinärdistrikten, hafva icke beviljat erforderliga medel för veterinärernes aflöning, hvadan sådana icke kommit att i nämnda distrikt anställas. Öfriga 6 distrikt äro deremot försedda med veterinärer, tillsatte och antagne i den af hushållningssällskapet och landstinget utstakade ordning.

Uppå framställning af hushållningssällskapets förvaltningsutskott har Kungl. Maj:t genom Nådigt Bref den 10 September 1880 dels förklarar, att den tjensteårsberäkning i likhet med den länsveterinärer åtnjuta, som genom Nådiga Brefvet den 4 April 1879 blifvit medgifven för en af Ljusnarsbergs sockens kommunalnämnd antagen och i Nya Kopparbergs kyrkoby stationerad veterinär, må tillkomma den i förvaltningsutskottets framställning omförmälda och på angifna sätt tillsatte distriktsveterinär, som skall hafva sin station i nämnda kyrkoby, dels ock medgifvit, att enahanda tjensteårsberäkning må tillkomma ytterligare sex distriktsveterinärer inom Örebro län, tillsatte på nyss angifna sätt och med stationer:

en vid Grythyttedens jernvägsstation;

en i staden Nora;

en i staden Lindesberg;

en i Karlskoga kyrkoby;

en i Edsbergs Sanna; och

en i staden Askersund, dock med vilkor beträffande samt-

lige sju ifrågavarande distriktsveterinärsbefattningar, att till dessa befattningar få antagas endast sådana veterinärer, hvilkas kompetens blifvit af Medicinalstyrelsen godkänd, samt att i öfrigt skall lända till efterrättelse hvad i Nådiga Instruktionen för läns-, distrikts- och andra civile veterinärer den 2 November 1847 är i afseende å distriktsveterinärer föreskrifvet; hvaremot

hvad angår det 8:de veterinärdistriktet Kungl. Maj:t, enär stationen för den veterinär, som der skall anställas, ännu icke blifvit definitivt bestämd, funnit den sökta förmånen af tjensteårsberäkning för samma veterinär icke böra för det närvarande beviljas.

Utöfver omförmälde 6 distriktsveterinärer finnas inom länet 4 veterinärer, nemligen länsveterinären och en enskildt praktiserande veterinär, båda bosatta i Örebro, och två skvadrons-veterinärer, bosatte, den ene i Hallsberg och den andre i Lännäs.

Helsotillståndet bland husdjuren har i allmänhet, särdeles åren 1879 och 1880, varit tillfredsställande. Sjukligheten var störst åren 1877 och 1878, under hvilket senare år förekom den *epizooti*, hvarom i afdelning 4 af denna berättelse närmare för-mälts. De allmännast förekommande sjukdomarne hafva varit bland hästar katarrallidanden i andningsorganerna och hos hornboskapen blodstallning, kalfningsfeber, katarralfeber och tuberkulös lunginflammation; men dessa sjukdomar hafva i allmänhet varit godartade och lätt botliga.

Uppå framställning af Svenska allmänna djurskyddsföreningen har Konungens Befallningshafvande i en den 31 December 1880 utfärdad kungörelse dels uppmanat vederbörande fiskhandlare och öfriga personer inom länet att vid *vägnings af lefvande fisk* begagna kasse, dels ock förständigat krono- och stadsbetjente i länet att hålla noggrann tillsyn deröfver, att denna uppmaning efterlefves, och i motsatt händelse derom göra anmälan hos Konungens Befallningshafvande, som då ville med de tredskande efter omständigheterna förfara.

I länet finnas 18 *sparbanker*, 1 i hvarje af de 4 städerna och 1 i hvarje af nedannämnda 14 socknar, nemligen: Asker, Fellingsbro, Grythytt, Hjulsjö, Karlskoga, Kräklunge, Kumla, Lerbäck, Lännäs, Ljusnarsberg eller Nya Kopparberget, Ramsberg, Sköllersta, Stora Mellösa och Viby.

Vidare finnas inom länet 4 *folkbanker*, nemligen 1 i Örebro, 1 i Nora, 1 i Fellingsbro och 1 i Hallsberg, hvilka 4 banker verka icke allenast såsom kreditanstalter utan äfven såsom sparbanker.

Beträffande sparbankernes och folkbankernas sparkasseafdelningars verksamhet och ställning hänvisar Konungens Befallningshafvande till de årliga uppgifter, hvilka offentliggöras genom den af Kungl. Statistiska Centralbyrån utgifna statistiska tidskrift.

De för folkbankerna gällande reglementen äro af Konungens Befallningshafvande utfärdade, det för Örebro folkbank den 27 Maj 1867, hvari ändringar vidtagits den 17 September och den 18 November 1876, det för Hallsbergs den 13 September 1870, det för Nora den 12 November 1874, och det för Fellingsbro den 9 Februari 1876. Samtliga dessa banker äro grundade på solidarisk ansvarighet.

Örebro folkbank räknade vid 1880 års slut 862 delegare, hvilkas grundfundsandelar utgjorde tillsammans 167,382 kronor 33 öre. Reservfonden uppgick till 63,158 kronor 1 öre och outdelade vinster till 20,387 kronor 31 öre. Omsättningssumman å samtliga rörelsegrenar hade under nämnda år stigit med mer än 2 millioner mot föregående år och utgjorde öfver 28½ millioner kronor.

Hallsbergs folkbanks bokslut den 31 December 1880 utvisade en grundfond af 35,423 kronor 11 öre, en reservfond af 5,510

kronor 20 öre och medel, hvaröfver delegarne egde förfoga, till belopp af 9,000 kronor.

Örebro enskilda bank bedrifver sin rörelse dels vid hufvudkontoret i Örebro och dels vid fem afdelnings- eller s. k. kommissionskontor i Askersund, Nora, Lindesberg, Karlskoga och Nya Kopparberget. Banken, som under de för handeln och industrien gynnsamma åren 1871—1875 årligen ökade sin rörelse och utvecklade en storartad verksamhet, har under nu ifrågasvarande femårsperiod 1876—1880 icke kunnat undgå att röna inverkan af de öfver hela landet märkbara, mindre goda ekonomiska förhållandena och af den derigenom förorsakade tryckning på penningemarknaden. Detta i förening med flera för jordbruket ogynnsamma år och åtskilliga inom länet inträffade betalningsinställelser af större omfång har verkat hämmande på bankens framåtskridande och utveckling, men några störande rubbningar i bankens jemna gång hafva dock icke försports. Totalrörelsen eller omsättningen å diskont- och vaxel-, kreditiv-, upp- och afskrifnings- samt depositionsräkningarne, hvilken år 1875 i afrundadt tal utgjorde 100,592,000 kronor, visade deremot år 1880 en slutsumma af blott 94,952,000 kronor. Deremot har sammanräknade försäljningssumman för postremissvexlar, hvilken år 1875 belöpte sig till 16,531,000 kronor, under derpå följande fem år varit i stigande, så att den år 1880 utgjorde 20,056,800 kronor. Bankens låntagare hafva i allmänhet ådagalagt ordentlighet vid fullgörande af dem åliggande inbetalningar, hvadan antalet af lagsökningar och de belopp, samma lagsökningar afsett, varit mycket ringa. Detta antal utgjorde år 1880 endast tre å sammanräknadt belopp af 1,550 kronor. Bankens behållna vinst på rörelsen har under perioden vexlat mellan 15 och 8 procent. Enär emellertid både bankens styrelse och lottegarer ansett en kraftig förstärkning af bankens reservfond leda till bankens betryggande, hafva delegarne åtnöjt sig med en utdelning vexlande emellan 10 och 6 procent. Till följd deraf hafva, fastän afskrifningar skett för ganska betydliga förluster, besparingarne likväl ökats. Dessa besparingar, hvilka år 1875 utgjorde 470,363 kronor, uppgingo vid 1880 års slut till 599,039 kronor, hvaraf 532,700 kronor tillhörde reservfonden och återstoden utgjorde outdelade vinstmedel. Utlåningsräntan, som vid periodens början vexlade från 5½ till 6½ procent, steg sedermera under år 1877 ända till 7 procent, hvilken procent bibehölls under åren 1878 och 1879 men år 1880 åter nedgick till högst 6 procent. Bankens inlåningsränta å depositionsräkningar utgjorde år 1876 5 procent, åren 1877 och 1878 5½ procent, under förra hälften af år 1880 5 procent och under senare hälften af samma år 4½ procent. Räntan å upp- och afskrifningsräkningar har jemkats efter depositionsräntan och vexlat mellan 3 och 2 procent. Öfver hufvud torde man, med ledning af förhållandena i allmänhet och Örebro enskilda banks verksamhet under ifrågasvarande tid, kunna beträffande penningeställningen inom länet under samma tid fälla det omdöme, att den rika tillgången på ledigt kapital, som ännu år 1876 förefans, sedan år 1877 började märkbart aftaga; att densamma vid sistnämnda års slut och sedermera under hela året 1878 var synnerligen knapp; samt att, sedan under år 1879 de ekonomiska förhållandena märkbart förbättrats, penningetillgången efter hand ånyo ökades och under år 1880 allt mera tillväxte, så att den vid sistnämnda års slut med största lätthet fylde ortens behof af rörelsemedel för industri, handel och öfriga näringar. Tiden för

bankens femte oktroj ingick den 1 December 1877 och gäller enligt Kungl. Kungörelsen den 7 Juli 1876 till slutet af år 1887.

Sedan Vadstena enskilda bank, som hade förlagt ett afdelningskontor till Askersund, upphört, har *Oskarshamns enskilda bank* i stället der upprättat ett dylikt kontor.

Det får antagas, att, såvidt sådant kunnat utrönas, den upp- och utlåningsrörelse, som af ofvan omnämnda enskilda banker samt spar- och folkbanks utöfvas, i allmänhet är för behöfvet inom länet tillfyllestgörande. I ett afseende, nemligen hvad angår smärre lånebehöf, kan dock detta icke sägas vara händelsen med enskilda och sparbankerna, men väl med folkbankerna. Enskilda banken i Örebro lemnar nemligen i regeln icke försträckningar till lägre belopp än 500 kronor. Detsamma kan i allmänhet antagas vara förhållandet med sparbankerna, hvilka företrädesvis utgifva amorteringslån och naturligtvis icke kunna sätta dessas ursprungliga belopp alltför lågt. För fyllande af den lilla industriens och de smärre näringsyrkenas behöf af lån, lämpade efter de lånesökandes rörelse, sörja således icke sparbanker och enskilda banker. Nämda behöf tillgodoses deremot af folkbankerna, synnerligast Örebro folkbank, som lemnar lån ofta till belopp af 5 eller 6 kronor, någon gång ända till 2 kronor. Den gifver äfven mot lös pant försträckning, understigande till och med 10 kronor. De lyckliga verkningarne af sistnämnda art af utlåningsrörelse hafva visat sig deri, att tre pantlånare i staden, hvilka vid denna banks tillkomst hade sysselsättning, den ene efter den andre, funnit sig föranlätne upphöra med sin verksamhet. En enskild pantlånare har dock sedermera åter öppnat sådan rörelse.

Beträffande härefter behöfvet af fastighetskredit, så torde detta, så vidt fråga är om landsbygden, kunna anses vara tillräckligt tillgodosedt dels af *Mälareprovinsernas hypoteksförening* och dels af *Örebro läns särskilda hypoteksförening*. Konungens

Befallningshafvande är icke i tillfälle att kunna lemna någon närmare redogörelse för den förras verksamhet under femårsperioden. Hvad åter angår den senares verksamhet anser sig Konungens Befallningshafvande böra meddela följande:

Örebro läns särskilda hypoteksförening har tvenne afdelningar, nemligen *den äldre*, omfattande de delegare, som deri vunnit inträde före den 10 December 1868, och *den yngre*, omfattande de delegare, som från och med nämnde dag i föreningen ingått.

Äldre afdelningen, som år 1851 trädde i verksamhet, har under samma år och år 1860 upptagit tvenne utländska lån å nominelt belopp tillsammans..... kronor 13,333,333.33, hvarå vid utgången af år 1875 funnos vara
amorterade..... 4,409,733.33,
och under åren 1876—1880 ytterligare amorterats..... 1,695,066.67,
eller tillsammans..... 6,104,800.00,
hvidan å utländska skulden återstå oguldne kronor 7,228,533.33.

Delegarnes antal, som vid 1876 års ingång utgjorde 2,786, har under åren 1876—1880 minskats med 45, så att desamma vid slutet af sistnämnda år utgjorde 2,741, hvilka då representerade egendomsvärde, hvarför inträde
vunnits..... kronor 20,895,567.11
tillerkänd belåningsrätt..... » 9,715,780.00
begagnad d:o..... » 9,663,180.00
hvaraf amorterats..... 3,435,062.17
och såsom oguldne återstå... 6,228,117.83.

Den samma afdelning tillhörande reservfonden utgjorde vid 1880 års slut 465,883 kronor 80 öre, hvarutaf 107,182 kronor 33 öre under förevarande femårsperiod tillkommit.

Yngre afdelningen, som från Allmänna hypoteksbanken mottager sitt lånekapital, företedde enligt hvad föregående femårsberättelse angifver:

	Antal delegare.	Uppskattadt egendomsvärde.	Fastställd lånerätt.	Begagnad lånerätt.	Verkställd amortering.	Låneåterstod.
Vid 1875 års utgång	1,021	12,084,699 05	5,280,800 —	4,559,300 —	188,721 60	4,370,578 10
som tillökats under år 1876 med.....	54	266,607 —	131,300 —	183,500 —	45,007 08	138,492 92
» » » » 1877 »	89	832,960 84	414,650 —	331,900 —	47,830 90	284,069 10
» » » » 1878 »	115	4,097,475 39	1,587,940 —	1,617,600 —	58,042 90	1,559,557 10
» » » » 1879 »	209	2,411,505 55	1,247,700 —	1,035,100 —	74,935 63	960,164 37
» » » » 1880 »	176	1,655,285 31	822,880 —	714,500 —	83,677 84	630,822 16
eller vid 1880 års slut tillsammans	1,664	21,348,533 14	9,485,270 —	8,441,900 —	498,215 95	7,943,684 05
					8,441,900.00	

motsvarande en tillväxt under denna femårsperiod uti: delegarnes antal med 643

i uppskattade egendomsvärden med..... kronor 9,263,834.09

i fastställda låneberättiganden med..... » 4,204,470.00

och i begagnad lånerätt med..... » 3,882,600.00.

Reservfonden i denna afdelning, som vid 1875 års slut utgjorde 16,352 kronor 58 öre, har under åren 1876—1880 förökats med 35,669 kronor 82 öre, så att densamma enligt senaste bokslut befans uppgå till 52,022 kronor 40 öre.

Sedan Kungl. Maj:t genom Nådiga Kungörelse den 17 November 1865 utfärdat reglemente för Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer, hvaruti, bland annat, i § 2 bestämmes, att såsom delegare i nämnda kassa må ingå stadshypoteksförening,

hvars reglemente öfverensstämmer med de i förstberörda reglemente stadgade grunder och är af Kungl. Maj:t fastställt; så har, uppå särskild ansökning, Kungl. Maj:t den 31 December 1867 fastställt reglemente för hypoteksföreningen mellan fastighetsegarne i städerna Örebro och Nora, i hvilket reglemente ändringar blifvit den 30 Maj 1879 stadfästade.

Denna hypoteksförening utlemnade år 1873 de första lånen. Efter det Allmänna hypotekskassan i skrifvelse till föreningen den 23 Juni 1880 anmält sig vara i tillfälle att tillhandahålla lån mot 5 procents kapitalrabatt, hafva 17 låntagare i Örebro sig deraf begagnat. Flere egare af större fastigheter hafva och ifrågasatt att begagna lånerätt, men kapitalrabatten har verkat återhållande, helst penningetillgången i andra kreditanstalter

samtidigt varit riklig mot jämförelsevis billiga, till och med billigare villkor. Antalet af de hos föreningen lyftade lånen å sammanräknadt ursprungligt belopp 426,400 kronor utgjorde vid 1880 års slut 55, deraf 6 till belopp af 22,400 kronor belöpte på fastigheter i Nora.

Skulden till Allmänna hypotekskassan utgjorde vid nämnda års slut:

dels det belopp som å		
ursprungliga amorteringslånet.....	391,900 ⁰⁰ .	
efter afdrag för verkställd amortering....	28,731 ⁵⁸ .	
återstod oguldet med	363,168 ⁴² .	
och dels förskottslån	34,500 ⁰⁰ .	
eller tillsammans.....	kronor:	397,668 ⁴² .
Å de till delegarne utlemnade 51		
amorteringslån, ursprungligen utgörande	391,900 ⁰⁰ .	
voro efter afdrag för verkställd amortering	28,731 ⁵⁸ .	
återstående oguldne.....	363,168 ⁴² .	
hvertill kommer utlemnade förskottslån	34,500 ⁰⁰ .	
eller tillsammans.....	kronor:	397,668 ⁴² .

Af det för år 1876 af riksdagen beviljade extra anslag å 20,000 kronor »till aflöning m. m. åt särskild polisstyrka å landet och till belöningar för gröfre brotts upptäckande och förbrytares efterspanande», har Kungl. Maj:t genom Nådigt Bref den 11 Augusti 1876 anvisat 1,000 kronor att mot redovisnings-skyldighet af Konungens Befallningshafvande användas till anställande af särskild *polisman* för ordningens och säkerhetens uppehållande å landsbygden närmast staden Örebro samt till anskaffande af tillfälligt polisbiträde, der sådant kunde erfordras, inom öfriga delar af länet, äfvensom till befrämjande af gröfre brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande och gripande. Sedermera har Kungl. Maj:t, genom särskilda Nådiga Beslut den 20 Juli 1877, den 12 Juli 1878, den 24 Oktober 1879 och den 5 November 1880, för hvarje af sistnämnda fyra år anvisat ett belopp af 1,000 kronor att af Konungens Befallningshafvande användas till aflöning och reseersättning åt de personer, som Konungens Befallningshafvande kunde komma att i mån af behof förordna att, med åtnjutande af polistjenstemans befogenhet och skydd, biträda vid upprätthållande af ordning och säkerhet å landsbygden inom länet, äfvensom till belöningar för gröfre brotts upptäckande samt förbrytares efterspanande eller gripande.

I nästföregående femårsberättelse omförmäles ej mindre hurusom vid allmän sammankomst i Örebro den 20 September 1875 bildades *Örebro läns skyddsförening*, än äfven hvilka syftemål samma förening söker att uppnå. Denna förening, för hvars ekonomiska ställning är i tabell 5 redogjort, har under hela förevarande period varit i verksamhet. Föreningens styrelse afgifver årligen berättelse, innehållande redogörelse såväl för föreningens och styrelsens åtgöranden på de områden, inom hvilka hennes verksamhet rör sig, som ock för hennes tillgångar och utgifter.

Likaledes har den år 1871 stiftade, jemväl i föregående femårsberättelse omnämnda *Fosterländska föreningen i Örebro län* under förevarande 5 år fortsatt sin verksamhet i syftning, som nyss åberopade berättelse angifver. I September månad 1879 anordnade föreningen en utställning i Örebro af slöjdalster, förfärdigade af barn inom skolåldern, vid hvilken utställning, som var ganska rikhaltig, föreningen utdelade pris till sammanräk-

nadt belopp af 177 kronor. Vidare har föreningen i ändamål att höja smaken, skönhetssinnet och konstfärdigheten inom hemslöjdens område för ett visst antal lärare och lärarinnor vid länets slöjdskolor bekostat resa till och vistelse vid den utställning af slöjdalster, tillverkade vid slöjd- och folkskolor eller af enskilde personer, som den 9 Februari 1880 egde rum i Stockholm i Kungl. Landtbruksakademiens hus. Till bekostande af prisbelöningar vid sistnämnda utställning bidrog hushållningssällskapet med 200 kronor, äfvensom sällskapet bestred de kostnader, hvilka voro förenade med fram- och återsändandet af slöjdalstren från Örebro län samt deras uppackning och ordnande i Stockholm af ett länets ombud. Föreningen räknar medlemmar till ett antal af 250 uti alla socknar inom länet. Tillgångarne, som uppkommit genom årsafgifter och frivilliga bidrag, utgöra 2,555 kronor 26 öre.

En annan förening, benämnd *Jultomtarne*, har till ändamål att vid jultiden utdela kläder åt fattiga barn.

För *skjutkonstens befrämjande* inom länet har landstinget under en följd af år visat mycken nitälskan medelst utseende af särskilde komiterade och beviljande tid efter annan af ganska betydliga anslag. Under förevarande femårsperiod har landstinget till ändamålet anslagit för år 1878 500 kronor, hvarjeme sistnämnda års landsting beslöt, att komiterade skulle ega fritt förfoga öfver befintliga 25 gevär och kassabehållningen 297 kronor 15 öre, och att hvad i öfrigt kunde af penningar anses oundgängligen nödigt för målets vinnande finge af komiterade från landstingskassan rekvireras till belopp af högst 500 kronor.

Af statsmedel hafva till *qvarlevande landtvärnsmän* från 1808 och 1809 årens krig beviljats:

1876 till 8 landtvärnsmän	50 kronor till hvarje eller tillsammans	400 kronor.
1877 " 6 " "	50 " " " "	300 "
1878 " 5 " "	50 " " " "	250 "
1879 " 5 " "	100 " " " "	500 "
1880 " 4 " "	135 " " " "	540 "

Rörande länet *städer* torde utöfver hvad förut blifvit anfördt böra särskildt nämnas följande:

Staden **Örebro**, som hör till städerna af tredje klassen, har väl sörjt för folkskoleväsendet. Vid en folkmängd år 1880 af 11,785 personer utgjorde antalet till skoldistriktet hörande barn emellan 7—14 år 1,795, deraf 899 gossar och 896 flickor. Af nämnda antal undervisades i folkskolorna 346 gossar och 323 flickor eller tillsammans 669, i småskolorna 160 gossar och 135 flickor eller tillsammans 295, i allmänna läroverk eller i folkundervisningsanstalter utom distriktet 175 gossar och 40 flickor eller tillsammans 215, i enskilda skolor 112 gossar och 285 flickor eller tillsammans 397 och i hemmen 72 gossar och 69 flickor eller tillsammans 141. I undervisningen hafva under ifrågasvarande år ej deltagit 6 gossar och 7 flickor eller tillsammans 13, hvilka aflagt afgangsexamen från folkskolan, 2 flickor till följd af sjukdom eller naturfel samt 28 gossar och 35 flickor eller tillsammans 63, som vistats utom skoldistriktet och om hvilka uppgifter saknas. År 1880 voro anställda vid folkskolorna 6 ordinarie och 2 extraordinarie lärare samt 5 ordinarie och 4 extraordinarie lärarinnor och vid småskolorna 12 extraordinarie

lärarinnor, äfvensom 3 extra lärare i slöjd och 1 extra lärarinna i handslöjder. Antalet skolhus utgör 10, egna 7 och förhyrda 3. Skolhusen äro belägna, de egna: 1 vid Kungsgatan, 1 på söder och 1 på norr, i hvilka två senare flickor undervisas, 1 vid Handtverkaregatan, 2 på södra Ladugårdsskogen och 1 utom norra stadsdelen vid Sofielund; samt de förhyrda: 1 vid Kungsgatan, 1 vid Köpmangatan och 1 å arbetshuset. Endast det ena skolhuset på södra Ladugårdsskogen är försedt med planteringsland, hvaraf en ytvidd af 8,000 qv.-fot är upplåten till lärarens bruk, och en vidd af 8,300 qv.-fot för undervisningen. Utgifterna ifrågavarande år voro: till lärares och lärarinnors aflöning 24,369 kronor 38 öre, till skollokal och inventarier 3,949 kronor 87 öre, till undervisningsmateriel 525 kronor 22 öre och till öfriga behof 2,460 kronor 73 öre, utgörande tillsammans med skolkassans behållning vid årets slut, 15,566 kronor 31 öre, ett sammanräknadt belopp af 46,871 kronor 51 öre. Till bestridande af utgifterna hafva utgått: af skoldistriktet 38,501 kronor 51 öre, af statsmedel lönetillskott till lärare och lärarinnor vid folk- och slöjdskolorna 5,053 kronor och vid småskolorna 2,296 kronor 87 öre, af landsting eller hushållningssällskap 525 kronor och afkomst af donationer 495 kronor 13 öre eller tillsammans 46,871 kronor 51 öre.

Till skolväsendet finnes donerad kapital till belopp af 5,100 kronor och fastighet till värde af 1,527 kronor 17 öre, eller tillsammans 6,627 kronor 17 öre. Derjemte eger skolväsendet donerade kapital, hvilka afkastning användes dels till fattiga barns beklädnad och dels till belöningar, utgörande de till förra åndamålet donerade kapital 14,250 kronor och de till det senare gifna 6,530 kronor. För skolväsendet uttaxerades för år 1880 af hvarje skattskyldig person 50 öre och för hvarje bevilningskrona 100 öre.

Två med egna fonder och medel utrustade undervisnings- och uppfostringsanstalter finnas i Örebro, nemligen *Örebro enskilda flickskola* och den af *Småbarnsskolans vänner* underhållna skolan för smärre fattiga barn. Hvad angår tiden för dessa anstalters tillkomst samt deras syftemål och ekonomiska ställning hänvisas till tabellen N:o 5 litt. C., punkterna 55 och 56. Vid den enskilda flickskolan äro två lärarinnor anställda, den ena för undervisning i de vanliga skolämnena, och den andra för undervisning i handslöjder. Lärjungarne utgöras af 90 fattiga flickor, hvaraf 40 jemväl erhålla beklädnad. Vid småbarnsskolan meddelas af 1 öfver- och 1 underlärarinna undervisning åt omkring 83 barn. Denna skola hålles öppen från och med den 1 Mars till omkring den 18 December hvarje år.

Vidare finnas i staden 4 rent enskilda mindre skolor, i hvilka vårterminen 1880 tillsammans 103 barn erhöilo undervisning.

Slutligen är att omtala Fru Elise Wallströms *skola för flickor*, indelad, utom hvad angår öfningsämnena, i sex lexlag utan klasstväng. Undervisningsämnena äro de samma som förekomma i högre skolor för qvinlig ungdom. Under läsåret 1880 erhöilo i denna skola 20 lärjungar undervisning af föreståndarinnan, 5 lärare och 4 lärarinnor.

Den stora eldsvåda, som år 1854 öfvergick staden och förstörde en stor del af densamma, innebar en maning till stadens invånare att kraftigt sörja för ordnande af brandväsendet. Enligt nu gällande brandordning, af Konungens Befallningshafvande fastställd den 21 Maj 1875, äro alla inom staden boende välfrejdade och arbetsföre män i en ålder mellan 18 och 55 år

pligtige att inträda i *brandkåren*, när brandchefen sådant förordnar. Personer, som till kronan betala skatt af minst 10 kronor och som af en eller annan anledning ej blifvit till tjenstgöring vid brandkåren inkallade, erlægga till brandkassan särskild, af Konungens Befallningshafvande den 26 Oktober 1880 fastställd afgift, hvilken gemensamt med öfriga stadsutskylder påföres, uppbäres och redovisas af drätselkammaren. Brandkåren är indelad i fyra afdelningar, nemligen släcknings-, vattenhemtnings-, rifnings- och bergnings-, samt vakt- och reservafdelningarne. Den räknade vid början af år 1880 en styrka af 1,217 man och förfogade öfver 105 hästar. Att kåren icke är försedd med ångspruta är en brist, som borde snarligen afhjelpas.

En särskild *planteringsnämnd* har i uppdrag att ombesörja årliga planteringar af träd och buskar å sådana ställen inom och utom staden på dess område, som lämpa sig derför. Till följd af dels sådana planteringar och dels de efter 1854 års brand uppförda nybyggnader företer staden ett prydligt yttre.

Å stadens stora torg midt emot kyrkan står på grundlag af en granitsockel Engelbrekt Engelbrektssons bildstod, gjuten i brons efter modell af professor C. G. Qvarnström. Den af-täcktes år 1865. Framför högre allmänna läroverkets hus vid Olaigatan finnes sedan år 1834 upprest en obelisk till minne af de svenska reformatörerna, bröderna Olaus och Laurentius Petri.

År 1874 väckte staden genom särskilda instämningar talan om *återvinning af den s. k. sjettedelsjorden*, d. v. s. den genom Kungl. Brevet den 3 Augusti 1636 samt Kungl. Resolutionerna den 7 Februari 1645 och den 27 Oktober 1650 till staden donerade ladugårdsjord, hvilken af enskilda personer innehafves och besittes men enligt stadens åsigt vore af den natur och blifvit af staden mottagen under sådana villkor, att densamma icke kunnat, till större eller mindre del, med lagligen gällande verkan till enskilda, en eller flera, med eganderätt öfverlätas eller till nyttjande på obegränsad tid öfverlemnas, utan deremot så mycket hellre, som staden sjelf till densamma icke haft eganderätt eller ens någon till tiden obegränsad nyttjanderätt, bort endast för stadens gemensamma räkning brukas eller ock på arrende för viss tid upplåtas, så att dess behållna afkastning influtit i stadskassan och derigenom kommit staden och hvarje dess medlem till nytta och fördel. Sedan särskild rådstufvurätt genom dom den 4 April 1877 hufvudsakligen bifallit käromålet, men Kungl. Majts och Rikets Svea hofrätt, hvarest innehafvarne af sjettedelsjorden fullföljt vadetalan, genom dom den 4 Juli 1878 ogillat den af staden väckta talan; har Kungl. Majt genom dom den 6 Oktober 1880, meddelad i ett af ifrågavarande mål emellan stadsfullmäktige i Örebro, å stadens vägnar, sökande, och en innehafvare af sjettedelsjord, svarande, yttrat: att, emedan den åren 1768, 1769 och 1773 förrättade fördelning af den till Örebro stad donerade s. k. ladugårdsjord, hvaraf nu omtvistade egor utgjorde en del, icke, såvidt de angående samma fördelning upprättade skriftliga handlingar utmärkte, innefattat jordens upplåtande med eganderätt eller under ständig besittningsrätt, samt följaktligen de sedermera ingångna, af svaranden åberopade köpeaftal, hvarigenom nämnde egor till svaranden öfverlätits, hvarken kunde gifva svaranden eganderätt dertill eller eljest betaga staden rättighet att efter uppsägning få angående jordens användande sådana förändrade anordningar vidtagna, hvartill författningarne angående jord af förevarande

beskaffenhet må föranleda; ty och då svarandens invändning, att staden försuttit den i Kungl. Förklaringen den 14 Maj 1805 stadgade tid för anställande af klander å nämnda köp, ej för-tjenade afseende, pröfvade Kungl. Maj:t, som på grund af Kungl. Brefven den 25 September 1745 och den 27 April 1750 funne det icke tillkomma domstol att ingå i pröfning af frågan, huruvida efter förutnämnda fördelning sådana förändrade förhållanden inträdt, att svaranden förty borde åläggas att omförmälda egor afträda, rättvist att, med ändring af Hofrättens dom, i så måtto bifalla käromålet, att såväl samma fördelning som sedermera skedda köp förklarades icke utgöra hinder för vederbörande å stadens vägnar att om egornas användande på annat sätt förordna; med rätt för svaranden, derest egorna af honom afträddas, att, på sätt rådstufvurätten stadgat, borttaga alla derå befintliga hus, hägnader och planteringar samt att i laga ordning mot vederbörande väcka den talan om ersättning för å jorden nedlagd nödig och nyttig förbättring, hvartill fog må förefinnas.

Vidden af den jord, som utgjort föremål för den sålunda genom siståberopade och andre af Kungl. Maj:t meddelade domar afdömda tvisten, uppgår till mera än 2,000 tunland.

Efter eldsvådan har staden genom årlig amortering icke obetydligt minskat sin skuld, så att stadens finansiella ställning ingalunda kan anses ofördelaktig. Omförmälda af domstolarne pröfvade jordatvist synes vara på god väg att förlikningsvis avslutas. Ehvad så sker, eller staden kommer att vidtaga vidare åtgärder i den af Kungl. Maj:t i nyssåberopade nådiga dom antydda syftning för att återfå besittningen af sjettedelsjorden, torde det kunna antagas, att stadens ekonomiska ställning till följd af tvistens utgång varder än ytterligare förbättrad.

Genom resolution den 4 December 1876 har Konungens Befallningshafvande fastställt förändrad lydelse af § 1 mom. 1 i de af Konungens Befallningshafvande den 9 Juni 1874 stadfästade *ordningsregler* i afseende på tid och rum för utskänkning af spritdrycker inom Örebro stad, äfvensom Konungens Befallningshafvande genom resolution af förutnämnda dag gillat i vederbörlig ordning antagna *ordningsstadganden* för staden hvad angår kringresande sällskap, som vilja offentligen utföra musik.

I §§ 24 och 38 af den af Konungens Befallningshafvande den 30 Juni 1875 fastställda *byggnadsordning för Örebro stad*, hafva beslutits ändringar, hvilka blifvit af Konungens Befallningshafvande genom resolution den 18 Maj 1878 gillade.

Under år 1880 har Konungens Befallningshafvande *dels* genom resolution den 30 Januari fastställt en af stadsfullmäktige i Örebro antagen *taxa för sotare i Örebro* och *dels* på sätt förut är antydt genom resolution den 26 Oktober förordnat om förändring af § 27 i stadens brandordning den 21 Maj 1875 till den af stadsfullmäktige antagna nya lydelse, enligt hvilken den årliga afgiften till brandkassan skall betalas med 1 krona af den, som erlägger skatt af 10 till 20 kronor, med 2 kronor af den, som erlägger skatt af 20 till 30 kronor, och så vidare med ökning af 1 krona ända till 10 kronor, som skall utgöra den högsta årliga utgiften till brandkassan.

Enligt bemyndigande i Nådigt Bref den 31 Oktober 1879, har Konungens Befallningshafvande utfärdat och den 24 påföljande November kungjort den af Kungl. Maj:t genom samma Nådiga Bref fastställda förnyade *taxa* å hamnafgifter för Öre-

bro att tjena till efterrättelse från början af år 1880 intill 1884 års slut.

Uppstaden **Askersund**, som hör till femte klassens städer, är belägen vid sjön Vetterns nordligaste vik, benämnd Alsen, på ett afstånd af 1.6 mil från Vretstorps och 1.4 mil från Skyllbergs jernvägsstation. Staden, hvilken anlades år 1640, var före nämnda tid en köping, som lydde under Vadstena. Den erhöll tre år derefter sina första privilegier, hvilka år 1647 ytterligare bekräftades. Det till staden hörande dels bebyggda och dels obebyggda egoområde utgöres af kronohemmanen Ullavi, 1 mantal, och Gålsjö, $\frac{1}{4}$ mantal, hvilka genom donationsbref den 22 September 1647 af drottning Kristina skänktes till staden. Derefter har konung Karl XIV Johan år 1838 till staden för utvidgning af dess hamn gifvit den del af hemmanet Klockarebacken i Askersunds landsförsamling, som på andra sidan Alsundet sträcker sig utefter hamnen och kalles Stapelängen, hvilken ega dock ännu icke blifvit lagd under stadens jurisdiktion. Staden, som år 1776 till större delen nedbrann, blef derefter åter uppbyggd i reguliera kvarter med räta, breda gator och ett stort torg, invid hvilket det af sten uppförda rådhuset är beläget.

Utom de i tabell N:o 3 uppgifna bebyggda och obebyggda tomter finnas åtskilliga platser, hvilka finnas bebyggda med logar, magasin och kölnor, men icke äro upptagna såsom tomter. Den *uppmätning af stadens tomter*, som under nästförutgående femårsperiod var under verkställighet, har under den förevarande blifvit afslutad, hvarvid många förut befintliga felaktigheter blifvit dels undanröjda och dels rättade, äfvensom en åskådlig *karta* öfver stadens alla kvarter, tomter och gator erhållits. I sammanhang med och till följd af nämnda uppmätning, hafva åtskilliga nya tomter i Norra Väderqvarnsbergen tillkommit. Derigenom har antalet af stadens tomter ökats med 23 utöfver det antal, som vid slutet af perioden 1871—1875 förefans. De numererade tomterna, med undantag af prestgårds- och rådhus-tomterna, hafva hvardera sin å karta utmärkta andel af den staden tillhöriga skogsmark eller afrönsningsjord, hvilken andel utgör för hel tomt $3\frac{1}{2}$ uppskattadt tunnland och för mindre tomt en rymd i förhållande derefter. Skogsmarken håller i rymd 1,160 tunnland 10 kappland, men är uppfylld af berg och sumptrakter samt otillräcklig för stadens behof, hvadan derå växande skog årligen förminskas. Detta verkar stegring i priset på ved, som jemte andra skogsalster till staden införas från angränsande egendomar och Tivedens skogsbygd. Priset å $\frac{1}{2}$ kub.-famn ved har under perioden vexlat mellan 12 och 15 kronor för björk- samt 8 och 10 kronor för barrved. I stället för ved användes äfven stenkol, dock i ringa mått, men brännstoff har hittills icke ifrågakommit att användas.

Till följd af bestämmelsen i § 14 mom. 2 af Nådiga Byggnadsstadgan för rikets städer den 8 Maj 1874, att senast inom en tid af två år från det stadgan trädde i kraft, eller från den 1 Januari 1875, skulle i den ordning, som för stadsplans antagande funnes föreskrifven, för hvarje stad i riket uppgöras och Kungl. Maj:ts afgörande underställas förslag om hvilka delar af det planlagda området vore enligt stadgan att hänföra till ny stadsdel, hvilket förslag borde vara åtföljdt af karta öfver staden, som tydligt utvisade dessa delars gränser och tillika lemnade en åskådlig bild, huru staden på olika ställen vore mer eller mindre bebyggd, har dylikt förslag under perioden blifvit uppgjort och den 25 Januari 1878 vunnit Kungl. Maj:ts nådiga fastställelse.

Åtskilliga af stadens *gator* hafva under förevarande femårsperiod blifvit omlagda och försedda med nya upphöjda gångbanor af huggen sten, för hvilket arbete kostnaden i rundt tal uppgått till 16,000 kronor, äfvensom början blifvit gjord till anläggande inom staden af ett *kloaksystem*. Den år 1869 verkställda *dränering* af hela staden har fortfarande visat sig vara af stor nytta, ej minst i sundhetsafseende. Under nästföregående femårsperiod blef, på sätt i berättelsen för samma period omförmäles, påbörjad en *vattenledning* för anskaffande af godt dricksvatten, som staden förut saknade, och förbättrande af brandväsendet. Berörda företag har under förevarande period blifvit fullbordadt och funnits för båda afsedda ändamålen tillfyllestgörande. Vattenledningen har vid de i staden inträffade eldsvådor varit till stor nytta och har derjemte haft till följd, att nedsättning i brandförsäkringsvärdena å såväl gårdsfastigheter som löseendom vunnits med 15 å 20 procent. För ytterligare fullkomnande af brandväsendet hafva stadens invånare under år 1880 beslutit att af sten uppföra nytt *spruthus* af den storlek, att sprutslangarna jemväl må kunna der uppläggas att, sedan de blifvit begagnade, torka.

Nytt *fattighus* af trä har under femårsperioden blifvit uppfördt å en sund och vacker plats. Detta hus, försedt med rymlig gårdsplan, hvarå vackra trädplanteringar verkstälts, innehåller nio rum jemte bostadslägenheter för fattigföreståndaren och har kostat omkring 10,000 kronor. Nödig ekonomibyggnad är uppförd invid sjelfva fattighuset.

I öfverensstämmelse med gällande helsovårdsstadga har utanför staden på behörigt afstånd från densamma anlagts *ny begravningsplats*, som en dag under sommaren 1880 invigdes. Till följd deraf varda å den gamla inom staden belägna kyrkogården lik numera icke jordade i andra fall än som uti återopade stadga medgifvas, och under deri bestämda villkor. I öfrigt hafva, enligt magistratens vitsord, stadens invånare på föranledande af byggnads- och helsovårdsnämnderna på ett berömligt sätt sört för snygghet å byggnader, gårdar och brandsmygar samt beredvilligt sökt fullgöra de föreskrifter, hvilka såväl i nämnda som andra hänseenden blifvit gifna till befordrande af snygghet och sundhet. Ett under nästföregående femårsperiod uppfördt *varmbadhus* har visat sig uppfylla ett länge känt behov. Denna inrättning, som af enskilda personer anordnats, har af såväl staden som dess sparbank fått emottaga penningebidrag till dess behöriga uppehållande, så att dess bestånd numera kan anses betryggadt. *Värmeledning* har år 1879 anbragts i stadens kyrka.

Vid stadens *folkskola* äro anstälde tre lärare. En af dem meddelar i en å stadens egor belägen, förhyrd lokal undervisning åt de barn, hvilkas föräldrar äro boende å samma egor och som anses hafva för lång väg till skolhuset i staden. På sätt tabellen N:o 5, litt. D, punkterna 1 och 2 utvisar, finnas i Askersund två med egna tillgångar och fonder utrustade *undervisningsanstalter för flickor*, nemligen dels *Drottning Lovisas skola för fattiga flickor* och dels *Askersunds stads flickskola*, äfven kallad högre flickskolan. I den förra meddelas kostnadsfri undervisning åt fattiga flickor från staden och dess egor af en lärarinna, äfvensom lärjungarne undervisas i handarbeten. Under förevarande femårsperiod har staden årligen för understödande af skolan anvisat hälften af den influtna hundskatten med föreskrift, att samma hälft borde användas till beklädnad af de

fattigaste skolbarnen. Skolans bestånd kan till följd af de till hennes förmån gjorda donationer anses tryggt.

Den s. k. högre flickskolan, vid hvilken är anställd en lärarinna, har jemväl under hela förevarande period varit i verksamhet och synes, enligt magistratens intyg, motsvara de fordringar, som skäligen kunna på henne ställas. Utom nämnda undervisningsanstalter finnas jemväl två rent *enskilda skolor*.

I Askersund, såsom i flera af rikets smärre städer, utgör *jordbruket* den förnämsta inkomstkällan för en stor del af stadens invånare. Det skötes i allmänhet med mycken omsorg och lemnar vanligen god afkastning, hvartill, utom jordens goda beskaffenhet i och för sig, användandet af konstgjorda gödningsämnen jemväl bidrager. Många jordegare hafva täckdikat sina egor och derigenom beredt dem större alstringsförmåga. Beloppet af de i staden befintliga fabrikers tillverkning hafva under de senaste åren, enligt hvad tillgängliga uppgifter gifva vid handen, minskats, synnerligast hvad angår garfverier och färgerier. Staden ensam kan icke bereda tillräcklig afsättning för nämnda tillverkning, och saknaden af titudens yppersta kommunikationsmedel, jernvägar, förhindrar eller försvårar afsättningen å andra orter i eller utom länet. Äfven *handelsrörelsen* i staden har aftagit och kämpar med svårigheter. Den torde icke kunna återhöja sig så länge åt varuomsättningen under den tid, sjöfarten är stängd, icke kan beredas snabb och lätt försling å jernväg. Endast *handtverkerierna* synas hafva under femårsperioden hållit sig uppe på den ståndpunkt, de förut innehaft, men äfven de kunna icke undgå att röna menligt inflytande af de närvarande bristfälliga samfärdsmedlen.

Den i sjön Vettern belägna s. k. *Skarpskytteholmen*, med träd och buskar planterad, är fortfarande upplåten till promenadplats och till exercisplats för stadens frivilliga skarpskyttekår, hvars medlemmar å en på ön anlagd skjutbana öfva sig i målskjutning. Till underhållande af planteringar, gångar m. m. å holmen har staden årligen beviljat penningeanslag.

Hvad angår det i tabell N:o 2 upptagna antal *hästar*, som från stadens skjutsanstalt utgått, har magistraten uppgifvit, att detsamma icke kan anses motsvara verkliga åtgången af hästar. I staden finnas nemligen många gårdsegare, de der ega hästar och betjena resande med skjuts, hvilken icke antecknas i den vid skjutsanstalten förda dagboken. För att åtminstone närmelsevis komma till en riktig uppfattning af skjutsförhållandena i staden lär man böra för hvarje år fördubbla det uppgifna hästantalet. Deremot besörjes *varuforslingen* mellan staden samt angränsande orter och jernbanor af egare till smärre hemman och af torpare å kringliggande landsbygd.

Af allmänna rådstugan vidtagna ändringar af §§ 13 och 14 i den för staden den 1 Maj 1875 fastställda *brandordning* hafva blifvit af Konungens Befallningshafvande genom resolution den 24 December 1877 gillade; äfvensom Konungens Befallningshafvande vidare genom resolution den 16 Februari 1880, med bifall till derom gjord framställning, förordnat om förändrad lydelse af § 35 mom. 1 i brandordningen. För åstadkommande af likställighet i kommunalt hänseende har den stadens hus- och tomtogare förut åliggande skyldighet att *underhålla stadens gator* och utgöra *nattpatrull* upphört och öfvertagits af staden, mot förbindelse för hus- och tomtogarne att i stället till staden årligen erlægga viss afgift, beräknad efter fastigheternas taxeringsvärde. Nattpatrullen utgöres af brandvakterna, jemte fyra andra per-

soner, hvilka senare tillika äro extra polisbetjenter och såsom sådane tjänstgöra vid marknader, torgmöten och allmänna sammankomster, äfvensom vissa timmar hvarje lördags-, samt söndags- och helgdagsafton.

Enligt bemyndigande i Nådigt Bref den 31 Oktober 1879 har Konungens Befallningshafvande utfärdat och den 24 påföljande November kungjort förnyad *taxa å hamnafgifter* i staden Askersund att tjena till efter rättelse från början af år 1880 intill slutet af år 1884.

I **Nora** stad, af femte klassen, har under åren 1879—1880 den för staden och Nora landsförsamling gemensamma *kyrka* blifvit fullständigt ombyggd, hvarefter hon hösten sistnämnda år invigdes.

Ny *stadsplan* har blifvit af Kungl. Maj:t den 24 Augusti 1877 fastställd. Enligt densamma är staden indelad i 113 byggnadstomter, tillsammans innehållande en areal af 1,824,997 qv.-fot, hvarjemte till trädgårdar äro afsatte 275,011 »
samt gator och torg upptaga 1,115,578 »
och allmänna planteringar 318,520 »

hvidan stadens hela planlagda område utgör 3,534,106 qv.-fot.

Under åren 1876—1878 har staden utan att behöfva derför skuldsätta sig uppfört ett tidsenligt och prydligt *stadshus*, hvarest, utom boningsrum för resande och restaurationslokaler, finnas rum för rådstufvurättens och drätselkammarens sammanträden och arkiv.

Å stadens *allmänning*, som innehåller 1,208 kvadratrek, har marken blifvit torrlagd och plantering verkställd i ändamål att sörja för skogens återväxt.

I staden finnas två *folkskolor* och en *småskola*, alla tre inrymda i en och samma byggnad, hvartill äfven hör planteringsland. Folkskolorna förestås, den ena af en lärare och den andra af en lärarinna, samt småskolan af en lärarinna. Af barn i skolåldern, 102 gossar och 116 flickor, undervisas i folkskolorna 122, i småskolan 56, i allmänna läroverk 19, i enskilda skolor 8 och i hemmen 11, äfvensom 2 till följd af sjukdom eller annan anledning icke deltagit i undervisningen. Vidare finnes en *slöjdskola* för flickor, hvilken skola vid 1880 års slut egde en tillgång af 6,129 kronor 68 öre, deri inberäknad lärjungarnes inbesparade arbetsförtjenst. Undervisningen meddelas af en lärarinna åt i årligt medeltal 40 flickor. Såsom bidrag till uppförande af nytt *skolhus* hafva sparbankens i Nora hufvudmän vid allmän årssammankomst den 4 Maj 1880 af bankens reservfond anslagit 5,000 kronor, som vid nämnda års slut till drätselkammaren öfverlemnats.

Konungens Befallningshafvande har den 2 September 1878 uppå derom gjorda särskilda framställningar *dels* fastställt för-

nyad brandordning för Nora stad och *dels* förordnat om förändrad lydelse af §§ 4, 5, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 32, 34, 35, 36, 43 och 44 af den för staden den 1 Februari 1875 stadfastade *byggnadsordning*, äfvensom Konungens Befallningshafvande genom särskilda resolutioner den 15 Februari 1879 såväl fastställt de af allmänna rådstugan antagna *ordningsregler i fråga om tid för utskänkning af spritdrycker samt vin och maltdrycker* inom staden, som ock gillat särskilda, jemväl af allmänna rådstugan antagna *stadganden i afseende å allmänna ordningen* i staden.

Lindesberg, tillhörande städerna af femte klassen, har den 7 Juni 1878 erhållit Kungl. Maj:ts nådiga fastställelse å sin nya *stadsplan*, hvilken omfattar både äldre stadsdelarne och de delar af stadens planlagda område, som äro att hänföra till ny stadsdel.

Stadens *finansiella ställning* var vid 1880 års slut sådan, att värdet å dess tillgångar uti inventarier och fastigheter stigit till 249,789 kronor 26 öre, hvilken ökning föranledts dels af betydliga nybyggnader och dels af den år 1879 vidtagna förhöjning i fastigheternas taxeringsvärden, samt fordringar till 20,993 kronor 76 öre, hvarförutom staden eger donerade fonder till belopp af 34,988 kronor 83 öre, hvaraf dock omkring hälften ännu icke får af staden användas; samt att skulderna uppgingo till 39,644 kronor 35 öre, hvaraf 11,660 kronor utgjorde återstod å ett gemensamt med Lindesbergs landsförsamling upptaget amorteringslån för återuppbyggande af kyrkan, som vid den staden år 1869 öfvergångna eldsvåda blifvit mycket skadad. År 1880 uppgingo stadens inkomster till 28,381 kronor 7 öre och dess utgifter till 28,997 kronor 65 öre.

Enligt tillgängliga uppgifter vill det synas, som skulle under förevarande femårsperiod fabriker och handtverkerier gått något tillbaka, hvaremot handeln bibehållit sig på ungefär samma ståndpunkt som förut. Konungens Befallningshafvande har den 15 Juni 1878 fastställt *stadgar för Lindesbergs stads frivilliga fabriks- och handtverksförening*.

Staden hade år 1880 en folkskola med 1 lärare och en småskola med 1 lärarinna, hvilka skolor nämnda år blefvo inrymda i en större och rymligare lokal. Af 247 barn i skolåldern, 125 gossar och 122 flickor, undervisades i folkskolan 74, i småskolan 42, i allmänna läroverk 48, i enskilda skolor 33 och i hemmen 50.

Vidare finnes i staden en *slöjdskola för flickor* och en *skola för större flickor*. Till förmån för båda dessa skolor äro, på sätt tabell N:o 5, litt. F, punkterna 3 och 4 utvisa, donationer gjorda.

Örebro Slott å landskansliet den 1 Oktober 1881.

AXEL BERGSTRÖM.

J. O. Högström.

Aug. Helling.

Tab. N:o 1.

FOLKMÄNGDEN I ÖREBRO LÄN, ÅREN 1876—1880.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		Den 31 December enligt presternas uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Befväringss- manskap af alla 5 klass. enligt form. II. i Näd. förord. d. 9 Febr. 1861.	Enligt årets mönster- rullor ap- proberade befväringss- pliktige.
					Hela folkmängden af			Deraf fria från mantals- penningar.				
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden	år 1876.....	81,779	83,588	165,367	81,611	83,369	164,980	39,849	43,400	83,249	5,262	1,062
	” 1877.....	82,018	83,787	165,805	81,781	83,595	165,376	39,301	43,067	82,368	5,386	1,077
	” 1878.....	82,130	83,691	165,821	81,924	83,823	165,747	39,031	42,775	81,806	5,515	1,102
	” 1879.....	82,554	84,232	166,786	82,321	84,475	166,796	39,342	43,150	82,492	5,861	1,285
	” 1880.....	81,845	83,887	165,732	81,803	83,900	165,703	39,222	42,695	81,917	5,693	1,219
I Örebro stad	år 1876.....	4,691	5,805	10,496	4,749	5,865	10,614	2,216	2,410	4,626	293	59
	” 1877.....	4,854	5,977	10,831	4,812	5,967	10,779	2,191	2,385	4,576	342	71
	” 1878.....	4,866	6,142	11,008	4,829	6,157	10,986	2,138	2,417	4,555	379	68
	” 1879.....	5,044	6,362	11,406	5,073	6,386	11,459	2,233	2,466	4,699	396	77
	” 1880.....	5,218	6,567	11,785	5,248	6,652	11,900	2,354	2,689	5,043	409	60
I Askersunds stad	år 1876.....	713	872	1,585	708	872	1,580	338	414	752	47	9
	” 1877.....	705	848	1,553	709	863	1,572	332	393	725	42	3
	” 1878.....	726	862	1,588	735	877	1,612	343	405	748	43	6
	” 1879.....	731	869	1,600	730	878	1,608	333	398	731	45	12
	” 1880.....	731	894	1,625	731	893	1,624	325	406	731	43	6
I Nora stad	år 1876.....	689	830	1,519	688	830	1,518	308	356	664	45	5
	” 1877.....	677	835	1,512	675	835	1,510	309	353	662	40	7
	” 1878.....	685	846	1,531	680	842	1,522	305	358	663	45	11
	” 1879.....	713	885	1,598	715	881	1,596	322	372	694	42	10
	” 1880.....	682	854	1,536	694	857	1,551	306	345	651	51	12
I Lindesbergs stad	år 1876.....	708	845	1,553	711	850	1,561	355	442	797	42	11
	” 1877.....	706	829	1,535	707	836	1,543	333	419	752	44	4
	” 1878.....	691	834	1,525	687	834	1,521	328	393	721	50	12
	” 1879.....	715	892	1,607	711	896	1,607	351	438	789	54	12
	” 1880.....	697	888	1,585	708	886	1,594	347	429	776	53	8
I hela länet	år 1876.....	88,580	91,940	180,520	88,467	91,786	180,253	43,066	47,022	90,088	5,689	1,146
	” 1877.....	88,960	92,276	181,236	88,684	92,096	180,780	42,466	46,617	89,083	5,854	1,162
	” 1878.....	89,098	92,375	181,473	88,855	92,533	181,388	42,145	46,348	88,493	6,032	1,199
	” 1879.....	89,757	93,240	182,997	89,550	93,516	183,066	42,581	46,824	89,405	6,398	1,396
	” 1880.....	89,173	93,090	182,263	89,184	93,188	182,372	42,554	46,564	89,118	6,249	1,305

Tab. N:o 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I ÖREBRO LÄN ÅREN 1876—1880.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Särskilda slag af vägar.	Längd af hvarje vägslag vid 1880 års slut.	Deraf under åren 1876—1880		Kostnad för under åren 1876—1880				Längd af indelade med skjutsanstalter försedda vägar vid 1880 års slut.	Skjutsanstalter (vid 1880 års slut)			
		fulländade och afsy- nade nya vägar.	omlagda eller be- tydligt för- bättrade väg- sträckor.	fulländade nya vägar.		omlagda eller betyd- ligt förbättrade väg- sträckor.			med entreprenad.		utan entreprenad.	
				Af stats- medel.	Af lands- tings el- ler kom- muners medel.	Af stats- medel.	Af lands- tings el- ler kom- muners medel.		Gästgif- verier.	Skjuts- stationer.		
Å landsbygden:	Mil.	Mil.	Mil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Mil.	Antal.	Antal.	Antal.	
allmänna landsvägar.....	86.1	0.8	—	21,240	9,400	—	—	84	42	—	—	
häradsvägar.....	61.1	4.5	—	24,800	51,500	—	—	29.8	4	1	—	
sockenvägar.....	39.3	—	—	—	—	—	—	2.1	1	—	—	
I städerna.....	4.2681	—	—	—	—	—	—	4.2681	4	—	—	
Summa	190.7681	5.3	—	46,040	60,900	—	—	120.1681	51	1	—	
Skjutslegan per mil utgick vid 1880 års slut med:												
2.00 kronor, hvilket är öfver maximilegan enl. § 26 i Kgl. Förordn. den 31 Maj 1878, utan entreprenadbidrag..... vid									—	1	—	
1.60 » hvilket är maximilega, med entreprenadbidrag..... »									50	—	—	
1.50 » hvilket är under maximilega..... »									1	—	—	
Summa skjutsanstalter									51	1	—	
									Kungs- och krono- skjuts.			
Antal utgångna hästar under år 1876..... vid									159	13,240	—	—
» » » 1877..... »									269	10,721	316	—
» » » 1878..... »									240	9,142	292	—
» » » 1879..... »									80	7,433	259	—
» » » 1880..... »									102	7,698	187	—
Summa hästar									850	48,234	1,054	—

Tab. No 3.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I ÖREBRO LÄN ÅR 1880.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur.	Hemman.			A n t a l					Taxerings- värdet. Kronor.
	Mantal		Bruk- nings- delar.	nybyggen.	jordtorp.	ryttare- soldat- och båtsmans- torp.	back- stugor.	andra lä- genheter.	
	oförmed- lade.	nuvarande.							
I. Landsbygden.									
A. Kronoegendomar.									
1) Under allmän disposition.									
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier.....	10'000	10'000	8	—	11	—	3	—	171,000
b) Boställen.....	74'376	73'126	91	—	82	—	15	—	2,011,000
c) Hemman.....	67'042	64'792	82	—	77	—	10	—	2,125,300
d) Nybyggen.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	2	—	4	37	376,570
f) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—
g) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	—	2	6,800
2) Under enskild disposition.									
a) Säterier.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Hemman.....	34'385	32'652	284	—	25	—	9	—	891,500
c) Nybyggen.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	17	—	9	113	285,270
e) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	—	85	68,000
B. Skatteegendomar.									
a) Boställen.....	4'478	4'478	6	—	8	—	3	—	166,000
b) Säterier.....	51'500	51'500	30	—	71	18	13	—	1,907,180
c) Hemman.....	1,862'596	1,817'163	8,888	—	2,845	454	979	—	71,002,870
d) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	877	103	132	9705	1,718,390
e) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	—	3	—
f) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	—	427	6,978,698
C. Frälseegendomar.									
a) Boställen.....	2'500	2'500	5	—	1	—	—	—	61,700
b) Säterier och ladugårdar.....	105'500	105'500	56	—	228	—	29	—	4,624,370
c) Rå- och rörs- (insockne) hemman.....	11'500	9'000	20	—	8	—	—	—	316,100
d) Hemman (utsockne).....	778'959	706'459	2,191	—	1,603	239	490	—	22,834,900
e) Jordlägenheter.....	—	—	—	—	267	15	12	2015	391,256
f) Fiskerier.....	—	—	—	—	—	—	—	4	600
g) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	—	1785	2,494,000
Summa	3,002'836	2,877'170	11,661	—	6,122	829	1,708	1,946	118,431,504
II. Städerna.									
	Hela antalet nybyggda bo- ningshus 1876—1880.			Tomter		Lägenheter.	Taxeringsvärdet		
				bebyggda.	obe- byggda		af hus och tomter.	af jordar.	
Örebro.....stad	58	—	—	342	38	405	10,790,510	721,555	
Askersunds....."	3	—	—	170	47	62	802,225	377,522	
Nora....."	7	—	—	115	6	28	980,300	303,600	
Lindesbergs....."	13	—	—	122	18	80	881,200	487,893	
Summa	81	—	—	749	109	575	13,454,235	1,890,570	

Tab. N:o 4.

BRANDFÖRSÄKRINGS-INRÄTTNINGARNES VERKSAMHET I ÖREBRO LÄN ÅREN 1876—1880.

80

Örebro län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.					10.		11.	
Inrättningens namn och verksamhetsområde.	År då verksamheten börjat.	Influtna försäkringsavgifter (eller utdebiterade belopp). 1876—1880.	Öfriga inkomster. 1876—1880.	Utbetalda brandskade-ersättningar. 1876—1880.	Öfriga utgifter. 1876—1880.	Befintliga fonder eller tillgångar. $\frac{31}{12}$ 1880.	Försäkrings-belopp. $\frac{31}{12}$ 1880.	Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					Eldsvådor för hvilka under 1876—1880 utbetalts ersättning		Anmärkningar.	
								1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	för endast fast eller endast lös egendom.	för både fast och lös egen-dom.		
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Öre.	Öre.	Öre.	Öre.	Öre.	Antal.	Antal.		
1. Lerbäcks sockens enskilda brandstodsbolag (äfvén omfattande delar af Snallunda, Hammars och Hallsbergs socknar).	Fast egendom Lös egendom	1871	3,625 ⁰⁰	167 ⁰⁰	174⁰⁰ 79⁰⁰	435 ⁰⁰	4,075 ⁰⁰	1,239,000 1,000,000	3	3	6	3	3	3 4	7	
2. Karlskoga härads enskilda brandstodsförening.	Fast egendom Lös egendom	1854	2,759 ⁴¹	—	1,238 ⁰⁰	1,069 ⁰⁰	452 ⁴¹	2,200,000 1,300,000	—	5	—	5	—	— —	11	1)
3. Fellingsbro brandförsäkringsbolag. (Omfattar Fellingsbro, Göt-lunda, Lillkyrka, Glanshammar, Ödeby och Näsby socknar.)	Fast egendom Lös egendom	1874	10,470 ¹⁶	393 ⁸⁶	7,971 ⁹¹	954 ¹¹	1,938 ⁰⁰	4,962,560	5 5	5 5	5 5	5 5	— —	— —	4	2)
4. Örebro läns brandstodsbolag. (Omfattar länets landsbygd.)	Fast egendom Lös egendom	1844	360,915 ²⁵	2,624 ⁰⁴	400,260 ⁸⁰	58,164 ⁴¹	—	116,303,920	10 10	9 9	7 7	5 5	13 13	— —	239	3)
Anm. 1) Redogörelsen omfattar tiden $\frac{26}{12}$ 1875— $\frac{25}{12}$ 1880. — 2) Redogörelsen omfattar tiden $\frac{14}{3}$ 1875— $\frac{13}{3}$ 1880. — 3) Redogörelsen omfattar tiden $\frac{15}{3}$ 1875— $\frac{14}{3}$ 1880. Bolaget samlar ej fonder, utgifver räntebärande obligationer, hvilka den 1 Juni hvarje år inlösas med den influtna uppbörden. Alla beräkningar grunda sig på ansvarighetsbeloppet, och utgå bidrag till skadeersättningar och förvaltningskostnader efter hvarje bolagsmans sammanräknade ansvarighetsbelopp för byggnader och lösören.																

Tab. N:o 5.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I ÖREBRO LÄN, ÅR 1880.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1880 till antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkn.
A. För länet samfäldt:								
1. Örebro läns allmänna fattigvård.	Tiggeriets hämmande och spinneriverks anläggande inom länet.	Konung Carl XIV Johan såsom kronprins.	1813 $\frac{13}{8}$	8	335	110,039 ⁸⁶	En styrelse, bestående af 6 ledamöter, med landshöfdingen i länet såsom ordförande.	1)
2. Wallenstjerna-Liljeströmska donationen.	Till hjälp åt mindre bemedlade personer, som vårdats å Örebro läns lasarett.	Wallenstjerna, enkefriherinna, född Danckwardt Liljeström och majoren F. Danckwardt Liljeström.	1861 $\frac{10}{6}$	—	—	3,064 ⁶⁷	Örebro läns lasarettsdirektion.	
B. A landsbygden:								
a) Öster Nerikes fögderi:								
1. Grandeliska fonden.	Att utdela räntan till fattiga i Vintrosa.	Prosten Grandelius.	1824	6	30	750	Kommunalnämnden i Vintrosa socken.	

Tabb. Nis 4 o. 5.

2. Lejonstedtska grafkassan.	Vårdande af Lejonstedtska familjgravnen & Ekers kyrkogård.	Enkegrefvinnan Antoinette Lejonstedt, f. Cederström.	1817	—	—	200	Kyrkorådet i Ekers socken.
3. Katarina Larsdotters donation.	Att utdela räkntan till belöningar åt barn inom folkskolan i Eker.	Enkan Katarina Larsdotter.	1877 ²⁴ / ₃	—	6	100	Skolrådet i d:o
4. Kristina Janadotters donation.	Att utdela räkntan till belöningar åt barn inom småskolan i Eker.	Enkan Kristina Janadotter.	1877 ¹ / ₄	—	3	50	D:o d:o
5. Widstrandska fonden.	Räkntan skall lemnas åt någon behöfvande inom Ekers socken.	Handlanden G. Widstrand.	1872 ²¹ / ₉	1	3	50	Fattigvårdsstyrelsen i d:o.
6. Åkerhielmaka pensionen.	För blesserade militärer af gemenskapen eller deras enkör, i brist deraf behöfvande underhafvande under Hjelmsberg.	Majoren S. J. Åkerhielm.	1814 ²⁴ / ₁₁	7	2 ⁸⁶ 2 t:r råg och 2 t:r korn.	Utgår årl. med detta belopp och persedlar.	Kommunalnämnden i Almby socken.
7. Stadsrådet Grefve C. G. Mörnens donation.	Understöd åt underhafvande i Almby socken under Esplunda.	Stadsrådet Grefve C. G. Mörner.	1872 ³⁰ / ₇	3	33	600	D:o d:o
8. Kyrkovärden Olof Anderssons donation.	Understöd åt en utfattig sänsliggande sjuk från Almby socken.	Kyrkovärden Olof Andersson.	1874 ¹⁸ / ₆	1	30	500	D:o d:o
9. Lindströmska fonden.	Att bidraga till Axbergs sockens fattigvård och skolväsende.	Arbetskarlen Olof Larsson Lindström.	1865 ¹² / ₁₂	—	—	3,826 ⁷⁴	Kommunalnämnd och skolråd i Axbergs socken.
10. Dylta bruks fattigfond.	Understöd åt fattiga under Dylta bruk.	Generaladjutanten Frih. C. S. Åkerhielm.	1821 ¹ / ₁	9	360	6,000	Egaren af Dylta bruk.
11. Wistrandska fonden.	Att använda räkntan till extra förplägning, bestående af kaffe, åt Kils sockens fattighjon om julen.	Handlanden E. Wistrand.	1872	—	12	200	Kommunalnämnden i Kils socken.
12. Eldvalla donation.	Att använda räkntan till beklädnad åt fattiga nattvardsbarn i Glanshammar.	Lars Ersson i Eldvalla.	—	6	18	300	Fattigvårdsstyrelsen i Glanshammars socken.
13. Reuterska grafkassan.	Underhåll af Reuterska grafkoret, men »hvad deraf öferskjuter, må utdelas emellan Glanshammars sockens fattiga, Gud till ära och dem i deras elände till någon hugnad».	Öfverste G. Reuter.	1727	—	10 ⁸²	322 ⁵⁴	Pastor i Glanshammar. 2)
14. Herdmans donation.	Utdelning af räkntan åt fattiga i Glanshammars socken.	Prosten G. Herdman.	1751 ²⁰ / ₁	—	7	—	Kommunalnämnden i Glanshammars socken. 3)
15. a) Glanshammars skolkassa.	Understöd åt folkskolan i Glanshammar.	Grefvinnan B. J. Ribbing.	1727	—	—	9,005 ⁶⁸	Pastor i Glanshammar. 4)
b) Rinkaby skolkassa.	D:o	D:o	—	—	—	3,308 ³³	D:o d:o
16. Rinkaby kyrkas ljuskassa.	Lyshållning i en kyrkkrona.	Bengt Nilsson i Sjögesta.	1840 ⁹ / ₁₂	—	—	71 ⁷⁶	Församlingens pastor och kyrkovårdar.
17. Mörnernas och Frökenskassorna.	Utdelning till fattiga under godset Esplunda.	Grefvinnan L. U. Mörner, född Horn m. fl.	1815 ⁵ / ₆	14	141	2,500	Kommunalnämnden i Rinkaby socken. 5)
18. Per och Lars Jonssons fond.	Understöd åt fattiga föräldrar i Götlanda för deras barns skolgång.	Hemmansegarne Per och Lars Jonsson.	1864 ²⁵ / ₉ och 1873 ¹⁸ / ₁₂	15	136	2,500	Fattigvårdsstyrelsen i Götlanda socken.
19. Danckwardt-Lillieströmska donationen.	Understöd åt underlydande vid Käsätter.	Majoren Fredr. Danckwardt-Lillieström.	1861	—	—	1,500	Egaren till Käsätter. 6)
20. Carlströmska donationsfonden.	Utdelning af nya testamenten till fattiga nattvardsbarn i Lillkyrka.	Förre Orgeltramparen Joh. Carlström.	1880 ⁹ / ₆	—	—	200	Kyrkorådet i Lillkyrka socken.
21. Malmqvistska donationsfonden.	Att understödja Askers församlings mest behöfvande och ålderstigna.	Vaktmästaren Er. Malmqvist.	1865 ¹⁷ / ₃	34	150	2,500	Kommunalnämnden i Askers socken.
22. Malmqvistska donationen.	Att lemna belöningar åt fattiga, litiga och sedliga skolbarn i Asker.	D:o d:o	1865 ¹⁷ / ₃	38	152 ⁷⁷	2,500	Skolrådet i d:o
23. John Arthur Montgomerys fond.	Räkntan utdelas till beklädnad åt fattiga barn under Segersjö gods.	John Arthur Montgomery.	1873 ⁵ / ₃	7	66	1,100	Kommunalnämnden i Lännäs socken.
24. Baron Rålamb's donation.	En magasinsfond i Lännäs socken för utlåning åt nödstälde.	Presidenten, Baron Claes Gustaf Rålamb.	1760 ³¹ / ₁	124	150 ⁵ t:r råg	200 t:r råg	Tre föreståndare med lika ansvar. 7)
25. Hellströmska donationen.	Att utdela mat och kläder åt fattiga skolbarn i Gellersta.	Muraren Hellström.	1842 ¹ / ₆	—	48	800	Kyrko- och skolrådet i Gellersta socken.
26. Peter Olssons i Ålsta fond.	Att insätta årliga räkntan i ränte- och kapital-försäkringsanstalt åt fattiga barn från Ekeby.	Häradsdomaren Peter Olsson i Ålsta.	1876 ²⁰ / ₁₂	3	60	1,000	Pastor i Ekeby såsom ordförande och fyra af församlingen valde ledamöter.
27. Broms'ska donationen.	Att fördela halfva räkntan åt fyra behöfvande personer under Öfre Haddebo och använda andra hälften till förbättring af skollärarens lön.	Brukspatronen Joh. Conr. Broms.	1835 ¹ / ₁₁	4	18	600	Pastor och kyrkovårdar i Svennevads socken.
28. Bibelkassan.	Inköp af nya testamenten åt nattvardsungdom i Svennevad.	Okändt.	1842 ¹ / ₆	35	12 ⁷⁵	319 ⁶²	Pastor i Svennevad.
29. Belöningsfond åt välförtjenta nattvardsbarn.	Att utdela belöningar åt välförtjenta nattvardsbarn i Bo socken.	Fröken Josefine Hamilton.	1850 ⁴ / ₈	—	4	81 ⁷⁷	Ordföranden i kyrkostämman i Bo socken.
30. Öblomska donationen.	Bidrag till skolorna i Bo.	Jungfru Öblom.	1862	—	25 ⁵⁰	425	Ordföranden i skolstyrelsen i d:o.
31. Donation till inköp af biblar åt nattvardsungdom.	Att utdela biblar åt nattvardsungdom i Bo socken.	Friherre H. A. Hamilton.	—	—	9	150	Ordföranden i kyrkostämman i d:o.
32. Nils Danielssonska fonden.	Anskaffande af föda åt några fattiga skolbarn inom Mosjö socken.	Hemmansegaren Nils Danielsson i Hallinge.	1851 ⁹ / ₆	—	9	150	Skolrådet i Mosjö socken.
33. Rizellska skolhusbyggnadsfonden.	Skolhusbyggnad för Mosjö norra rote, när fonden hunnit till det belopp, att densamma för sitt ändamål kan anses tillräcklig.	F. Bokhållaren P. Rizell.	1852 ²⁸ / ₆	—	—	993 ⁶⁴	D:o d:o
34. B. G. Ribbings gåfva.	Skolmateriel i St. Mellösa centralskola samt kläder åt fattiga barn i berörda socken.	Prosten B. G. Ribbing.	1844 ⁹ / ₅	—	60	1,000	Skolrådet i Stora Mellösa socken.
35. Grilliska grafkassan.	Underhållande af Grilliska familjgravnen i Tysslinge samt understöd åt skollärare i samma församling.	Enkefru M. E. Grill, född Koschell.	1806 ⁷ / ₄	—	92 ⁵⁰	—	Kyrkorådet och kommunalnämnden i Tysslinge socken. 8)
36. Hedberg'ska donationsfonden.	Understöd åt folkskolan i Tysslinge.	Brukspatron F. D. Hedberg.	1805 ²² / ₉	—	9	150	Kyrko- och skolrådet i d:o.

Tab. N:o 5. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1880 till antal perso- ner.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkn.
37. Broms'ska donationen.	Understöd till fattiga i Ånsta.	Handlanden G. Broms.	1841 ¹⁶ / ₈	—	18	300	Kommunalnämnden i Ånsta socken.	
38. »Barnskolan vid Käggholm».	Understöd för Käggholms folkskola.	Enkefru H. Tersmeden.	1836 ²¹ / ₈	—	75	1,500	Egaren till Käggholm och presterskapet i Ödeby socken.	
<i>b) Vester Nerikes fögderi:</i>								
39. Häradsdomaren Lars Larssons testamentariska fond.	Beklädnad till flitiga, uppmärksamma skolbarn i Hallsbergs socken.	Häradsdomaren Lars Larsson från Södra Sanna.	1867 ¹¹ / ₅	15	60	1,000	Skolrådet i Hallsbergs socken.	
40. Lars Perssons testamentariska fond.	Kontant julgåfva till fattighusets i Hallsbergs socken invånare.	Hemmansegaren Lars Persson.	1859 ²⁸ / ₁₁	13	6	100	Pastor och kyrkovårdar i d:o.	
41. Carl Anderssons och hans hustrus skolfond.	Understöd till fattiga skolbarn i Hammars socken.	Hemmansegaren Carl Andersson i Stordalen och hans hustru.	1870 ¹⁸ / ₄	6	18	721	Skolrådet i Hammars socken.	
42. Fockska skolan.	Underhåll af en undervisningsanstalt för barn af Svartå bruks underhållande.	Enkefriherrinnan Chr. Charl. Fock, född Folker.	1830 ²² / ₆	—	414 ¹⁰	7,562 ⁵⁷	En direktion.	9)
43. Lagerhjelmiska fonden.	Dels att lemna julgåfvor åt fattiga personer, dels löneförbättring åt en småbarnslärare, dels någon tillgång till premier åt skolbarn inom Viby socken.	Lagman Henrik Johan Lagerhjelm på Hageberg.	1812 ¹³ / ₉	12	100 ⁵⁰	2,190 ⁷²	Kyrkoherden, kyrkovårdarne och säteriegarne inom Viby socken.	
44. Salsbrofonden.	Understöd åt fattiga skolbarn i Viby socken.	Häradsdomaren Ol. Andersson i Salsbro.	1847 ¹⁴ / ₂	40	131	1,514 ⁰²	Skolrådet i d:o	
45. Lundmarkska fonden.	Dels att bidraga till två fader- och moderlösa barns uppfostran, dels att bereda understöd åt fattiga skolbarn i Viby socken.	Professorskan Anna Lundmark.	1860 ¹ / ₁₀	45	160	2,651 ⁹⁴	D:o d:o	
46. Staafska fonden.	Understöd åt underhållande vid Körtingsberg.	Kapten C. A. Staaf.	1854 ¹ / ₂	10	79	1,560	Egaren af Körtingsberg.	
47. Rundbergiska donationen.	Till skollärares i Knista aflönning och en mindre del, efter pastors bestämmande, till premieböcker åt flitiga skolbarn inom nämnda socken.	Bruksförvaltaren Carl Rundberg.	1828 ¹⁰ / ₅	—	120	2,000	Pastor och skolråd i Knista socken.	
48. Holmstedtska fonden.	Anskaffande af kläder och kristliga böcker åt fattiga, välartade skolbarn inom Askersunds socken.	Barnmorsk. Carolina Holmstedt.	1869	—	8 ²⁵	150	Skolrådet i Askersunds socken.	
49. Vallentinska fonden.	Anskaffande af uppbyggelseböcker åt nattvardsungdom i Askersunds socken.	Okänt.	—	—	6	100	Pastor i d:o	
50. Leijonhufvudska fonden.	Hjelp åt fattiga skolbarn tillhörande Stjernerund och Edö.	Landtbrukaren Knut Sperling Leijonhufvud.	1861 ¹⁴ / ₃	11	61	750	Ordföranden i skolrådet i d:o.	10)
51. Anders Gustafssons i Kopparberg förordnande.	Räntan tilldelas fattiga skolbarn i Lerbäck.	Hemmansegaren Anders Gustafsson i Kopparberg.	1875 ¹⁵ / ₅	8	36	600	Kommunalnämnden i Lerbäcks socken.	
52. Burenstamska donationen.	Understöd åt fattiga i Lerbäck.	Ufverstelöjtnant J. D. Burenstam.	1826 ¹ / ₅	12	180	3,000	D:o d:o	
53. Grills testamente.	Räntan utdelas till fattiga i Lerbäck.	Brukspatron J. W. Grill.	1863 ¹⁵ / ₇	6	60	1,000	D:o d:o	
54. Robsahmska testamentet.	D:o d:o	Brukspatron Abr. Robsahm.	1732 ¹⁰ / ₁₂	8	34	756 ⁰⁹	D:o d:o	
55. Sahlstedts fond.	»Skolans i Lerbäck bästa».	Prosten Sahlstedt.	—	—	204	3,400	Skolrådet i Lerbäcks socken.	
56. Er. Erssons testamente.	Räntan utdelas årligen till gamla fattiga med ⁵ / ₈ och till fattiga skolbarn med ³ / ₈ , i Lerbäck.	Masmästare äldermannen Er. Ersson i Österhult.	1860 ¹ / ₅	7	48	800	Kommunalnämnden i d:o	
57. Anders Larssons testamente.	Räntan utdelas årligen till fattiga i Lerbäck.	Handlanden And. Larsson i Giltorp.	1849 ²⁰ / ₅	3	33 ¹²	552	D:o d:o	
58. Hans Hanssons i Käxle testamente.	Årligt bidrag till fattigvården i Edsbergs socken med 6 tunnor råg och 3 tunnor korn.	Riksdagsmannen Hans Hansson i Käxle.	1824 ²⁰ / ₄	—	—	—	Fattigvårdsstyrelsen i Edsbergs socken.	11)
59. Edsbergs kyrkas stående kapital.	Årliga räntan får användas till Edsbergs kyrkas behof.	F. Riksdagsmannen And. Svensson i Frösvi.	1844	—	36	600	Kyrkorådet i d:o.	
60. Bokpremiäkassan.	Bokpremier åt skolbarn i Edsbergs och Hackva socknar.	Okänt.	—	—	10	166 ⁶⁷	Ordförandena i skolråden i Edsbergs och Hackva socknar.	12)
61. Fru Vivica Cassels testamente.	Räntan utdelas årligen till en »Ärbar Hustru inom Bodarne socken, som gjort sig känd såsom särdeles duglig husmoder, samt huld och förståndig maka och moder».	Bruksegaren, Med. Dr. V. Cassel.	1856 ² / ₅	1	44	936 ²⁶	Kommunalnämnden i Bodarne socken.	
62. Bodarne sockenbiblioteks-kassa.	Räntan användes till inköp af böcker för sockenbiblioteket i Bodarne.	Postmästaren Carl Anders Widmark.	1862 ²⁵ / ₅	—	10 ³⁰	553 ²⁸	Kommunalstämman i d:o.	13)
63. Stora Lassåna bruks enskilda slöjdskola för flickor i Bodarne socken.	»En slöjd- eller hushållsskola för barn till underhållande (i främsta rummet) under Stora Lassåna bruk.»	Enkefru Marie Louise Steuch, född Pauli.	1864 ¹⁶ / ₁₂	—	763 ⁰⁷	11,097 ⁰²	Styrelsen för Stora Lassåna bruks enskilda slöjdskola för flickor i Bodarne socken.	

64. Grefvinnan Burenstams understödsfond.	Att understödja fyra behöfvande enkör i Snaflunda socken.	Marianne Burenstam, född von Rosen.	1874 ²¹ / ₂	4	25	500	Kyrkoherden i Snaflunda socken.
65. Öfverstelöjtnant J.D. Burenstams understödsfond.	Att understödja behöfvande i Snaflunda socken.	Öfverstelöjtnant Joh. Dan. Burenstam.	1870 i Januari	10	120	2,000	Kommunalnämnden i d:o
66. Lars Larssonska donationen för fattiga skolbarn.	»Räntan skall årligen utdelas till de mest behöfvande bland skolbarnen inom Kumla socken, minst 10. Barnens uppförande skall vara lydnad och ödmjukhet.»	Häradsdomaren Lars Larsson från Södra Sanna.	1867 ¹¹ / ₅	18	60	1,000	Skolrådet i Kumla socken.
67. Strokirskas donationen.	»Årliga räntan utgår till läraren vid Nysunds sockens ambulatoriska skoleinrättning.»	Brusegaren J. Strokirk.	1832 ¹ / ₆	1	50	800	Skolrådet i Nysunds socken.
68. Strokirskas fonden för skolväsendet.	Räntan utgår till skolväsendets i Nysunds socken utveckling och förbättring.	D:o d:o	—	—	90	1,500	D:o d:o
69. Mamsell Greta Sofia Smedbergs donation.	Understöd och premier för nattvards- och skolbarn i Kräklinge socken.	Hushållsmamsell Greta Sofia Smedberg.	1843 ²⁹ / ₄	—	125 ⁰³	1,526 ⁶⁶	Skolrådet i Kräklinge socken.
70. Sahlefeldtska slöjdskolan.	»Att lära Allmogens i Kräklinge söner hvad en ärlig svensk bonde bör känna och kunna, för att med åren förtjena förtroende och anseende.»	Krigsrådet G. Sahlefeldt.	1828 ¹⁹ / ₁₁	5	685	9,965 ⁴²	Pastor i Kräklinge, egarne till Skoftesta och Falkenå samt två bönder.
71. Sahlefeldtska skolan.	»En skoleinrättning i Kräklinge socken», eller lärarens aföning med årliga arrendet af det donerade bostället, 1 mantal nr 6 Norra Folkavi.	D:o d:o	1815 ²⁰ / ₉	1	1,300	Ett mtl Norra Folkavi nr 6 och 12 ¹ / ₂ tr säd.	Skolmästaren i Kräklinge socken. ⁴⁾
72. Justitiekansleren Bergenschölds donation.	»Räntan utdelas årligen den 3 Sept., lika mellan 6 af Pastors-Embetet utsedde åldrige, oförmögne personer inom Kräklinge socken.»	Enkefru Helene Bergenschöld.	1865 ²¹ / ₁	6	60	1,000	Kommunalnämnden i d:o
73. Fröken Bergenschölds donation.	»Räntan utdelas årligen den 13 Okt., lika mellan 5 af Kräklinge församlings fattiga qvinnor, bland hvilka sådana, som besväras af ofärd, hafva företräde.»	Fröken Marie Charlotte Bergenschöld.	1845 ²⁰ / ₂	5	30	500	D:o d:o
74. Ryttmästaren H. J. Sahlefeldts donation.	Årliga räntan skall användas för fattigvårdens i Kräklinge behof.	Ryttmästaren H. J. Sahlefeldt.	1827 ¹¹ / ₆	—	90	1,500	D:o d:o
75. Generalmajor P. Lagerhjelmss donation.	D:o d:o d:o	Generalmajoren P. Lagerhjelm.	1805	—	90	1,500	D:o d:o
76. A. Lundmarks skolfond.	Räntan är anslagen till löneförbättring åt skolmästaren i Hardemo socken.	Brukepatronen And. Lundmark i Stockholm.	1800 ⁴ / ₄	1	255	4,501 ⁹⁸	Skolrådet i Hardemo socken.
77. Hörstadiska fonden.	Upphjälpande af skolmästarelönen i Hardemo socken.	Direktören P. Hörstadius.	1835	1	180	Ett hundra tunnor råg.	D:o d:o
78. Anders Lundmarks donation.	Räntan utdelas Andersdagen hvarje år till Hardemo sockens mest behöfvande.	Brukepatronen And. Lundmark.	1797 ² / ₁₂	33	56 ⁸⁰	946 ⁶⁴	Kommunalnämnden i Hardemo socken.
79. Lundmarkska fonden.	Räntan utdelas hvarje år midsommartiden till soldaten för Mossby rote i Hardemo socken.	D:o d:o	1797 ² / ₁₂	1	27 ³⁰	455 ¹⁴	D:o d:o
80. Backa-fonden.	Räntan utdelas hvarje år midsommartiden till Hardemo sockens mest behöfvande.	Enkan Kajsa Jönsdotter i Backa.	1857 ¹⁵ / ₉	50	120	2,000	D:o d:o
81. Lanna-fonden.	Räntan användes till uppfostran af ett föräldralöst barn hos någon handverkare i Hardemo socken.	Nämndemannen Er. Ersson i Lanna.	1841 ¹² / ₇	1	33	550	D:o d:o
c) Nora fögderi:							
82. a) Nordstrandska fonden.	Fattiga föräldralösa barn i Nora socken uppfostran.	Prosten O. Nordstrand.	1786 ²⁸ / ₁	—	54 ¹⁷	4,806 ⁶⁶	Skolrådet i Nora socken. ¹⁵⁾
b) D:o d:o	D:o d:o d:o	D:o d:o	—	—	38 ⁶⁵	1,882 ⁴⁶	Skolrådet i Vikers kapell.
83. Norénska fonden.	Fattiga barn inom Fingerboda eller Skärmarboda byar uppfostran.	Komminister P. U. Norén.	1859 ¹⁸ / ₄	—	6	220 ²⁶	Skolrådet i Nora socken.
84. Wedbergsska fonden.	Bildande af lifräntor åt värlartade skolbarn från stiftarens egendomar inom Nora socken och stad.	Brukegaren Carl Herman Wedberg på Hammarby.	1872 ¹⁴ / ₁₀	17	349	7,007	D:o d:o
85. Fåsjöhytte skolas fond.	Att bidra till vidmagthållande af en folkskola i Fåsjöhytte by.	Brukegarenskan Carolina Ohlsson.	1866 ²⁶ / ₇	—	420	7,000	D:o d:o
86. Timanshytte skolas lifräntefond.	Att bereda lifräntor åt värlartade skolbarn från Timanshytte by.	Bergsbruksidkaren Frans Ersson i Timanshyttan.	1874 ²¹ / ₁	7	70	1,000	D:o d:o ¹⁶⁾
87. Grufarbetarnes besparingskassa.	Sjukhjelp och skolunderstöd inom Pershytte fjerding i Nora landsförsamling.	Pershytte grufbolag och dess arbetare.	1840	33	371 ⁵⁰	8,706 ³⁸	En styrelse, bestående af delegare i Pershytte grufbolag. ¹⁷⁾
88. Magasinsfonden.	Räntan användes till understöd för sskolor åt fattiga barn i Jernboås socken.	Bergsbruksidkaren Erik Ersson och Ol. Persson i Wassland.	1841 ² / ₁₁ och 1851 ¹ / ₆	65	205	4,100	Stiftarnes 3 släktingar samt ett ombud från Jernboås socken.
89. Beklädnadskassan.	Räntan användes till inköp af kläder åt fattiga skolbarn i Jernboås.	Brukegaren Per Persson i Wassland.	1834 ²² / ₆	32	90	1,500	Stiftaren och efter honom hans äldste arvinge.
90. Beklädnadskassan.	D:o d:o d:o	Bergsbruksidkaren Per Persson och Olof Persson i Wassland.	På 1700-talet	17	72	1,200	En släkting till P. Persson i Wassland.
91. Matkassan.	Räntan användes till anskaffande af föda åt fattiga skolbarn i Jernboås.	Häradsdomaren P. Persson i Gammelhyttan.	1835 ²⁴ / ₁₀ och 1843 ¹ / ₅	—	120	2,000	Kyrkoherden i Jernboås och en släkting till stiftaren. ¹⁸⁾
92. Slöjdskassan.	Inrättande af en slöjdskola i Jernboås.	D:o d:o	1842 ¹ / ₁₀	—	—	1,985 ⁰⁷	Tvenne släktingar till stiftaren samt ett ombud från Jernboås socken.
93. Hulda Cronhamns fond.	Räntan användes till inköp af biblar åt nattvardsungdom i Jernboås.	Enkefru Lommerin i Kungsör.	1867	49	54	900	Ordföranden i kommunalstämman i Jernboås socken.
94. Frans Erssons enkas donation.	Räntan användes till anskaffande af kläder och föda åt fattiga qvinnor i Jernboås.	Bergsbruksidkaren Frans Erssons i Timanshyttan enka Stina Ersdotter i Finshyttan.	1868 den 19 och 24 Mars	18	66	1,100	Kommunalnämnden i d:o.

Tab. N:o 5. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1880 till antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärku.
95. Svedbergska donationen.	Belöningar åt »dygdesamma och berömliga tjänarinnor» inom Hellefors socken.	Brukspatronen Th. Svedbergs fru.	1871 $\frac{3}{9}$	—	—	668 ⁷⁸	Kommunalnämnden i Hellefors socken.	
96. Lindbergska donationen.	Understöd åt fattiga i Hellefors.	Johan Lindberg Persson.	1815 $\frac{28}{1}$	—	90	—	D:o d:o	
97. Robsahmska donationen N:o 1.	Att understödja fattiga barn från Bofors och Björkborns bruk, hvilket numera sker derigenom, att räknan af donationen insättes i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt.	Brukspatronen Abr. Robsahm.	1732 $\frac{15}{12}$	12	40	800	Kommunalnämnden i Karlskoga socken.	
98. Robsahmska donationen N:o 2.	Anskaffande af skolpremier och understöd åt fattiga barn i Karlskoga, hvilket senare numera sker genom ränteinsättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt.	Brukspatronen Chr. Robsahm.	1755 $\frac{2}{1}$ och $\frac{8}{1}$	10	65	1,300	D:o d:o	
99. Krigerådet Sahlefeldts donation.	Understöd åt fattiga barn i Karlskoga. Räknan insättes numera i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt.	Krigerådet G. Sahlefeldt.	—	15	75	1,500	D:o d:o	
100. C. G. Sahlefeldts donation.	Räknan användes till premier åt skollärare och skollärarinnor i Karlskoga.	Brusegaren C. G. Sahlefeldt.	1798 $\frac{12}{8}$	6	30	500	D:o d:o	
101. Erik Perssons donation.	Att med räknan understödja de fattiga i Karlskoga.	Bergsmannen Erik Persson.	1823 $\frac{10}{9}$	2	15	300	D:o d:o	
102. Förre Talmannen Anders Ericssons och hans hustru Maria Olsdotters i Östra Kärne skolfond.	Räknan användes till premier åt barn i Karlskoga högre folkskola.	Förre Talmannen Anders Ericsson och hans hustru Maria Olsdotter i Östra Kärne.	1870 $\frac{8}{7}$	15	75	2,340 ⁸⁶	D:o d:o	
103. Peter Linds donation.	Räknan användes till premier åt fattiga skolbarn i Karlskoga.	Bergsmannen Peter Lind.	1874 $\frac{14}{3}$	3	10	200	D:o d:o	
104. Landbergska stiftelsen.	Räknan användes till insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för fattiga barn inom Karlskoga.	Kungl. Sekreteraren Per Elov Landberg.	1876 $\frac{8}{6}$	20	250	5,000	D:o d:o	
105. Fröken Abrahamina Eldhs donation.	Räknan utdelas såsom fattigunderstöd i Bjurtjärns socken.	Abrahamina Eldh från Qvången.	—	—	60	1,000	Kommunalnämnden i Bjurtjärns socken.	
106. Olof Petterssons donationsfond.	Inköp och utdelning i Bjurtjärn af religiösa böcker.	Nämndemannen Olof Pettersson i Mörkviken.	1860 $\frac{30}{10}$	31	18	300	D:o d:o	
107. Nordstrandiska donationen.	Inköp af böcker åt nattvårdsbarnen och fattiga skolbarn i Hjulsjö.	Prosten Olof Nordstrand.	1786 $\frac{28}{1}$	33	18 ⁷²	624 ⁵¹	Pastor i Hjulsjö.	
108. Heijksenskjöldska donationen.	Inköp af böcker till sockenbiblioteket och fattiga nattvårdsbarn i Hjulsjö.	Bergerådet C. W. D. Heijksenskjöld.	1859 $\frac{11}{3}$	6	31 ⁸⁰	1,600	Pastor i Hjulsjö och Förvaltaren vid Bredejö bruk.	
109. Knorring-Leijonhufvudska fonden.	Skolväsendet i Grythytte socken.	Baron W. von Knorring och Generalmajor A. G:son Leijonhufvud.	—	—	—	2,100	Pastor i Grythytte, som jemte kyrkovärdena ansvarar för förvaltningen.	19)
110. General de la Granges donation.	D:o d:o	General de la Grange.	1844 $\frac{22}{3}$	—	—	750	D:o d:o	
111. Örnberg-Ericssonska-Olssons-Lantingshausenska, Olof Anderssonska m. fl. donationer.	D:o d:o	—	—	—	—	1,100	D:o d:o	
d) Lindes fögderi:								
112. Berglundiska fonden.	Fattiga barn i Lindesbergs socken underhåll och beklädad.	Handlanden Chr. Berglund.	1850 $\frac{21}{10}$	—	—	15,781 ⁵⁰	Lindesbergs stads fattigvårdsstyrelse.	20)
113. Gotheénska fonden.	Räknan utdelas till 4 åldriga, behöfvande, välfrejdade qvinnor i Lindesbergs socken.	Enkefru Maria Chr. Gotheén, född Svedenstjerna.	1846 $\frac{10}{3}$	4	236	3,937 ⁵⁰	Kommunalnämnden i Lindesbergs socken.	
114. Förre magasinetsfonden.	Utlåning af spannmål mot ränta.	Hemmansegare i Lindesbergs socken.	1759 $\frac{4}{2}$ och 1761 $\frac{23}{4}$	—	—	9,628 ²⁹	D:o d:o	
115. Sockenmagasinsfonden.	Utlåning i svåra år för inköp af utsädespannmål.	Hemmansegare i Ramsbergs socken.	—	—	—	11,000	Kommunalnämnden i Ramsbergs socken.	
116. Läkarefonden.	Årliga räknan användes till aflöning åt en läkare i Ramsberg.	Öfverste L. Heijksenskjöld.	—	—	—	12,000	D:o d:o	
117. Slöjdekolefonden.	Räknan användes till en slöjdskola i Ramsberg.	Enkefru A. C. Wikbom.	—	—	—	5,598 ⁴⁷	Kyrko- och skolrådet i d:o.	
118. Slöjdekolefonden.	D:o d:o	Kapten W. Heijksenskjöld.	—	—	—	4,106 ⁷³	Kommunalnämnden i d:o.	
119. Sven Flodmans fattigdonation.	Räknan användes till fattigvårdsutgifter i Ramsberg.	Bruksinspektör S. Flodman.	1875	—	240	4,000	Kommunalnämnden och fattigvårdsstyrelsen i d:o.	
120. Lars Janssons fattigdonation.	Räknan utdelas till de fattiga i Ramsberg.	Häradsdomaren Lars Jansson.	—	9	45	750	D:o d:o	
121. Skolfonden.	Räknan användes till skolans i Ramsberg utveckling och förbättring.	Grosshandlanden H. N. Beskow.	—	—	—	7,500	Skol- och kyrkorådet i d:o.	

122. From stiftelse.	Räntan utdelas till ålderstigna fattiga i Ljusnarsbergs socken.	Okänt.	—	—	—	5,000	Kommunalnämnden i Ljusnarsbergs socken.
123. Ulfsparriska fonden.	Räntan utdelas till behöfvande i Ljusnarsbergs socken.	Friherrinnan Margareta Ulfsparre.	1875 ²⁴ / ₁	—	—	3,000	D:o d:o
124. Forsslundska premiefonden.	Räntan användes till premier åt flitiga värlartade barn i Nya Kopparbergs folkskola.	Handlanden C. F. Forsslund.	1880 ¹ / ₁	—	—	2,000	D:o d:o
125. Fahlmarkska fonden.	Att bereda fattiga barn i Fellingsbro understöd vid skolgång.	Lagmanskan Katarina Fahlmark.	1786 ¹⁶ / ₉	148	300'50	4,366'67	Skolrådet i Fellingsbro socken.
126. Fru Karolina Kristina Tegnér's fond.	Att i Fellingsbro bereda en slöjdskola för flickor.	Fru K. K. Tegnér.	1857 ⁷ / ₁₈	—	—	4,726'96	D:o d:o
127. Jakob Nilssonska fonden.	D:o d:o d:o	Landtbrukaren Jakob Nilsson.	1867 ¹⁴ / ₃	—	—	21,126'92	D:o d:o
128. Wasellska fonden.	Att bereda fattiga barn i Fellingsbro understöd vid skolgång.	Sofia Katarina Wasell.	1868 ⁵ / ₃	90	183'25	6,000	D:o d:o
129. Dalmanska fonden.	Understöd åt fattiga i Näsby.	Assessorskan M. E. Dalman.	1776 ¹ / ₃	2	10	166'66	Fattigvårdsstyrelsen i Näsby socken.
130. Hedda Fornells fond.	D:o d:o	Prostinnan Hedda Fornell.	1872 ¹ / ₅	1	5	100	D:o d:o
131. Näsby fattigbarnkassa.	Understöd åt fattiga skolbarn i Näsby.	N. S. Svederus m. fl.	—	58	120'50	2,119	Skolrådet i d:o.
132. Hagbergska fonden.	Att anskaffa mat och kläder åt fattiga barn i Näsby.	Kamrer F. T. Hagberg.	1878 ¹⁰ / ₁	49	382'38	8,581'92	D:o d:o
133. Fattigkassans donationsmedel.	Understöd åt fattighjon i Ervalla.	Okänt.	—	5	28	500	Fattigvårdsstyrelsen i Ervalla socken.
134. Fattigbarnkassan.	Beklädnad åt fattiga barn i Ervalla.	D:o	—	6	50	1,000	Skol- och kyrkorådet i d:o.
135. Fornellska fonden.	Understöd åt en from medellös enka i Ervalla.	Prostinnan Hedda Fornell.	1872 ¹ / ₅	1	5	100	Fattigvårdsstyrelsen i d:o.

C. I Örebro stad:

1. Allmänna sjuk- och begravningskassan.	Att bereda sina delegare understöd vid sjukdomsfall och bidrag vid dödsfall till anständig begravning.	Örebro arbetareförenings styrelse.	1877 ²¹ / ₁	4	72'80	1,160	En styrelse, bestående af 5 personer.	21)
2. Enighet och vänskap.	Att bereda sina delegare sjuk- och begravningshjelp.	Sjukaren J. E. Åhlberg i Örebro.	1878 ²⁰ / ₄	73	730	1,456'74	En kassaförvaltare.	22)
3. Första Hundraföreningen.	Ömsesidig sjuk- och begravningshjelp.	Komminister Ax. Wætter.	1876 ¹⁶ / ₁₀	32	800	603'17	En styrelse af 4 personer.	23)
4. Örebro stads skräddares enskilda sjuk- och begravningskassa.	Att till ledamöterna utdela sjuk- och begravningshjelp.	Örebro stads skräddare.	1854 ⁹ / ₄	7	266	1,582'70	En styrelse bland stadens skräddare.	24)
5. Örebro stads handverkarens sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o d:o	Örebro stads handverkare.	1857 ¹ / ₇	10	262'50	15,936'13	En styrelse bland stadens handverkare.	25)
6. Örebro stads handverkarens pensionskassa.	Att till fattige, ålderstigne handverkare utdela pensioner.	D:o d:o	1857 ¹ / ₇	17	300	9,929'81	D:o d:o	26)
7. Hundraråriga stiftelsen.	Att sedan årliga räntan lagts till kapitalet intill år 1956, räntan derefter användes till för Örebro stad nyttiga och allmänt af behovet påkallade ändamål, med följande villkor, att barnauppfostran och barnavård förträdesvis finge deraf draga den mesta nytta.	Fabrikören Fredrik Rosenlind och hans hustru Lovisa Matilda, född Reusel.	1844 ¹⁵ / ₁₀	—	—	13,285'84	En af Magistraten i Örebro utsedd styrelse af 5 personer.	27)
8. Arbets- och uppfostringsinrättningen i Örebro.	Att bekosta uppfostran och vård af fattiga barn inom staden, af ålder mellan 6 och 16 år.	Kommerserådet C. G. Broms med flere.	1803	111	6,457'71	54,547'13	En direktiön, benämnd Arbetshusförvaltningen.	28)
9. Classonska donationen.	Understöd åt enkör och barn efter på obestånd komne borgare.	Handlanden Gust. Classon.	1791 ¹⁷ / ₁₂	33	25 famnar ved och 126 kbf. råg	3/4 mtl Tybble i Almby socken.	Fattigvårdsstyrelsen.	29)
10. Broms'ska donationer till fattigvården i Örebro.	a) Utdelning af råg till köpmans- och sjömansenkör samt andra fattiga, äfvensom 2 tunnor som lönebidrag till en skollärare;	Handlanden J. D. Broms.	1821 ¹⁵ / ₂	92	187 " "	Lägenheten Eklunden 83'69 qv.ref med lada.	D:o	30)
	b) Inqvartering och skolrum;	C. G. och J. D. Broms.	1818 ¹⁵ / ₆	—	—	Gården 54 B. söder.	Skolrådet.	31)
	c) Arbetsförtjänst med linnespånad;	Kommerserådet C. G. Broms.	1816 ¹⁸ / ₉	—	—	1,500	Fattigvårdsstyrelsen.	
	d) Pensioner åt 2 ogifta borgardöttrar;	Maria Lovisa Broms.	1842 ¹⁹ / ₅	2	90	1,500	D:o	32)
	e) Vedutdelning åt fattiga;	M. L. och Karolina Broms.	1842 ¹⁹ / ₅	80	40 famnar ved	31'63 qv.ref jord i Tomtgården.	D:o	33)
	f) Vedutdelning och hyreshjelp;	Brukspatron J. C. Broms.	1846 ⁶ / ₁₀	—	90	46'90 qv.ref jord Tufängen och 1,500	D:o	
	g) Pensioner åt ogifta fruntimmer.	Mamsell Karolina Broms.	1863 ¹⁴ / ₂	2	240	4,000	D:o	
11. Wollrathska donationen.	D:o d:o	Mamsell Karolina Wollrath.	—	3	45	750	D:o	
12. Prostinnan Widéns donation.	Pension åt en prestdotter inom Örebro kontrakt.	Prostinnan Helena M. Widén.	1822 ¹⁹ / ₁	1	45	750	D:o	
13. Fahlbomska donationen.	Barnauppfostran.	Rådman J. Fahlbom.	1825 ¹⁴ / ₁₂	—	85'33	Lägenheten Markulyckan 33'71 qv.ref.	D:o	34)
14. Hedvigsgåfvan.	Öfverlemnande å Hedvigsdagen af en silfversked såsom brudgåfva.	Häradshöfding C. G. Wadström.	1830 ²⁵ / ₄	1	17'25	180	D:o	
15. Sahlefeldtska donationen.	Fattigvård i allmänhet och pensioner.	Krigsrådet G. Sahlefeldt.	1828 ¹⁹ / ₁₁	2	45	1,500	D:o	35)
16. Mamsell Bagges donation.	D:o d:o	Mamsell E. M. Bagge.	1840 ⁷ / ₂	—	80	15'05 qv.r.jord, Baggelyckan.	D:o	36)

Tab. N:o 5. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1880 till antal af nedan- stående perso- ner.	af hela be- lopp. Kronor.	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkn.
17. Söderbergiska donationen.	Fattigvård i allmänhet och pensioner.	Anna Maria Söderberg.	1829 ²¹ / ₃	—	50	849 qv.r. jord, Brolyckan.	Fattigvårdsstyrelsen.	37)
18. Elzvikska donationen.	Utdelning på Oskarsdagen af beklädnader åt skolbarn.	Brukspatron Er. Elzvik.	1844 ¹ / ₁₂	4	45	750	D:o	
19. Kihlgrenska fonden.	Pension åt älderstigna tjänarinnor.	Jungfru Katr. Kihlgren.	1843 ¹⁵ / ₈	3	90	1,500	D:o	
20. Krigsrådmannen Anderssons fond.	Understöd åt pauvres honteux.	Enkefru A. C. Andersson.	1854 ⁷ / ₉	1	68'85	1,147'50	D:o	
21. Fahlströmska fonden.	Understöd åt stadens fattiga.	Enkan Greta Fahlström.	1852 ²² / ₇	—	—	200	D:o	
22. Sofia Elgs pensionsfond.	Pension åt äldre medellösa fruntimmer.	Mamsell M. S. Elg.	1844 ²⁶ / ₈	7	350	6,000	D:o	
23. Örebro borgerskapsdonation.	Pension åt fattige, välfrejdade borgare eller deras enkor.	Örebro stads borgerskap.	1863 ³ / ₁₂	16	1,650	Gården nr 135 söder.	D:o	38)
24. Arbetsinrättningens belö- ningsfond.	Belöningar åt hjon vid arbetsanstalten.	Fabrikör D. J. Elgerus.	1869 ³⁰ / ₁₂ o. 1871 ¹⁰ / ₃	6	30	2,200	D:o	
25. Norstedtska donationen.	Understöd åt personer, som tillfalligtvis råkat i nöd.	Mamsell Lov. Norstedt.	1868 ³⁰ / ₄	—	60	1,000	D:o	
26. Qvarnströmska fonden.	a) Understöd till behöfvande sjuka. b) D:o åt sjukliga äldre qvinnor.	Destillator And. Qvarnström. Anna Katarina Qvarnström, född Olsson.	1868 ¹ / ₁₂ 1870 ²³ / ₆	2	180	3,000 2,000	D:o D:o	39)
27. Ryttmäst. Leijons donation.	Understöd åt fattiga.	Ryttmästaren M. Leijon.	1869 ¹ / ₁₂	—	60	1,000	D:o	
28. Pamp-Ägrenska fonden.	D:o åt ett välfrejdadt sjukligt fruntimmer.	Mamsell Aurore Rosalie Pamp.	1870 ¹⁸ / ₁₁	—	—	1,000	D:o	40)
29. G. W. och Karolina Gran- bergs donation.	Hjelp åt behöfvande.	Enkefru M. Karol. Granberg.	1870 ⁸ / ₁₂	—	—	1,500	D:o	41)
30. Oliniska fonden.	Hjelp åt obemedlade.	Mamsell Laura Katar. Olin.	1870 ²² / ₁₂	1	200	2,000	D:o	42)
31. Handlanden J. W. Gyllan- ders donation.	Pension åt blygsamma fattiga.	J. W. Gyllanders sterbhus.	1876 ²⁴ / ₈	5	480	8,000	D:o	
32. Tenngjutaren G. W. Lind- bergs donation.	Pension åt älderstigne fabrikanter, handverkare, deras enkor eller döttrar.	Tenngjutaren G. W. Lind- berg.	1877 ²⁸ / ₆	11	314'95	Nio sjettedelar ladugårdsjord.	D:o	43)
33. Contiska fonden.	Ett blifvande barnhem.	Handlanden Jos. Conti.	—	—	—	12,607'61	D:o	44)
34. Onämndt.	Understöd åt ogifta fruntimmer.	Okändt fruntimmer.	1880 ¹⁸ / ₄	—	—	5,000	D:o	45)
35. Hyckertska donationsfonden.	Att tilldelas understöd åt åtta fattiga borgarenskor i Örebro.	Spegeifabrikör Joh. Peter Hyckert och hans hustru Sara Kristina, född Bou- man.	1818 ¹⁴ / ₈	8	200	14'61 qv.r. jord i Restagärdet och 1 års arren- de utgörande 150	Magistraten och Pastor i Örebro.	46)
36. Broms'ska lönefonden.	Folkskoleundervisningens befrämjande.	Kommerserådet C. G. Broms.	1824 ⁴ / ₁₁	1	90	1,500	Skolrådet.	
37. Fahlbaum-Nordmarkska lö- nefonden.	D:o d:o	Rådman J. Fahlbaum och Handlanden L. Nordmark Person.	1825 ⁸ / ₄	1	51'68	860'50	D:o	
38. Sahlefeldtska lönefonden.	Löneförbättring åt skollärare.	Krigsrådet Gust. Sahlefeldt.	1825 ²⁹ / ₄	1	50	Jordegan nr 606 Vesterän- gen om 2 tld 3 ¹ / ₈ kpld.	D:o	47)
39. Gyldestolpeska lönefonden.	D:o d:o	Landshöfdingen Grefve N. Gyldestolpe m. fl.	1830 ²⁰ / ₂	—	112'50	750	D:o	48)
40. Enkefru Heddes testamente.	Fotbeklädnad åt fattiga skolbarn.	Enkefru U. C. Hedde.	1832 ¹⁸ / ₁₂	—	18	300	D:o	
41. Träskofonden.	Träskor åt d:o d:o	Onämndt.	1830-talet	—	9	150	D:o	
42. Kohls testamente.	Folkskoleundervisningens befrämjande.	Handlanden I. C. Kohl.	1843 ²⁴ / ₆	—	27	450	D:o	
43. Schalinus gåfva.	Belöningar åt skolbarn.	Grosshandl. A. W. Schalin.	1853 ²⁸ / ₁	—	4'50	75	D:o	49)
44. Broms gåfva.	D:o d:o	Brukspatron J. C. Broms.	1856 ²⁸ / ₃	—	3'60	60	D:o	50)
45. J. C. Broms testamente.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	D:o	1857 ² / ₁	6	90	1,500	D:o	
46. Yckenströms gåfva.	Belöningar åt skolbarn.	Fabrikör B. Yckenström.	1866 ²⁶ / ₁	—	6	100	D:o	
47. a) Fjerde Novemberfonden.	D:o d:o	Örebro stadsfullmäktige.	1864 ²¹ / ₁₀	—	120	2,000	D:o	51)
b) D:o d:o	D:o d:o	Ett flertal af Örebroboar.	Slutet af 1864	—	60	1,000	D:o	52)
48. J. W. Gyllanders donation.	D:o d:o	Handlanden J. W. Gyllan- ders sterbhusdelegare.	1876 ⁵ / ₈	—	120	2,000	D:o	
49. Flodinska donationen.	D:o d:o	Handlanden O. Flodin.	1877 ¹³ / ₂	—	60	1,000	D:o	
50. Ägrenska testamentet.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Enkefru Katarina Ägren.	1866 ¹⁵ / ₁₀	—	90	1,500	D:o	
51. Bohlinska gåfvan.	Slöjdundervisning.	Boktryckaren Abr. Bohlin.	1870 ²⁵ / ₆	—	60	1,000	D:o	
52. J. P. Ekström & C:s gåfva.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Firman J. P. Ekström & C:o.	1878 ¹² / ₆	—	456'90	11,113'45	Örebro drätselkammare.	
53. Örebro läns Skyddsförening.	Att taga vård om frigifna fångar och bereda dem ar- bete och religionsundervisning m. m.	Stadens och ortens invånare.	1875	5	450	5,600	En direktion med länets höf- ding till ordförande.	53)

54. Första Novemberkassan.	Fattiga barns uppfostran.	Ett sällskap af ortens och stadens invånare.	1796 $\frac{1}{11}$	19	990	15,400	En direktion.	54)
55. Småbarnsskolans vänner.	Att egna omtanke åt smärre fattiga barns inom Örebro stads samhälle sedliga utveckling samt att lemna en första undervisning och omvårdnad åt sådana barn, hvilka i hemmet ej kunna erhålla nödig upp- sigt, undervisning och vård.	Fru Assessorskan Hedda Dahlgren m. fl.	1840	—	—	23,221 ($\frac{14}{3}$ 1880)	En årligen vald styrelse, bestående af 8 damer och 4 herrar.	55)
56. Örebro enskilda flickskola.	Att under en tid då lankasterskola för flickor ej fans att tillgå i Örebro, ersätta denna brist genom att meddela undervisning i läsning, skrifning och slöjd.	Stadens damer.	1830 $\frac{21}{10}$	40	379 ³⁹	18,300	En direktion af 7 damer med en sekreterare och biträdande kassaförvaltare.	56)
57. Almgrenska fonden.	Räntan användes till ett stipendium vid slutet af läse- året i Örebro högre allmänna läroverk.	Advokattfiskalen Almgren.	1812 $\frac{20}{12}$	1	19 ⁵⁰	325	Rector och kollegiet vid Örebro högre allmänna läroverk.	
58. a) Annerstedtska fonden.	Räntan utgår som afgångsstipendium vid d:o.	Biskop Annerstedt.	1861 $\frac{13}{8}$	1	50	1,000	D:o d:o	
b) d:o tillökningsfonden.	Afser att framdeles öka stipendiet.	D:o	—	—	—	1,109 ⁷²	D:o d:o	
59. Sofie Bondes stipendiefond.	Räntan utgår till ett stipendium vid Örebro högre all- männa läroverk.	Grefve A. Anekarvärd.	1867 $\frac{1}{4}$ och 1872 $\frac{1}{10}$	1	240	4,000	D:o d:o	
60. a) Broms'ska fonden.	Räntan utgår till två stipendier vid d:o.	Handlanden J. C. Broms.	1856 $\frac{1}{3}$	2	140	2,000	D:o d:o	
b) d:o tillökningsfonden.	Afser att framdeles öka stipendiebeloppen.	D:o	—	—	—	1,546 ²²	D:o d:o	
61. Fredrik Casselska fonden.	Räntan utgår till ett stipendium vid ofvannämnda läro- verk.	Fru M. Cassel, född Björ- kenstam.	1848 $\frac{19}{12}$	1	18	300	D:o d:o	
62. Casströmska fonden.	D:o d:o d:o	Kyrkoherden Casström och Fru Gustafva Casström, född Fahlstén.	1854 $\frac{18}{8}$	1	90	1,500	D:o d:o	
63. Falkenstedtska fonden.	D:o d:o d:o	Hedda Falkenstedt, född Rothoff, och Överstelöjtn- ant A. Falkenstedt.	1853 $\frac{13}{9}$	1	30	500	D:o d:o	
64. Graffmanska fonden.	D:o till två d:o d:o	H. Graffman.	1826 $\frac{24}{5}$	2	38	666 ⁶⁷	Domkapitlet i Strengnäs.	
65. Gravanderska fonden.	D:o " två d:o d:o	P. O. Gravander och H. C. Gravander, född Trolle.	1844 $\frac{10}{6}$	2	60	1,000	Rector och kollegiet vid Örebro högre allmänna läroverk.	
66. a) O. J. Gumælska fonden.	D:o " ett d:o d:o	Rector O. J. Gumælius.	1862 $\frac{11}{4}$	1	190	3,000	D:o d:o	
b) d:o tillökningsfonden.	Afser att öka stipendiet.	D:o	—	—	—	1,216 ⁹⁵	D:o d:o	
67. J. W. Gyllanderska fonden.	Räntan utgår till två stipendier vid ofvannämnda läro- verk.	Gyllanderska arfvingarne.	1876 $\frac{5}{8}$	2	300	5,000	D:o d:o	
68. Hallmanska fonden.	D:o d:o d:o	Prosten G. A. Hallman.	1856 $\frac{17}{5}$	2	60	1,000	D:o d:o	
69. a) Hallqvistska fonden.	D:o till två större och två mindre d:o vid d:o.	Läroverksadjunkten J. Hall- qvist.	1864 $\frac{30}{1}$	4	198	3,000	D:o d:o	
b) d:o tillökningsfonden.	Afser att öka stipendiefonden.	D:o	—	—	—	660 ⁶⁶	D:o d:o	
70. Hamiltonska fonden.	Räntan utgår till ett stipendium vid ofvannämnda läro- verk.	Baron H. Hamilton.	1856 $\frac{8}{4}$	1	75	1,500	D:o d:o	
71. Herlénska fonden.	D:o d:o d:o	" Å de bidragandes vägnar: P. A. Wikander."	1874 i Maj	1	90	1,500	D:o d:o	
72. Grefvinnan Kallings, född Bonde, stipendiefond.	D:o d:o d:o	Grefvarne P. och Hj. Ulf Kalling.	1871 $\frac{25}{5}$	1	30	500	D:o d:o	
73. Läroverkets väns stipendie- fond.	D:o d:o d:o	Okänt.	1877 $\frac{1}{6}$	1	60	1,000	D:o d:o	
74. Lundmarkska fonden.	D:o till ett eller två d:o vid d:o	Anna G. Lundmark.	1853 $\frac{10}{7}$	2	90	1,500	D:o d:o	
75. a) Hugo Montgomery-Ce- derhielska fonden.	D:o till ett afgångs- d:o vid d:o	Rob. Montgomery-Ceder- hielm.	1865 $\frac{2}{6}$	1	50	1,000	D:o d:o	
b) d:o tillökningsfonden.	Afser att öka stipendiefonden.	D:o	—	—	—	477 ²³	D:o d:o	
76. Morellska fonden.	Räntan kommer att utgå till ett eller två stipendier vid ofvannämnda läroverk.	J. P. Morell.	1861 $\frac{1}{5}$	—	—	—	D:o d:o	57)
77. a) Tredje Novemberfonden.	Räntan utgår till ett d:o vid d:o.	S. Heijdenskjöld, H. S. Mör- ner, W. v. Knorring och Th. af Wirsén.	1864 $\frac{25}{1}$	1	20	400	D:o d:o	
b) d:o tillökningsfonden.	Afser att öka stipendiefonden.	Desamme.	—	—	—	212 ⁹⁵	D:o d:o	
78. Onämnda stipendiefond.	Räntan utgår till ett stipendium vid ofvannämnda läro- verk.	Okänt.	1863 i Febr.	1	60	1,000	D:o d:o	
79. Petriska fonden.	D:o till två d:o vid d:o	Fredrik Kalling, såsom om- bud för »Thalias vänner», och Domprosten P. O. Gravander.	1844 $\frac{10}{6}$	2	36	600	D:o d:o	
80. Robsahmska fonden.	D:o " två d:o " d:o	Anna Kajsa Robsahm.	1770 $\frac{24}{4}$	2	5	83 ³³	D:o d:o	
81. Sjöbergsska fonden.	D:o " två d:o " d:o	Helene Sjöberg.	1854 $\frac{12}{9}$	—	—	5,000	D:o d:o	
82. Thalias stipendiefond.	D:o " ett d:o " d:o	Fredrik Kalling, Vilhelmina Vestman, C. A. Rohloff m. fl.	1842 $\frac{12}{5}$ och 1860 $\frac{15}{4}$	1	30	500	D:o d:o	58)
83. Tiseliska fonden.	Utgår med värdet af en tunna råg till hvardera af tre stipendiatier vid d:o.	G. Tiselius.	1831 $\frac{19}{6}$	3	42	En inteckning i Bäcks qvarn å 3 tir råg årligen.	D:o d:o	
84. Ulmgrenska fonden.	Räntan utgår till ett afgångsstipendium vid d:o.	J. W. Ulmgren.	1861 $\frac{13}{3}$	1	18	300	D:o d:o	
85. a) Uppsalasångarnes stipen- diefond.	D:o " ett stipendium vid d:o.	G. W. Gumælius, Atterling, Bernheim m. fl.	1867 $\frac{3}{11}$	1	24	400	D:o d:o	
b) d:o tillökningsfonden.	Afser dels att öka stipendiet och dels att bilda nya sådana.	Desamme.	—	—	—	237 ⁴²	D:o d:o	

Tab. N:o 5. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1880 till antal perso- ner.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkn.
86. Ågrenska fonden.	Räntan utgår till tre stipendier vid ofvannämnda läroverk, två à 100 kr. och ett à 50. Återstoden lägges till premiekassan.	Katarina Ågren.	1867 ¹⁴ / ₈	3	300	5,000	Rector och kollegiet vid Örebro högre allmänna läroverk.	89)
87. a) 1866 års afgångsdelnings fond.	Räntan utgår till ett stipendium vid ofvannämnda läroverk.	»Å kamraternas vägnar»: A. Forsell, G. Lybäck, G. Spangenberg.	1876 ²⁷ / ₉	1	45	1,000	D:o d:o	
b) d:o till ökuingsfonden.		Desamme.	"	—	—	124 ³⁰	D:o d:o	
88. Broms' och Onämnda fond.	Räntan utgår till en lärare i botanik vid ofvannämnda läroverk, för undervisning ute på fältet.	C. G. Broms.	1829 ¹⁶ / ₈ och 1830 ²⁶ / ₁	1	54	900	D:o d:o	
89. Ola Månssonska fonden.	Donerad till förbättring af sänglärares vid samma läroverk lön, men indragen till statsverket.	Ola Månsson i Via, Kumla socken.	1764 ¹ / ₃	1	3 ⁶⁷	61 ¹¹	D:o d:o	
90. Robsahmska fonden.	Bidrag till förbättring af kollegernas vid samma läroverk aflöning, men afvenledes indragen till statsverket.	Kajsa Robsahm.	1770 ²⁴ / ₄	3	28	466 ⁶⁷	D:o d:o	
91. Åhmanska fonden.	Afsedd till hyreshjelp åt kollegerna vid samma läroverk, men lemnas af dem till premientdelning.	Olof Åhman och Helena Calling.	1716 ²⁸ / ₈	1	15	250	D:o d:o	
92. Leijonska fonden.	Räntan utgår såsom belöning vid samma läroverk, under namn af »Leijonska premiet».	Ryttmästaren Leijon.	1869 ²⁷ / ₁₁	1	18	300	D:o d:o	
93. Rohloffska fonden.	Räntan användes till inköp af premieböcker vid samma läroverk.	Bokhandlaren C. A. Rohloff.	1875 ⁸ / ₁	—	60	1,000	D:o d:o	
94. Doktor G. W. Gumælius stipendiefond.	Att tjena till understöd och belöningar åt lärjungar vid tekniska elementarskolan i Örebro.	Doktor G. W. Gumælius.	1867 ²⁹ / ₄	1	100	2,574 ²⁰	Styrelsen för tekniska elementarskolan i Örebro.	
95. Örebro—Arboga—Köpings jernvägs premiefond.	Att tjena till understöd och belöning åt en vid Örebro tekniska elementarskola studerande yngling, hvars fader är såsom tjänsteman eller arbetare anställd vid jernvägen mellan Örebro, Arboga och Köping, eller såsom sådan, medan han ännu var i jernvägens tjänst, afditt.	Trafikchefen M. Agrellius.	1875 ³⁰ / ₉	—	—	1,318 ³²	D:o d:o	
96. C. A. Rohloffs premiefond.	Inköp af premieböcker åt lärjungar vid Örebro tekniska elementarskola.	Bokhandlaren C. A. Rohloff.	1875 ⁸ / ₁	4	35 ⁴⁰	1,084 ⁹⁶	D:o d:o	
97. Gottfred Ericssons stipendiefond.	Räntan användes till belöning åt en lärjunge vid d:o.	Garverifabrikören C. J. Ericsson.	1880 ¹⁴ / ₆	—	—	512 ⁵⁰	D:o d:o	
D. I Askersunds stad:								
1. Drottning Lovisas skola för fattiga flickor.	Att bibringa församlingens fattiga flickor en behöflig och ändamålsenlig undervisning.	H. M:t Drottning Lovisa med flera.	1853 ¹ / ₈	6	25	7,797 ⁹⁰	En direktion, bestående af nio kvinnliga ledamöter.	
2. Askersunds stads flickskola.	Att bibringa flickor inom staden behöflig och ändamålsenlig undervisning.	Åtskilliga personer i Askersund.	1812 ¹ / ₁₂	1	15	9,584 ³⁵	En direktion, bestående af sju personer.	
3. Kjerrströmska stiftelsen.	Uppförande af bostad åt fattige borgare och enkör.	Rådmannen C. E. Kjerrström i Askersund.	1856 ²⁹ / ₆	—	—	4,206 ⁰⁶	Fattigvårdsstyrelsen.	
4. Vallentinska fonden.	Att af räntan inköpa andaktsböcker åt nattvardsbarn.	Garfwaren J. E. Vallentin från Göteborg.	1854 ⁸ / ₁	4	6	100	Kyrkokassans förvaltare.	
5. Af. C. J. Fahlgrens donation.	Räntan användes till stipendium åt en lärjunge vid lägre allmänna läroverket i Askersund.	Boktryckaren C. J. Fahlgren i Askersund.	1869 ²⁴ / ₃	—	—	1,311	Lägre allmänna läroverkets i Askersund styrelse.	60)
6. Af. Mamsell Elisabet Qvists donation:								
a) till Askersunds stad.	Uppbyggande af nytt fattighus.	Elisabet Qvist i Askersund.	1867 ¹¹ / ₁₀	—	—	3,299 ⁵⁵	Fattigvårdsstyrelsen.	
b) till Askersunds stads fattigvård.	Ränteutdelning till blygsamma fattiga.	D:o	"	2	50	1,049 ⁵⁵	D:o	
c) till Prins Oskars elementarläroverk.	Ränteutdelning till en eller två lärjungar vid läroverket.	D:o	"	2	30	600	Läroverksstyrelsen.	
d) till folkskolan.	Ränteutdelning till fattiga skolbarn.	D:o	"	4	15	300	Folkskolestyrelsen.	
e) till Drottning Lovisas skola för fattiga flickor.	D:o d:o	D:o	"	6	25	500	Skolans styrelse.	
f) till stadens högre flickskola.	Premium åt en elev vid skolan.	D:o	"	1	15	300	Skolans styrelse.	
E. I Nora stad:								
1. Sundellska skolfonden.	Fattiga barns uppfostran.	Rådmannen och Postmästaren Karl Sundell.	1822 ¹⁶ / ₃	—	625	14,249 ⁰⁸	Stadens skolråd, under tillsyn af Prest och Borgmästare.	

2. Manzelska skolfonden.	Fattiga barns uppfostran.	Rector Jonas Manzellius.	1834 ¹⁵ / ₁	—	200	4,146:58	Stadens skolråd, Pastor och Magist.
3. Nordstrandska uppfostringsfonden.	D:o d:o	Prosten Olof Nordstrand.	1786 ²⁶ / ₁	—	22:42	614:14	Stadens skolråd, Pastor och Borgmästare.
4. Fabriks- och handtverksföreningens folkskolefond.	Premier åt fattiga och värlartade skolbarn af handtverksiddkare.	Nora stads fabriks- och handtverksförening.	1867 i Nov.	18	26	533:20	Stadens skolråd.
5. Folkskolans premiekassa.	Flitiga och värlartade skolbarns uppmuntran.	Borgmästaren Er. Maur. Sundell.	1877 ¹² / ₈	33	40	880:36	D:o
6. Enkefru Hedvig Maria Sundells donation.	Premie åt en behöfvande skolbarn för flit och godt uppförande.	Folkskolläraren P. Er. Schellin.	1878 ¹⁸ / ₅	1	15	309:73	D:o
7. P. Er. Schellins minne.	Premier till skolgossar för skicklighet i räkning.	Häradshövdingen Olof Gabrielsson.	1879 ¹¹ / ₃	2	4	179:67	D:o
8. Gabrielssonska gåfvomedlen.	Anskaffande af böcker åt behöfvande lärjungar i pedagogien.	Kommisminister P. U. Norén.	1859 ¹⁸ / ₄	—	19:52	355	Rector vid pedagogien.
9. Norénska stipendiefonden.	»Ärliga räknan skall tillfalla en gosse af fattiga föräldrar bland borgareklassen, så länge han stadsskolan bevisar och visar flit och sedlighet.»	Bruckseguren O. Forsell.	1865 ⁸ / ₁₂	1	7:80	235:29	D:o
10. Forsellska stipendiefonden.	Ärliga räknan utdelas till ³ / ₄ såsom stipendier åt två eller tre behöfvande lärjungar i stadens pedagogi. Den öfriga delen af räknan insättes i sparkasseinrättning.	En ej namngifven person.	1876 ³⁰ / ₅	3	45	1,048:67	D:o
11. Gåfvan af Maj 1876.	Uppmuntran åt behöfvande skolbarn i Nora stad, hvilka utmärkt sig för flit och goda seder.	En ej namngifven person.	1876 ³⁰ / ₅	1	2:60	50	D:o
12. Åttonde Decembertiftelsens sjukaäng.	Friplatser ä sjukhuset i Nora åt obemedlade sjuka.	—	1865 ⁸ / ₁₂	4	172:90	4,218:17	Styrelsen för sjukhuset i Nora.
13. Fru Olssons frisingar.	Friplatser ä sjukhuset i Nora åt fattiga sjuka, boende inom sjukvårdsdistriktet.	Enkefru Carolina Olsson.	1866 ²⁶ / ₇	4	314:27	7,215:13	D:o d:o
14. Fru Altea Widéns donationsfond.	Vård ä Nora sjukhus af sådana obemedlade sjuka från Nora stad samt Nora och Hjulsjö härad, hvilkas underhåll ej bör af fattigvård, grufbolag eller annan husbonde bekostas.	Rådmanen A. E. Widén.	1870 ³ / ₈	—	—	1,511:87	D:o d:o
15. Vestman-Fischierska pensionsfonden.	Att lemna understöd åt kvinnor af klassen pauvres honteux.	Enkeprostinna Johanna Vestman.	1852 ²⁸ / ₇	4	180	3,000	Fattigvårdsstyrelsen.
16. Broms'ska donationsfonden.	Att meddela understöd till tre i Nora boende behöfvande kvinnor.	Fru Brita Lovisa Broms, född Kihlstedt.	1854 ²⁶ / ₁₂	3	45	750	D:o
17. Sjöberg'ska donationsfonden.	Att lemna understöd åt fattiga i Nora stad.	Sofia Elisabet Sjöberg.	1863 ³¹ / ₈	3	120	2,000	D:o
18. Lindströmska testamentsfonden.	Att lemna understöd åt enkör eller ogifta döttrar efter handtverkare i Nora stad.	Kristina Elisabet Lindström.	1870 ¹ / ₆	2	60	1,000	D:o
19. A. E. Widéns donationsfond.	Att användas för fattigvården eller andra välgörande ändamål.	Rådmanen A. E. Widén.	1878 ⁴ / ₁₂	—	—	434:46	D:o
20. Kassen för en blifvande arbetsinrättning.	Att utgöra grundfond för en arbetsinrättning i Nora.	Nora äldre handelsförening.	1847 ⁸ / ₁₀	—	—	14,759:53	Nora handelsförening.
21. Nora handelsförenings kassa.	Att lemna understöd åt behöfvande medlemmar af föreningen, deras enkör och barn.	Nora handelsförening.	1872 ²¹ / ₁₁	3	200	2,191:30	D:o

F. I Lindesbergs stad:

1. Berglund'ska fonden.	Att understödja fattiga barn.	Handlanden Chr. Berghund.	1850 ²¹ / ₁₀	—	2,100	Jordegan nr 9 om 32:55 qv.r. samt penning. 31,483:71	Fattigvårdsstyrelsen i Lindesberg.
2. Lindvall'ska donationen.	Att understödja fattiga.	Handlanden Adolf Lindvall.	1810 ¹⁴ / ₄	—	190	Jordegan nr 8 om 54:80 qv.r.	D:o d:o
3. Fröken von Geddass fond.	Att understödja en slöjdskola för flickor.	Fröken von Gedda.	—	—	60	1,000	D:o d:o
4. Berglund'ska folkskolefonden.	D:o d:o	Fru Helena Berghund.	—	—	60	1,000	D:o d:o
5. Ljungdahl'ska donationsfonden.	Räknan tillfaller testators 2:e systrar, så länge de lefva, men efter deras död fördelas den emellan fyra i staden boende och anständigt lefvande personer.	Kommissionslandtmätaren C. A. Ljungdahl.	1868 ¹² / ₃	—	—	17,246:98	D:o d:o
6. Fjerde Novemberfonden.	Stipendier och understöd åt elever vid Lindes pedagogi.	Bränvinsminuteringsbolaget i Lindesberg.	1864 ⁴ / ₁₁	2	20	500	Stadens minuteringsbolag.
7. Sjuude Novemberfonden.	Stipendier åt d:o vid d:o.	Okänt.	1878 ⁷ / ₁₁	2	24	400	Skolrådet.

G. Militärstaten:

1. Örebro läns eller Nerikes krigsmanskassa.	Att bereda tillökning i pensionen för 7 »de mest förtjente» pensionärer från Nerikes regemente och 5 från Lifregementets husarkär.	Örebro stads och läns invånare.	1814 ¹⁵ / ₂ och ¹⁵ / ₃	12	144	2,400	Kungl. Arméförvaltningens civila departement.
2. Musikkårens vid Kungl. Lifregementets husarer pensionskassa.	Att lemna underhåll åt sådana medlemmar af musikkåren, som antingen af ålder eller sjukdom blifvit oförmögne att tjena.	Musikkåren under Direktören H. Behrens.	1849 ¹⁴ / ₈	4	800	20,556:32	En direktion.
3. Musikkårens vid Kungl. Lifregementets husarer enkör- och pupillkassa.	Att lemna underhåll till enkör och barn efter allidne musikanter vid husarkåren.	Musikkåren.	1872 ¹² / ₃	—	—	11,118:99	En direktion.

Anmärkningar:

¹⁾ Fonden, som ursprungligen utgjorde 7,500 kronor, erhöi 1827 genom gåfva af Bruks-patronen Johan Conrad Broms en tillökning af 750 kronor. Under år 1880 har af allmänna fattigvårdens fond till två kommuner inom länet för beredande af arbetsförtjenst åt fattiga utlemnats räntefria lån å tillhoppa 4,000 kronor. — ²⁾ Stiftelsen utgöres af frälseräntan af Qvinnersta i Axberg. — ³⁾ Tillgången är 5 aktier i Göta kanalbolag. — ⁴⁾ Grefvinnan Ribbings donation utgjordes af $\frac{1}{4}$ mtl Ramstena, som 1759 såldes för 5,600 daler k.m. Af denna summa, jemte räntan af $\frac{3}{8}$ mtl Qvinnersta i Askers socken, hvarmed Grefve P. Kalling år 1760 tillökade donationen, har den nuvarande fonden uppkommit, hvilken enligt Kungl. Maj:ts dom den 31 Juli 1851 till $\frac{2}{3}$ tillfallit Glanshammars och till $\frac{1}{3}$ Rinkaby socken. — ⁵⁾ Mörnerska ätten bestämmer, hvilka fattiga skola åtnjuta understödet. — ⁶⁾ Genom testamente af Majoren Dankwardt-Lillieström bekom Kåsätters fattigvårdsrote i Götunda socken år 1861 1,500 kr., hvilka, förenade med rotens öfriga medel, nu utgöra 3,000 kr., hvarå räntan utbetalas till fattigvårdsstyrelsen af egaren till Kåsätters gods. — ⁷⁾ Räntan å spannmålslånen, som under 1880 utgjorde 9 tur 13 kpr rög, förvandlas i penningar och användes för kommunens gemensamma nytta. — ⁸⁾ Stiftelsen består af frälseräntan från $\frac{1}{2}$ mtl Osvala nr 3. — ⁹⁾ Skolan finnes i Qvistbro socken. — ¹⁰⁾ Fonden, som ursprungligen utgjorde 500 kr., erhöi d. 1 Okt. 1879 af Bruks-egaren Knut Cassel på Stjernsund en tillökning af 250 kr. — ¹¹⁾ Spannmålen har under 1880 kommit fattigvården till del. — ¹²⁾ Edsbergs socken erhöi $\frac{2}{3}$ och Hackva socken $\frac{1}{3}$ af räntan. — ¹³⁾ Ursprungliga donationen utgjorde 100 kronor. — ¹⁴⁾ Hemmanet är taxeringsvärderadt till 24,200 kronor. — ¹⁵⁾ Fonden delades 11 Maj 1872 mellan Nora socken och Vikers kapellförsamling. — ¹⁶⁾ Fonden bildades genom frivilliga tillskott af äfven andra personer, vid det af Frans Ersson bekostade skolhusets invigning. — ¹⁷⁾ Grufarbetarne vid Pershyttan insätta fortfarande smärre penningebelopp i kassan. — ¹⁸⁾ Räntan lägges tills vidare till kapitalet. — ¹⁹⁾ Stiftelserna nr:is 109, 110 och 111 hafva blifvit sammanslagna till en hufvudfond, benämnd donationskassan. Utbetalningen har skett till skolgångshjelp åt fattiga barn. — ²⁰⁾ Se nr 1 Lindesbergs stad. — ²¹⁾ Stiftelsen indelas i 2 klasser. I:a klassens delegare betala 6 kronor i inträdesafgift, 9 kronor i årsafgift och erhöi i sjukhjälp pr vecka 10 kr. 50 öre samt i begravningshjälp 40 kr.; andra klassens delegare betala i inträdesafgift 3 kr., i årsafgift 4 kr. och erhöi i sjukhjälp pr vecka 5 kr. 60 öre samt i begravningshjälp 25 kronor. — ²²⁾ Afgifter, som af delegarne erläggas, äro: grundfond 2 kr., »boken» 25 öre, månadsafgift 50 öre och läkare-arfvode 75 öre om året. — ²³⁾ Inträdesafgiften är 5 kr.: för öfrigt erlägger hvarje medlem 10 öre i veckan till hvarje sjuk person inom föreningen och 1 kr., då dödsfall inträffar. — ²⁴⁾ Hvarje ledamot erlägger 2 kr. i inträdes- och 4 kr. i årsafgift. Ledamot, som varit delegare i 25 år, är befriad från afgift. — ²⁵⁾ Afgifter: inträdesafgift 10 kr. och 4 kr. årligen under 25 år, hvarefter vidare afgift upphör. — ²⁶⁾ Ingen afgift erläggas. Fonden har samlats genom frivilliga gåfvor och räntor. — ²⁷⁾ Donerade beloppet utgjorde 1,500 kr. utom 100 kr. till förvaltningskostnadens bestridande. Genom Kungl. Maj:ts resolution den 7 Nov. 1879 är på Fabrikör Rosenlinds begäran förordnadt, att fonden, i stället för att blifva disponibel år 1956,

från denna tid förvaltas på det sätt, att af hvarje års räntevinst $\frac{1}{4}$ lägges till kapitalet, $\frac{2}{5}$ af staden disponeras och $\frac{3}{5}$ kapitaliseras, för att hvar 5:e, 10:e, 15:e eller 20:e år få af staden på en gång uttagas och till dess nytta användas. — ²⁸⁾ Fonden, ursprungligen bildad genom gåfvor och frivilliga bidrag, har sedermera ökats genom afgifter vid bouppteckningar, fastighetsköp och testamenten till andra än bröstarfvingar, hvilka afgifter, på grund af Kungl. Brefvet den 27 April 1809, fortfarande utgå. — ²⁹⁾ Hemmanet har tax.-värde af 18,500 kr., och arrendet utgår f. närv. med 1,200 kr. i penningar samt rög och ved. — ³⁰⁾ Tax.-värdet å lägenheten är 7,000 kr. — ³¹⁾ Gårdens tax.-värde är 10,400 kr. Huset användes numera endast till skola. — ³²⁾ Tax.-värdet är 2,530 kr. — ³³⁾ Tax.-värdet är 3,750 kr. Ett af arrendeinkomsten bildadt kapital utgör 1,500 kr. — ³⁴⁾ Afkomsten af Markalyckan, som är tax.-värderad till 2,020 kr., tillfaller fattigvården, arbets- och uppfostrings-inrättningen samt Novemberkassan till $\frac{1}{3}$ hvardera. — ³⁵⁾ Öfriga räntan ingår i fattigkassan. — ³⁶⁾ Tax.-värdet är 1,200 kr. — ³⁷⁾ Tax.-värdet är 510 kr. — ³⁸⁾ Tax.-värdet å gården är 34,000 kr. — ³⁹⁾ Gifvarinnan uppbär räntan under sin lifstid. — ⁴⁰⁾ D:o. — ⁴¹⁾ D:o. — ⁴²⁾ Gifvarinnan, själf behöfvande, uppbär årligen 200 kronor. — ⁴³⁾ Tax.-värdet är 2,700 kr. — ⁴⁴⁾ Kapitalet växer tillsvidare med ränta på ränta. — ⁴⁵⁾ Gifvarinnan uppbär räntan under sin lifstid. — ⁴⁶⁾ Jordens tax.-värde är 1,170 kr. — ⁴⁷⁾ Tax.-värdet är 510 kr. — ⁴⁸⁾ Donationen utgöres af 5 aktier å 150 kr. i Hjelmare kanalaktiebolag. — ⁴⁹⁾ Stiftelsen utgjorde ursprungligen 3 aktier i Örebro teater, sålda för 75 kr. — ⁵⁰⁾ Stiftelsen utgjorde ursprungligen 6 aktier i Örebro gamla badbassin, sålda för 60 kr. — ⁵¹⁾ Fonden stiftades vid firande af minnet utaf Sveriges och Norges 50-åriga förening. — ⁵²⁾ Fonden utgör en subskriberad tillökning af nr 47 a). — ⁵³⁾ Fonden är bildad genom frivilliga bidrag till större och mindre belopp. 50 kronors afgift på en gång befriar från vidare tillskott. — ⁵⁴⁾ Hvarje samhällets medlem, som på stiftelsens högtidsdag är tillstädes, är berättigad anse sig som delegare. — ⁵⁵⁾ Stiftelsen har eget skolhus med rymlig skolplan. Barnens antal utgör omkring 40 å 50. — ⁵⁶⁾ Fonden är bildad genom frivilliga gåfvor, hufvudsakligen af Broms'ska familjen. Årliga utdelningen består af kläder till 40 skolbarn. 90 barn njuta undervisning emot en krona terminsafgift för hvarterdera. — ⁵⁷⁾ Donerade beloppet, 3,000 kr., utfaller först efter testators död. — ⁵⁸⁾ Räntan uppbäres af gifvarinnan under hennes lifstid. — ⁵⁹⁾ Utom stipendierna hafva åtskilliga mindre premier utdelats. — ⁶⁰⁾ Stipendiet för 1880 utdelas ej förr än i Juni 1881. — ⁶¹⁾ Stiftelsen är uppkommen genom hyresmedel, enligt beslut 1865 $\frac{28}{100}$ samt 1875 års hundskatt, hvarjemte en onämnd person i Maj 1876 dertill gifvit 100 kr. — ⁶²⁾ Medlen samlades af stiftarens lärjungar och vänner vid hans afskedstagande. — ⁶³⁾ Stiftelsen tillkom genom gåfvor vid firandet af representationsförlagets antagande. — ⁶⁴⁾ Staden och landsförsamlingen ega denna fond till hälften hvardera. (Se nr 112 Lindes fögderi.) — ⁶⁵⁾ Kassan samlades den 26 Januari 1814 genom subskription och skall utgöra minne af den då femtioårige kronprinsen Carl Johans födelsedag. Ursprungligen utgjorde kassan 1,500 Rdr B:ko, hvilket belopp, genom tilläggande af ränta, ökades till 1,600 Rdr s. m., innan någon pensionsutdelning egde rum. — ⁶⁶⁾ Behållningen af konserter komma årligen kassan till godo.